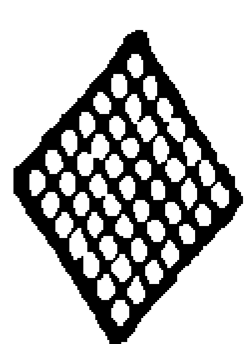
Maurice Baring

Daphne Adeane

Editura Eminescu

Maurice
Baring

Daphne Adeane

Traducere de
Antoaneta Ralian

Editura Eminescu

DAPHNE ADEANE

by

Maurice Baring

Bernard Tauchnitz

CAPITOLUL I

DRAMELE VIEŢII, SPRE DEOSEBIRE de dramele consumate pe scenă, sînt alcătuite din fapte mărunte ; dar nu numai atît : regizorul are grijă ca faptul cel mai insignifiant — cel care mai tîrziu însă se va dovedi încărcat de importanţă şi semnificaţie, ba poate chiar un punct de cotitură — să treacă neobservat în momentul cînd are loc, neobservat nu numai de către protagonişti, ci chiar şi de spectatori, dacă se nimereşte să fie vreunul.

De astă dată, faptul mărunt a fost un vernisaj neoficial — un vernisaj la una dintre galeriile de pictură mai mici, unde îşi expun creaţia artişti europeni şi străini, sau cei mai îndrăzneţi dintre pictorii locali de avangardă.

Într-o dimineaţă de primăvară, Basil Wake, avocat pledant, a primit la locuinţa sa din Barton Street, cartierul Westminster, un cartonaş care-i făcea cunoscut că domnii R. şi C. Jessal au onoarea să-l invite pe el (şi pe prietenii săi) la o expoziţie de tablouri semnate de Walter Bell şi de (tipărit cu caractere mai mici) Don José Henriquez, expoziţie care o să rămînă deschisă între 15 martie şi 6 aprilie inclusiv ; vernisajul avea loc joi 14 martie, în sala din strada New Bond, N. 340, Londra.

Basil Wake primea asemenea invitaţii întrucît soţia sa, Hyacinth, avea înclinaţii artistice. Fusese folosită ca model de mai mulţi pictori celebri şi era, în general, o figură cunoscută în cercurile literare şi artistice. În ceea ce-l privea, Basil Wake era prea puţin interesat de pictură şi absolut deloc de vernisajele neoficiale.

Făcu ocolul mesei la care își lua micul dejun, ca să-și mai toarne o ceașcă de ceai, și-i întinse soției sale invitația.

— Vrei să mergem ?, îl întrebă ea, înălțîndu-și privirile.

— Astăzi mi-e cu neputință. N-aș reuși să ajung la timp.

— Desigur, sigur că nu.

— Bănuiesc, însă, că tu ai să te duci.

— Cred... ba nu, categoric nu. Și *eu* am o dimineață foarte încărcată. Puse invitația deoparte, lîngă celelalte scrisori. Nu uita că diseară luăm cina la șapte și jumătate.

— Șapte și jumătate.

Basil se îndreptă spre ușă, luînd cu el ziarul „The Times".

— N-ai nimic împotrivă să mergem la operă ?

— Aștept cu nerăbdare. Pe Caruso l-am mai ascultat. Îmi place genul ăsta de muzică. Vrei ziarul ? o întrebă arătîndu-i „The Times".

— Nu, mulțumesc. Am citit tot ce era de citit, și-apoi am „The Daily Miror". Deci, la șapte și jumătate.

Basil se opri în prag.

— Cine mai vine cu noi la operă ?

— Sybil și Michael.

— A !

Ieși cu oarecare bruschețe din cameră, iar Hyacinth se întrebă dacă i s-o fi părut ei sau într-adevăr arătase cam necăjit. Așteptă pînă auzi ușa de la intrare închizîndu-se, apoi trecu în camera de zi și formă un număr de telefon.

— Pot vorbi cu domnul Choyce, vă rog ?... Tu ești ?... Te deranjez ?... Nu, absolut deloc... Nimic... Nimic... Ai chef să mergi la un vernisaj ?... Între douăsprezece și unu, oricînd îți convine... Nu, nu prea devreme... Foarte bine, ne întîlnim acolo... Am o invitație... Nu, nu poate... Nu uita că ici cina la noi. Șapte și jumătate... O lojă. Mi-a oferit-o doamna Lyons... Numai Sybil și Basil... Da, *asta* îi place... Foarte bine, deci șapte și jumătate... E cam strîmt; n-o să rămînem mult... Cred că da... La revedere, pentru douăsprezece și jumătate.

Înainte de a se duce la vernisaj, Hyacinth Wake avu într-adevăr o dimineață încărcată. Trebui să rostuiască o sumedenie de treburi. Întîi și întîi să comande cina.

Cum urma să vină şi Sybil Ripley, cumnata ei, alese felurile cu mai multă grijă ca de obicei. Sybil avea un ochi atent şi critic, iar Basil pleca urechea la tot ce-i spunea ea. Vorbele ei aveau mare greutate.

Trebuia să cumpere o serie de lucruri pentru cină... desertul, flori. Urcă în camera ei să-şi pună pălăria şi hotărî că toaleta pe care o purta nu era potrivită pentru un vernisaj neoficial... nici chiar pentru unul de proporţii modeste. Trebuia să îmbrace altceva... ceva care să arate la fel de neostentativ şi de natural ca şi ceea ce purta acum, dar care în realitate... totul porneşte de la amănunte, nimeni nu ştia acest lucru mai bine decît ea. Avea o înclinaţie pentru pitoresc în îmbrăcăminte, dar nu în genul neglijent. La început, cînd îşi făcuse debutul în societate, fusese socotită o fată drăguţă. Apoi se măritase cu Basil — căsătorie pe care părinţii lui o consideraseră un dezastru, iar ai ei un mare păcat, deşi ea era mai bine situată decît Basil. Părinţii lui Basil se aşteptaseră ca el să facă rapid carieră, dar ce puteai şti cu tinerii de azi ? Rezultatul : Hyacinth se cufundase în anonimat, pînă cînd, brusc, fusese „descoperită". Walter Bell îi făcuse portretul şi expusese tabloul la Academie. Fusese unul dintre marile succese ale acelui an. Toată lumea găsise că era reuşit. Erau însă şi unii cărora nu le plăcuse. Sybil Ripley se exprimase că portretul îi semăna, dar că fusese pictat cu cruzime. Basil îl detesta. Era însă de bun gust să afirmi că Hyacinth Wake, fără să fie o frumuseţe, îţi oprea totuşi privirile şi exercita o anumită atracţie, în orice caz era un tip cu totul *deosebit*.

Deosebire pe care ea o accentua deliberat. Treptat începuse să se îmbrace conform cu „tipul deosebit", introducînd cîte o notă din ce în ce mai îndrăzneaţă, mai insolită. Seara, purta aproape întotdeauna toalete excentrice, iar pălăriile ei erau „amuzante" în accepţia pe care artiştii francezi o dau acestei noţiuni. Atrăgea pe mulţi. În orice societate era considerată drept o achiziţie şi chiar un ornament. Chipul ei, rochiile, părul de culoarea bronzului, cu reflexe satinate, erau de mare efect. Vorbea bine, ştia să asculte şi mai bine, niciodată nu rostea nimic supărător. Avea o fire agreabilă, era veselă, receptivă, cu preocupări multiple. Mulţi socoteau tovărăşia ei antrenantă, iar cîţiva (printre care şi Michael) o găseau fascinantă ; unele femei afirmau că e afectată, altele o

considerau superficială, susţinînd că nu-i nimic de capul ei, nimic consistent.

Bărbaţii se simţeau însă bine în preajma ei. Nu-i plictisea. Pe Michael Choyce îl cunoscuse la vreo şase ani după ce se măritase. Michael avea douăzeci şi cinci de ani, adică era cu un an mai tînăr decît ea ; fiu unic al unui înalt funcţionar din Ministerul Afacerilor Externe, în prezent pensionat, Michael era membru în Parlament şi secretar particular al unui ministru. Era plăcut la înfăţişare, manierat şi plin de ambiţii, înconjurat de aureola unor studii universitare strălucite din punct de vedere al performanţelor sportive şi respectabile din punct de vedere academic. Excelase la canotaj şi (cu dificultate) luase o menţiune la istorie. Avea mari posibilităţi dar refuza să şi le valorifice, iar lecturile serioase îl plictiseau. Hyacinth îl făcuse să-şi piardă capul, iar relaţiile lor se statorniciseră şi continuau de opt ani de zile.

Se crease într-adevăr între ei o intimitate atît de plăcută, punctată de exact atîtea certuri şi împăcări cîte sînt necesare ca să spargă monotonia, încît cei opt ani păreau să se fi scurs cu iuţeala fulgerului. Se întîlneau zilnic. În ziua cînd nu se puteau vedea îşi scriau şi pretutindeni erau invitaţi împreună. Ori de cîte ori sau oriunde era invitată familia Wake, puteai fi sigur că va fi chemat şi Michael Choyce. Basil accepta. Îl îndrăgea pe Michael şi avea deplină încredere în soţia sa. Şi apoi munca lui îl absorbea cu totul. Basil avea cîţiva prieteni şi una sau două pasiuni care-l captivau. Hyacinth se purta întotdeauna foarte drăguţ cu el, era plină de solicitudine. Încetase să-l mai iubească chiar înainte de a-l fi întîlnit pe Michael — de fapt, iubirea ei se stinsese curînd după căsătorie. Căsnicia însemnase un şoc pentru ea şi o totală dezamăgire, iar reacţia resimţită a fost teribilă, mai cu seamă cînd a ştiut cu certitudine că nu va putea avea copii. Totuşi, şi-a ascuns sentimentele şi a hotărît să camufleze totul sub aparenţe cît mai roze, refuzînd să se lamenteze pentru ceea ce ştia că e iremediabil.

Şi aşa a şi făcut. A izbutit să-şi treacă timpul în chip destul de comod, pînă cînd l-a întîlnit pe Michael. În aparenţă, relaţiile lor intime s-au înnodat lent, dar Hyacinth, din momentul în care l-a văzut, a ştiut încotro se vor îndrepta lucrurile. Criza s-a declanşat abia la un an după ce s-au cunoscut. Hyacinth a acceptat noua si-

tuaţie, hotărînd în sinea ei că, orice s-ar întîmpla, Basil nu trebuia niciodată făcut să sufere. Şi a izbutit. A izbutit să dea legăturilor ei o înfăţişare foarte naturală, a izbutit să-l facă pe Basil să vadă în Michael un soi de mobilă aflată în casa lor, ceva nelipsit, care se găseşte *întotdeauna* în acelaşi loc, devenit indispensabil şi pentru el şi pentru ea. Şi astfel au continuat lucrurile opt ani încheiaţi. Pe de altă parte, viaţa lui Basil se scurgea neînfrumuseţată sau, dacă doriţi, nevătămată de nici o idilă. Îşi alegea prietenii printre bărbaţi. Avea o singură prietenă : cu zece ani mai vîrstnică, necăsătorită şi deloc urîtă ; scria romane de succes, cu intrigi melodramatice, presărate cu observaţii caustice. Basil îi era prieten devotat şi o găsea reconfortantă. Hyacinth încuraja această prietenie ; reuşea astfel să se strecoare fără poticneli pe un drum sinuos, nelipsit de primejdii, de piedici şi capcane. În primul rînd, trebuia să facă faţă celor două cumnate ale ei : Sybil, sora lui Basil, măritată cu un bancher, care era geloasă pe înfăţişarea şi succesele lui Hyacinth, şi soţia fratelui mai mic al lui Basil, ofiţer de marină. Mai existau şi o serie de mătuşi ale lui Basil şi ale ei (părinţii îi muriseră amîndoi), dar acestea locuiau la ţară, aşa încît n-avea necazuri cu ele. Pînă acum, totul decursese lin şi lipsit de neprevăzut.

Dar, pentru prima dată în viaţa ei, Hyacinth începuse să se simtă stingherită. I se părea că, de curînd, de foarte curînd, se ivise umbra, da, numai umbra unei schimbări în atitudinea şi comportările lui Basil.

Îşi repeta mereu şi mereu că totul nu era decît rodul imaginaţiei ei, întrucît Basil nu dăduse a înţelege prin vreun cuvînt sau prin cel mai mic gest că ceva ar fi arătat altfel decît arătase în ultimii opt ani... Şi totuşi... nu mai departe de azi dimineaţă, de pildă, cînd îi întinsese invitaţia la vernisaj şi ea îl întrebase dacă o va însoţi, Basil îi răspunsese „Nu", iar cînd ea îi replicase „Desigur", să fi fost doar o închipuire ? Avusese impresia netă că o privise mai trist ca de obicei. Întotdeauna avea el o expresie cam nedumerită, dar de astă dată pe fruntea lui frumoasă apăruse o umbră. Hyacinth afirma mereu că Basil, cu părul lui blond, cîrlionţat, cu fruntea înaltă şi ochii înfundaţi în orbite avea un cap grecesc... dar în dimineaţa aceasta i se păruse că înnegurarea i se adîncise — oare să-şi fi trădat ea sentimentul de uşurare ?

Pentru că într-adevăr se simţise uşurată. Se temuse că poate Basil avea să vină cu ea. Adeseori, cînd îşi isprăvea treburile mai devreme, intra pentru un moment, în drum spre casă, la cîte un vernisaj. Şi ea n-ar fi vrut să fie însoţită de Basil. Voia să meargă cu Michael. Avea ceva să-i spună. Era absurd, pentru că abia se văzuseră, numai cu o zi înainte, la ceai. Şi totuşi avea să-i spună ceva.

„Nu", se linişti singură, în concluzie. Era o absurditate. Şi totuşi, cînd îi vorbise despre operă şi menţionase că va veni şi Michael, nu păruse Basil din nou iritat ? Dar numai cu cîteva zile înainte, cînd îi pomenise că-l invită pe Michael, acceptase sugestia cu bucurie. De ce-l minţise oare cu privire la vernisaj ? Ce-o făcuse să-i spună că nu se va duce, cînd de la bun început hotărîse să meargă ? O minciună inutilă. Procedase stupid.

Îşi făcea un punct de onoare din a-i spune lui Basil adevărul, ori de cîte ori era cu putinţă. Faptul acesta îi dădea o oarecare senzaţie de siguranţă — se punea parcă la adăpost de calamităţile viitorului, ca atunci cînd depui bani la bancă.

În cazul cînd bănuielile îi erau cît de cît întemeiate, însemna că e momentul cel mai puţin nimerit ca să-l mintă. Dacă Basil se răzgîndea şi venea totuşi la vernisaj ? Ce-ar fi gîndit ? Ar fi fost foarte simplu să-i fi răspuns de la bun început că intenţionează să se ducă. Pînă nu de mult, i-ar fi răspuns că se duce cu Michael. Prin însuşi faptul că se ferise, îşi dovedea singură că *ceva* se schimbase.

Ei bine, să contramandeze întîlnirea cu Michael ? Asta ar aranja lucrurile. Îl sună din nou ; plecase. Să nu se ducă ea ? La urma urmei, ar putea trece pe acolo şi în cursul după-amiezei... Cînd îşi isprăvi toaleta, hotărîrea era luată : nu se va duce... totuşi se găti cu mare grijă şi-şi puse o pălărie nouă. Nu, nu merita să rişte. Era improbabil, cu totul improbabil ca Basil să se răzgîndească... şi totuşi, dacă...

Traversă parcul St. James, o luă în sus spre strada cu acelaşi nume, în direcţia Piccadilly. Era o dimineaţă plină de făgăduinţe... prima dimineaţă frumoasă de martie. Narcisele din parc îi alungară presimţirile negre. Cînd intră în strada St. James era convinsă că făcuse din ţînţar armăsar. Dacă, din întîmplare, Basil o să-şi termine

treburile mai curînd decît se aşteptase şi o să vină la vernisaj, va fi foarte uşor să-i explice că se răzgîndise. Iar faptul că şi Michael se va găsi acolo era cît se poate de firesc. Walter Bell era un pictor binecunoscut... şi un prieten.

Totul părea stupid.

Pînă la ora douăsprezece termină cumpărăturile şi se coafă. Cumpărase flori şi fructe pentru cină şi nişte sparanghel trufanda ; era pofticioasă şi cultiva lăcomia şi la ceilalţi.

La douăsprezece şi jumătate ajunse la expoziţie. Intră fără cea mai mică şovăială. Michael o aştepta într-o sală de la parter, unde se găseau de vînzare tablouri care n-aveau nimic comun cu expoziţia.

— Credeam că nu mai vii.

— Am întîrziat... Am... mă rog, a trebuit să cumpăr nişte fructe.

Intrară ; galeria nu era prea aglomerată.

În sala spaţioasă din faţă erau expuse tablourile în ulei. Cîteva peisaje din Franţa, Spania şi din Norfolk. Picturi îndrăzneţe, cu efecte puternice de umbră şi lumină. Erau şi cîteva portrete, capul unui profesor, un studiu al doamnei Réjane[1], şi un cîntăreţ italian, cîteva schiţe de portret, unele părînd neterminate — impresii fugitive, prinse pe viu — altele supraelaborate, scene minuţioase, arhitecturale. Într-o altă sală mai mică se găseau cîteva tablouri aparţinînd celuilalt artist. Şi acestea făceau parte din expoziţie, dar cum autorul lor era mort şi, pe deasupra, străin şi prea puţin reprezentat prin opere, numele său, deşi menţionat pe invitaţie, pe tablouri şi inclus în catalog, apărea mai puţin proeminent. Era Henriquez — un spaniol — şi murise de tînăr. Puţinele tablouri aflate în sală constituiau aproape toată opera vieţii lui. Cîteva scene din viaţa ţiganilor, o luptă de tauri pictată în manieră impresionistă, o schiţă a unor copii de la ţară jucîndu-se de-a toreadorii, capul unui cîntăreţ flamenco ; şi, pe acelaşi plan, chiar în mijlocul peretelui, de cum intrai în sală, se găsea un tablou mai important, intitulat „Portretul unei doamne". Era văzută din faţă — capul, umerii, braţele — şi o singură mînă. Privirile îi erau îndreptate în sus ; ochii păreau că imploră pe cineva sau

[1] *Gabrielle-Charlotte Réjane* (1856—1920), actriţă franceză, vedetă a vodevilului.

ceva. Părul era pieptănat spre spate, ca și cum ar fi stînjenit-o și l-ar fi dat la o parte. Sprîncenele frumos arcuite, gura în armonie cu ochii. Fața avea ceva foarte atrăgător. O notă exotică...

Era un tablou la care te puteai uita cum te uiți în adîncul unei ape liniștite, pentru ca după aceea să ai senzația că încă n-ai văzut nimic.

Și mai avea o particularitate : un aer foarte intim. Te îndoiai dacă ai sau nu dreptul s-o contempli. Unii spun că jocul Eleonorei Duse te făcea să te simți indiscret : aveai impresia că tragi cu ochiul, pe gaura cheii, la o scenă prea intimă pentru a fi expusă unor ochi străini ; tot astfel, acest tablou îți dădea senzația că, fără știre, ai încălcat un tărîm tainic, ca atunci cînd Hamlet îl surprinde pe unchiul său în timp ce-și rostește rugăciunile. Aveai impresia că ai surprins-o pe femeia aceea într-un moment cînd se afla singură cu ea însăși, cu gîndurile ei cele mai ascunse, convinsă că nici un nepoftit n-ar putea-o stingheri. Atît de firească, de revelatoare era chemarea ochilor ei, a surîsului ei.

Hyacinth și Michael simțiră amîndoi acest lucru. Erau impresionați.

— O ! exclamă Hyacinth.

Rămaseră în fața tabloului în contemplare mută.

— Portretul ăsta îmi place mai mult decît toate celelalte din expoziție, adăugă în cele din urmă.

O clipă, Michael nu răspunse nimic, apoi rosti :

— Da, și mie. Ce femeie fascinantă ! Mă întreb cine o fi. Probabil o străină... poate italiancă.

— Nu cred. Mai curînd creolă.

— Ca Josefina ?

— Da. Ca Josefina.

În timp ce continuau să contemple tabloul de la oarecare distanță, doi bărbați intrară în galerie și se îndreptară spre portret. Unul dintre ei era înalt și purta o redingotă. Celălalt, mai scund, era îmbrăcat într-un costum de tweed, cam neglijent. Un timp, rămaseră tăcuți în fața tabloului.

— Mă bucur că nu l-a finisat, spuse la un moment dat bărbatul mai scund. N-ar fi făcut decît să-l strice. Glasul îi suna încordat.

— Nu-i terminat ? întrebă celălalt. Îmi face impresia că e mai finisat decît majoritatea tablourilor lui.

— Ar mai fi avut nevoie de o ședință ca să termine mîna ; vezi, e abia schițată, și-ți amintești de mîinile ei... mîinile ei... ca niște flori ?

— Da... cine le-ar putea uita ? Găsesc că ochii sînt foarte reușiți.

— Da... aproape prea reușiți. I-a prins expresia... dar era greu de pictat.

— Da... dificil de prins pe pînză, încuviință domnul mai înalt. Apropo, ce-ai făcut cu schițele lui Bell ?

— Le-am distrus aproape pe toate. Erau slabe. Mă îmbolnăveau. Nu pot suporta să văd fotografii, ba nici tablouri ale oamenilor pe care i-am cunoscut — îmi dau impresia că au eternizat persoana în momentul cel mai nepotrivit.

Cîțiva vizitatori se îndreptară spre tablou și cei doi se îndepărtară.

Hyacinth și Michael rămăseseră în același loc, puțin mai retras. Deslușeau cu ușurință comentariile celorlalți. Erau fermecați de acel portret și de efectul pe care părea să-l exercite asupra privitorilor. Noii veniți erau un domn foarte elegant, însoțit de o doamnă mai în vîrstă. Doamna vorbea cu glas ridicat și răgușit. Hyacinth atinse mîneca lui Michael și șușoti, cu privirile ațintite asupra noilor veniți :

— Lady Jarvis și Guy Cunninghame.

Michael încuviință din cap.

— Da, e Daphne, declară doamna pe care Hyacinth o identificase drept Lady Jarvis. Biata fetiță, a pictat-o cu puțin înainte de a fi murit — în Spania. Bell mi-a spus că Henriquez nici n-a avut timp să termine tabloul. Mai avea nevoie de cîteva ședințe de pozat. E cel mai bun tablou al lui, foarte promițător și foarte asemănător.

Hyacinth, care nu ținea să fie atrasă în conversația noilor veniți — în nici un caz nu încă — de îndată ce-i văzuse intrînd, îl răsucise, cu un gest dibaci, pe Michael spre zidul din stînga, așa încît acum amîndoi le întorceau spatele. Dar în timp ce păreau absorbiți de un tablou ce reprezenta o biserică din Sevilla, și schimbau între ei păreri, trăgeau cu urechea la comentariile stîrnite de portret.

— E iscusit, spunea Cunninghame. Mare artist ! Ce păcat c-a murit ! Tabloul mi se pare minunat ! Și-i seamănă leit — Daphne în momentele ei bune. Eu unul am

admirat-o întotdeauna. Multora nu le plăcea. Era un gen de frumusețe care ajungea să te obsedeze ; am întîlnit-o rar...

— Ducea o viață singuratică... replică Lady Jarvis.

Se întoarseră spre peretele din dreapta. Încă nu o zăriseră pe Hyacinth sau, dacă o văzuseră, se prefăceau a nu o fi observat.

Intrară alți doi vizitatori : un domn cu barbă neagră și cu aspect de străin și o opulentă protectoare a artelor, gătită cu o pălărie enormă și un nor de șifon. Doamna făcea comentarii cu o voce *staccato* :

— A, da, asta-i Daphne Adeane — săraca. Îi seamănă ca două picături de apă, nu ? Dar nu-mi place ; arată ca o caricatură. Aș spune c-a fost *crud* cu ea. Mie nu mi-a plăcut niciodată, dar oricum arăta mai bine decît în *asta*. Întotdeauna mi s-a părut afectată.

— Da ? făcu domnul și schimbă subiectul discuției.

În fața tabloului se alcătuise un mic grup.

— Trebuie să plec, anunță Hyacinth ; Basil vine la prînz.

— Și eu trebuie să plec, răspunse Michael.

Se îndreptară spre ușă, dar tocmai cînd dădeau să iasă, Lady Jarvis puse ochii pe ei.

— Hyacinth, draga mea, ești de mult aici ?

Cei patru schimbară între ei formule de politețe, apoi începură să discute despre tablouri.

— Ale lui Walter Bell sînt bune, dar cam manieriste. A început să se autoimite, declară Cunninghame cu glas tare. Doamna în norul de șifon își notă fraza în minte. Henriquez îmi place mai mult, continuă el. Tabloul lui Daphne Adeane e de departe cel mai bun din toată expoziția.

— Da, încuviință Hyacinth. De fapt, cine a fost ?

— N-ai cunoscut-o ? Da, bănuiesc că n-ai avut cum s-o cunoști ; în ultimii ani n-a locuit deloc la Londra, sau aproape deloc. Venise de la Tropice. Mi se pare că se născuse la Jamaica, sau în Insulele *Seychelles*[1] — sau ceva de genul ăsta — în orice caz un loc exotic — și s-a măritat cu unul Adeane — știi, om de afaceri în City — dar ea avea o sănătate foarte delicată și, din pricina climei, trebuia să plece mereu în străinătate sau

[1] Arhipelag în Oceanul Indian.

să locuiască la Bournemouth. Avea o față interesantă, dar nimic în plus. Pur și simplu nu dădeai doi bani pe ea, cum ar zice americanii ; desigur, în afară de fizic.

Cei doi bărbați care se apropiaseră primii de tablou, după sosirea lui Hyacinth și a lui Michael, trecură în grabă pe lîngă ei și părăsiră galeria.

— Nimic de capul ei, continuă Cunninghame. *Părea* o femeie plină de mister, și doar atît. Era ca o pasăre. De fapt așa arată toți cei din regiunile subtropicale. Ciripea și era frumușică. A murit acum un an. Eu am cunoscut-o prin Elsie Caryl, pe vremea cînd avea o casă la Bournemouth. Mergeți diseară la operă ? *Boema* — cu Melba.

— Ah, iată-ți soțul care te caută, exclamă Lady Jarvis.

Hyacinth se întoarse brusc și dădu cu ochii de Basil. Veni spre ei, cu un zîmbet calm pe buze.

— Am scăpat mai repede decît mă așteptam și mi-am spus că, probabil, o să te găsesc aici, i se adresă el lui Hyacinth.

Îi salută pe ceilalți și comentă, calm și stăpînit, tablourile. Admiră portretul doamnei Adeane ; îi cunoscuse soțul.

— Din cînd în cînd, îmi folosește serviciile, adăugă el. Un tip simpatic — se dă în vînt după vinul de Burgundia, după bere și muzică. Fumează pipe lungi.

Numărul vizitatorilor sporea — se apropie de ei o doamnă cam fanată, cu păr cărunt, împreună cu fiica ei, care lipsise doi ani din țară. Era Lady Weston, și-i cunoștea bine pe Lady Jarvis și pe Cunninghame, din vedere pe Basil și pe Hyacinth, iar pe Michael deloc. Îi fu prezentat Michael, iar ea, la rîndu-i, i-o prezentă pe fiică-sa. Michael fu impresionat de înfățișarea fetei : de silueta-i grațioasă, de o anumită armonie a liniilor, de farmecul carnației ; o strălucire neobișnuită, pe care nu putu s-o definească pe moment, de care poate că nici nu-și dădea prea limpede seama, dar care-i trezi în minte un vers dintr-un cîntec :

„......... o melodie
Cîntată-n dulce armonie..."

Făcu cîteva remarci și apoi, brusc, rămase dezamăgit. Nu mai găsea nimic de spus. Urmă un răstimp de tăcere.

Grupul amuţise. Apoi Basil şi Michael schimbară cîteva cuvinte, iar Lady Jarvis, Lady Weston, Hyacinth şi fata, care se numea Fanny, schimbară impresii. Cu toţii vorbeau repede şi gălăgios, în afară de fată, care aproape că nu scotea un cuvînt.

Basil reveni la ei.

— Hyacinth, trebuie să mergem. Mă aşteaptă un taxi afară.

— Un taxi ? Tocmai mă miram cum de-ai reuşit să vii atît de repede.

Îşi luară la revedere de la ceilalţi şi, în timp ce ieşeau, Hyacinth o auzi pe doamna în norul de şifon spunînd unui nou-venit :

— Iscusit, desigur, dar cam *manierist*. A început să se autoimite. Eu îl admir mai mult pe *Henriquez*. Portretul doamnei Adeane... etc.

Basil părea să considere foarte firească prezenţa lui Hyacinth acolo. Se comporta ca şi cum ştiuse cert că va veni la vernisaj. Totul părea perfect natural ; astfel încît Lady Jarvis şi Guy Cunninghame gîndiră că-şi dăduseră întîlnire acolo.

În taxi, în drum spre casă, Basil spuse :

— Apropo, i-am cerut lui Michael să nu mai vie diseară la operă.

— O ! De ce ?

— Pentru că uitasem cu desăvîrşire că ieri l-am invitat pe Sir James Lumsden, aşa încît n-am fi încăput cu toţii. I-am spus lui Michael şi a înţeles...

— Sir James Lumsden ! Dar n-ai pomenit o vorbă...

Se simţea însă prea stînjenită ca să mai continue. Avea impresia că-i fuge pămîntul de sub picioare.

— Şi eşti sigur că nu ne-am putea înghesui toţi cinci în lojă ?

— Nu răspunse Basil cu glas liniştit dar hotărît. Nu, draga mea, pentru Michael nu mai este loc.

CAPITOLUL II

MICHAEL N-A FOST PREA SUPĂRAT din pricină că trebuise să renunţe la seara de operă. Deşi nu era ceea ce se numeşte „un meloman", totuşi anumite genuri de muzică îi plăceau şi printre ele şi opera.

Dar nu-i plăcea să asculte o operă în aceeaşi lojă cu Hyacinth, pentru că în timpul pauzelor erai obligat să faci vizite în alte loji, în timp ce alţii se aşezau pe locul tău. Or, n-avea chef să vadă pe nimeni în mod special. Aşadar a cinat la club şi a petrecut apoi o seară plăcută.

A doua zi dimineaţă a primit o telegramă la care nu se aştepta. Unchiul Joseph era grav bolnav. Michael îşi pierduse ambii părinţi ; de maică-sa nici nu-şi mai putea aduce aminte, iar tatăl lui murise în timp ce Michael îşi făcea studiile la Cambridge. De atunci şi pînă acum, unchiul Joseph îi trimisese o sumă fixă şi-i plătise cheltuielile implicate de cariera sa parlamentară, întrucît tatăl lui nu-i lăsase mare lucru, iar capitalul lui Michael nu-i aducea un venit mai mare de patru sute de lire sterline pe an.

Unchiul său era un mic nobil de ţară, din Norfolk, căruia îi plăceau călăria, vînătoarea şi lectura biografiilor romanţate. Era un *Whig*[1] înflăcărat, şi a fost atît de încîntat că Michael îmbrăţişase politica liberalilor, considerînd extraordinar faptul că nepotul îi împărtăşea vederile, încît era gata să facă orice pentru el.

Îşi petrecuse întreaga viaţă la ţară, la reşedinţa Hockley, din estul Angliei, într-o clădire bătrînească, în stil Tudor, zidită din cărămidă roşie, căptuşită toată cu lambriuri de lemn şi plină de obiecte interesante. Joseph Choyce refuzase categoric să-şi restaureze locuinţa. Era friguroasă, umedă şi părăginită. Nu avea săli de baie şi nici un fel de confort modern. Era luminată cu lămpi de gaz şi lumînări.

Telegrama fusese expediată de menajeră. Îi cerea lui Michael să vină de urgenţă la Hockley. Era dorinţa unchiului său.

Primul lucru pe care l-a făcut Michael a fost să-i telefoneze lui Hyacinth. Conform programului, trebuia să-şi petreacă sfîrşitul de săptămînă, de sîmbătă pînă luni, la nişte prieteni ai ei. Îi anunţă vestea primită şi faptul că era nevoit să contramandeze vizita.

De partea cealaltă a firului îl întîmpină o pauză şi Michael avu impresia, deşi alungă pe dată asemenea gînd, că Hyacinth părea mai curînd uşurată decît enervată.

— Pot să te văd înainte de plecare ? o întrebă.

---

[1] Membru al partidului liberal, opus conservatorilor.

2

— Cu ce tren pleci ?

— Cred că va trebui să-l prind pe cel de 11,30.

— Atunci mă tem că nu-i cu putință să ne vedem. O aştept pe Sybil.

Îi făgădui să-i dea de veste îndată ce se va întoarce. Apoi se pregăti de plecare.

Cînd sosi la Hockley, nu găsi acolo decît medicul, menajera şi un vechi prieten al unchiului său, un colonel Doyle (acum ieşit la pensie), care se mutase cu totul în casă.

I s-a îngăduit să-şi vadă unchiul, care păru să-l recunoască, dar care era prea slăbit ca să mai poată vorbi.

Unchiul Joseph îşi dădu sufletul în pace chiar în acea noapte. Înmormîntarea avu loc marţea următoare. Cortegiul funerar a fost alcătuit din vecini, iar avocatul unchiului Joseph, domnul Brasted, a sosit de la Londra.

După ritualul preliminar de mîhnire şi condoleanţe, îl salută pe Michael cu o expresie de milă amuzată, care părea să spună (cel puţin aşa gîndi Michael) : „Îmi pare rău de tine, dar asta este, şi nu ne rămîne decît să facem haz de necaz".

După înmormîntare urmă citirea testamentului. Domnul Brasted — un bărbat rotofei, pasionat de vinul roşu şi de trandafiri, cu faţa încadrată de o barbă stufoasă — îşi puse ochelarii şi-l privi pe Michael pe deasupra ramelor, de la biroul unde era aşezat. După ce parcurse testamentul, îl explicită. Dar le împărtăşi informaţiile cu linguriţa.

Unchiul Joseph, îi lămuri el, era în realitate mult mai puţin înstărit decît îl socotea lumea.

— De asemenea, urmă Brasted tuşind, era foarte nepriceput în afaceri. Şi nu voia să procedeze — altă tuse — decît aşa cum îl tăia capul.

Concluzia testamentului era că, în afara unor legate lăsate vechiului său prieten Doyle şi servitorilor, nepotul său moştenea grosul banilor rămaşi dar şi reşedinţa şi domeniul. Acestea implicau însă taxe de moştenire şi astfel, deşi aparent Michael beneficia de pe urma testamentului, era îndoielnic dacă moştenirea nu avea să se dovedească de fapt o povară. Era de asemeni îndoielnic dacă îşi va mai putea continua cariera parlamentară.

Michael ascultă distrat în timp ce Brasted se lansă într-un lent şuvoi de comentarii. Părea atent la cele ce se

spuneau, dar în realitate gîndurile lui o luaseră razna, rătăcind de la o ipoteză la alta, revizuind sub toate unghiurile posibilitățile viitorului îndepărtat.

A doua zi dimineața plecă din Hockley. Cînd sosi la locuința sa din Curzon Street, găsi o scrisoare de la unica lui mătușă în viață. Era vorba de Lady Robarts, văduva lui Sir Philip Robarts, fratele mamei lui Michael. Îl invita la masa de prînz. Fără îndoială, ardea de nerăbdare să cunoască detaliile testamentului. N-am putea afirma că lui Michael îi era propriu-zis frică de ea, dar, oricum, știa că nu-i poate ține piept. Cu păru-i alb și capul delicat, avea o înfățișare atrăgătoare și mai ales distinsă. În aparență blîndă, era de fapt rigidă și convențională. Purtările ei erau dulci ca mierea, dulci ca și vocea-i gungurătoare dar, din cînd în cînd, de sub învelișurile de catifea simțeai străpungîndu-te un vîrf ascuțit de pumnal, și aveai certitudinea că, în orice fel de conflict, triumful va fi întotdeauna de partea ei și nu de a ta.

Copiii îi muriseră. Locuia în Chesham Place și-l privea pe Michael ca pe o proprietate personală. În afară de el mai avea un nepot și două nepoate, copiii unei cumnate care murise. Dar ambele nepoate se măritaseră foarte bine, așa încît Lady Robarts avea conștiința că-și împlinise datoria față de ele. Preocuparea sa de căpetenie era acum Michael și se simțea obligată să-i găsească o soție. Lady Robarts nu era prea înstărită căci, la moartea soțului, titlul de baronet și domeniul trecuseră în proprietatea unui nepot, așa încît ei nu-i rămăsese decît o rentă anuală.

Michael o găsi singură în camera de zi, care dădea în sufragerie, ambele aflate la parter. Ca de obicei, era îmbrăcată cu o costisitoare simplitate — o toaletă neagră, comandată la Paris — și, drept ornament, un buchețel de violete. Plutea în juru-i o aură de romanță desuetă : ceva care-ți amintea de tablourile lui du Maurier, de Owen Meredith [1], de *Trandafirul alb* al lui Whyte-Melville [2].

— Să mergem la masă, dragă. După aceea o să stăm de vorbă, îi spuse cu un glas scăzut pînă la șoaptă.

---

[1] Pseudonimul scriitorului *Lytton Bulwer* (1803—1873), romancier și poet englez.

[2] *George John Whyte-Melville* (1821—1878), autor al unor romane cavalerești și de vînătoare.

În timpul prînzului discutară subiectele la modă. După masă, urcară în salonul de la etaj, iar Michael obţinu de la mătuşa Esther permisiunea de a fuma.

Philip (soţul ei) fumase toată viaţa, îi spuse ea în chip de justificare. Apoi îl supuse unui interogatoriu viguros cu privire la testament şi, cînd socoti că se află în posesia faptelor, îl întrebă :

— Ce-ai de gînd să faci cu cariera ta parlamentară, dragă ? Nu-ţi mai poţi permite s-o continui, nu-i aşa ?

Şi-i mai strecură cîteva aluzii la cifrele bugetului său potenţial, totul pe un ton de blîndă acuzare, care-l nimeri, fără greş, în punctele cele mai nevralgice.

— Ştiu toate astea, răspunse Michael. Brasted crede că...

— O, el e avocat, nu-i aşa ? Avocaţii sînt atît de plicticoşi, nu găseşti ? Şi atît de lenţi... un torent de vorbărie, ca pînă la urmă să nu spună nimic. Sînt convinsă că n-are dreptate în ce crede. Eu una socot, dragul meu, că nu există decît o singură soluţie.

— Care ? întrebă Michael, fără să aibă habar unde ţinteşte mătuşă-sa.

— Ei bine, dragul meu, nu-ţi rămîne decît să te însori... mai devreme sau mai tîrziu.

— Să mă însor ? Eu ?

— Mă rog, mai devreme sau mai tîrziu, dragă... Ne-am simţi cu toţii foarte fericiţi.

La cine se referea pluralul, nu a specificat.

— Dar cine m-ar lua pe mine ? răspunse Michael, încercînd să cîştige timp.

Nu voia să respingă categoric ideea, întrucît nu-i putea dezvălui adevărata raţiune care-l făcea să considere căsătoria o imposibilitate, şi anume, Hyacinth.

— Eu cunosc cîteva fete drăguţe, dragă. Tu n-ai niciodată ochi pentru fete — cel puţin în ultima vreme n-ai avut — dar anul trecut şi anul ăsta şi-au făcut debutul în societate cîteva tinere care, pe lîngă că au tot ce trebuie unor fete de măritat, sînt şi foarte drăguţe — realmente foarte drăguţe. Ştii, dragule, tu nici măcar nu le vezi — şi e mare păcat, dar cu toţii sînteţi la fel, dragă. Nu observaţi fetele decît după ce s-au măritat, şi atunci vă sfîrîie călcîiele după ele, dar e prea tîrziu — ce trist ! Şi Philip zicea la fel. Şi după ce se mărită, vă plîngeţi : „De ce nu mi s-a vorbit din timp de această sirenă ?"

— Ai în vedere pe cineva anume, mătuşă Esther ?

— Ei da, am în vedere pe cineva. A fost doi ani în străinătate şi tocmai s-a întors la Londra, pentru că tatăl ei era diplomat şi a murit anul trecut la Copenhaga, după cum ştii (Michael habar n-avea). După nenorocire a mai rămas un an în Italia cu mama ei. Acum şi-a făcut intrarea în societatea londoneză. Are ceva — vreau să spun că are o bază pentru măritiş — şi-i o fată atît de drăguţă, drăguţă din toate punctele de vedere, bine crescută şi deşteaptă — şi ce maniere — ceea ce-i un lucru atît de rar în zilele noastre — şi-i atît de frumuşică, dragă !

— Şi cine-i acest model de desăvîrşire ?

— Ei bine, dragă, e fiica uneia dintre vechile prietene şi contemporane ale mele, Cecilia Weston, iar pe fată o cheamă Fanny Weston. Tatăl ei era Sir David, ministrul nostru la Copenhaga, care a făcut o figură atît de frumoasă, pînă în momentul cînd a murit subit. Cecilia a venit acum cîteva zile la mine la ceai cu fiică-sa. Fata mi s-a părut fermecătoare şi e atît de diferită de tinerele din ziua de azi, care-s mai curînd vulgare.

— Lady Weston ? Dar o cunosc pe fată — mai bine zis am întîlnit-o. Mi se pare cam dificilă.

— Unde ai văzut-o ?

— Doar cîteva minute, la un vernisaj.

— Ah, la un vernisaj — forfotă de lume şi puzderie de tablouri — biata fată, ce nedrept pentru ea ! Un vernisaj nu-i o condiţie care să avantajeze pe cineva, şi apoi, dragul meu, ştii, tu eşti o spaimă pentru fete — cu reputaţia ta.

— Ce reputaţie ?

— Mă rog, reputaţia că nu-ţi plac tinerele necăsătorite, şi că eşti atît de exigent — le sperii.

— Cine ţi-a mai spus şi asta ?

— Nu mi-a spus-o nimeni, dragule, dar toată lumea o ştie, pentru că e un adevăr.

— Şi ce-ai dori să fac ?

— Mă gîndesc să te întîlneşti cu fata. Ce-ar fi să veniţi amîndoi la un prînz — ai veni dacă aş invita-o ?

— Da, mătuşă Esther... desigur... dar cred că nu te aştepţi să mă însor cu o fată pe care n-o... care nu-mi place ?

— Fireşte că nu, dragul meu. Tot ce vreau este să mai ieşi şi tu din cînd în cînd în lume ; vezi, tu nu ieşi niciodată ; nimeni nu te vede vreodată.

— Şi eu care credeam că-mi petrec tot timpul ieşind în lume !

— Mă rog, dar nu te duci în locurile unde pot fi întîlnite fetele tinere, răspunse mătuşa cu miere în glas. Te duci pe la petrecerile acelea boeme... în Chelsea, sau în plimbări pe Tamisa.

Toate acestea însemnau Hyacinth, dar Lady Robarts era îndeajuns de înţeleaptă ca să nu se apropie prea mult de asemenea subiect periculos.

— Mă rog, acum trebuie să plec la birou. Sînt gata să cunosc pe oricine doreşti, mătuşă Esther.

Michael nu era numai gata să facă asemenea făgăduială, dar gata s-o şi împlinească, să cunoască oricîte fete ar fi dorit mătuşă-sa, atît era de sigur de sine, atît de convins că nimic, nimic pe lume nu l-ar fi putut determina să se însoare — cel puţin pentru moment.

În după-masa aceea se duse să ia ceaiul la Hyacinth, după cum se înţeleseseră. O găsi singură în salonaşul plin de flori, de desene şi acuarele semnate de prietenii ei pictori. Avea pe pereţi o caricatură de Max Beerbohm [1], o schiţă în creion de Rothenstein [2] şi cîteva acuarele de Brabazon [3].

Michael se aşeză în fotoliul lui obişnuit, îşi aprinse obişnuita ţigară, şi continuă — mai degrabă decît începu — să vorbească. De parcă ar fi reluat o conversaţie care fusese întreruptă. Îi povesti despre unchiul lui, despre înmormîntare, despre surzenia şi mintea distrată a colonelului Doyle, despre felul în care făcuse domnul Brasted expunerea asupra testamentului, despre vecini, despre felurite întîmplări mărunte. Hyacinth îl urmărea cu atenţie, întrerupîndu-l din cînd în cînd cu cîte un rîs uşor.

— Rezultatul net este că m-am pomenit încărcat cu datorii serioase pentru taxele de moştenire, cu un domeniu

---

[1] *Max Beerbohm* (1872—1956), critic, eseist şi caricaturist englez, celebru pentru satirele sale ascuţite la adresa manierismului literar şi al afectărilor.

[2] *William Rothenstein* (1872—1945), scriitor şi pictor englez, cunoscut pentru portretele sale.

[3] *Hercules Brabazon* (1821—1906), acuarelist englez, excelent colorist.

care nu mi-e de nici un folos, întrucît n-am destui bani ca să-l pot întreține, cu o casă prea mare pentru mine, și în care ar trebui investite nu știu cîte mii de lire, o casă de nelocuit și imposibil de închiriat — și, ca o ironie a soartei, se găsește lîngă circumscripția mea electorală ! Dar acum nu mai are cine să-mi plătească cheltuielile activității mele parlamentare, și să le plătesc singur nu-mi dă mîna. Și care crezi că-i soluția mătușii Esther la toate necazurile mele ?

— Care-i ?

— Să mă însor.

Urmă o scurtă tăcere.

— Ce zici cît e de absurdă ?

— Nu știu, răspunse Hyacinth ; presupun că mai devreme sau mai tîrziu trebuie să ne căsătorim cu toții ; și, la urma urmei, e firesc ca mătușa ta s-o dorească. Te privește ca pe un fiu.

— E o pețitoare înnăscută.

Urmă un alt răstimp de tăcere, după care Hyacinth adăugă :

— Nu sînt sigură dacă n-ar fi lucrul cel mai nimerit pentru tine.

Michael se simți copleșit de o senzație stranie, de parcă visa dar în același timp se urmărea cum visează, așa cum se întîmplă uneori în vis.

— Dar asta ar însemna să se sfîrșească totul între noi. Doar nu te gîndești la așa ceva ?

Hyacinth nu răspunse nimic. Își aținti privirile în pămînt, și păstră o lungă tăcere.

— Vrei să-mi dai a înțelege că între noi totul s-a sfîrșit ?

O altă tăcere. Brusc, Michael se simți ciudat de descumpănit, smuls, dezrădăcinat, zvîrlit în voia valurilor și, în același timp, anormal de conștient de tot ce-l înconjoară. Trupul lui era acolo în cameră, în camera atît de familiară, înregistrînd lucid fiecare amănunt. Număra bibelourile de pe consola căminului și citea invitațiile. Iată invitația la vernisaj, tipărită cu litere roșii și negre ; apoi o invitație la Lady Agincourt, care locuia în împrejurimile Londrei, invitație pe care o acceptase și el pentru că Hyacinth îi spusese că se va duce.

Iată aiuritul de orologiu francez din secolul al XVIII-lea, care bătea sfertul cînd de fapt era și jumătate și care întot-

deauna mergea anapoda. Bătea și acum ; Michael numără, unu, doi, trei, patru, și încă trei sferturi — aiurea ca întotdeauna ! Și acolo, deasupra căminului, tabloul unui pictor necunoscut, un ulei reprezentînd un parc cuprins de înserare, totul transpus în negru și verde pal ; tabloul acela părea să facă parte din însăși fibra ființei lui.

Deodată deveni conștient de o flașnetă care se auzea din stradă ; cînta un cîntec numit *Thora*.

Apoi păru să revină la el însuși. Sări din fotoliu.

— Vrei să spui că te-ai săturat de mine ! *Tu* o dorești... *tu* ! Tu vrei să te descotorosești de mine... Oh, te rog, spune-mi adevărul !

Hyacinth clătină slab din cap și apoi vorbi, cu un tremur în glas pe care era hotărîtă să-l stăpînească și pe care, pînă la urmă, îl stăpîni :

— Dragul meu, nu din pricina mea, nu-i vina mea.

— Basil ?

Nu răspunse nimic, dar era o tăcere afirmativă.

— Ce s-a întîmplat ?

— Totul și nimic. Nu știu. Știu doar că s-a întîmplat. E tot ce știu. Nu mi-a spus nimic... practic nici un cuvînt... dar situația e... de neconfundat. Nu-ți pot explica. Nu-mi cere să-ți explic. E sfîrșitul. Știam că va veni cîndva.

Michael smulse o țigară de pe masă și o aprinse.

— Cred că totul e un nonsens. S-a întîmplat numai în imaginația ta. Sînt perfect convins că lui Basil nici prin cap nu-i trece, nici prin vis — din moment ce n-a spus nimic înseamnă că nu știe nimic. Doar nu te aștepți ca *eu* să accept una ca asta. Totul e fals, doar dacă, așa cum am spus, nu ești *tu* aceea care dorești sfîrșitul.

Șovăia, vocea-i suna lipsită de convingere ; începu să se plimbe în sus și-n jos prin încăpere, fumînd nervos.

Hyacinth continuă în silă. În glasul ei nu se simțea nici o undă de răzvrătire, nici o urmă de pledoarie, nici o dorință de a convinge. Ca și cum știa că procesul e pierdut, că simplul fapt era covîrșitor.

— Am contramandat vizita de sîmbătă la familia Walsley... aș fi făcut-o chiar dacă nu intervenea moartea unchiului tău... Basil a fost atît de generos... De cînd cu seara aceea de operă... ții minte... desigur că acum mă înțelegi.

— Dar nu-mi poate cere să renunț... tu nu-mi poți cere ca noi...

Începea să vorbească incoerent.

— N-a avut loc nici un fel de scenă, continuă Hyancith, nici o ceartă, nimic... absolut nimic... ceea ce-i mult mai rău... s-a comportat extraordinar. Mi-e atît de milă de el. Eu m-am purtat îngrozitor.

Michael luă din nou foc — izbucnirea finală.

— E absurd, exclamă el, totalmente absurd ! Cred că *totul e o absurditate* ! Nu vreau, *nu pot* să cred ; în orice caz, *n-am* să renunț la tine, *nu pot* să renunț, doar dacă tu... doar dacă tu te-ai săturat de mine, dacă te-ai săturat de tot ce-i între noi și vrei să scapi de mine. Bănuiesc că a intervenit un alt bărbat. Cine-i ?

— Michael, oprește-te... te rog, te rog, te rog, avem atît de puțin timp la dispoziție. Se uită în sus, la el, cu o privire jalnică. Am vorbit prostește, dar n-are rost să te gîndești *acum* la felul cum m-am exprimat. Îți jur că lucrurile stau așa, trebuie să mă crezi... și *simt* că mă crezi. Basil știe că te afli aici. Pot spune că, practic, el a aranjat întîlnirea noastră ; curînd se va întoarce. Presupun c-a intenționat să ne ofere prilejul de a ne lua rămas bun, și de azi înainte... Oh !... Hyacinth își îngropă fața în mîini. Nu-i nimic, mi-am revenit... mai devreme sau mai tîrziu tot trebuia să se întîmple... am știut-o întotdeauna. De la bun început am înfruntat adevărul. Vai, Doamne ! Dar să nu mai vorbim despre asta, să vorbim despre viitor, ca doi oameni raționali. Basil mă duce într-o călătorie în străinătate, plecăm de Paști, săptămîna viitoare. Gîndește — pe buzele ei miji un zîmbet — gîndește că am nevoie de o schimbare de aer, de o schimbare în general. Și într-adevăr am nevoie. Dar tu ce-ai să faci ? Ai în fața ta cariera, întreaga ta viață, pe care eu nu făceam decît să ți-o ratez, pentru că o femeie în situația mea înseamnă întotdeauna o povară legată de viața unui bărbat. Îl face să-și rateze viața și, cu cît îl iubește mai mult, cu atît îl face să eșueze mai lamentabil. Acum ai să te descătușezi de povară — de lanțuri.

— Nu vorbi așa, o opri Michael cu blîndețe.

Toată încercarea lui de rezistență se epuizase ; în sinea lui știuse de la bun început că era adevărul adevărat. Împotrivirea nu fusese decît o reacție automată, o nestăvilită izbucnire de revoltă, despre care știa foarte bine că e irațională, neîntemeiată, neputincioasă, menită să rămînă fără rezultat.

— Michael, trebuie să te căsătoreşti.

— Oamenii vorbesc despre căsătorie ca şi cum te-ai putea însura cu oricine, sau ca şi cum oricine ar fi gata să se căsătorească. Însăşi ideea căsătoriei mi se pare oribilă. Vezi bine că ar fi *un mariage de convenance*[1]. N-ar putea fi nimic altceva.

— Cred că pînă la urmă căsătoriile convenţionale se dovedesc a fi cele mai sănătoase şi mai fericite — dar, oricum, e o loterie.

— Şi cine-ai vrea să-mi aranjeze o căsătorie ? întrebă cu amărăciune.

— Mătuşa ta Esther. Michael, ia aminte, e cariera ta în joc.

— Cariera mea ! Doar nu crezi că păstrez vreo iluzie în legătură cu cariera mea ? La început îmi făurisem iluzii. Cînd am pornit în viaţă ; cînd m-am întors de la Cambridge nutream ambiţii naive. Voiam să joc un rol în omenire. Credeam în politică — rîse. Pe cînd acum, mă rog, n-aş putea afirma că nu a mai rămas un rest de ambiţie ; a rămas. Şi aş vrea să pot profita de ea ; dar... lucrurile s-au schimbat. Aş lăsa baltă politica, cu mare plăcere, dar ce altceva aş putea face ? Trebuie să am o ocupaţie. Trebuie să-mi cîştig existenţa. Nu sînt bun de nimic altceva. Şi oricum e prea tîrziu. Uneori aş prefera să mă apuc de orice altă meserie, dar ce rost are să vorbim acum de toate astea ?

Urmă o pauză.

— Să zicem că ai dreptate şi că va trebui să mă însor — cine crezi tu că o să mă ia pe mine ?

— Mătuşa ta nu s-a gîndit la nimeni ?

— Ba cred că s-a gîndit. Mi-a vorbit de o fată pe care am întîlnit-o împreună acum cîteva zile la vernisaj. Am senzaţia că s-a scurs atîta timp de atunci !

— Ah ! Fiica Ceciliei Weston ! Da, da... asta-i fata cu care te vei căsători ; ciudat, în dimineaţa aceea, cînd am văzut-o la vernisaj, mi-a săgetat prin minte acelaşi gînd. Mi-am spus : „Iată fata cu care se va căsători Michael !“ Ce bizar ! Uitasem cu totul de ea.

— Cum poţi rosti asemenea vorbe ?

— E frumoasă, continuă Hyacinth fără să ia în seamă întreruperea lui Michael. O frumuseţe labilă, care *depinde* de tot felul de împrejurări. E o frumuseţe *interioară,* o

[1] Căsătorie convenţională (fr.).

frumusețe cu viață proprie, ca o flacără sau ca o floare care se deschide sau se veștejește după atmosferă și temperatură... nu are o frumusețe imuabilă ca un bust de ceară sau ca o statuie de marmură. Și cred că are profunzimi. Trebuie să fii bun cu ea. E foarte frumoasă — radiază o strălucire ca de argint, și ochii aceia depărtați unul de celălalt...

Cum poți vorbi astfel ? Te aștepți să mă însor cu cineva față de care va trebui „să fiu bun“ ?

— S-ar putea să te îndrăgostești de ea. Ar fi cu atît mai bine pentru tine și, eram cît pe-aci să spun, cu atît mai rău pentru mine — cel puțin așa aș fi gîndit acum o săptămînă ; acum, însă, lucrurile s-au schimbat.

Michael avu din nou senzația că visează.

— Hyacinth, toate astea sînt reale — într-adevăr reale ?

— Da, sînt reale... foarte, foarte reale.

— Dar, Hyacinth...

Ssst ! S-a auzit ușa din față. E Basil ; mi-a spus că va veni la cinci și jumătate ; e șase fără un sfert. Ne-a mai acordat un sfert de oră în plus. Rămas bun, dragostea mea, rămas bun, rămas bun, șopti ea.

Basil intră în cameră.

— Bună, Michael ! i se adresă la fel de prietenos și firesc ca întotdeauna.

Luă o țigară și ceru o ceașcă de ceai.

— Trebuie să fug, exclamă Michael. Avocatul meu mi-a anunțat o vizită pentru ora șase. La revedere, Hyacinth, la revedere Basil.

— Presupun că ai o sumedenie de belele pe cap, spuse Basil, conducîndu-l pînă la ușă. Vrei să-ți chem un taxi ?

— Nu, găsesc eu unul.

— La revedere, se auzi vocea lui Hyacinth.

CAPITOLUL III

A DOUA ZI DIMINEAȚA, ÎN VIRTUTEA obișnuinței, Michael i-a telefonat lui Hyacinth, dar i s-a spus că telefonul e defect.

Află, prin intermediul unei cunoștințe comune, că Hyacinth și soțul ei se pregăteau pentru o călătorie în Europa.

Cîteva săptămîni mai tîrziu, Michael fu invitat pentru o scurtă vacanță în Hampshire, la reședința Langbourne

Park, care aparținea doamnei Branksome, o prietenă a mătușii Esther.

Acceptă invitația. În timpul ultimelor săptămîni trăise într-un soi de buimăceală. I se părea atît de ireal, atît de imposibil să viețuiască fără tovărășia zilnică a lui Hyacinth ; era mai curînd apatic decît nefericit ; nu putea să se convingă că noua situație era reală. Nu încerca acel sentiment de suferință acută care-l torturase la începutul legăturii lor, ori de cîte ori n-o putuse vedea o zi sau chiar cîteva ore pe Hyacinth, sau cînd aceasta fusese bolnavă. Simțămintele lui erau acum altele și totuși viața îi apărea desfigurată, de parcă i se amputase ceva pe neașteptate. Și, într-adevăr, așa era — i se smulsese ceva din el, iremediabil și ireversibil, ca atunci cînd tai o ramură dintr-un copac ; iar restul făpturii sale continua să pulseze doar în virtutea mecanicii naturii. Se sinchisea prea puțin de ce făcea sau unde se ducea.

Nu se îndoia că viața sa alături de Hyacinth luase sfîrșit. Știa bine că hotărîrea ei era categorică. Știa că nu mai există posibilitate de întoarcere. Trebuia să se împace cu soarta, dar viitorul îi apărea în culori cumplit de mohorîte. Își spuse că, deocamdată, nu va lua nici un fel de decizie.

La Langbourne găsi un grup de persoane tinere. Mătușa lui și Lady Weston erau singurele reprezentante ale generației mai vîrstnice. Se aflau acolo doi studenți de la Oxford, un funcționar din Ministerul Afacerilor Externe și domnul Geoffrey Charles, profesor de liceu, care-l medita pe George, cel mai mic dintre copiii doamnei Branksome, pregătindu-l pentru intrarea la Eton. Doamna Branksome avea trei fiice, dintre care două abia își făcuseră intrarea în societate. Și se mai găsea acolo Fanny Weston.

Era săptămîna Rusaliilor și vremea caldă, chiar prea caldă în raport cu anotimpul. Își petreceau tot timpul pe afară, călărind ponei. Cele două domnișoare Branksome mai mari erau înconjurate de atențiile tinerilor. Cea mai vîrstnică, Margaret, de o admirabilă prospețime și sănătate englezească, era curtată de Clive, funcționarul de la Ministerul de Externe, care părea să dețină toate calitățile din lume în afară de avere. Alice, cea de-a doua fiică, o replică mai minionă și mai ștrengărească a surorii mai mari, se bucura de atenția unuia dintre studenți, Hedworth Lynne care, fiind moștenitorul

unui vechi titlu nobiliar şi al unui domeniu sărăcit, îşi exprimase dorinţa de a deveni un adept al lui Tolstoi şi de a duce o viaţă simplă. În prezent însă, nu-şi încheiase încă socotelile la Oxford. Fratele lui mai mic, Tommy, un atlet uriaş, care măsura peste un metru nouăzeci înălţime şi care tocmai terminase colegiul Winchester, îşi petrecea tot timpul cu Mabel, cea de a treia fiică a doamnei Branksome, un spiriduş cu faţa smeadă, care moştenise trăsăturile tatălui ei. Doamna Branksome, arătînd prea tînără pentru a fi mama unor fete atît de mari şi avînd un ten la fel de luminos şi de curat ca şi al lor, patrona totul cu un aer aprobator. Michael era lăsat singur cu Fanny. O admira, în această privinţă nu încăpea nici o îndoială ; dar era o fată ameţitor de schimbăcioasă, abstractă, enigmatică. Uneori părea total lipsită de viaţă, cu gîndurile aiurea, de-ai fi zis că nu se găsea decît parţial în acel loc. Alteori, după o partidă de călărie, sau cîteodată serile, radia lumină. Părea detaşată şi indiferentă, ca şi cum nimic n-ar fi putut-o determina vreodată să ia parte la luptă sau la competiţie, ca şi cum nimic pe lume nu era demn de lupta sau de eforturile ei — şi totuşi nu dădea impresia de înfumurare sau de vanitate, ci doar de o calmă acceptare a faptului :

„*Cu nimeni nu mă lupt, căci nimeni de lupta mea nu-i vrednic*".

Avea ochi magici, fascinanţi ; păreau două diamante negre. În general arbora un aer distant. Uneori o găsea frumoasă. După ce a fost plasat, o dată, alături de ea la cină, a constatat că nu era chiar atît de dificil să-i intri în voie, pe cît i se păruse lui. De fapt, era cu totul *altfel* decît şi-o închipuise. Îi intrase lui în cap că-i greu de stat de vorbă cu fetele tinere, iar despre aceasta anume i se spusese c-ar fi „inteligentă".

Nu descoperi nici o urmă de pedanterie la ea, dar ţinuta îl nedumerea. Era tăcută, însă, din cînd în cînd, scăpa cîte o remarcă amuzantă, o replică uşor maliţioasă şi, o clipă, ochii îi scăpărau, pentru ca îndată după aceea să se retragă iar la depărtări kilometrice, ca şi cînd vorbise fără să se gîndească sau de parcă nu realiza înţelesul propriilor ei spuse — o îmbinare de nevinovăţie şi maliţiozitate. Avea reacţii cu totul neaşteptate. Părea să nu-i

acorde nici o atenție lui Michael, aproape că nici nu-i observa prezența. La cina din prima seară a discutat îndelung cu domnul Charles, profesorul, ceea ce a avut drept rezultat că acesta s-a îndrăgostit pe loc de ea și i-a propus pentru a doua zi o dimineață de lectură, în grădină, din poemele lui Browning. Faptul nu a trecut neobservat de Hedworth și de Tommy, care au încurajat pe dată idila și au făcut tot ce-au putut pentru a-i lăsa singuri pe Fanny și pe îndrăgostitul domn Charles.

În primele două zile, Michael a întîlnit-o rar pe Fanny și și-a petrecut cea mai mare parte din timp sporovăind cu doamna Braksome, cu Lady Weston și cu mătușă-sa, bineînțeles atunci cînd nu călărea sau nu mergea la pescuit. Se găsea în apropiere un rîu plin de păstrăvi, iar colonelul Branksome, un tip cărunt, distrat, cu înclinații cărturărești, era un pescar pasionat și-și împărțea timpul între păstrăvi și cărți.

Abia în cea de-a treia zi s-a spart gheața între Michael și Fanny. Porniseră după masa la o partidă de călărie, cu destinația New Forest, care se găsea în apropiere de Langbourne, iar Michael și Fanny se pomeniră împreună, singuri. Domnul Charles nu venise, era ocupat cu elevul său. Obrajii lui Fanny erau ușor îmbujorați în urma unui galop. Arăta cum nu se poate mai bine. Părea să-și fi pierdut sfiala ; îi vorbea lui Michael cu degajare, dar acorda, în mod deliberat, alt sens cuvintelor lui, iar el nu-și dădea seama dacă-l ia în rîs sau nu. Avea senzația că-i luat peste picior — așa și era ; avea senzația că e obraznică — așa și era ; sau cel puțin așa voia să fie, pe cît îi sta în putință.

Discutau despre valoarea primei impresii, despre măsura în care oamenii corespund ideii pe care ți-o faci despre ei înainte de a-i cunoaște mai bine. E cert că întotdeauna prima impresie e greșită.

— De pildă, argumentă Michael, eu aveam o părere cu totul greșită despre dumneata. Aveam impresia că ești „serioasă".

— Și găsești că nu sînt ? întrebă ea calm.

Răspunsul sună aproape violent :

— Ei bine, te găsesc...

— Cum ?

— Lipsită de scrupule.

— Ce te face să crezi una ca asta ?

Ochii îi licăreau amuzați.
— Felul cum te porți cu sărmanul domn Charles.
— Cu domnul Charles ? De ce ?
— Pentru că e îndrăgostit nebunește de dumneata, și dumneata îți bați joc de el.
— O, nu ! rîse ea. Asta-l caracterizează. Și-i face bine. Mereu e îndrăgostit de cîte cineva. Nu sînt singura, te asigur.
Rîse din nou și rîsul ei era captivant. Cristalin și lipsit de stridență. Brusc schimbă subiectul :
— Și eu mi te închipuiam pe dumneata cu totul altfel.
— Și cum credeai c-aș fi ?
— Nu credeam nimic. M-am luat și eu după ce-am auzit de la alții. Fără să vrei, auzi diverse lucruri.
— Lucruri îngrozitoare, presupun ?
— Dimpotrivă, erai considerat drept un model.
— Asta-i mai rău.
— Ce-i mai rău ?
— Să fii considerat un model.
— Dar nu un model de *virtute*.
— Ce atunci ?
— Unii te considerau un model al tuturor viciilor — existau însă două curente de gîndire — oricum aveau cîteva puncte comune între ele.
— Care anume ?
— Că ești răsfățat, pretențios, că te plictisești foarte repede, și că detești fetele nemăritate.
— Și crezi că aveau dreptate ?
— Nu sînt sigură.
— Așadar nu crezi în prima impresie ?
— O, nu ! (cu vehemență) ; deloc !
— Nici eu nu prea cred (îngîndurat).
— Nu ? Mi-am închipuit eu.
— De ce ?
— Discuția aceasta *trebuie să înceteze*, cum se spune în limbaj gazetăresc... iată-i și pe ceilalți.
Aceasta a fost prima lor încercare de apropiere.
Doamnele mai în vîrstă urmăreau cu mare interes evoluția situației. Doamna Branksome simpatiza cu doamna Robarts. După primele cîteva zile, amîndouă căzură de acord că Fanny era îndrăgostită de Michael, dar că se străduia să ascundă acest lucru. Nu încăpea nici o îndoială. Și, într-adevăr, așa stăteau lucrurile. Fanny se

îndrăgostise de el de la prima vedere. În momentul cînd îl cunoscuse, atunci la vernisaj, își spusese în sinea ei : „Iată bărbatul cu care aș vrea să mă mărit". Îi plăcea totul la el : felul cum își ținea capul, privirea directă, atitudinea nepăsătoare, mîinile mari, îmbrăcămintea dezordonată, încruntarea de nedumerire, surîsul care se ivea neașteptat, vocea joasă, șovăielnică, rîsul care nu izbucnea prea des dar se dovedea molipsitor.

Întrebarea pe care și-o puneau însă cu toții, inclusiv Michael, în felurite chipuri era : „Dar el e îndrăgostit de Fanny ?" Doamnele mai în vîrstă gîndeau că există speranțe. Firește, gîndul era generat în bună măsură de dorința lor. Doamna Branksome era sincer optimistă și împrejurările o amuzau. Dorea ca așa să se petreacă faptele ; se ruga ca așa să se întîmple și n-avea nici o îndoială că așa se va întîmpla. În același timp clătina din cap privindu-și propriile-i fiice. Nu dorea nici ca Margaret să se mărite cu un pîrlit de funcționar din Ministerul de Externe — lipsit de perspective, în schimb celebru pentru extravaganța gusturilor sale — și nici ca Alice să devină soția unui moștenitor care nu moștenise decît datorii și impozite.

Lady Weston era mai puțin încrezătoare. Avea o fire mai curînd sceptică decît pesimistă. În tinerețe fusese focarul multor idile romantice : un poet voise să fugă cu ea ; un aventurier simpatic, care a făcut rapid milioane și apoi a sfîrșit în închisoare, o ceruse de nevastă ; fusese pictată de Millais [1] cînd acesta se afla în culmea gloriei ; apoi se măritase cu un diplomat, își petrecuse tot restul vieții în străinătate — la Paris, Constantinopol, Buenos Aires, Atena, Roma, Tokio și, la urmă, Copenhaga. Tocmai cînd urma să capete gradul de ambasador, soțul ei murise în urma unei duble pneumonii. Fusese un diplomat de nădejde, dacă nu chiar strălucit, înzestrat cu simțul umorului și cu multă înțelepciune. Și, totodată, un soț admirabil. Cînd a murit, la un an după ce Fanny își făcuse debutul în societate, Lady Weston l-a plîns sincer și continua și acum să-l regrete și să-i simtă lipsa.

Își lăsase soția într-o situație materială mai mult decît satisfăcătoare, întrucît moștenise de la niște rude bani și

---

[1] *John Everett Millais* (1829—1896), celebru pictor englez, inițiator al curentului prerafaelit.

terenuri, iar Fanny, la rîndul ei, trecea drept o moștenitoare bogată. Era unicul lor copil. Lady Weston hotărîse să-i găsească un soț potrivit, iar Michael i se părea a fi foarte indicat. Firește, era la curent cu legătura dintre el și Hyacinth Wake, dar acest fapt îi apărea mai curînd ca un avantaj decît ca un handicap — un avantaj pentru că, într-un sens, însemna o lecție și o garanție pentru viitor ; gîndea că e mult mai bine ca asemenea lucruri să se întîmple înainte de căsătorie decît după. Și apoi, era convinsă că e o poveste definitiv terminată. Simțea cu certitudine. Faptul că Michael se găsea în grupul de aici și nu în Surrey, unde știa că Hyacinth cu soțul ei își petrec săptămîna Rusaliilor, precum și comportarea lui Michael nu puteau însemna decît un singur lucru. Dar nu era sigură pe situație. Își dădea seama că Michael se simte atras de fiica ei. Îl uluise, era surprins că o fată tînără poate fi atît de interesantă, că se poate măsura cu el ; că rămăsese indiferentă la farmecele lui — deși Lady Weston știa ce știa... Totuși, Michael se lăsa ademenit... și o plăcea... pe de altă parte dorea să se însoare... să aibă copii... așa-i spusese mătușii sale, și nu se putea căsători decît cu o fată cu oarecare avere. Așadar, în ce consta obstacolul ? Obstacolul, în ochii ei, era însăși Fanny.

Știa bine că fiica ei era orgolioasă și că, dac-ar bănui că Michael o cere de soție numai pentru că luase hotărîrea să se însoare, l-ar fi refuzat categoric. Se ruga ca Michael să aibă tact și sensibilitate și să nu comită vreo greșeală fatală.

Lady Robarts vedea lucrurile sub o prismă mai practică. Era convinsă că acest mariaj constituia o necesitate, că era unica soluție ; își dădea seama că Michael n-ar putea întîlni nicăieri o soție care să i se potrivească mai bine. Totul depindea numai de el. Trebuia să încerce și să învingă ; nu-i venea a crede că fata l-ar refuza dacă el s-ar arăta hotărît.

Știa că Fanny îl place ; și dacă așa stăteau lucurile, restul venea de la sine. Totul depindea numai de el.

Cît despre Fanny, era îndrăgostită nebunește de Michael și gîndea că ar fi prea frumos ca și el s-o iubească. Nici nu cuteza să nădăjduiască în această posibilitate. Era convinsă că reușește să-și camufleze sentimentele, dar, din acest punct de vedere, strategia ei era la fel de izbutită ca și politica struțului.

Refuza să creadă că incredibilul s-ar putea adeveri.

Michael era ros de îndoieli, dar încă mai încerca senzaţia aceea de somnambul. Totul i se părea ireal. Se simţea bine în tovărăşia lui Fanny ; o admira. Era atras de ea. O găsea încîntătoare şi de neînţeles ; nici nu încerca s-o înţeleagă ; era o enigmă fascinantă, care te urmăreşte. Să fi fost oare „un sfinx fără de secrete" ?

Dar de un singur lucru se simţea Michael absolut sigur : dac-ar fi fost să plece a doua zi de la Langbourne şi să n-o mai revadă niciodată, nu i s-ar fi frînt inima. De asemeni, simţea că niciodată nu va ajunge s-o cunoască, că niciodată nu va exista între ei intimitatea pe care o gustase alături de Hyacinth. Era prea diferită de el, fuseseră plămădiţi din substanţe total deosebite. O găsea prea detaşată.

Pe de altă parte însă, dacă urma să se căsătorească, şi se părea că-i lucrul cel mai indicat — dealtfel dorea să se însoare, să se statornicească, să aibă copii ; dorea să-şi poată continua viaţa şi cariera parlamentară, să aibă o ocupaţie bine definită, un cămin — or, dacă aşa stăteau lucrurile, cu cine altcineva s-ar putea însura ?

Nu era îndrăgostit de Fanny, deşi se simţea atras de ea. Acesta era tristul adevăr. Să fi avut însă atîta importanţă ? Oare dragostea nu va veni mai tîrziu ? Dar va putea s-o facă fericită ? Simţea că va putea. Avea încredere în viitor.

Şi-apoi îi va fi de mare ajutor. Era inteligentă — ştia să se descurce în relaţiile cu oamenii, să facă faţă diverselor situaţii. Fapt firesc, din moment ce tatăl ei fusese un diplomat, om de vastă cultură şi experienţă, iar maică-sa era ageră şi avea o intuiţie ascuţită.

Zilele se scurgeau ; o luminoasă săptămînă a Rusaliilor, şi vacanţa începea să se apropie de sfîrşit. Peste o zi sau două va trebui să se întoarcă la Londra.

Cu o seară înainte de plecare, intră, înainte de cină, în camera mătuşii lui şi-o anunţă că ar dori să discute ceva cu ea. Lady Robarts şedea într-un fotoliu în faţa focului şi broda. Se simţi încîntată, apreciind că sosise momentul critic.

Michael se hotărî să plonjeze :

— Mătuşă Esther, crezi că aş putea să mă însor cu Fanny Weston ?

— Nu văd de ce nu, răspunse Lady Robarts fără să-şi ridice privirile de pe lucrul de mînă.

— Mă rog, crezi că ea ar primi ?

— Nu, atîta timp cît n-ai să-i ceri ; bănuiesc, dealtfel, c-ar fi imposibil. Nu i-ai spus încă nici un cuvînt, nu-i aşa ?

— Nu, nici un cuvînt... Ştii, am impresia că acum o cunosc mai puţin decît în prima zi. E o fată ciudată. N-o înţeleg deloc.

— E atît de îndrăgostită de tine, încît poate că-i intimidată şi încearcă să-şi ascundă sentimentele, convinsă fiind că tu nu te sinchiseşti de ea.

— Îmi place foarte mult, o găsesc frumoasă — uneori... şi inteligentă... are bun simţ... vreau să spun că nu te şochează cu stupidităţi. Dar crezi că aş putea-o face fericită ?

— Da, dragul meu, fireşte. Biata copilă e îndrăgostită de tine nebuneşte, pînă peste cap — oricine are ochi de văzut poate să vadă.

— Crezi, *într-adevăr ?*

— Sînt sigură, toată lumea-i convinsă.

— Cine-i *toată lumea ?*

— Maică-sa, Edith Branksome... toţi.

— Foarte frumos din partea voastră, numai că ea nici nu pare să-mi observe prezenţa... şi-i teribil de greu s-o prinzi singură ca să poţi schimba un cuvînt cu ea.

— Natural... ceea ce dovedeşte că am dreptate : ...voi bărbaţii niciodată nu puteţi înţelege asemenea lucruri. Nu-i vina voastră, săracii de voi !

— Oricum, mătuşă Esther, eu unul *nu* sînt ceea ce s-ar putea numi *îndrăgostit* de ea. Vreau să spun că dacă mîine m-ar anunţa că se mărită cu altul, sau dac-aş şti că mîine pleacă în Australia şi n-am s-o revăd niciodată, nu cred că m-aş sinchisi prea mult. N-aş fi... mă rog, nu mi s-ar frînge inima. Şi dacă aşa stau lucrurile, crezi că am dreptul să-i cer să se mărite cu mine ? Crezi că aş putea s-o fac fericită ? O să încerc, de bună seamă. Realmente, vreau să mă căsătoresc, să am copii, să duc o viaţă aşezată... şi dacă-i să mă căsătoresc, o prefer pe Fanny oricărei alte fete nemăritate din cîte cunosc — şi, presupun, atunci cînd te însori, trebuie să iei o fată nemăritată. Niciodată n-aş putea lua de soţie o fată ca Margaret sau ca Alice, oricît ar fi ele de drăgălaşe. Cum să

spun, e foarte amuzant să faci cu ele o partidă de călărie sau de biliard, dar îți dau impresia că aparțin altui gen de lume. Probabil că și ele văd în mine o jalnică mîrțoagă bătrînă ; dar cu Fanny e altceva. Simt că dacă aș reuși s-o înțeleg, aș putea trăi alături de ea...

— Dragule, e situația ideală. Nici că mi-aș putea dori ceva mai bun. E lucrul cel mai fericit care s-ar fi putut întîmpla — mă refer la ceea ce simți tu. E cea mai bună garanție pentru un mariaj reușit. Bietul Philip obișnuia să spună : „Nu totul de la început". Dacă ai înțelege-o pe deplin de pe acum, n-ar mai rămîne nimic pentru mai tîrziu și-ar fi plictisitor. Așa cum stau lucrurile, îți lasă o portiță întredeschisă către viitor, exact atît cît trebuie. Nu șovăi, dragule ; nu lăsa să-ți lunece prilejul printre degete. S-ar putea să nu te mai întîlnești cu asemenea prilej, și ar fi păcat. Eu găsesc că-i una dintre cele mai drăguțe fete pe care le cunosc — și apoi, dragă, mai sînt și alte aspecte ; trebuie să privim și latura practică a situației.

— N-aș putea să mă însor cu o fată numai pentru bani.

— Dar nimeni nu ți-o cere, dragă ; pe de altă parte, nici cu o fată fără un ban nu te-ai putea însura.

— Deci, ajungem de unde am pornit.

— Nu, dragă, nu fii prost. Adevărul este că Fanny îți place mult. Te simți atras de ea. Iar ea e îndrăgostită de tine și știi bine că o poți face fericită — ce altceva mai vrei ? Și cred că va fi exact soția care-ți trebuie ție. Fiica lui David Weston, crescută în străinătate — deci lipsită de stîngăcia caracteristică englezoaicelor — vorbește bine franceza, cunoaște lumea, are maniere elegante.

— Voi încerca s-o fac să nu regrete.

— Sînt convinsă c-ai să descoperi cu timpul c-o iubești ca un nebun. E mult mai bine ca sentimentele să evolueze *așa* și nu invers. Am văzut multe căsnicii care au început sub augurii cei mai fericiți, pentru ca apoi să eșueze. Cu vîrsta de douăzeci și unu de ani nu te întîlnești de două ori în viață. Nu trebuie să te aștepți la așa ceva. Te afli la limita vîrstei mijlocii ; mîine, poimîine te trezești c-ai împlinit patruzeci, și patruzeci de ani înseamnă să treci un prag. Nu mai sînt nici măcar treizeci și cinci, ci patruzeci. Mătușa Esther suspină. Și atunci simți nevoia unui tovarăș de drum care să te însoțească în restul călătoriei — o persoană plăcută, amabilă, cu bun

nimi, cu educație, care să fie o soție bună și o mamă adevărată ; și iată toate aceste calități întrunite aici — așteptînd doar să fie culese. Cred că e o șansă cum nu-i alta într-o mie.

— Dar dacă mă refuză ?

— Atunci aștepți un timp și apoi îți repeți cererea — nu foarte curînd ; dar nu cred c-o să te refuze.

— Și-ai vrea să-i fac cererea în căsătorie pe loc ? N-ar fi mai bine să-mi ofer cîteva luni de gîndire ?

— A, nu, dragule. Momentul prezent este întotdeauna momentul cel mai potrivit. Mai deunăzi maică-sa îmi povestea că Fanny a și refuzat cererile în căsătorie a doi tineri foarte drăguți și cu perspective. Aci, mătușa Esther făcu uz de o neașteptată zicală populară : Bate fierul cît e cald !

— Cîți ani are ?

— Doar douăzeci ; abia de doi ani a scos-o în lume.

— Și, deci, ai vrea să-mi încerc norocul chiar înainte de plecare ?

— Da, dragă, asta vreau.

— Și dacă mariajul o să rateze, îți iei răspunderea ?

— De bună seamă, dragă, mi-o iau ; dar n-o să rateze. Sună primul gong pentru cină ; pleacă ! Cere-o de nevastă cît mai iute posibil, și dacă-ți spune „nu“, n-o crede. Adu-ți aminte că *nu*-ul femeilor înseamnă întotdeauna *da*. Cel puțin în cazul lui Fanny sînt sigură că va însemna *da*.

— În regulă, mă mai gîndesc eu.

— Ba nu, făgăduiește-mi c-o faci.

— Ei bine, îți făgăduiesc.

Subreta doamnei Robarts intră în cameră, iar Michael ieși ca să se îmbrace pentru cină.

În seara aceea, la masă, se găsi așezat lîngă Fanny. Conversația lor fu aceeași ca de obicei, dar Michael avu impresia că fata era mai puțin evazivă ; nu încercă obișnuitele ei ocolișuri, schimbări de subiect, tachinerii la punctul crucial ; și apoi, arăta fermecătoare, toată în alb, fascinantă, ca o vestală antică, cu ochi scînteietori. Era fericită... și-i amintea de cineva. Ochii ăștia... ce să fi fost ? De cine-i reamintea ? Unde mai întîlnise pe cineva care-i semăna ? Întrebarea începu să-l obsedeze, părea mereu pe punctul de a prinde firul fragil al memoriei, dar de fiecare dată îi scăpa. În cele din urmă, într-o străfulgerare, o amintire îi săgetă mintea. Era vorba de un

tablou ; dar abia de se întredeschise ușița aducerii aminte, cînd cheia îi lunecă printre degete și se volatiliză — un tablou... da, dar unde l-a văzut și al cui era ? Nu-și putea aduce aminte. Părea că o cămăruță a minții sale se închisese cu un „clic", ca un obturator peste obiectivul fotografic. Renunță la efortul zadarnic.

— Îmi amintești de un tablou, îi spuse în timp ce aceste crîmpeie de gînd i se vînturau prin minte. Numai că nu-mi pot aminti de care tablou și nici unde l-am văzut.

— Serios ? Ciudat, și colonelul Branksome mi-a spus ieri că-i evoc un tablou.

— Ce tablou ?

— Am uitat. Portretul unei femei de care n-am auzit în viața mea — *nu* Mona Lisa, adăugă cu o ușoară scăpărare de ironie.

— Nu, răspunse Michael zîmbind ; e vorba de portretul unei femei mai frumoase.

Fanny roși, și efectul îmbujorării părea menit să-i zăpăcească gîndurile. Michael își spuse că era mai frumoasă decît toate tablourile din lume și simți că-și pierde capul.

După cină, doamna Branksome aranjă o partidă de bridge între ea, soțul ei, Lady Weston și mătușa Esther, în timp ce tinerii intrară în sala de biliard. Cum partida de bridge avea loc în biroul colonelului, Michael și Fanny rămaseră singuri în salon. Aveau toată seara în fața lor și, înainte ca ceilalți să fi revenit, Michael o și ceruse pe Fanny în căsătorie și fusese acceptat. Cînd jucătorii de bridge reintrară în salon, Lady Robarts, Lady Weston și doamna Branksome își dădură pe dată seama de ceea ce se întîmplase, după expresia feței lui Fanny. Schimbară între ele priviri de felicitări mute și reciproce.

Înainte de culcare, Michael o anunță pe mătușă-sa, iar Fanny pe mama ei. În camerele de sus, înainte ca cele trei doamne și cele trei fete tinere să se ducă la culcare, au picurat cîteva lacrimi și multe, multe vorbe. Doamna Branksome simți nevoia să comunice și soțului ei evenimentul. Colonelul rămăsese tîrziu în biroul său, citind, iar cînd intră în dormitor și soția îi împărtăși noutatea, era încă atît de distrat și absorbit de lectura tratatului de pescuit, încît unicul său comentariu sună astfel :

— Da ? Se căsătorește cu Daphne Adeane ? Presupun c-or să-și petreacă luna de miere în Norvegia.

LOGODNA FU FOARTE CURÎND anunţată. Nunta urma să aibă loc spre sfîrşitul lui august (de îndată ce se închidea stagiunea parlamentară), la biserica Sfînta Margaret din Westminster, domnişoare de onoare fiind fetele Branksome şi două micuţe verişoare ale lui Michael.

Lunile de vară treceau în zbor. Michael era prins de treburi. Vara aceea părea să fie plină de freamăt şi agitaţie. Vremea era senină şi călduroasă. Cadourile şi felicitările curgeau în valuri.

Michael se vedea în fiecare zi cu Fanny şi, zi de zi, îşi repeta singur că făcuse o alegere înţeleaptă şi că era un om norocos ; dealtfel, fiecare îi spunea acelaşi lucru. Reşedinţa de la Hockley intrase în reparaţii — deocamdată doar atît cît să fie locuibilă pentru Fanny. Amîndoi erau împotriva modificărilor care ar fi alterat caracterul casei, iar Michael nici nu voi să audă de introducerea luminii electrice. Acceptă boilere în sălile de baie, pentru că acestea nu presupuneau modificări. Dorea ca locuinţa să-şi păstreze aerul de casă neglijată şi plină de distincţie. Ura schimbările.

La sfîrşitul săptămînii care preceda nunta, de vineri şi pînă luni, zile pe care Fanny şi le petrecea cu mama ei, Michael invită la Hockley patru dintre cei mai buni prieteni ai săi, pentru a-şi îngropa burlăcia : George Ayton, politician ager, membru în Camera Lorzilor şi subsecretar ministerial ; Stephen Lacy, om de afaceri, căsătorit, rafinat, guraliv, şi ars de soarele Tropicelor ; Jack Canning, fost în cadrele armatei, actualmente aghiotant al guvernatorului din Africa de Sud şi aflat la Londra într-un concediu de cîteva săptămîni — un tip visător, onest şi cu glas molcom ; şi Walter Troumestre, căsătorit, călător şi scriitor, exuberant şi dezordonat. George Ayton şi Jack Canning erau de-o vîrstă cu Michael. Walter Troumestre era cu unsprezece ani mai vîrstnic, iar Stephen Lacy cu doi ani mai tînăr.

Meseriaşii se aflau încă în locuinţă, curăţind, cîrpăcind, restaurînd. Lui Michael îi plăcea în general viaţa în mijlocul naturii şi nici unul dintre oaspeţii săi nu se împotrivi. Walter Troumestre şi Jack Canning erau obişnuiţi

cu taberele de prin ţinuturile sălbatice, iar George Ayton îşi petrecea timpul liber într-o barcă cu pînze.

Aşadar, cea mai mare parte din timp stătură pe afară, prin pădure sau pe malul bălţilor. Duminică dimineaţa, Troumestre şi Lacy, care erau catolici, plecară cu bicicletele într-un sat vecin, ca să asiste la slujbă. Serile se desfătară cu excelentul porto şi cu vinul de Bordeaux al unchiului Joseph şi, întrucît erau nopţi fierbinţi, rămaseră tîrziu afară, plimbîndu-se şi fumînd în grădină.

Aveau destule să-şi spună. Erau cu toţii buni prieteni şi nu se văzuseră de multă vreme. Discutau probleme profesionale ; amintiri din şcoală şi universitate — Michael şi Canning fuseseră colegi la şcoala primară şi la liceu, iar cu George Ayton, Michael fusese coleg la Cambridge ; discutau despre război, despre călătorii — Michael îl întîlnise pe Walter Troumestre în Africa de Sud, iar George Ayton îl cunoscuse pe Lacy în Ceylon.

Duminică după-masă, Michael şi Canning ieşiră să facă o plimbare. Jack Canning era cel mai vechi prieten al lui Michael, dar nu se mai văzuseră de multă vreme. Nu-şi scriau niciodată cînd erau departe unul de altul, iar cînd se revedeau, rareori îşi făceau confidenţe şi uneori nici nu-şi dădeau măcar osteneala să-şi vorbească. Se statornicise între ei o intimitate profundă : şi totuşi, în fiecare dintre ei erau continente întregi cu totul neexplorate de celălalt, care dovedeau cît de relativă poate fi cea mai profundă dintre prieteniі. Canning era genul de om cu care te simţi bine şi cînd vorbeşti şi cînd taci.

Se plimbau prin partea împădurită a cîmpului ; de cealaltă parte se întindea o lungă panglică de apă. Amîndoi erau îndrăgostiţi de natură, buni cunoscători ai deprinderilor păsărilor şi animalelor.

— Cristei, nu ? întrebă Canning arătînd spre o pasăre ascunsă în tufişurile de pe marginea apei.

— Da, răspunse Michael distrat. Mă întreb dacă tu ai să te căsătoreşti vreodată ?

— Deocamdată nu-mi dă mîna s-o fac.

— Dar ai unele „speranţe" de îndreptare ?

— Unchiul meu... da... s-ar putea... nu se ştie niciodată.

— Mai are şi alte neamuri ?

— Nu cred. Nu ştiu.

— Eu pun rămăşag c-ai să te însori.

— Şi-ai să cîştigi ! M-aş însura dac-aş putea... ştii, cred că tot ce se spune împotriva căsătoriei *în general*, e absurd. Principalul este să te căsătoreşti cu o *anumită* persoană. Probabil că şi tu acum îţi dai seama pentru prima oară de acest lucru.

— Da, desigur.

Michael îşi aminti de un zvon cum că Jack Canning s-ar fi îndrăgostit de o frumoasă italiancă întîlnită în Africa de Sud ; pe de altă parte, el ştia că ani de zile tînjise să se însoare cu o fată din Anglia.

— Bănuiesc că, în general, cu cît te însori mai tînăr, cu atît mai bine. Eu sînt prea bătrîn, adăugă Michael.

— Atunci perspectivele mele sînt foarte sumbre. Eu mă voi căsători cu certitudine de îndată ce va fi posibil, dar deocamdată nici nu poate fi vorba, şi sînt de-o vîrstă cu tine.

„Episodul cu italianca nu pare să fie adevărat" îşi spune Michael.

— O, cu tine-i altceva.

— De ce-i altceva ? Nu înţeleg.

— Vreau să spun că tu eşti prin structură un om croit pentru însurătoare, asta-i limpede ; eu nu cred că sînt — nu ştiu dacă fac bine că mă însor — dacă am într-adevăr *dreptul* să mă căsătoresc.

— Din moment ce doreşti s-o faci — vreau să spun că din moment ce doreşti să te însori cu o anumită persoană, categoric că ai dreptul s-o faci. Şi doreşti, nu-i aşa ? Ai găsit persoana potrivită ?

— O, da — Fanny e o fată cum nu-i alta într-o mie. Sînt teribil de norocos. Ai s-o îndrăgeşti cînd ai s-o cunoşti, ai să vezi...

— O îndrăgesc de pe acum, îl întrerupse Canning.

— Va trebui să vii la noi. Soacra mea ne-a împrumutat pentru luna de miere casa ei din North Devon. E pe malul mării. După aceea ne vom stabili aici.

— Trebuie să locuiţi la Londra ?

— Da, aşa presupun. Dar Fanny detestă Londra în aceeaşi măsură ca şi mine — după ce a trăit atîta timp în străinătate, visează viaţa la ţară, în Anglia. Oricum, n-avem ce face. Probabil că o să ne luăm un mic apartament la Londra. Apropo, marţi, la Savoy, ofer ultima mea cină de burlac ; poţi veni ? Cununia are loc joi.

— Foarte bine.

— Am oroare de nunţi. Toată ceremonia mi se pare inutilă — mulţimea, florile, imnurile, marşul nupţial, ploaia cu orez. E un fel de farsă.

— Altora le place.

— Probabil că femeilor.

Un timp continuară să se plimbe în tăcere.

— Mă întreb dacă George Ayton o să se însoare vreodată, spuse la un moment dat Canning.

— Deocamdată nu cred. E doamna Shamier la mijloc — îi este foarte devotat. E o poveste care durează de cîţiva ani. Dar presupun că nici asta nu ţine la infinit.

— Nu cred că vreo legătură de dragoste poate ţine la infinit.

— Şi, pînă la urmă, omul ajunge să uite orice.

— Depinde.

— Aş spune că schimbarea e o lege a naturii — schimbarea adusă de vîrstă, schimbarea de aer, schimbarea de mediu...

— Nu sînt de acord. Eu cred — şi probabil că şi tu eşti de aceeaşi părere — că uneori mai dai şi peste oameni care au fost fideli o viaţă întreagă. Nu-i aşa ? întrebă Canning visător.

— Ce înţelegi prin „o viaţă întreagă" ?

— Înţeleg, practic, o viaţă întreagă — adică rămîn fideli lucrului care a însemnat cel mai mult în viaţa lor.

Se apropiau de un mic pîlc de brazi.

— Nu ştiu, răspunse Michael. Forfecuţă galbenă [1] ?

Cînd îşi ridică ochii, privirea îi era plină de tristeţe.

— Da, răspunse Canning. Anul ăsta sînt multe... Eu unul te invidiez din toată inima.

— Da, ştiu că am fost foarte norocos, repetă Michael, simţind că-i era ruşine de el însuşi.

Acum era convins că Jack Canning încă mai visa să se însoare cu fata după care tînjise în trecut. El fusese fidel. Îi va fi întotdeauna fidel. Jack Canning îi era superior lui din toate punctele de vedere. Şi cît de puţin se asemănau ! Ce rol odios juca el în comparaţie cu Canning. Se căsătorea cu o fată cînd, în realitate, iubea cu totul altă femeie. O căsătorie convenţională — de interes. Ce-ar gîndi Jack Canning dacă ar cunoaşte adevărul ? Şi cîtă neloialitate din partea lui că putuse da

[1] Pasăre din genul Loxia.

un singur moment crezare zvonului despre italianca lui Jack ! Evident, era o minciună. Îşi aminti de fata cu care visa Jack să se căsătorească — Jean Brandon, o tînără palidă, cu ochi de un albastru ca marea, care locuia împreună cu o mătuşă plicticoasă. Ce l-ar mai dispreţui Jack dacă ar cunoaşte adevărul !

— Cred, urmă Jack cu vocea lui domoală, şovăitoare, şi privindu-l pe Michael în felul lui măsurat, cred că tu eşti omul cel mai norocos de pe lume. Să te căsătoreşti cu fata pe care o iubeşti şi care te iubeşte — o fată frumoasă şi fermecătoare. Imposibil să nu te invidieze toţi, dar tu *ştii*, bătrîne, că eu nu-ţi port pică pentru fericirea şi pentru norocul tău — pentru norocul tău porcesc. Dimpotrivă, mă bucur. Nici nu pot să-ţi spun ce mult mă bucur.

— Ştiu că aşa e, răspunse Michael, mai ruşinat ca oricînd.

— Cînd am aflat vestea, mi-am spus că-i prea frumos ca să fie adevărat.

— Sper să-mi merit norocul, replică Michael. Apoi schimbă brusc subiectul. Căsnicia lui Walter Troumestre e fericită ?

— Da, e o căsnicie fericită.

— O cunoşti pe soţia lui ?

— Nu, şi nici pe el nu-l cunosc prea bine. Ne-am întîlnit pe front. Cum arată soţia lui ?

— Foarte drăguţă — un tip aparte ; mama ei a fost o străină. Stau mai mult la ţară.

— Mi se pare că n-o duc prea bine ?

— Nu ; locuiesc în casa moştenită de Bernard, fratele lui Stephen.

— Pe Stephen nu l-am mai văzut de cînd am plecat în Africa. E căsătorit, nu ?

— Da... chiar prea căsătorit. Nu-i îngrozitor să te gîndeşti că dacă o căsătorie dă greş, nu există nici un remediu ? Trebuie să meargă aşa înainte, în vecii vecilor.

— Tocmai asta socotesc eu că-i partea minunată atunci cînd căsătoria-i reuşită.

— Sper s-o fac fericită pe Fanny, zise Michael.

— Fireşte c-ai s-o faci.

— O să am de furcă. La urma urmelor, omul e făcut să se căsătorească. Viaţa nu-i viaţă dacă nu te însori. Doctorul Johnson avea dreptate : omul e făcut să se căsă-

torească şi să aibă copii. Numai că, desigur, uneori nu se poate să nu fii puţin îngrijorat, nu-i aşa, cînd ştii că te însori cu o *fată cum nu-i alta într-o mie*... şi că eşti răspunzător de fericirea ei ?

— Atîta timp cît o iubeşti, totul o să meargă strună. În locul tău nu mi-aş face atîtea gînduri.

— N-are nici un sens să mă frămînt, nu-i aşa ? Ce-o fi, o fi ! Dar cînd vezi în jur atîtea căsnicii ratate, nu se poate să nu te simţi puţin nervos.

— N-ai de ce să te simţi nervos. Bănuiesc că şi ţie ţi se pare totul prea frumos ca să fie adevărat ?

— Da, probabil că asta e.

Se apropiau de casă şi, în timp ce Canning îl invidia pe Michael pentru formidabilul său noroc, acesta din urmă se simţea asemenea omului care poartă o povară prea grea pentru puterile lui sau asemenea omului prins într-o capcană din care nu există ieşire.

Cina, ultima lor cină, se desfăşură într-o atmosferă de veselie forţată, stimulată de vinul roşu şi de coniacul vechi. Stephen Lacy bău din plin şi deveni zgomotos, certăreţ şi ursuz. George Ayton fuma în tăcere trabucuri. Walter Troumestre zdrăngănea la pian. Cînta după ureche. Michael şi Jack stăteau tăcuţi în grădină, întinşi pe şezlonguri în faţa uşii. Era o noapte liniştită de toamnă. Şi o lună plină. Walter cînta melodii din *Văduva veselă*, operetă care se juca atunci la Londra.

Michael îşi spunea că-şi ia ultimul rămas bun de la toată viaţa lui de pînă atunci. Săptămîna următoare va începe pentru el o viaţă cu totul nouă. Mai avea atît de puţin pînă la nuntă ! Doar trei zile. Aceasta era ultima vară cînd îşi mai putea petrece cîteva zile într-o casă de ţară, împreună cu prietenii, în calitate de burlac lipsit de responsabilităţi — liber. Dar eşti oare vreodată liber ? Oricum, începînd de săptămîna viitoare totul va fi altfel.

Făcea oare o greşeală ? Să fi fost oare pe punctul de a săvîrşi un act de nebunie — o crimă ? O să ruineze şi viaţa lui Fanny şi pe a lui ? Dar era prea tîrziu ca să mai dea înapoi.

— Ar trebui să cînţi marşul nupţial, zise Stephen Lacy sardonic. E o melodie frumoasă. La nunta mea, slavă Domnului, n-am avut muzică. Am făcut o căsătorie mixtă.

— Mai cîntă o dată dansul ăsta, ceru Ayton fără să-l ia în seamă pe Stephen. Îmi place melodia.

Walter mai cîntă o dată valsul din *Văduva veselă*.

— Ar trebui să se scrie într-o zi o operă intitulată *Văduvul vesel*, reluă Stephen Lacy. Un văduv are într-adevăr de ce să fie vesel.

— Stephen, ești cam agresiv în seara asta, i se adresă Walter.

— Îmi pare rău, răspunse Stephen sughițînd. Cîntă ceva reconfortant — ceva care să-mi amintească de Tropice și de aroma apetisantă de usturoi de acolo, de toate cîte a trebuit să mă despart pentru totdeauna.

Walter zdrăngăni „Cîntec de dragoste" de Har Dyal.

— Nevastă-mea cînta cîntecul ăsta pe cînd eram logodiți și mie mi se părea fermecător.

Vocea-i suna aspru, hîrîit. Ieși din cameră în grădină. Walter se ridică de la pian și se duse să-și toarne un whisky cu sifon. Michael, trecînd prin fața ușii deschise, îl auzi șoptindu-i lui Ayton : „Bietul Stephen !

„Peste un an sau doi, reflectă el, vor spune : «Bietul Michael !» sau poate că «Biata Fanny !» Se întrebă ce-ar fi mai rău. Cred că lucrul cel mai onest, gîndi el mai departe, ar fi să las totul baltă și să fug ; dar poate că fiecare gîndește la fel înainte de însurătoare și, oricum, o să mă străduiesc din răsputeri s-o fac fericită — o să mă străduiesc pînă n-oi mai putea. Căsnicia mea are tot atîtea șanse să fie fericită ca oricare alta — de fapt are mai multe șanse. La urma urmei, Fanny mi-e dragă. Și cred că și eu îi sînt drag. Doar *e o fată cum nu-i alta într-o mie*."

George Ayton îi sugeră lui Michael o partidă de bridge.

— Foarte bine, dar găsește-l pe Stephen, pentru că Walter ori nu știe, ori nu vrea să joace.

Stephen fu adus din capătul grădinii și acceptă să joace ; partida ținu pînă la douăsprezece și jumătate, în timp ce Walter continua să zdrăngăne în camera alăturată.

Cînd se duseră la culcare, în timp ce Michael se dezbrăca, Stephen își făcu apariția în camera lui.

— Îmi pare rău c-am fost atît de dezagreabil în seara asta.

Michael rîse.

— Presupun că de vină e coniacul vechi, zise el. E cam tare. Și unchiul Joseph devenea arțăgos după ce-l bea.

Stephen se așeză și-și aprinse o țigară.

— Adevărul este că nunțile mă întristează. Probabil din pricină că propria mea căsătorie a ratat.

Michael nu știu ce să-i spună.

— Bănuiesc că tu o faci cu sufletul împăcat, continuă Stephen ; dar dacă nu-i așa, *ferește-te* s-o faci ! Rupe logodna, *cu orice preț*, mai curînd rupe-o în ultimul moment, decît să te lansezi în căsnicie. Nu te sinchisi de ceea ce se consideră „purtare grosolană". Orice e preferabil decît să comiți această greșeală fatală. Nimeni nu știe lucrul ăsta mai bine decît mine, pentru că eu am comis greșeala și, crede-mă Michael, e iadul pe pămînt ! Dacă vrei, tu poți s-o mai rupi. Eu *n-am putut* — asta-i deosebirea. Eu am fost *forțat* să mă căsătoresc, dar tu poți să te eschivezi cu ușurință.

— Dar, dragul meu Stephen, nici prin vis nu-mi trece să rup logodna.

Stephen rîse. Simțea încă efectele coniacului, și în timpul partidei de bridge băuse mai mult de un singur whisky cu sifon.

— Pe mine nu mă duci de nas — vorbele-i sunau cleioase, rare, anevoios rostite. N-ai chef să te însori, și o știi și tu. Te amăgești singur că-ți place fata. Te însori din motive convenționale — pentru că vrei să te așezi, și să ai o familie, și o carieră, și să fii un înfloritor om politic și așa mai departe. Dar nu-mi spune mie că iubești fata sau că numeri minutele pînă la nuntă, pentru că n-am să te cred. Nu poți duce de nas pe cineva care a trecut exact prin aceleași împrejurări. Recunosc simptomele cu prea mare claritate. Poți să arunci praf în ochii celorlalți. Și o faci. Bietul Jack te invidiază și cred că și George ; dar pe mine nu mă duci... și ți-o spun de la obraz, bătrîne, scapă cît mai poți, cît mai e încă timp, pentru că-i iadul pe pămînt — e *iadul* să fii însurat cu o persoană pe care n-o iubești, oricît de „drăguță" ar fi. E iadul pe pămînt, ți-o repet. Nu există belea mai cumplită. Și odată ce te-ai vîrît în ea, nu există scăpare. Presupun că ai putea divorța — dar n-ai s-o faci ; cine ar face-o ?

— Vorbești aiurea, răspunse Michael. Nimic pe lume nu m-ar putea determina să rup acum logodna.

— Asta cred. Nici nu m-aștept s-o faci, dar ai să-ți muști degetele și săvîrșești cea mai mare greșeală. Ar

trebui s-o rupi, dacă nu de altceva, măcar de dragul fetei. Plăcut o să mai fie cînd o să descopere adevărul!

— Stephen, nu mai vorbi asemenea prostii ; du-te și te culcă. Michael începea să se simtă iritat. Încă nu judeci limpede, asta-i cu tine. Dormi și limpezește-ți capul !

— Poate că ai dreptate, dar, așa cum zicea marinarul : „Eu îs beat și o să-mi treacă, da' tu ești dobitoc și n-o să-ți treacă" — dacă te-nsori cu fata asta, sughiță Stephen, pe jumătate imitîndu-l pe marinar pe jumătate de-adevăratelea. Noapte bună, bătrîne. Trage un somn, cum se spune, și mîine dimineață gîndește-te mai bine și, dacă poți, dă bir cu fugiții. Noapte bună !

„E beat turtă" își spuse Michael, ceea ce însă nu contribui la potolirea îndoielilor lui. Știa că acum îi va fi cu neputință să încerce să închidă ochii.

Își aprinse o țigară și o porni pe coridor spre camera lui Walter.

Îl strigă, și Walter îl pofti să intre. Îl găsi în pat, fumînd și citind *Aventurile lui Scherlock Holmes*. Michael se așeză pe marginea patului.

— Walter, tu crezi că-i drept să mă însor ?

— Ce înțelegi prin „drept" ?

— Uite, lucrurile stau așa — Fanny îmi place foarte mult și cred că voi putea s-o fac fericită, dar nu sînt ceea ce se numește „îndrăgostit" de ea.

— Ești îndrăgostit de altcineva ?

— Nu... am fost... am... a durat mult... dar totul s-a terminat. Vezi bine, niciodată n-am să mai pot iubi ca atunci. Sînt prea bătrîn, și-apoi ceva în mine a murit... a murit. Totuși cred că voi fi un soț bun și vreau să mă căsătoresc. Și cum Fanny e tot ce-și poate dori un bărbat — bună, frumoasă, chibzuită, inteligentă — sînt sigur că voi putea s-o fac fericită. Crezi că există vreun motiv pentru care n-ar trebui să mă căsătoresc ? Te întreb pe tine, pentru că știu că tu ai o căsnicie fericită. N-ai regretat-o niciodată, nu-i așa, nici măcar un moment ?

— Nu, nici un moment.

— Da, dar tu erai îndrăgostit de nevastă-ta mult înainte de a vă fi căsătorit.

— M-am îndrăgostit de ea de îndată ce-am văzut-o — din prima clipă.

— Totuşi, ştiu că poţi fi un judecător imparţial. Ai impresia că săvîrşesc un act criminal — o crimă împotriva ei şi o greşeală în ce mă priveşte ? Vezi tu, grozăvia este că o asemenea greşeală ţine o viaţă întreagă. Spune-mi sincer ce crezi tu.

— Cred că eşti în drept s-o faci. Cred c-ar fi greşit să rupi acum logodna, cred, aproape cu certitudine, că vei fi fericit. Numai că, vezi tu, niciodată nu poţi şti cum o să evolueze o căsnicie.

— Dar a ta a evoluat de minune. Aşadar cine poate şti mai bine ?

— Da, dar căsnicia mea a fost poate o excepţie... nu există nici un motiv ca să nu fii şi tu la fel de fericit ca mine. Vocea păru să i se frîngă în chip ciudat. Nu, nici un motiv, pentru că eşti sigur, nu-i aşa, că fata te iubeşte ?

— Da, cred că într-adevăr mă iubeşte.

— Asta-i singurul lucru care contează, răspunse Walter.

Şi din nou vocea lui avu o rezonanţă tristă, iar lui Michael i se păru că-i descoperă o umbră de melancolie în privire ; în orice caz, vocea lui Walter suna nefiresc. Rămase surprins.

— Deci tu mă sfătuieşti să merg înainte ?

— Indiscutabil, dealtfel ar fi greu s-o rupi acum, nu-i aşa ?

Nu, vocea lui nu suna deloc natural.

— Sigur c-ar fi, dar poate, totuşi, e preferabil decît să mă lansez în ceva care mai tîrziu s-ar dovedi...

— O greşeală ?

— Mă gîndesc chiar la mai mult decît o greşeală. O crimă.

— Nu cred că se va dovedi astfel, răspunse Walter. Părea să se controleze atent. Nu cred că greutăţile pe care le prevedem noi se adeveresc pînă la urmă. Necazurile se ivesc de obicei dintr-un unghi cu totul neaşteptat, pe care n-ai cum să-l eviţi. Cred că temerile tale sînt gratuite. Te frămîntă ceea ce preoţii numesc „scrupule".

— Într-adevăr aşa crezi ?

— Da, răspunse Walter rîzînd uşor, dar rîsul lui suna fals.

— Deci consideri că totul e în ordine ?

— În perfectă ordine.
— Noapte bună, Walter.
— Noapte bună, Michael.
Michael se întoarse în pat, dar somnul nu se lipi de el. Zăcu treaz și numără bătăile ceasornicului din turnul bisericii de alături.
Cele două discuții avute îi galopau prin minte. Cuvintele lui Walter, nu cele ale lui Stephen, îl impresionau mai mult. Argumentele oferite de Stephen împotriva căsătoriei îl convinseseră într-o oarecare măsură că e în drept să se însoare. Argumentele aduse de Walter în favoarea căsătoriei îl făcuseră aproape să dorească ruperea logodnei. Cuvintele lui Walter îl răvășiseră. Nu ceea ce spusese, ci felul în care le spusese. Pe Walter și pe soția lui îi considerase întotdeauna un cuplu ideal. Nu, Walter nu-l tulburase prin cuvintele rostite, ci prin cele rămase nerostite — prin privire, tonul vocii, întreaga lui atitudine — Michael simțea că, în ciuda aparențelor, căsnicia lui Walter nu era, sau încetase să mai fie fericită.
Încercă să-și aducă aminte de diverse prilejuri în care-i văzuse împreună pe Walter și pe soția lui, Rose Mary, și de tot ce auzise vorbindu-se despre ei. Își aminti că la un moment dat auzise pe cineva spunînd că Rose Mary se îndrăgostise de Bernard Windleston, fratele lui Stephen... dar asta fusese cu mult timp în urmă. Probabil că era o minciună. Oamenii bîrfeau pentru că cei doi erau vecini apropiați și, prin urmare, era normal să se vadă foarte des. Și-apoi, la țară, vecinii scornesc cîte și mai cîte, și pe urmă zvonurile își fac drum la Londra. Și totuși, Michael simțea că ceva nu merge în menajul lui Walter. Era nefericit... și dacă pînă și o căsnicie în aparență atît de reușită, care se închegase sub auspiciile cele mai favorabile, se poticnise pe drum, atunci ce șanse mai avea el ?
Reconstitui în gînd tot ce-i spusese Stephen și tot ce-i spusese Walter și, așa cum se întîmplă în nopțile de nesomn, se simțea exasperant de lucid ; și, cu cît se gîndea mai mult, cu atît își dădea seama că Walter fusese cel care pledase mai convingător împotriva mariajului.
Afară se luminase de-a binelea și din coridor răzbeau zgomotele femeii care făcea curățenie cînd, în sfîrșit, Michael căzu într-un somn agitat.

CAPITOLUL V

A DOUA ZI DIMINEAȚA, CÎND SE deşteptă şi ieşi la aer curat, Michael avu senzaţia că parcursese o criză de nebunie sau, mai bine zis, că trăise un coşmar. Prietenii îi plecară care-ncotro ; iar el se întoarse la Londra.

Veni şi ziua nunţii. Jack Canning îi fu cavaler de onoare.

Toată lumea era de acord că a fost o nuntă frumoasă, iar mireasa, asemenea tuturor mireselor, a arătat „ca o zînă".

Lady Robarts, consemnau rubricile mondene din ziare, constituise o elegantă apariţie în mov.

O dată pe an, indiferent de împrejurări, Lady Robarts îşi comanda o toaletă de la Worth, din Paris. Pretindea că e unicul croitor care se pricepe să-ţi asigure o ţinută elegantă.

Urmă apoi luna de miere în Devonul de Nord, într-o căsuţă din Westercombe, încărcată de cărţi şi acuarele desuete, moştenite de David Weston de la maică-sa. Casa se căţăra pe faleza stîncoasă, înfruntînd marea. De cealaltă parte, spre sud, se întindea ţinutul mlăştinos. Căsuţa era împrejmuită de o grădină, cu gard viu din arbuşti verzi şi cu dalii. Era o vreme caldă, aburită, mîngîietoare. Din cînd în cînd, cîte un duş de ploaie căldicică făcea ca soarele să se ascundă pe după ceaţa mării, străpungînd-o cu paiete de argint. Adia un vînt plăcut dinspre apus şi apa mării, de un verde palid, era vrîstată cu dungi purpurii.

Fanny şi Michael se lăsau învăluiţi de căldura înmiresmată, şedeau ceasuri întregi pe coasta falezei, luau gustări frugale pe stînci.

Uneori, plecau cu trăsura la cîte o fermă, străbătînd poteci rîpoase şi, odată ajunşi acolo, se desfătau cu ceai, marmeladă de căpşuni şi smîntînă. Alteori o porneau spre mlaştini. Aveau doi ponei şi un docar. Şi apa mării era îndeajuns de îmbietoare ca să se poată scălda.

Luna de miere zbura vertiginos. Fanny se simţea fericită. Şi Michael era fericit, aşa cum eşti uneori în vis — cînd n-ai nimic de făcut — dar ştia că ceasul deşteptării e pe aproape. Şi deşteptarea a sunat pentru el de îndată ce s-au înapoiat la Hockley şi au intrat în rutina

cotidiană. Atunci și-a dat seama că nu-și cunoștea soția cu nimic mai mult decît la început, că-i rămăsese la fel de necunoscută ca și înainte de căsătorie.

Și începu să se întrebe cînd se va înfiripa între ei acea camaraderie, acea intimitate pe care ți-o dă deplina înțelegere reciprocă ? Ar fi fost timpul să se arate.

Își luau micul dejun în hol. Soarele năvălea prin ferestrele cu grilaj. Michael își terminase gustarea, sfîrșise de citit „The Times", adică parcursese tot ce-l interesa din ziar, iar Fanny răsfoia o revistă ilustrată. Făcu un comentariu asupra unui incident la ordinea zilei.

— Da, replică Fanny, am văzut.

Și cu aceasta conversația lor luă sfîrșit.

Michael gîndi că ar trebui să continue să vorbească, dar nu găsi nimic de spus.

Urmă un răstimp de tăcere.

— Ce-ai vrea să faci astăzi ? o întrebă Michael în cele din urmă.

— O, mi-e totuna.

— Eu sînt toată dimineața ocupat, dar după-amiază putem merge unde dorești. Ce ți-ar plăcea ?

— Orice îți face *ție* plăcere.

Urmă alt răstimp de tăcere.

— Vrei să mergem la Knaystone ? Îmi ziceam că poate o să-ți placă să vizitezi grădina.

Knaystone, aflat la o depărtare de cinci mile, era reședința unui vechi prieten al unchiului lui Michael, un naturalist, mare iubitor de păsări ; se numea Cuthbert Lyley. Era văr cu Hyacinth Wake, care-i vorbise uneori lui Michael despre el.

— Da, răspunse Fanny lipsită de entuziasm. E o idee admirabilă.

— E acolo și sora lui, doamna Tracy. Locuiesc împreună, știi, adăugă Michael pe un ton parcă de scuză. Am primit acum vreo două zile o scrisoare din partea lui prin care-mi cerea să-i facem o vizită oricînd avem posibilitatea. Doamna Tracy ține foarte mult să te cunoască. O să-ți placă — e foarte drăguță.

— Da ; atunci să mergem la ei.

— Ești sigură că n-o să te plictisească ? stărui Michael. Știi, sora lui e într-adevăr o comoară de femeie, plină de cunoștințe și de sfaturi practice în orice domeniu. Și e

o desăvîrşită grădinăriţă, aşa că ar putea să-ţi facă unele sugestii cu privire la grădina noastră de aici.

Fanny roşi. Aşteptase cu nerăbdare să-şi pună în aplicare ideile proprii în legătură cu grădina.

— Bănuiesc că e o persoană încîntătoare, spuse ea.

Stabiliră deci să meargă la Knaystone.

Vizita se desfăşură aşa cum era de dorit.

Plecară acolo cu docarul. Casa bătrînească de la Knaystone căzuse pradă unui incendiu, pe la sfîrşitul secolului trecut, şi fusese reclădită de tatăl lui Cuthbert. La vremea ei, fusese socotită un triumf al măiestriei arhitectonice moderne : stil elizabetan tîrziu, dar cu amprenta anilor optzeci. Avea frontoane, coşuri înalte din cărămidă roşie, lemnărie neagră, ferestre mici cu ochiuri plumbuite. Încăperile erau joase, tavanele încărcate cu stucatură albă. O seră spaţioasă. Holul era pardosit cu dale în stil Morgan. Scară interioară din stejar lustruit ca oglinda. Salonul cu tapete Morris [1] era împodobit cu cîteva acuarele semnate de Edward Lear [2] şi de doamna Lyley (care fusese o artistă de mare fineţe), cu cîteva reproduceri fotografice după tablourile lui Watt [3] şi cîteva studii ale doamnei Cameron ; pe un şevalet drapat în brocart verde se afla un portret al răposatei doamne Lyley, semnat de Millais. O pictase într-o toaletă de catifea neagră imprimată, cu o eşarfă în jurul gîtului şi un trandafir în mînă. Într-un colţ al salonului se afla un pian mare, lăcuit, cu încrustaţii filigranate de aur şi argint.

Cînd sosiră, Michael şi Fanny îi găsiră pe Cuthbert şi pe sora acestuia în grădină. Cuthbert Lyley era cu vreo cincisprezece ani mai în vîrstă decît Michael ; avea o faţă de fin cărturar, ochi melancolici care exprimau încredere, un glas plăcut. Soţia sa, frumoasă şi talentată, murise curînd după căsătorie fără să-i fi lăsat copii. Cuthbert o adorase şi rămăsese încă neconsolată de moartea ei. Îşi vînduse casa din Londra, aflată în Kensington Square, unde amîndoi fuseseră centrul unui fermecător grup de prieteni, şi se retrăsese pentru totdeauna la

---

[1] *William Morris* (1834—1896), poet, pictor şi decorator englez, care a revoluţionat gustul pentru ornamentaţie al burgheziei engleze de la sfîrşitul secolului al XIX-lea.

[2] *Edward Lear* (1812—1888), desenator scriitor şi celebru călător englez, şi-a ilustrat singur cărţile de călătorii.

[3] *James Watt* (1736—1819), matematician, inventator, muzician şi pictor englez.

ţară. Era un pasionat ornitolog şi în trecut fusese un pasionat grădinar. Se bucura de o bună situaţie materială şi, din cînd în cînd, publica articole în unele reviste — eseuri meditative despre natură, despre cărţi. Cîndva se lăsase convins — fără prea mare entuziasm — să-şi strîngă eseurile într-un volum, publicat fără numele autorului. Se intitula : *Din însemnările unui botanist.*

Volumul nu a făcut prea mare vîlvă, dar cei cu înclinaţii spre pedanterie îl caută încă.

Cuthbert avea o unică soră, căsătorită cu un agent de bursă. După moartea soţului ei şi după măritişul celor două fiice — evenimente petrecute în decurs de doi ani de la decesul soţiei lui Cuthbert — sora se mută definitiv la el. Dar îşi menţinu apartamentul din Londra, sub pretextul că, din cînd în cînd, o doză mică de aer londonez face bine.

Doi oameni nu pot fi mai deosebiţi decît erau Cuthbert şi sora sa. Poate că aceasta-i explicaţia faptului că se înţelegeau atît de bine. Doamna Tracy era cu zece ani mai vîrstnică decît fratele ei, o femeie cu picioarele pe pămînt, plină de bun simţ, spontană, lipsită de convenţionalisme. Nu accepta părerile preconcepute. Tot ce o privea era de primă calitate. Îi plăcea tineretul, avea o inimă romantică, afectuoasă, o fire impulsivă, arzătoare şi o curiozitate pătimaşă.

De îndată ce sosiră tinerii, doamna Tracy preluă frînele situaţiei.

— Michael dragă, ce drăguţ din partea ta să ne-o aduci atît de curînd pe încîntătoarea ta soţie ! Doream mult s-o cunosc ! Cuthbert şi cu tine o să daţi o raită prin pădure, ca să-ţi comunice ultimele noutăţi din lumea păsăretului, iar eu şi drăguţa ta soţie o să stăm la o şuetă în grădină. Duceţi-vă împreună, Cuthbert, o să-ţi facă bine.

Cuthbert consimţi cu un zîmbet melancolic. O porni cu Michael prin pădure, în timp ce sora sa făcea onorurile grădinii. Ea se îngrijea de grădină — de cea mai mare parte din ea. Nu putea fi de acord cu ideile fratelui ei în ce priveşte grădinăritul, idei cu totul demodate. Dar fratele îi dădea mînă liberă, şi-şi rezervase lui doar un mic colţ, unde amenajase un petec de grădină pe stînci. Odată cu moartea soţiei îşi pierduse interesul pentru grădină şi nu se mai sinchisea de ea. Aşa încît sora se putea desfăşura în voie.

Doamna Tracy se arăta ospitalieră și prietenoasă, dar Fanny își dădu curînd seama că era supusă unui examen binevoitor dar foarte atent, ba chiar că anumite remarci ale ei erau menite să confirme sau să infirme informații primite de la alții. Cînd și cînd, fluxul voios și egocentric al vorbirii doamnei Tracy era întrerupt de cîte o întrebare sfredelitoare. De pildă, vorbind despre Scoția, spuse la un moment dat :

— Vară-mea — Hyacinth Wake — a plecat toamna asta în Scoția și m-a invitat și pe mine ; dar Cuthbert n-a vrut să meargă și nu-mi place să-l las singur.

— Nu o cunosc, răspunse Fanny, intuind că numele doamnei Wake fusese menționat cu o anumită intenție, obscură pentru ea. Am întîlnit-o doar o singură dată, în trecere, la un vernisaj.

Fanny se simți brusc săgetată de întrebarea dacă nu cumva doamna Tracy o compară în mintea ei cu Hyacinth, încercînd să ajungă la o anumită concluzie ; nu vedea nici o rațiune pentru acest lucru, în afară de faptul că soții Wake erau, după cum aflase, vechi prieteni ai lui Michael.

— Am găsit-o foarte drăguță, adăugă Fanny.

— E într-adevăr drăguță, replică doamna Tracy, sau, mai curînd, are o notă de pitoresc, dacă admiri acest gen de frumusețe. Eu una prefer o frumusețe mai... mă rog, să zicem mai naturală. Hyacinth e *prea* pitorească pentru gustul meu ; sau poate că prea modernă. Eu sînt o persoană demodată, drăguțo.

— O găsiți afectată ?

— Nu chiar afectată, dar artificială.

— Da.

Fanny era în mod sincer indiferentă și detașată. Dar simțea că atît indiferența ei cît și toate remarcile cu privire la Hyacinth fuseseră consemnate cu satisfacție. Doamna Tracy o mai întrebă cît aveau de gînd să rămînă la Londra, dacă urmau să închirieze o casă, unde intenționau să petreacă Crăciunul, dacă făcuse cunoștință cu vecinii, cum mergeau lucrările de restaurare la Hockley, dacă angajaseră un grădinar nou, dacă vor instala lumină electrică, și ce gîndea Michael despre situația politică actuală.

Cînd Michael și Cuthbert se întoarseră anunțîndu-le că e timpul să-și ia ceaiul, Fanny se simți ușurată și epuizată în același timp.

— Doamna Tracy e simpatică, nu-i așa ?

— Da.

— Și foarte capabilă. Ea conduce toată gospodăria lui Cuthbert. Ea se ocupă de grădină... de toate... el e total distrat și lipsit de simț practic, după cum ai observat.

— Grădina e foarte frumoasă.

— Da, mi-ar plăcea și mie să am o bordură ca a lor.

— S-ar putea să avem una, cu timpul.

Michael ar fi dorit s-o întrebe dacă îi plăcea grădinăritul. I se părea bizar că nu știe nici atîta lucru despre soția lui. Și totuși nu-i putea pune întrebarea, ar fi apărut prostească. S-ar fi cuvenit să știe. Faptul că habar nu avea părea de neconceput... și totuși asta era realitatea. Știa doar că-i plac florile — ceea ce nu era greu de constatat. Și deodată îi trecu prin minte cum ar fi discutat cu Hyacinth despre asemenea lucruri... cum discutau ei despre toate celelalte, fie că lui îi erau cunoscute sau nu. Hyacinth i-ar fi disecat toate aspectele grădinii — ce era bine, ce nu era bine gîndit. N-avea nici o importanță dacă el era la curent, dacă-l interesa subiectul discutat sau dacă pricepea vreo iotă. Important era că, din momentul în care Hyacinth ataca un anumit subiect sau îi vorbea despre ceva, îl antrena pe dată și pe el. Îi povestea intrigile unor cărți pe care Michael știa prea bine că nu le va citi și că nici n-avea chef să le citească vreodată, îi povestea subiectul pieselor de teatru sau operelor la care n-avea nici o poftă să se ducă, dar, după ce o asculta, avea senzația că le văzuse aevea ; îi povestea despre viețile unor oameni pe care nu-i cunoștea și nici n-avea să-i cunoască vreodată, care muriseră sau se găseau prin locuri inaccesibile — și toate acestea i se păreau la fel de senzaționale de parcă l-ar fi privit îndeaproape. Dar acum... acum toate erau altfel. Desigur, desigur, cu timpul lucrurile se vor îndrepta. Dar cît de tăcută era Fanny ! La ce s-o fi gîndind oare ? Ce se ascundea sub această mască senină ?

Dac-ar fi știut Michael că ea se gîndea tocmai la toate nimicurile pe care ar fi voit să i le debiteze și pe care simțea că nu le poate spune. Cînd el nu era de față,

Fanny își repeta în sinea ei o sută de fleacuri pe care ar fi vrut să i le înșire. Își dădea singură curaj : „Firește că o să înțeleagă cutare și cutare lucru ; o să fiu în stare să-i povestesc una și alta“, dar de îndată ce trebuia să-l înfrunte și să-i povestească, buzele-i erau pecetluite și ideile păreau toate să fi secat. Așa se întîmpla mereu de cînd se isprăvise luna de miere. În timpul lunii de miere toate îi păruseră bune, pentru că timpul zbura parcă pe lîngă ei doi și se mișcau ca într-un vis precipitat. Dar toate acestea țineau de trecut. Și acum aveau de înfruntat viața — viața de zi cu zi, reală și prozaică.

Și fiecare zi părea s-o poarte pe Fanny tot mai departe de Michael, în fiecare zi, bariera aceea de inexplicabilă tăcere dintre ei părea să devină mai dură, mai compactă. Nu s-ar fi putut spune că el nu se purta drăguț... dimpotrivă, era desăvîrșit.

„Cred că mă iubește, își spunea Fanny în gînd ; dar de unde provine această rezervă a lui ? Să fie vina mea ? Probabil că da. În ultima vreme nu mai pot rîde împreună cu el sau de el. Înainte de a ne fi logodit o făceam. Oare, într-adevăr, mă compară tot timpul cu altcineva ?“ Ideea era de neîndurat.

Michael îndepărta cu hotărîre orice gînd care se referea la Hyacinth. Cel puțin o dată pe zi gîndurile lui o luau razna și porneau să dea tîrcoale în jurul castelului în care se afla obiectul interzis, întemnițat în mută exilare, dar de cum își dădea seama de direcția în care o luaseră, își îndrepta, brusc, mintea în altă parte. „Nu s-ar putea spune că stau să o compar cu Hyacinth, se încredința singur. *Nu* o compar ; nici prin cap nu-mi trece s-o fac.“

Dar astăzi, în timp ce se întorceau de la Knaystone — era prima oară cînd fusese cu ea în vizită la persoane străine — nu se putea împiedica să-și amintească de vremurile cînd făcea vizite împreună cu Hyacinth, de felul în care după aceea Hyacinth îi reconstituia toate detaliile vizitei, fie că fusese și el de față la incidentele relatate de ea sau nu ; de pildă azi, dacă ar fi fost cu Hyacinth în vizită la Knaystone, și ar fi lăsat-o pe ea atîta vreme singură cu doamna Tracy, cum i-ar mai fi reprodus Hyacinth în amănunt discuția avută, cum i-ar mai fi schițat în concluzie caracterul doamnei Tracy, ce i-ar mai fi criticat-o ! De pildă, în legătură cu grădina, i-ar

fi spus : „Aici a făcut bine pentru că și pentru că... dincolo însă a feştelit-o ; oricum, însă, se pricepe." Hyacinth ar fi observat totul ; nimic nu scăpa ochilor ei. L-ar fi amuzat, l-ar fi făcut să rîdă nu numai de cele relatate, dar şi de ea, împreună cu ea ; l-ar fi făcut să rîdă de ea pentru că vedea totul, tot ce el nici măcar nu observa ; să rîdă împreună cu ea pentru că văzuse şi cele cîteva lucruri pe care le remarcase şi el. Oare cu Fanny nu va putea niciodată să discute în felul ăsta ? Desigur, ea era mult diferită de... dar nu, doar nu le compara. Niciodată nu le comparase şi nici acum n-avea de gînd s-o facă. Se aflau la doi poli opuşi, cît despre Fanny, era o comoară ; pe zi ce trecea se încredința tot mai mult de acest lucru.

— Grădina-i încîntătoare, nu-i aşa ? repetă el cu glas tare.

— Da, *încîntătoare*, îngînă Fanny, în timp ce-şi spunea că, de fapt, nu-i plăcuse. Era opera unei mîini profesioniste şi competente. Scopul doamnei Tracy era să cultive anumite plante care nu prindeau în grădinile altora. Îi plăcea să învingă obstacole. Năzuia spre tot ce era mai greu ; n-o preocupa coloritul, n-avea ochi pentru contur. Viziunea ei asupra grădinii era absolut practică şi dispreţuia orice amestec afectiv. Avea o memorie infailibilă pentru denumirile botanice, ştia ce voia şi era perseverentă, aşa încît triumfa acolo unde alţii se dădeau bătuţi ; dar rezultatele erau mai curînd interesante pentru expert, decît plăcute pentru vizitator.

— Trebuie să facem neapărat ceva cu grădina de la Hockley.

Michael îşi aminti cît de pricepută era Hyacinth în asemenea chestiuni. Avea un adevărat talent pentru aranjamente şi sugestii. Fanny părea să fie interesată mai curînd de viaţa de interior. Asta pornea probabil de la faptul că trăise în străinătate. Şi, în tot acest timp, Fanny îşi spunea că grădina de la Hockley ar putea fi splendid amenajată, cu condiţia să nu se amestece doamna Tracy, care ar fi ruinat-o. Se temea atît de mult că în capul lui Michael se cocea idea ajutorului doamnei Tracy, încît trecu abrupt la alt subiect.

— Am uitat să-ţi spun, am primit cu poşta de după-amiază o scrisoare de la doamna Branksome. Îmi scrie că se află în momentul de faţă în Langbourne, cu Dick, Tomney şi domnul Charles, şi că se amuză de minune.

— Da ?

„Deci n-o interesează deloc grădinăritul, își continuă Michael gîndurile. Mare păcat ! Dar mă întreb ce anume o fi interesînd-o ? Mă tem că doar acele lucruri pe care eu nu le înțeleg."

La rîndul ei, și Fanny își continua gîndurile :

„Michael își spune că sînt proastă. Că nu pot înțelege problemele care-l preocupă pe el. De ce nu-i pot spune că nu-i adevărat ? De ce nu pot dărîma zidul dintre noi ? Și ce-i acest zid care se ridică între noi doi ? Pare inconsistent ca un fulg și totuși dur ca oțelul, străveziu ca un cristal și totuși impenetrabil. Și simt că e din vina mea."

Își continuară drumul în tăcere.

— Cîmpul e foarte frumos, nu ? încercă iar Michael să lege o discuție.

— Da, încîntător, răspunse Fanny privind lanurile de rapiță cu reflexe de smarald sub frunzișul ruginiu al copacilor.

„Oare îi place într-adevăr la țară sau preferă să locuiască la Londra ?" se întrebă Michael.

— Întoarcerea la Londra va însemna o rupere, spuse el cu glas tare.

— Da, așa e.

Gîndul vieții londoneze îi inspira groază. Se atașase de Hockley cu toată inima. Se îndrăgostise de această reședință, era locul rural după care tînjise de cînd se știa, mai ales cînd locuise în orașe ca Tokio sau Atena.

„Bănuiesc că asta-i explicația, își urmă Michael monologul interior. Desigur că Hockley e un loc prea singuratic pentru o tînără ca ea și o schimbare o să-i prindă bine. Se vede că dorește să se întoarcă la Londra."

— Va trebui totuși să plecăm la Londra. O să te amuze să cauți o casă ? Las asta în seama ta.

Își aduse aminte cu cîtă promptitudine și pricepere îi găsise Hyacinth odată un apartament.

— Mama se pricepe la asemenea lucruri, replică Fanny.

— Și mătușa Esther.

„Presimt, își spuse Fanny, cutremurîndu-se, că ea ne va alege casa".

— Ce cartier ți-ar conveni ?

— Mi-e totuna. Westminster ar fi cel mai convenabil pentru tine, nu-i așa, prentru că-i în apropiere de Parlament.

— Da, dar e prea jos şi prea umed. Aş prefera un loc ceva mai înalt. Cred că n-are importanţă în ce parte a Londrei locuieşti, atîta timp cît nu e prea departe.

Rosti aceste cuvinte nervos şi precipitat, pentru că în Westminster se găsea casa în care se dusese zilnic, pînă a se fi căsătorit şi, pe neaşteptate, imaginea ei i se alcătui arzător în minte. Văzu scara, curtea din spate, caricatura lui Max Beerbohm — înfăţişînd un romancier la modă — ba chiar citi şi legenda de dedesubt ; revăzu acuarelele, desenele în creion, pernele colorate, orologiul aiurit de pe cămin, care bătea orele cum îi venea lui la socoteală, şi care, din cînd în cînd, dădea drumul unei melodii de salon ; şi lîngă măsuţa de ceai, Hyacinth... Hyacinth îmbrăcată într-o toaletă nouă şi bizară, Hyacinth aranjînd florile, Hyacinth turnînd ceaiul, Hyacinth aprinzîndu-şi o ţigară, Hyacinth tolănită pe canapea, relatîndu-i ultimele noutăţi, reluînd firul conversaţiei pe care o avuseseră cu o seară înainte — acea conversaţie care niciodată nu începea şi nu se termina între ei — Hyacinth zîmbind, Hyacinth rîzînd, Hyacinth îngrijorată, şi apoi Basil... făcînd mereu aceeaşi glumă ; Hyacinth înălţîndu-şi privirea spre el, spre Michael.

Se întrebă pe unde s-o fi aflînd Hyacinth acum şi ce-o fi făcînd ? Nu, n-o compara cu Fanny ; niciodată nu s-ar fi pretat la aşa ceva, dar de bună seamă, era imposibil să uiţi anumite lucruri, ca de pildă...

— Dar ţie unde ţi-ar plăcea să locuim ? îl întreba Fanny.

Michael reveni cu o tresărire la realitate, asemenea cuiva brusc deşteptat din somn :

— O, nu prea ştiu... cred că toate casele din Londra sînt la fel. Mi-e indiferent unde vom locui ; numai în Westminster nu, pentru că e prea umed şi sordid.

CAPITOLUL VI

MICHAEL ŞI FANNY REVENIRĂ LA Londra pe la mijlocul lui octombrie. Aşa cum bănuise Fanny, mătuşa Esther a fost aceea care le-a ales casa.

Cu blîndeţe dar fermitate, le-a ales-o în Grosvenor Place. O locuinţă mobilată, pe care o închiriară pe un an de zile, urmînd ca între timp să găsească altceva.

Parterul era alcătuit dintr-o cameră de zi, a lui Michael, şi o sufragerie ; la etaj erau saloanele şi dormitoarele. Fanny spera să aibă cîndva o casă a ei. Ea şi maică-sa se pricepeau la case mult mai bine decît Lady Robarts, pentru că toată viaţa şi-o petrecuseră părăsind case şi închiriind noi case, făcîndu-le să pară cît mai intime şi ducînd tratative cu decoratori, tapiţeri, zugravi şi magazine cu mobile de ocazie.

Michael era dispus să le dea mînă liberă. Atîta timp cît în camera lui de zi avea un fotoliu de piele în care putea să se afunde şi să fumeze, îi păsa prea puţin de ce se petrece în restul casei. Dar Fanny şi maică-sa au gîndit că-i mai înţelept să accepte sugestia Lady-ei Robarts cu privire la casa mobilată, pentru că după aceea să înceapă căutarea şi alegerea unei locuinţe pe gustul lor.

Grosvenor Place, le lămurise Lady Robarts, era un cartier foarte potrivit. În apropiere de Parlament, dar nu *prea aproape* ; de fapt, gîndise ea, era destul de departe de strada Barton din cartierul Westminster.

Fanny sosi la Londra bine-dispusă. Simţea că avea să înceapă o viaţă nouă, şi o aştepta cu nerăbdare. Îşi spunea că adevărata viaţă avea să înceapă abia la Londra.

Michael, la rîndul lui, abia aştepta să dea o masă de inaugurare a casei. Discutară îndelung lista invitaţilor. Urmau să fie chemaţi, fireşte, mama lui Fanny, Lady Robarts, George Ayton, Jack Canning, Sir Henry Leith (ministrul al cărui secretar parlamentar era Michael) cu soţia ; în total, opt la număr, ori la masa lor aveau loc pentru zece persoane ; unde încăpeau opt musafiri puteau să încapă şi zece, zicea Michael, aşa încît erau în căutarea unei perechi care să mai înveselească atmosfera.

— Cine a mai rămas acum în Londra ? întrebă Fanny. Eu cunosc atît de puţină lume. Familia Branksome e la ţară. Domnul Lacy ?

Discuţia se purta la micul dejun.

— Nu-l pot invita fără soţie şi pe Bessie n-o înghit.

Fanny trecu în revistă, în minte, pe toţi prietenii despre care-l auzise vorbind pe Michael sau despre care-i vorbiseră alţii că ar fi prietenii lui Michael. Gîndurile-i zburară la prima lor întîlnire, cu prilejul vernisajului lui Walter Bell. Michael fusese acolo cu o oarecare doamnă Wake — mai tîrziu venise şi soţul acesteia şi plecaseră

toți trei împreună ; în drum spre casă, o întrebase atunci pe mama ei cine era doamna Wake... avea o figură frapantă, cu totul aparte, și era îmbrăcată foarte original. Maică-sa îi povestise că era soția lui Basil Wake, un avocat de mare viitor, dar cam lipsit de clientelă, fapt acoperit de un tată strălucit, și că doamna Wake — Hyacinth cum îi spunea mama — era o femeie încîntătoare, deși unii considerau că pozează. Lady Weston adăugase că era realmente o femeie drăguță și deșteaptă, în ciuda unor anumite stupidități sporadice, de care nu-ți mai aduceai însă aminte cînd o cunoșteai îndeaproape sau cînd ea se afla printre oameni care-i erau intimi.

Și apoi, cu puțin în urmă, la Langbourne, i se vorbise din nou despre Hyacinth Wake. Și familia Branksome o cunoștea — observase că numele ei revenea frecvent în albumul vizitatorilor, uneori însoțit și de cîte o fotografie — mereu altă fotografie — dar în fiecare dintre ele era îmbrăcată cu totul neobișnuit. Îmbrăcămintea ei o lua înaintea modei. Fanny mai observase că întotdeauna cînd fusese Hyacinth acolo, se aflase și Michael printre vizitatori. Familia Branksome vorbea și despre Basil Wake cu multă familiaritate. Evident, toți îl cunoșteau bine. Fanny își aduse aminte că o dată, cînd făcuse o remarcă asupra doamnei Wake de față cu Margaret Branksome, aceasta din urmă schimbase subiectul. Spusese doar : „Ah, da, Hyacinth !“ și apoi începuse să discute despre cu totul altceva, dar Margaret Branksome era de obicei cam incoerentă în purtări și în vorbă, părea cu neputință s-o faci să se concentreze. Doamna Tracy o întrebase despre Hyacinth Wake — erau verișoare, e drept. Totuși, își aminti de senzația pe care o încercase cînd doamna Tracy îi pomenise de Hyacinth.

Familia Wake nu luase parte la nunta lor ; fuseseră invitați, dar refuzaseră pentru că plecau în Scoția.

— De ce să nu-i invităm pe domnul și pe doamna Wake ? sugeră Fanny.

— O, nu, răspunse Michael precipitat. Sînt în Scoția.

— Cred că s-au întors, pentru că l-am zărit alaltăieri pe domnul Wake pe stradă ; oricum, la vremea asta e normal să se fi întors.

— El detestă invitațiile la dineuri și cred că... ea nu s-o fi întors la Londra.

— Să încercăm. Mi-ar face plăcere s-o cunosc. O găsesc atît de drăguță.

— Nu cred că-s ceea ce ne trebuie... nu împreună cu familia Leith și cu mătușa Esther... cred că ar trebui să completăm masa cu alt gen de oameni... Înțelegi ce vreau să spun... Mă gîndeam că am putea invita pe cineva de la Ministerul de externe, pentru maică-ta — de pildă, Eddy Wister cu soția.

— Foarte bine, se declară Fanny de acord.

Îi invită și cei doi acceptară.

Discuția purtată cu soția lui avu un efect straniu asupra lui Michael ; îi stîrni nostalgia de a o revedea pe Hyacinth. Simțea că nu mai poate trăi nici o singură zi fără s-o vadă. La urma urmei, își argumentă în sinea lui, tot vor trebui să se întîlnească ; lumea — ca să nu mai vorbim de Londra — e atît de mică ; și societatea în care se învîrteau ei doi era foarte restrînsă. Întîlnirea era inevitabilă și avea să se producă foarte curînd. Așadar nu vedea cu ce-ar greși dacă ar grăbi lucrurile. Mai ales acum, cînd totul între ei se terminase... întîlnirea lor, de bună seamă, va avea un caracter cu totul diferit. Ar fi mult mai inteligent și mai bine pentru toți dacă ar rămîne prieten cu Hyacinth — prieten, așa cum era cu oricine altcineva. Și Fanny trebuia să se împrietenească cu ea. Se vor simpatiza una pe cealaltă și Fanny o să-i placă lui Basil. În fond, nimic mai rău decît o situație falsă, încordată.

Chiar azi o să-i scrie lui Hyacinth, de la birou. Faptul că dorea să facă acest lucru, că mai ales se simțea capabil să-l facă, îi dovedea o dată în plus cît de imposibil ar fi fost să fie neleal față de Fanny.

— Trebuie să plec, spuse, și o porni grăbit.

În timp ce străbătu drumul spre Whitehall, compuse în gînd o scrisoare moderată, adresată lui Hyacinth. Ajuns la birou, rezolvă rapid corespondența oficială și, după o scurtă întrevedere cu șeful său, își aprinse o țigară și se așeză să scrie :

„*Citesc în* The Morning Post *că te-ai reîntors la Londra. De fapt știam acest lucru, pentru că aseară, în drum de la birou spre casă, am trecut pe Barton Street (locuim în Grosvenor Place, așa că e în drumul meu)*

și am văzut la ferestrele tale jaluzelele ridicate. Am stat și am chibzuit bine lucrurile și am ajuns la concluzia că, reîntîlnirea noastră fiind inevitabilă, cum e cu neputință să ne purtăm ca doi străini, nu există nici o rațiune să ne prefacem că n-am fi *prieteni. Nu există nici o rațiune de a nu ne vedea din cînd în cînd, așa cum mă văd cu orice alt prieten. Dimpotrivă, ar părea nefiresc și toată lumea ar considera acest fapt nefiresc. Mă întreb cum ar fi mai bine să decurgă reîntîlnirea noastră — dacă aş veni la ceai într-o seară? Mi se pare calea cea mai simplă şi mai naturală. Și cred că ar fi lucrul cel mai bun pentru toți cei interesați, lucrul cel mai bun pentru tine. Dacă ne-am întîlni pe neaşteptate, ceea ce, fără îndoială, se va petrece foarte curînd, întrucît facem parte din aceeași foarte restrînsă societate — nu vom putea să ne prefacem brusc a fi doi străini; și dacă nu ne-am întîlni deloc,* decît accidental, *ar însemna într-adevăr să ne purtăm ca doi străini. Și lumea ar remarca. Haide să ne vedem măcar* o dată, *ca să discutăm toate astea. Dacă nu vei voi tu, întîlnirile noastre nu se vor mai repeta. Voi proceda așa cum vei socoti tu că e mai bine. Dar vreau să te consult în legătură cu această problemă și cu altele. Nu poți tăia viața în două... Desigur, înțeleg că totul trebuie să îmbrace acum alt aspect, şi știu că și tu vei înțelege la ce mă gîndesc și ce simt, dacă mi-ai acorda măcar cinci minute de discuție intimă. E cu neputință să-ți explic prin scris... Te implor să nu crezi că vreau să te inoportunez sau că intenționez să fiu, în vreun fel, neloial cuiva, dar cred sincer că ar fi în avantajul tuturor dacă ne-am reîntîlni natural, într-un mod obişnuit, ca doi buni prieteni, aşa cum ştie fiecare că am fost; ar părea nefiresc să curmăm brusc prietenia noastră, aparent fără nici o altă rațiune decît aceea că m-am căsătorit. Am închiriat casa din Grosvenor Place pe un an de zile. Între timp vom căuta ceva stabil. Mătuşa Esther ne-a ales locuința. E foarte bună, dar nu la nivelul tău. Din fericire, Fanny nu se preocupă de astfel de lucruri. Nu o interesează.*

Te rog spune-mi ce părere ai,

M.".

În seara aceea, Michael trecu din nou pe Barton Street. Își spunea că e drumul cel mai scurt.

A doua zi sosi răspunsul la scrisoarea sa:

„Dragă Michael,

E drept că, vrînd nevrînd, ne vom reîntîlni — e normal. Dar nu văd ce-am cîştiga discutînd în prealabil între noi acest lucru sau oricare altul. Te rog, *nu-mi mai cere aşa ceva. Nu e posibil ; şi te rog să nu-mi mai scrii, pentru că o să sufăr cînd n-o să-ţi răspund. Şi* nu pot *să-ţi răspund. Şi eu am chibzuit la aceste lucruri şi, te implor să crezi, nu ne rămîne nici o altă cale decît cea adoptată de la căsătoria ta şi pînă acum.*

A ta, etc.
H.W."

Simplul act de a fi aşternut scrisoarea pe hîrtie, de a o fi expediat şi a fi primit un răspuns — chiar categoric negativ aşa cum suna răspunsul — îl făcu pe Michael să simtă o vagă schimbare în atmosfera vieţii lui, a vieţii lui conjugale. Se clătinase echilibrul atomilor morali, a microorganismelor spirituale, a subsunetelor mentale, a acelei întregi *imponderabilia* invizibilă şi intangibilă, care creează fluidul de comunicare între un suflet şi celălalt. Avea conştiinţa, deşi nu-şi mărturisea nici lui însuşi acest lucru, că procedase la un act irevocabil, la ceva ce schimba natura situaţiei. Iar Fanny, deşi nu ştia nimic şi încă nu avea idee de rolul jucat de Hyacinth Wake în viaţa lui Michael, intuia că se petrecuse ceva. Nu cunoştea ce anume, dar era conştientă de tulburarea atmosferei spirituale. Michael era foarte atent cu ea, plin de consideraţie, fermecător din toate punctele de vedere — nimeni n-ar fi putut fi mai amabil. Nu precupeţea nimic ca să-i fie pe plac, ca să-i îndeplinească orice dorinţă. Seara, cînd sosea acasă, îi aducea mici daruri : flori, sau ceva bun de mîncat, bomboane de şocolată ori brînză Camembert pentru cină. Era un fapt indiscutabil. Dar, într-un fel, era chiar prea atent, pentru că, în pofida gesturilor lui, Fanny simţea că adevăratul Michael era la depărtări de mile, că nu se afla acolo, lîngă ea, ci aiurea. Aşa gîndea uneori. Alteori însă se învinovăţea singură, se condamna că vorbeşte şi gîndeşte lucruri lipsite de noimă.

Petrecerea de inaugurare a locuinţei s-a desfăşurat bine şi, zece zile mai tîrziu, au fost invitaţi şi ei la primul lor dineu oficial, oferit de soţii Edward Wister. Acest

Edward Wister era un om de înaltă cultură, iar soţia sa, pe jumătate străină la origine, avea înclinaţii artistice. Ocupau în Kensington o locuinţă a cărei decoraţie interioară fusese recent schimbată şi aveau cîteva interesante picturi moderne franţuzeşti. Erau oameni cu stare, care duceau o viaţă mondenă, ofereau serate muzicale, ba uneori chiar şi seri de teatru, cînd vreo vedetă străină se afla în trecere prin Londra.

Fanny îi întinse lui Michael, la micul dejun, scrisoarea prin care doamna Wister îi poftea la un „minuscul" dineu, specificînd la sfîrşit : „Trebuie să vă previn că după dineu s-ar putea să avem puţină muzică vocală, întrucît printre invitaţi se numără şi Rafael Luc ; oricum, însă, la parter se va găsi o masă de bridge, pentru nemelomani".

— Vrei să mergem ? întrebă Fanny. Îţi iei riscul muzicii ?

Cea de-a doua întrebare îl irită pe Michael. Se simţea plasat într-o categorie inferioară.

— Doar nu te gîndeşti să refuzăm, ripostă el. Wister e cel mai bun prieten al şefului meu.

Fanny nu prea sezisă logica răspunsului, dar acceptă invitaţia.

Cînd sosiră, constată că la „minusculul" dineu participau peste paisprezece invitaţi.

Prima persoană pe care o văzu Michael, dar şi Fanny, de îndată ce intrară în salonul aflat la primul etaj, in capătul unei scări de stejar, a fost Hyacinth Wake.

Era îmbrăcată în roşu veneţian şi argint, cu o diademă de argint în păr. Lui Michael începu să-i bată inima atît de puternic, încît avu impresia că toţi cei de faţă trebuie să-şi fi dat seama. Nu mai vedea şi nu mai auzea nimic şi pe nimeni : nici afabilul şi răguşitul bun sosit adresat de Lady Jarvis ; nici privirea pătrunzătoare şi critică cu care-l scrută Lady Mellor ; nici întrebările şi propriile răspunsuri la propriile-i întrebări ale lordului Mellor, a cărui surzenie le conferea o dublă incoerenţă ; nici pe şeful lui sau pe soţia acestuia cu colierul ei zăngănitor, nici pe Raphael Luc, cîntăreţul ; nici pe Ella Dassent, uluitoarea actriţă ; nici pe mulţi alţii. Unica lui preocupare era : cum şi cînd va putea să-i vorbească lui Hyacinth ?

Salută gazda şi pe soţia acestuia, se lăsă prezentat cîtorva persoane necunoscute, dădu mîna cu cîţiva pri-

eteni, acţionînd ca un om în transă ; apoi fură invitaţi să coboare la cină. Hyacinth se afla în celălalt capăt al salonului, discutînd cu un bărbat pe care Michael nu-l mai văzuse niciodată. Îi făcuse un semn cu capul şi-i adresase un surîs, după care păru să nu-l mai ia în seamă. Gazda îl rugase pe Michael să o conducă la cină pe Lady Jarvis, dar cînd sosi momentul s-o facă, uită cu desăvîrşire pe cine urma să conducă şi trebui să ghicească printr-un proces de eliminare. Îl ajută şi Lady Jarvis. Îşi spuse că Michael părea foarte distrat, dar nu merse pînă acolo încît să se întrebe de ce, şi nici nu puse lucrurile cap la cap, deşi era la curent cu fosta lui idilă şi-i cunoştea foarte bine pe soţii Wake. Era convinsă că toată povestea se încheiase.

Cina avea loc într-o sufragerie aurită, împodobită cu o pictură de Sargent. [1]

Michael era aşezat între Lady Jarvis şi Ella Dassent, care nu-i dădu nici o bătaie de cap în ce priveşte conversaţia, întrucît se apucă să-i povestească totul despre noua piesă în care urma să joace şi pe care avea de gînd să o experimenteze întîi în provincie, înainte de a o prezenta la Londra. Era o adaptare după o piesă franţuzească şi trata tema morfinomaniei, „ceva foarte psihologic şi subtil, cu un puternic rol «Ella Dassent» pentru mine". îl asigura ea, rostindu-şi cu intonaţie îngrijită cuvintele.

Hyacinth se afla la capătul mesei, în afara razei lui de vedere, întrucît îi despărţea o compactă barieră de flori. Fanny era aşezată în faţa lui, între doi domni care-i erau necunoscuţi lui Michael, deci şi ei.

Era o fericire pentru Michael că se găsea între două doamne foarte vorbăreţe ; îşi împărţeau în mod egal timpul între el şi vecinul din cealaltă parte, fără să-şi întrerupă o clipă fluxul vorbirii.

Din cînd în cînd, Lady Jarvis o scruta cu privirea pe Fanny. Rămăsese surprinsă cînd aflase despre această căsătorie şi acum se întreba cum o fi mergînd. Fanny nu prea arăta bine, îşi spuse ea, dar poate că existau unele motive lesne de înţeles.

---

[1] *John-Sauveur Sargent* (1856—1925), pictor portretist de origine americană, şi-a petrecut cea mai mare parte din cariera artistică la Paris.

— După-masă o să avem puţină muzică, ne cîntă Raphael Luc, o să fie o adevărată delectare, îi şopti Lady Jarvis lui Michael.

— Din păcate eu nu prea sînt meloman, răspunse el. Dar amintindu-şi brusc că s-ar putea să prefere să rămînă în salon în loc de a se trezi exilat în camera de joc, adăugă : Vreau să spun că nu prea înţeleg muzica simfonică, muzica grea ; dar uneori îmi plac ariile şi melodiile — şi muzica de operă — şi, după părerea mea, el cîntă foarte frumos.

— Da, e cel mai bun, şi are un repertoriu de cîntece fermecătoare.

— O să-i placă lui Fanny. Ea e *realmente* melomană.

După cină, cînd bărbaţii rămaseră singuri, Michael se pomeni lîngă Lordul Arthur Mellor, care-l felicita pentru discursul lui la Camera Lorzilor. Lui Michael îi trebui un timp pînă să-şi dea seama că-l lua drept George Ayton. După scurt timp urcară cu toţii în salon şi Michael o zări pe Hyacinth în faţa căminului, discutînd cu Lady Jarvis şi cu încă cineva ; nu putea vedea bine, pentru că între ei se aflau grupuri, grupuri. Străpunse baricadele de grupuri, dădu să se apropie de Hyacinth ; dar cînd ajunse chiar lîngă ea, doamna Wister se îndreptă spre el spunîndu-i :

— Acum urmează *puţintică* muzică. Domnul Luc ne-a promis să ne cînte doar o melodie sau două. Poate însă că preferi să joci bridge ?

— Mă rog, dacă e posibil, aş prefera să ascult muzica. Nu l-am auzit niciodată pe domnul Luc cîntînd şi mi s-a vorbit atît de mult despre el, încît n-aş vrea să pierd acest prilej.

Doamna Wister era încîntată.

— Bineînţeles ; pentru bridge am o mulţime de amatori. O să joace Jack (soţul ei) care n-are pic de ureche muzicală ; apoi, făcînd un calcul rapid, adăugă : Asta face o masă, apoi mai e Sir Arthur şi, stai să văd, pot găsi cu uşurinţă alţi doi ; dar cine o să fie al patrulea ? Vor mai sosi cîţiva oaspeţi, sper, dar toţi vin pentru muzică. Soţia dumitale nu joacă ?

— Mă tem că nu. Şi-apoi ea e mare melomană.

— Mă înscriu eu cu plăcere să fiu a patra, interveni Hyacinth.

— Tu, Hyacinth ? Dar tu adori cîntecele lui Raphael. Nici nu vreau să aud.

— Dragă, realmente astă seară am chef de bridge — măcar o partidă. Vin să-l ascult mai tîrziu.

Și, ridicîndu-se de pe scaun, își petrecu brațul pe după mijlocul doamnei Wister și o îndepărtă de grup, vorbindu-i în șoaptă și lăsînd în urmă un Michael deznădăjduit.

Cînd se îndepărtară, doamna Wister îi spuse :

— Ești prea altruistă, draga mea.

Sub pretextul că-i aduce o țigară Lady-ei Jarvis, Michael se duse să investigheze dacă mai exista vreo posibilitate să intre la o masă de bridge, dar era prea tîrziu. Grupurile fuseseră alcătuite.

Raphael Luc se îndreptă spre pian ; sosiseră o parte din oaspeții de după cină și cu toții își trăgeau scaunele aurite în jurul pianului Steinway, cînd Fanny șopti la urechea lui Michael :

— Chiar n-ai de gînd să joci bridge, Michael ?

— Nu, țin mult să-l aud pe Luc cîntînd. Mi s-a spus că-i grozav. Și cîntă genul de cîntece care-mi plac *mie*.

— Nu cred c-o să-ți placă. Sînt sigură c-o să te plictisească de moarte.

— Ba o să-mi placă. Are un repertoriu de melodii ușoare, drăguțe.

Doamna Wister se apropie de ei, zîmbindu-i lui Fanny.

— Soțul dumitale a refuzat să joace bridge astă seară. Are perfectă dreptate. Nimeni nu-l întrece pe Raphael. Chiar și oamenii lipsiți de simț muzical îl apreciază.

— Într-adevăr, nu dorești să joci ?

— Într-adevăr, răspunse Michael aproape cu turbare.

Raphael Luc se așeză la pian, și toți ceilalți își luară locurile. Raphael aruncă o privire de jur împrejur, ca și cum ar fi căutat pe cineva, apoi o întrebă pe gazdă :

— Unde e *Madame* Wake ?

— Joacă bridge, dar puțin mai tîrziu va veni și ea.

Luc ridică din umeri. Cîntă o arie franțuzească din *La Grande Duchesse*, și publicul se arătă entuziasmat, dar el părea posac și fără chef de cîntat. Îl irita absența lui Hyacinth. Era ascultătoarea lui favorită, pretindea întotdeauna că atunci cînd e ea de față cîntă mai bine. Fanny părea să soarbă fiecare notă, o încînta admirabila frazare a melodiei și acuratețea accentului. Luc cîntă în continuare un melancolic cîntec venețian. Fanny îl privi

pe Michael. „Nu aude nici măcar o notă din cîntec. Ce-o fi cu el ? Ce i s-a întîmplat ?“ se întrebă în sinea ei.

Firește, Michael ar fi gustat mult muzica dacă Hyacinth ar fi fost de față. Fără ea, i se părea o tortură.

Urmă o pauză. Raphael Luc începu un cîntec nou; apoi îl întrerupse abrupt, la jumătate. Își aprinse o țigară și-i șopti ceva în franceză doamnei Wister.

Curînd, doamna Wister se întoarse însoțită de Hyacinth.

— Doamna Wake te roagă să-i ții puțin locul la masa de bridge, i se adresă ea lui Michael. Domnul Luc ține mult să-i asculte următorul cîntec, pe care l-a compus pentru dînsa. Și printre cei de față nu se mai găsește nici un jucător de bridge.

— Desigur, răspunse Michael și Fanny nu fu mirată, dar observă că tonul lui Michael era iritat.

Se uită după el cînd ieși din salon. Avea o înfățișare îndurerată. O privea pe Hyacinth Wake, care părea să nu-l vadă. Fanny avu deodată senzația cumplită că cineva e pe cale să sfîșie un văl tainic, dezgolind vederii priveliști oprite și ascunzișuri obscure ; că, într-o groaznică străfulgerare, avea să înfrunte fățiș lucrul de care se temuse, pe care-l crezuse prea înspăimîntător și prea de neîndurat pentru a fi real.

Cu un suprem efort de voință, își struni gîndurile, îndepărtîndu-le de la orice sumbră posibilitate, de la orice umbră de amenințător dezastru ; înfrînîndu-se, își impuse să asculte muzica.

Era o melodie sentimentală, voit sentimentală, cu patina anilor 1840—1850. Sugera crinoline, cocuri, camelii.

N'écris pas ! Je suis triste et je voudrais m'éteindre ;
Les beaux étés sans toi c'est l'amour sans flambeau
J'ai refermé mes bras qui ne peuvent t'atteindre ;
Et frapper a mon cœur, c'est frapper au tombeau
N'écris pas !

N'écris pas ! N'apprenons que mourir à nous mêmes.
Ne demande qu'à Dieu... qu'à toi si je t'aimais.
Au fond de ton silence écouter que tu m'aimes,
C'est entendre le ciel sans y monter jamais.
N'écris pas.

N'écris pas. Je te crains ; j'ai peur de ma mémoire ;
Elle a gardé ta voix qui m'appelle souvent.
Ne montre pas l'eau vive à qui ne peut la boire.
Une chère ecriture est un portrait vivant.
N'écris pas. [1]

Fanny o privi pe Hyacinth. Stătea lîngă pian. Raphael Luc părea să cînte pentru ea, numai pentru ea.

Hyacinth își ațintise privirile în pămînt și Fanny se întrebă dacă într-adevăr gusta muzica. Părea transportată, cu totul absorbită, palpitînd odată cu muzica, dar toate acestea, gîndi Fanny, erau ușor de simulat ; și arăta extrem de palidă, dar, desigur, nu muzica îi provoca paloarea.

Luc interpretă ultimele versuri ale cîntecului cu neîntrecută grație și cu subtilă înțelegere a esenței, a epocii, a valorilor acelei vremi :

N'écris pas ! Ces deux mots que je n'ose plus lire ;
Il semble que ta voix les répand sur mon cœur,
Que je les vois à travers ton sourire ;
Il semble qu'un baiser les empreint sur mon cœur.
Nécris pas ! [2]

Michael nu coborîse în sala de joc. Găsise pe parcurs un jucător de bridge amator să-l înlocuiască. Ascultase cîntecul stînd în picioare, în ușă, privind-o tot timpul pe Hyacinth, fără să știe că și Fanny o privește ; înțelegea cuvintele și cîntecul i se împlînta în inimă un pumnal.

---

[1] Să nu-mi scrii ! Sînt trist și aș dori să mă sting / Frumoasele veri fără de tine sînt ca iubirea fără faclă. / Mi-am încleștat brațele ce nu te pot atinge ; / A bate la inima mea ar fi să bați în mormînt. / Să nu-mi scrii !

Să nu-mi scrii ! Să învățăm a muri pentru noi înșine. / Întreabă-l doar pe Dumnezeu... întreabă-te pe tine dacă te-am iubit. / De-ar fi din adîncul tăcerii tale să aud că mă iubești / Ar însemna să ascult muzica cerului fără a mă apropia de el vreodată. / Să nu-mi scrii.

Să nu-mi scrii ! Mi-e teamă de tine ; mi-e frică de memoria mea / Ce ți-a păstrat glasul care mă cheamă ades / Nu arăta apa vie celui ce n-o poate sorbi. / Scrisul iubit e un portret viu. / Să nu-mi scrii. (fr.)

[2] Să nu-mi scrii ! Nu cutez să mai citesc aceste vorbe ; S-ar părea că glasul tău le răspîndește în inima mea, / Că le văd strălucind prin zîmbetul tău ; / S-ar părea că un sărut le imprimă pe inima mea. / Să nu-mi scrii. (fr.).

— Da, e foarte frumos, Raphael, spuse Hyacinth cînd cîntecul se termină. Unul dintre cele mai frumoase cîntece pe care le-ai scris. Și acum, cîntă-mi „Fecioara din Atena“.

După sfîrșitul acestui din urmă cîntec, Fanny îi ceru lui Michael să o conducă acasă, întrucît o chinuia o migrenă. Pe drum, în trăsură, amîndoi rămaseră tăcuți.

— Tipul cîntă grozav, zise Michael la un moment dat.

— Da. Ți-a plăcut, nu-i așa ?

— Da. Atîta cît am auzit, mi-a plăcut. N-am ascultat decît puțin.

Două sau trei seri mai tîrziu se duseră la teatru — Fanny, Michael, Jak Canning (care se afla în ajunul întoarcerii în Africa de Sud) și Margaret Branksome. Familia Branksome revenise la Londra.

Se duseră cu toții la *Văduva veselă*. În timpul primei pauze, Michael intră într-o altă lojă, să discute cu un prieten. Fanny, Margaret și Canning rămăseră la locurile lor. Margaret și Jack purtau o discuție aprinsă asupra libretului. Fanny nu-i asculta, se lăsase purtată de gînduri. În mijlocul visării cu ochii deschiși, auzi o voce feminină venind din spate :

— Ea seamănă leit cu Hyacinth Wake.

O altă voce, o voce de bărbat, adăugă întrebător :

— Și găsești că *el* seamănă cu Michael ?

Apoi vocea feminină făcu : „Ssst !“ și Fanny aproape că simți ghiontul sau cotul pe care-l primi bărbatul.

Acest crîmpei de discuție desăvîrși ceea ce cîntecul lui Raphael Luc dusese aproape de sfîrșit. Încunună opera ; dădu lovitura de grație.

Acum înțelese... era ca și cum cineva despicase cortina trecutului. Văzu limpede ceea ce i se păruse cu neputință. Își dădea seama de întreaga viață a lui Michael. De bună seamă... cum de nu observase pînă acum ? Retrăi în gînd întreaga seară petrecută la familia Wister. Totul era acum clar ca lumina zilei. Sosirea lor, eforturile lui Michael de a se apropia de Hyacinth ; toate manevrele lui, faptul că rămăsese sus să asculte cîntecele, el care gusta atît de rar muzica și era amator de bridge... și Hyacinth care, evident, nu dorea o întrevedere cu el și-l evita ; posomorala lui Luc schimbase situația și o făcuse, din moment ce se văzuse obligată să vină, să ceară ca Michael să-i țină

locul în sala de joc ; dar, în ciuda prevederilor ei, Michael revenise !

Aşadar asta era ! Cu Hyacinth era ea întruna comparată... Îi reveniră în minte o mie de nimicuri, din ziua în care se întîlniseră pentru prima dată la vernisaj. Scena i se reconstitui în memorie. Cît de evidentă îi apărea acum relaţia dintre Hyacinth şi Michael !... „Probabil că s-au despărţit cu puţin înainte ca Michael să fi venit la Langbourne", îşi spuse ea. Îşi aduse aminte de expresia feţei lui Basil Wake... Oare el să fi... ?"

„Nu m-a iubit niciodată... mătuşa Esther a aranjat totul... eram o partidă bună pentru el, un *«mariage de raison»*..."

În clipa aceea Fanny simţi cum se prăbuşeşte întregul edificiu al vieţii şi viitorului ei, pe care arhitecţii, zidarii şi meseriaşii Speranţei, Iluziei şi Tinereţii îl duraseră cu atîta sîrg şi voie bună, înălţînd cîntece în timp ce trudeau sub ordinele şi supravegherea ei ; edificiul pe care-l clădiseră şi care strălucea scăldat în purpura zorilor, asemenea castelului de basm al lui Tristan, sau asemenea unui eteric Partenon pe culmea unui fabulos Acropole, se nărui acum, într-o clipită, prefăcîndu-se în ţăndări, care se împrăştiară în jur. Coloanele zăceau doborîte, marmura se fărîmase, culorile păliseră şi se ofiliseră, altarul era o ruină fumegîndă. De aici înainte, templul nu mai putea fi decît adăpost pentru lilieci şi şopîrle, şerpi şi şobolani, buruieni şi glod, şi colb. Se dărîmase, pentru totdeauna.

Michael se reîntoarse în lojă.

— E încîntătoare, nu ? spuse el referindu-se la actriţa din rolul principal. Îmi aduce aminte de cineva, dar nu-mi pot da seama de cine.

— De doamna Wake ? întrebă Fanny cu perfectă indiferenţă.

— Da. Acum că mă gîndesc, aduce cu ea, răspunse Michael bine dispus.

CAPITOLUL VII

A DOUA ZI, CÎND SE DEŞTEPTĂ, Fanny se întrebă dacă nu avusese cumva un coşmar.

Se simţea îngrozitor de rău şi-i mărturisi lui Michael, înainte de plecarea lui la birou, pricina răului fizic. Situa-

ția i se părea plină de ironie. Împărtășirea acestei vești ar fi trebuit să fie clipa cea mai fericită din viața ei. Michael părea extrem de încîntat. Nu bănuia nimic din ce se petrecea în mintea ei. N-avea idee că Fanny ar fi observat ceva sau că intervenise vreun element care s-o tulbure.

Se apucă să facă planuri de viitor. Crăciunul îl vor petrece la Hockley. Pînă atunci reședința va fi gata pentru că se lucra de zor la restaurare. Poate că mai tîrziu va fi indicat pentru ca să plece într-un loc mai cald. S-ar putea ca mama ei să le împrumute în primăvară, pentru o săptămînă sau două, vila de la Westercombe, unde-și petrecuseră luna de miere.

— N-aș vrea să mă duc acolo, ripostă Fanny. Atmosfera e prea relaxantă.

— Foarte bine, cum dorești tu ; vom căuta altceva.

Viața lor se desfășura ca și mai înainte. Michael se ducea zilnic la birou ; din cînd în cînd erau invitați la cîte o cină ; uneori se duceau la teatru. Michael nu mai făcu alte încercări de a o revedea pe Hyacinth. Ultima dată cînd se întîlniseră, îl convinsese prin purtarea ei că era hotărîtă, o dată pentru totdeauna, să nu-l mai vadă. Își dădea seama că hotărîrea ei era de nestrămutat. Nu dorea să rămînă nici măcar prieteni, ci doar simple cunoștințe. Totul se terminase — mai mult ca oricînd. Michael gîndea că era absurd și de neîndurat, dar știa că nu poate face nimic pentru a-i clinti hotărîrea.

Cît despre Fanny, ar fi greu să-i descriem singurătatea. Simțea că Michael era total detașat de ea, că nu-i aparținea și nu-i aparținuse niciodată. Prieteni avea prea puțini. Își petrecuse aproape toată viața de pînă acum pe meleaguri străine, astfel încît cunoștea puțină lume la Londra — un diplomat răzleț cu soția lui, aflați în vacanță, un funcționar de la Ministerul Afacerilor Externe, cîțiva străini. Avea prea puțini prieteni și nici unul adevărat. Familia Branksome se afla la Londra, dar copiii erau prea tineri pentru ea ; se simțea mai bătrînă cu secole decît ei. Perspectiva care i se contura era de o neasemuită tristețe. Fanny avea o optică deformată ; starea sănătății ei o făcea să vadă totul în negru.

Era o femeie cu multiple talente. Vorbea fluent franceza, germana și italiana, era o bună pianistă, cu un tușeu delicat și un perfect simț al ritmului, și avea o certă înclinație spre sculptură. Înainte de a se mărita, fusese o fată

plină de resurse. Şi, mai ales, de sine stătătoare. Niciodată nu se plînsese de solitudine, de plictiseală. Cînd tatăl ei fusese ministru la Atena, Fanny se apucase să înveţe greaca modernă şi avusese o sumă de alte preocupări. La Roma învăţase să lege cărţi, iar în Japonia arta de a picta flori. Dar acum, toate acestea aveau gust de pulbere şi de cenuşă. Londra o apăsa insuportabil şi, la începutul lui decembrie, îi declară lui Michael că nu se simte în stare să îndure ceaţa, umezeala, frigul şi că doreşte să plece la Hockley. Michael fu de acord, ca şi medicul ei dealtfel, că are nevoie de aer de ţară. Arăta vlăguită şi se simţea la pămînt. Cum Hockley era prea departe pentru ca Michael să poată face zilnic naveta la Londra, stabiliră ca el să rămînă în apartamentul londonez şi să vină la ea în fiecare săptămînă, de vineri pînă luni. Se mai lucra încă la reparaţiile reşedinţei, dar în cea mai mare parte fusese terminată. Munca de amenajare a sălilor de baie n-o deranja. Mama ei se oferi pe dată s-o însoţească, dar Fanny o convinse să nu vină, argumentîndu-i că locuinţa nu era încă gata şi că lucrările vor înceta abia la Crăciun ; mai adăugă că nu era loc deocamdată pentru mai multe persoane în afară de ea şi de Michael. Pentru Crăciun, Michael îi invitase pe Lady Weston şi pe George Ayton.

Cînd se văzu singură la ţară, Fanny încercă o senzaţie de uşurare. În sfîrşit putea fi ea însăşi, îşi putea da frîu liber, descătuşa sentimentele, îşi putea smulge masca pe care trebuia s-o poarte zi de zi şi pe care o simţea muşcîndu-i carnea — cu alte cuvinte se putea lăsa cu totul în voia amărăciunii. Căzu pradă tristeţii, simţămîntului de frustrare, de dezamăgire, de ratare. Ştia că făcuse o greşeală supremă ; că nimic nu mai putea îndrepta sau repara ruina căsniciei ei. Soarta sau providenţa îi jucaseră o farsă urîtă, şi ea nu mai putea spune sau face nimic. Nu-i rămînea decît să accepte situaţia ca atare.

Vecinii făcură diverse încercări să intre în relaţii cu ea, dar Fanny se menţinu la limita de jos a bunei cuviinţe. Se ferea de compania lui Cuthbert Lyley. Simţea că dacă ar fi să se vadă mai des cu el, acesta ar ghici nu numai că de fapt ea poartă o mască, dar şi ce se ascunde îndărătul măştii.

Mai era şi parohul, onorabilul reverend Thomas Rowley. Un om mai în vîrstă, cu ochi blajini, cenuşii, păr cenuşiu, şi mîini de o mare nobleţe. Era neîncrezător, timid şi

cultivat. Respecta dogma bisericească, dar fără să cadă în exagerări. Era poate uşor complexat de soţia lui, o femeie solidă, cu o minte foarte echilibrată, ale cărei purtări suave confereau şi mai multă autoritate convingerilor ei ferme.

Fanny se simţea bine în compania preotului, dar nu-i încuraja vizitele, căci din partea lui exista pericolul unui exces de compătimire. Se temea să nu se trădeze.

Primele trei săptămîni înainte de Crăciun se lăsă toropită de o totală apatie. Simţea că nu poate citi o carte, că nu poate deschide pianul, că n-o mai interesează nici una din vechile ei pasiuni. Dădu frîu liber tristeţii şi se lăsă, inertă, în voia ei. Nu încercă să fie înţeleaptă sau rezonabilă. Ştia bine că-i stupidă, isterică, aproape nebună, ca cea mai stupidă eroină din cel mai stupid roman. Dar, în acelaşi timp, simţea că dacă ar adopta altă comportare, dacă ar încerca să se înfrîneze sau să se strunească oricît de puţin, şi-ar pierde minţile ; într-adevăr, avea impresia că nebunia era unica alternativă.

De vreo două ori se întîlni cu doamna Tracy şi, pentru a evita orice priviri cercetătoare sau pătrunzătoare pe care nu le-ar fi putut îndura sau înfrunta, îi dădu mînă liberă în grădină, odată pentru totdeauna. O lăsă pe doamna Tracy să-l supună pe grădinar unui interogatoriu şi să hotărască ce trebuie organizat pentru anul următor. Fanny nu făcu nici o obiecţie, nici măcar o sugestie, deşi era de faţă cînd doamna Tracy comanda şi contramanda şi aranja tot ce-i displăcea ei mai mult, ridicînd un veto categoric la tot ce i-ar fi plăcut. Ba chiar privea totul cu un soi de satisfacţie. Ce importanţă avea grădina ? Ce-i păsa ei ? Ce anume putea să mai aibă vreo importanţă ?

Michael venea în fiecare vineri de la Londra, plin de bună dispoziţie. Actualul aranjament de viaţă îi pria. Munca îl absorbea, se ducea la club de două ori pe zi, înainte şi după cină. Avea cîţiva prieteni la Londra şi, uneori, sosea la Hockley însoţit de cîte un coleg de la Parlament sau de cîte un partener de club, care-şi petrecea sfîrşitul de săptămînă la ei. Sîmbăta şi-o treceau de obicei cu vînătoarea. Michael îşi spunea că totul merge cum nu se poate mai bine ; dar în adîncul lui ştia că nu e adevărat. Tînjea (de astă dată făţiş şi deschis) măcar să o zărească pe Hyacinth şi socotea o nebunie din partea ei că nu-i dădea voie s-o vadă ; continua să spere însă că dacă lăsa lucrurile

în voia lor, poate, cu timpul, toate or să se aranjeze de la sine. Dar cînd se gîndea la Fanny, se simțea mai îndurerat decît cînd se gîndea la Hyacinth. „N-am să ajung să o cunosc niciodată“ își spunea Michael. Era încîntat că urma să aibă un copil — dar pînă și această bucurie îi era întinată. Fanny nu arăta deloc bine, părea vlăguită și foarte închisă, deși era o reacție explicabilă, dacă ținea seama de împrejurări.

Înainte de Crăciun reparațiile se isprăviră și casa era gata să primească oaspeți. Fuseseră instalate trei săli de baie. Toate dormitoarele erau fie proaspăt zugrăvite, fie tapetate, fie lambrisate. Întreaga decorație interioară fusese revizuită de Michael, sub directivele mătușii Esther. Fanny nu scosese o vorbă. Lăsa ca totul să se desfășoare de la sine. Rezultatele îi erau indiferente. Mătușa lui Michael avea bun simț și spirit practic, iar gustul ei, deși desuet, nu avea nimic neplăcut. Odăile vechi de la parter au fost lăsate așa cum erau. Numai dormitoarele fuseseră „modernizate“, dîndu-li-se o patină victoriană tîrzie. Tapetele în dungi aveau culori vesele și ghirlande de frunze de iederă.

Fanny nu mișcase un deget, nu se ostenise să dea o sugestie, decît în ce privea propriul ei dormitor și camera de zi. Michael a consultat-o în legătură cu acestea și a stăruit ca ea să-și aleagă tot ce dorește, pînă la cel din urmă amănunt. Fanny a acceptat doar ca să-i facă lui plăcere, pentru că în acele clipe simțea că nimic nu i-ar mai putea face ei plăcere.

Michael era entuziasmat de felul cum arăta de Crăciun casa, iar Fanny se gîndea întruna cît de fericită ar fi putut să fie și ea... cît de fericită ar fi fost... dacă...

Ca oaspeți de Crăciun sosiră Lady Weston, mătușa Esther, George Ayton, și domnul și doamna Shamier, prieteni cu Michael și cu George.

Camerele erau împodobite cu vîsc, iar în căminul din holul lambrisat ardea un butuc din lemn de tisă. Belșug de pișcoturi crocante, plăcintă cu prune, curcan și punci de lapte. Domnul Rowley împodobise un pom de Crăciun pentru școlari ; în ziua de Crăciun au fost invitați la masă Cuthbert Lyley și doamna Tracy. Dimineața se duseră toți la slujbă. Era un Crăciun geros, tradițional, și cîmpul arăta ca o ilustrată de Anul Nou. Felicitări și ilustrate de Crăciun îi sosiră lui Fanny cu duiumul din străinătate, de

la prieteni risipiți în toate colțurile lumii. Michael îi dărui o brățară — aleasă de mătușa Esther — și pe care o denumi „un frumos juvaer".

Oaspeții rămaseră pînă la Anul Nou, după care reveniră la Londra. Michael îi sugeră și lui Fanny să se întoarcă, dar ea îi răspunse că aerul de țară îi face bine și că Londra nu-i priește.

Fanny își jucase admirabil rolul, deși încordarea își spunea cuvîntul. Dar simțea că-i face bine să se afle sub tensiune. Tensiunea îi menținea vitalitatea. Mătușa Esther era pe deplin satisfăcută și gîngurea pe un ton aprobator :

— Drăguța de Fanny arată atît de bine, *ținînd seama de situație* ; firește e puțin obosită. Îi priește viața la țară și plimbările lungi pe care le face.

Mama lui Fanny considera că mariajul e foarte izbutit. Și ea găsea uneori că Fanny arată obosită, ba chiar dărîmată, dar era de mirare ?

Doi oameni se arătau mai puțin fermi și mai puțin optimiști în convingerile lor : Cuthbert Lyley și sora lui. Doamna Tracy își întrebase în repetate rînduri fratele dacă socotește că tînăra pereche e fericită. El refuzase însă să se lase tras de limbă și-i răspunsese că asemenea aprecieri depășesc sfera lui de cunoaștere. În realitate însă, el fiind cel mai sensibil dintre ei doi și avînd cel puțin tot atîta intuiție cît și soră-sa, își punea aceeași întrebare. N-ar fi admis însă niciodată. Era rezervat și avea oroare de clevetiri.

Pînă la Paști, viața se scurse pe același făgaș. Michael o întrebă din nou pe Fanny dacă nu ar dori o schimbare de decor. Dar ea refuză să plece de la Hockley și medicul îi încuviință hotărîrea. Susținea că acolo e aerul cel mai bun pentru ea și că felul de viață pe care-l duce e cel mai sănătos.

Curînd după Paști, însă, Fanny se reîntoarse la Londra, în apartamentul din Grosvenor Place și, într-una din primele zile ale lunii mai, se născu copilul ei. Era băiat și primi numele de Peter, după tatăl lui Michael.

Fanny a fost foarte bolnavă și înainte și după naștere, ba chiar, la un moment dat, viața i-a fost în pericol. Dar, pînă la urmă, boala a fost biruită și, odată intrată în convalescență, a plecat pentru cîteva săptămîni în Devonshire, însoțită de mama ei.

N-avea nici o tragere de inimă pentru sezonul monden londonez, totuşi în iulie s-a întors alături de Michael, pentru a-l ajuta în activitatea lui.

Frumuseţea ei se ofilise. Arăta trasă la faţă, posomorîtă, gălbejită, de parcă chipul i-ar fi fost spălat de un ocean de lacrimi sărate — ceea ce era adevărat. Totuşi, în pofida aparenţelor, puteai descoperi cu toate elementele tinereţii şi frumuseţii erau la locul lor, gata să fie reînsufleţite la atingerea baghetei fermecate.

Moralul îi era însă foarte coborît. Îşi iubea copilul, dar s-ar fi zis că nu are forţa să-şi dea seama de acest fapt. Pentru ea, culorile vieţii pieriseră. Michael, în schimb, era încîntat să aibă un fiu. Îl covîrşeau treburile, sesiunea parlamentară era în toi. În fiecare vineri venea în Devonshire, aşa cum venise şi la Hockley. Ducea o viaţă cît se poate de activă. Dar oricît de des şi de convingător şi-ar fi repetat că, la urma urmei, căsnicia lui e foarte reuşită, totuşi, undeva, în zonele obscure ale subconştientului, amintirea lui Hyacinth stăruia ca un ghimpe ; nu putea s-o uite — nici măcar nu încerca s-o uite — cu toate că încă nu izbutise să-i vorbească, nici atunci cînd se întîlneau în societate, în vreo casă străină.

Îl mira schimbarea suferită de Fanny, deşi el o remarca poate mai în mică măsură decît mulţi alţii ; dar îşi spunea că e o stare trecătoare, rezultată din atîtea şi atîtea pricini ; de bună seamă, avea să-şi recapete frumuseţea şi buna dispoziţie. Buna dispoziţie ? Dar o avusese vreodată ? Oare se înşelase asupra caracterului ei ? Cînd o întîlnise la Langbourne îi făcuse impresia că avea resurse nebănuite de veselie, umor, ironie. Să se fi înşelat ? Să fi fost doar o închipuire a lui ? Luase în căsătorie un anumit gen de persoană, pentru ca apoi să descopere că de fapt era cu totul altfel ? Îşi amintea c-o auzise cîndva pe doamna Tracy declarînd că asta e soarta crudă a tuturor femeilor. Să fi fost de astă dată soarta crudă a unui bărbat ? Sau poate că era vina lui ? Oare şi Fanny o fi gîndind la fel despre dînsul ? Şi-l închipuise cu totul altfel ? Dar oricum ar fi fost, acum nu se mai putea face nimic şi, de bine de rău, situaţia era satisfăcătoare ; aveau şi un băiat, un copil voinic, sănătos. Fanny fusese foarte bolnavă dar se vindecase, doctorul se declara mulţumit. Cariera lui parlamentară prospera. Ar fi fost absurd să se lamenteze.

Aşa îşi spunea Michael şi, în tot acest timp, dezamăgirea şi nemulţumirea îi muşcau inima, iar în adîncurile

lui se instalase o nemărginită tristețe. Știa bine că-i păsa prea puțin de cariera lui politică și că niciodată n-avea să-i pese mai mult. Nu-i dădea nici un fel de satisfacție. Pulbere și scrum. Știa bine, deși în ruptul capului n-ar fi recunoscut, că nu-și iubea soția ; ba chiar că niciodată nu va fi în stare s-o iubească — aceasta era teama care-l rodea tainic ; știa bine că n-o uitase pe Hyacinth. Dimpotrivă, nu numai că n-o uitase, dar gîndul la ea îl obseda zi de zi și clipă de clipă ; și, lucrul cel mai trist dintre toate, cînd era lîngă Fanny se gîndea și mai mult la Hyacinth. Știa bine, deși niciodată nu-și modelase gîndul în tiparul cuvintelor, că o compara pe Fanny cu Hyacinth și comparația era în defavoarea lui Fanny.

Fanny își dădea seama de toate acestea. Și, în același timp, nu se simțea capabilă de luptă. Nu putea și nu voia să rivalizeze cu umbra dispărutei Hyacinth. Dar ce dădea durerii ei un gust mai amar era faptul că simțea — ba chiar *știa*, își spunea în sinea ei — că dacă Michael ar ajunge vreodată s-o cunoască cu adevărat, așa cum o cunoscuse pe Hyacinth, pe ea ar aprecia-o mai mult dintre ele două.

Bănuia că Michael n-o cunoștea pe adevărata Hyacinth. O iubise și, probabil, dragostea lui o învestise cu calități imaginare. E drept, era o femeie atrăgătoare, drăguță, prietenoasă, veselă și, fără îndoială, într-un anumit fel inteligentă : dar Michael o admira pentru calități care nu erau ale ei, și pe care ea, Fanny, le avea din plin. Michael se entuziasma de originalitatea lui Hyacinth, de lipsa ei de convenționalism, de spiritul ei independent (de fapt, nu-l auzise niciodată vorbind astfel dar știa că așa e), în timp ce Fanny o considera, pe nedrept, o sclavă a modei și a convențiilor. Cu un anumit prilej, îl auzise pe Michael lăudînd părerile lui Hyacinth în materie de literatură, de artă, pictură și muzică, ori Fanny știa, sau mai curînd o văzuse — așa credea ea — pe Hyacinth, după un dineu, cerînd părerea unor autorizați experți în toate aceste domenii. Asta însă n-o împiedica pe Hyacinth, recunoștea Fanny, să aibă un anumit gen, să aibă personalitate și anumite distincte trăsături proprii, pozitive și negative. Fanny intuia toate acestea și se străduia să le recunoască în mod obiectiv — totuși nu izbutea să fie lipsită de părtinire ; firește, o subestima pe Hyacinth. Simțea că Hyacinth i se impunea lui Michael în toate domeniile în care acesta nu

se pricepea — de pildă, Michael o privea ca pe o autoritate în materie de muzică, numai pentru că știa ce să spună și ce să nu spună ori de cîte ori era abordat un subiect de specialitate. (De fapt, Fanny n-o văzuse niciodată comportîndu-se astfel). Iar despre ea, despre Fanny, Michael gîndea că habar n-are de muzică, pentru că refuza să cînte bucăți care-i erau inaccesibile sau să se ducă la unele concerte unde se interpreta un gen de muzică pe care nu-l înțelegea. De fapt, însă, Michael era mult mai meloman decît îl credea Fanny și ar fi vrut s-o audă cîntînd ; dar se jena să-i ceară să cînte melodiile care-i plăceau lui, de teamă ca ea să nu-l disprețuiască.

Michael o întîlnise pe Hyacinth încă o dată sau de două ori după acel fatal dineu și, curînd după reîntoarcerea lui Fanny la Londra, o reîntîlniră amîndoi, astfel încît Fanny avu posibilitatea s-o observe minuțios. Fuseseră invitați cu toții la un dineu la Lady Jarvis. Hyacinth avusese un șoc, pe care cu greu și-l stăpînise, cînd, la intrarea lui Fanny în salon, văzu că frumusețea ei se volatilizase. Constatarea îi dădu senzația pe care ivirea curcubeului i-o stîrnește poetului. Dar Hyacinth era suficient de inteligentă și de sceptică încît să realizeze că era vorba de o vremelnică eclipsare, pentru că frumusețea lui Fanny se alcătuia din elemente statornice, dar se lumina și se stingea în raport cu fluctuațiile psihice, și ar fi avut nevoie doar de un strop de sănătate și de bucurie ca să reînflorească. Hyacinth înțelegea acest lucru. (Și sănătatea avea să revină, dar pentru bucurie erau prea puține șanse în momentul de față).

La masă, Fanny fu însoțită de Guy Cunninghame, un tînăr foarte bine situat și cu o viață trîndavă, care cunoștea pe fiecare și știa de toate despre toți.

Locul ei era față-n față cu cel al lui Hyacinth, care se găsea așezată între un artist și un avocat, astfel încît Fanny o putu analiza după placul inimii, mai cu seamă că unul dintre vecinii ei de masă, Sir Arthur Mellor, era surd toacă și dus pe altă lume, iar Guy Cunninghame era monopolizat de cealaltă vecină a sa, o tînără americană.

Fanny o urmărea pe Hyacinth cu grijă, o diseca în amănunțime și în profunzime, deși se ferea ca acest lucru să se observe. Nu-i scăpa nimic. Știa tot ce-i spunea avocatului și ce-i spunea artistului. O studia în teorie și în practică, urmărea tactica și strategia conversației și com-

portamentului ei şi, pînă la urmă, ajunse la concluzia că Hyacinth era sau o femeie foarte inteligentă, sau o perfectă imitaţie de femeie inteligentă.

Prima impresie îi fu confirmată cînd ascultă discuţiile lui Hyacinth cu artistul despre muzică şi pictură. Ea îi vorbi numai despre muzică. Nu pomeni nimic despre arta plastică. Îi lăsă lui plăcerea s-o facă, iar el îi vorbi pe larg. În conversaţia lor, Fanny recunoscu chiar unele afirmaţii şi păreri ale lui Michael, lucruri pe care acesta le auzise probabil de la Hyacinth, dar care, probabil, nu-i aparţineau nici ei ci fuseseră împrumutate de la alţii. Purtau, îşi spunea Fanny iritată, amprenta gîndirii altcuiva. Apoi, cînd Hyacinth se întorcea să discute cu avocatul, atitudinea ei se schimba total, devenea mai simplă... de astădată nici o afirmaţie paradoxală sau insolită... devenea copilăroasă şi-l asculta cu atenţie, de parcă era o şcolăriţă în faţa profesorului. Avocatul părea încîntat şi nu numai că-i debită cîteva anecdote, dar îi şi recită un poem de Wordsworth[1] care-i plăcea lui mult. Şi ea admira poemul, îl asigură Hyacinth, îi plăcuse întotdeauna. Era de fapt unul dintre poemele ei preferate din opera lui Wordsworth.

„Wordsworth şi Hyacinth — ce teribil contrast !" gîndi Fanny cu amărăciune în timp ce-i privea părul cu reflexe satinate, pielea albă a obrazului, şi frapanta combinaţie de purpuriu pe care o purta. „Fără îndoială, e total artificială !" trase Fanny concluzia.

„Ce frumoasă-i Hyacinth !" gîndea Michael.

„Şi, în tot acest timp, mă urmăreşte şi ea pe mine, îşi spunea Fanny în continuare, şi se întreabă ce naiba l-o fi făcut pe Michael să mă ia în căsătorie... şi totodată mă compătimeşte, probabil, pentru că e limpede ca lumina zilei că Michael e încă îndrăgostit de ea, deşi nu-i îngăduie nici măcar să-i vorbească. Trebuie să recunosc că o admir. E o femeie eroică — sau poate că s-o fi săturat de el ? Poate că totul nu-i decît prefăcătorie. Să fie oare o desăvîrşită actriţă ?"

După cină, înainte ca bărbaţii să fi părăsit sufrageria, Fanny schimbă cîteva cuvinte cu Hyacinth, dar curînd amîndouă fură absorbite într-un grup mai mare. Vorbiră despre viaţa la ţară, despre North Devon, despre tatăl ei,

---

[1] *William Wordsworth* (1770—1850), celebru poet romantic englez.

pe care Hyacinth îl cunoscuse, despre locurile din străinătate pe unde locuise Fanny.

Ca întotdeauna după dineurile Lady-ei Jarvis, urmă muzică — un pianist englez, pe nume Solway, şi cîteva cîntece interpretate de o amatoare, o anume doamnă Housman, care sosise tîrziu după cină şi după ce Solway îşi terminase partea lui şi se grăbise să murmure gazdei cîteva scuze.

Fanny fu prezentată domnului Mellor, un funcţionar superior, (nepot al lui Sir Arthur Mellor). Era un individ tăcut dar, evident, gîndi Fanny, muzician priceput. Solway executase o sonată de Beethoven şi Mellor nu făcuse nici un comentariu. Doamna Housman, pe care Fanny o găsi frumoasă, de o frumuseţe cu totul aparte, interpretă două vechi cîntece englezeşti, după care plecă, pretextînd că trebuie să se ducă acasă, întrucît soţul ei nu se simte bine.

— Ce voce admirabilă ! exclamă Fanny după ce cîntecele se isprăviră. Cine e această doamnă Housman ?

— Soţul ei e om de afaceri în City, îi explică Mellor. Doamna e o bună prietenă a gazdei noastre şi a primit o educaţie muzicală în străinătate.

— Aş putea să stau s-o ascult la nesfîrşire...

„Cred că şi lui Michael i-ar fi plăcut, îşi spuse Fanny în sinea ei. Dar el, fireşte, joacă bridge cu George Ayton şi cu Guy Cunninghame".

Fanny avea dreptate, lui Michael i-ar fi plăcut cîntecele şi, cîteva luni mai tîrziu, George Ayton, care era mult mai puţin muzical decît dînsul, avea să înveţe să le preţuiască.

După plecarea doamnei Housman, muzica încetă şi urmă supeul, jos în sufragerie. Mulţi dintre musafiri îşi luară rămas bun, risipindu-se prin diverse alte locuri unde erau invitaţi. Fanny îl întrebă pe Mellor dacă nu se duce la un dancing, dar acesta îi răspunse că nu dansează niciodată şi că preferă să se culce devreme.

După ce-şi spuseseră noapte bună şi Fanny îşi luase pardesiul de la garderoba doamnelor, în timp ce străbătea coridorul îngust care ducea spre holul din faţă, auzi glasul vecinului ei de masă, Guy Cunninghame, care discuta cu cineva, o doamnă pe care nu o cunoştea. Făcea parte dintre oaspeţii sosiţi după dineu.

— Cine era cea căreia i-ai spus noapte bună în sufragerie, după supeu ? întrebă vocea feminină.

— A, fiica Lady-ei Weston ; e căsătorită cu Michael Choyce.

— N-ai să-mi spui că-i Fanny Weston ?

— Ba da.

— Dumnezeule mare ! Biata copilă ! N-am recunoscut-o. S-a urîţit îngrozitor !

— Da, bănuiesc c-aşa o fi, răspunse Cunninghame cu o voce plictisită. Ai văzut ce bine arăta Hyacinth ? Şi Louise Shamier. Apropo, George Ayton...

Fraza rămase neterminată, discuţia fusese întreruptă sau curmată şi, cînd Fanny apăru din coridor, cei doi se făcuseră nevăzuţi.

CAPITOLUL VII

LA ÎNCEPUTUL LUNII AUGUST Michael şi Fanny plecară la Hockley. Fuseseră invitaţi în Scoţia, la o vînătoare de potîrnichi, de către un vechi prieten al lui Michael care avea o casă în Caithness.

Dar Fanny nu se simţise în stare să plece şi stăruise ca Michael să se ducă singur. Era o despărţire de scurtă durată. Ştia că o să se simtă mai bine fără de el, şi apoi maică-sa era dispusă să vină oricînd să-i ţină tovărăşie.

După cîteva tărăgănări, Michael acceptă să plece singur. Lipsi toată luna august.

De îndată ce se reîntoarse la Hockley, fu întîmpinat de vestea că mătuşa Esther e grav bolnavă. Plecă urgent la Londra, dar nu reuşi să o mai prindă în viaţă. Îi lăsase moştenire lui Michael toată averea ei, inclusiv casa din Londra, întrucît considerase că celelalte nepoate ale sale aveau o situaţie materială destul de solidă. Michael rămase la Londra pînă după înmormîntare şi după rezolvarea tuturor formalităţilor implicate de moştenire.

După o prealabilă consultare cu Fanny, hotărî să vîndă casa din Chesham Place. Cumpărător se găsi cu uşurinţă. Discută în principiu cu Fanny despre casa pe care o vor cumpăra, în ultimă instanţă la Londra, pentru a se stabili acolo, dar nu luară încă nici o hotărîre. Fanny era complet indiferentă, iar Michael prea leneş ca să ia iniţia-

tive ; şi apoi îi repugnau mutările şi era mulţumit cu locuinţa din Grosvenor Place.

Toamna trecu pe negîndite. Michael era preocupat de problemele circumscripţiei lui electorale şi Fanny îl ajuta. Era prezentă la întruniri, la sărbătoriri, la *garden-party*-uri şi invita lume la Hockley. În septembrie organiză şi ei la Hockley un fastuos *garden-party*. Iar la sfîrşitul lunii septembrie Michael îşi reîncepu activitatea la Londra.

Fanny rămase la Hockley. Prefera viaţa la ţară. Aranjară ca Michael să vină ca şi pînă acum, de vineri după masă pînă luni dimineaţa. Michael acceptă aranjamentul, care-i convenea de minune. Munca lui îl absorbea cu desăvîrşire. Încerca să-şi umple tot timpul, ca să nu aibă răgaz de gîndire.

Aflase că Hyacinth părăsise definitiv Londra. Închiriaseră o căsuţă în Surrey, în vecinătatea Londrei, şi Basil făcea zilnic naveta. Aşadar, Michael nu mai putea spera nici măcar s-o întîlnească în casele altora.

Fanny legă trei mari prietenii : în primul rînd Cuthbert Lyley, care, în pofida slabelor ei încurajări, ajunse curînd s-o cunoască foarte bine ; în al doilea rînd parohul, domnul Rowley. Fanny îl agrea. Era un om rafinat, receptiv, şi un admirabil muzician. Cînta la orgă şi Fanny era în stare să stea ore în şir în biserică, ascultîndu-l. Casa parohială şi biserica se aflau la o aruncătură de băţ de casa ei. Cu preotul nu purta niciodată discuţii pe teme religioase, deşi, destul de ciudat, acestea reveneau frecvent în conversaţiile ei cu Cuthbert Lyley. Fanny fusese crescută de tatăl ei într-o concepţie foarte bizară : o îmbinare de scepticism şi tradiţie strict protestantă. Mama lui fusese pe jumătate italiancă — deci păgînă. El personal avea o viziune „raţionalistă“ în privinţa celor religioase, acceptînd cu îngăduinţă toate credinţele, sectele, maniile. Pe de altă parte, mama lui Fanny se dezvoltase în perioada de glorie a renaşterii concepţiilor materialiste. Cunoscuse personal pe George Eliot şi pe George Lewes[1]. Uneori afirma însă că omul, în general, are datoria ca, aparent, să se conformeze „mitologiei“ epocii lui şi să-şi crească copiii după preceptele ei. Această atitudine negativistă avusese un

---

[1] *George Henry Lewes* (1870—1878), om de ştiinţă şi scriitor englez, autor al unor studii de filozofie şi de ştiinţele naturii care reflectă o concepţie materialistă.

efect straniu asupra lui Fanny. Sădise în ea sămînța neîncrederii în tot ce însemna religie. Se dezicea de creștinismul profesat și practicat de biserica anglicană, singura pe care o cunoștea altfel decît din auzite ; dar nu se închina nici idolilor mamei ei : Auguste Comte și Huxley nu-i spuneau nimic, cît despre romanele lui George Eliot nu le putea nici măcar citi. Nu simțea nici o afinitate cu perioada victoriană și gusturile ei se îndreptau spre antichitatea greacă și latină. În școală citise cu mare plăcere traduceri din teatrul antic grec și mai tîrziu, cu ajutorul limbii neo-grecești pe care o învățase după ureche la Atena, precum și cu ajutorul dicționarelor și al unui profesor, izbutise să-și facă drum spre textele antice originale.

Se simțea atrasă instinctiv spre concepția de viață a grecilor : austeritate, idee de sacrificiu, adică tot ceea ce majoritatea oamenilor numesc „păginism".

Citise și puțină literatură germană, în deosebi *Faust* de Goethe și poeziile lui Heine, dar de cînd se măritase renunțase la toate acestea, de teamă ca Michael să nu o socotească pedantă. Nu mai citea decît romane, și nici dintre acestea prea multe. Își păstra gusturile în taină — în asemenea măsură, încît Michael își spunea că n-o pasionează lectura. Lucru care-l mihnea, pentru că el era un cititor pasionat, deși poate cam unilateral, desfătîndu-se cu un anumit gen de literatură : poezie epică, Fielding, Dumas, Heine, Browning. Dar niciodată nu-i venise ideea să discute asemenea subiecte cu Fanny. În timp ce cu Hyacinth le dezbătuse ore în șir.

Pe parcursul călătoriilor ei, Fanny întîlnise adeseori catolici, dar evitase pînă și cea mai mică aluzie la religia lor, pentru că în catolicism ea vedea „*le Christianisme au grand complet*" [1] și tocmai împotriva unor astfel de credințe absolutiste se răzvrătea cel mai mult.

Cuthbert Lyley a intuit că în mintea acestei fete fermentează o lume întreagă de gînduri și idei latente, de răzvrătiri arzătoare, de inhibări disperate, de crezuri posibile și imposibile, de lealități față de cauze stranii. Dar era o persoană prea discretă și prea sensibilă ca să încalce un domeniu pe care-l simțea păzit cu străşnicie sau să bată la uși care ar putea dezvălui încăperi tainice ori unghere ascunse. Cînd se întîlneau, discutau despre grădinărit, despre păsări, flori, sau despre subiectele la ordinea

[1] Creștinismul în plenitudinea sa (fr.).

zilei — fie ele şi de politică — deşi nici unul nici altul nu erau prea pasionaţi de ele.

Cea de-a treia prietenie pe care o legase Fanny era soţia medicului, Eleanor Saxby. Doctorul Saxby era un om de vîrstă mijlocie, inimos, aferat, îndrăgit de toată lumea. Trecea drept un medic priceput şi se spunea că-şi irosise talentul în acest tîrg prăpădit. Dar era modul de viaţă pe care şi-l alesese singur. Se căsătorise de tînăr şi nunta lui a echivalat cu o răpire, întrucît nevastă-sa fusese fiica unui episcop a cărui soţie aristocrată şi autocrată avea idei foarte precise asupra partidelor posibile şi imposibile. În tinereţe, Saxby pornise cu buzunarele goale în viaţă. Eleanor era o femeie încîntătoare. De cum o vedeai te şi cucerea. Era plină de naturaleţe şi radia bună dispoziţie. O îndrăgise pe Fanny pe dată şi o înţelegea în bună măsură ; şi ea, sub aparenţa-i superficial sociabilă şi afabilă, ascundea o fire rezervată. Fanny a simţit de la bun început că vor fi prietene, dar niciodată prea apropiate. A ştiut că întotdeauna vor purta una faţă de cealaltă o mască. Tot aşa după cum şi-a dat seama că soţia parohului, Caroline, era un sfinx. Dacă ai fi afirmat acest lucru oricăruia dintre enoriaşi, ţi-ar fi rîs în faţă. În aparenţă, soţia parohului era o doamnă scundă, corpolentă, plină de bun simţ. Purta mănuşi cu un deget, şi-şi pieptăna părul argintiu cu cărare la mijloc. Era membră a unui club de femei şi avea abonament la „The Saturday Review". Vorba îi era la fel de clară şi deschisă ca şi caligrafia. Fanny îşi spunea că femeia asta nu numai că îţi citea de-a dreptul în suflet, dar ghicea şi tot ce te înconjura, asemenea lui Homer sau lui Velasquez. Ştia prea bine că, în faţa ei, orice fel de mască ar fi fost zadarnică. Nu s-ar fi putut spune că doamna Rowley încercase vreodată să-i violeze intimitatea. Se mulţumea să se sfătuiască cu Fanny în chestiunile parohiale şi să discute cu ea romanele la modă. Citea mult.

Tovărăşia lui Cuthbert Lyley, a lui Eleanor Saxby, a parohului şi a soţiei sale însemna o mare plăcere pentru Fanny. Îi umpleau viaţa şi-i dădeau speranţa că, încetul cu încetul, în mijlocul vestigiilor visurilor ei năruite, va izbuti cîndva să încropească un adăpost care să-i îngăduie să ducă o viaţă normală.

Şi apoi avea copilaşul, un bebeluş adorabil, şi Fanny iubea copiii ; ceasul cel mai fericit din zi era acela cînd băieţaşul cobora la ea. Dar de la bun început fusese con-

ştientă că un copil, oricît de drag ţi-ar fi, nu suplineşte celălalt lucru de mare importanţă şi, mai cu seamă, pierderea acelui lucru de mare importanţă. Şi Fanny ştia că pierduse, sau mai bine zis că nu posedase niciodată, nici pentru un singur moment, dragostea lui Michael. Dar cel mai chinuitor dintre gînduri era acela că i-ar fi putut cîştiga dragostea, că nu era un lucru cu neputinţă. Avea convingerea că, prin firea lui, Michael ar fi putut-o iubi pe ea mai mult decît pe Hyacinth.

Se vedea des cu doamna Tracy, faţă de care, pentru a evita prea multă viclenie, prea multe întrebări, prea multe priviri sfredelitoare, adopta atitudinea discipolului în căutarea sfatului şi ajutorului unui maestru priceput. O consulta în chestiuni domestice şi sociale, îi îngăduia să ia hotărîri în numele ei ; îi dădea atîtea de făcut, şi de aranjat, şi de gîndit, atîtea întrebări care cereau răspuns, încît doamnei Tracy nu-i mai rămînea timp să se preocupe de altceva.

În sfîrşit, cel din urmă factor era mama ei, şi Fanny reuşea destul de bine s-o tragă pe sfoară şi pe aceasta. Lady Weston nu era chiar atît de mulţumită pe cît i-ar fi plăcut să fie, dar n-ar fi admis nici măcar în sinea ei că se făcuse vreo greşeală. Lansa pretutindeni axioma că Fanny e fericită şi că mariajul ei e foarte izbutit. În orice caz, Michael se purta admirabil. Progresa în cariera lui şi toată lumea vorbea frumos despre el — un tînăr de mare viitor. Într-o bună zi avea să ajungă şi ministru. Iar Fanny era o soţie ideală pentru el ; îşi împlinea de minune îndatoririle în regiune şi în circumscripţia lui electorală. Se nimerise foarte bine că amîndoi duceau o viaţă activă şi că tot anul aveau cîte ceva de făcut.

Oamenii o îndrăgeau pe Fanny. O socoteau plină de bun simţ, prietenoasă, dar cu toţii îşi exprimau cu brutală francheţe surpriza că a putut fi vreodată considerată o frumuseţe ; sau, mai curînd, remarcau şi confirmau faptul că frumuseţea ei se ofilise. Se povestea că înainte de a se fi căsătorit fusese admirată şi nu fără motiv.

Popularitatea lui Michael crescuse odată cu căsătoria lui şi mai ales odată cu naşterea fiului. Avuseseră loc reuniuni, convorbiri, discursuri, ca după orice căsătorie. Fanny nu obiecta la această latură a vieţii ei. Ba dimpotrivă, o agrea — îi oferea posibilitatea să ascundă mai bine ceea ce nu voia cu nici un chip să se observe, şi anume

cît era de nefericită, cît era de conștientă de marea greșeală pe care o săvîrșise ; și apoi activitatea socială îi umplea timpul. O împiedica să gîndească, să se lase pradă melancoliei. Pe de altă parte îi dădea senzația că poate fi și ea de oarecare folos, că poate face și ea pe lumea asta ceva pentru alții.

Oamenii profitau de zelul ei de a se dovedi utilă și nu trecea o săptămînă fără a se vedea solicitată — ba să deschidă ori să țină un stand la un bazar, ba să participe la manifestații sportive, la conferințe cu proiecții de diapozitive, ba să prezideze una sau alta, astfel încît Fanny gîndea uneori că era tratată ca o mică regină.

Mai avea și alți vecini : familia Logan Knayston din care făcea parte soția lui Stephen Lacy. Și la distanță de vreo opt mile, se afla reședința domnului Carrington-Smith, un om foarte înstărit, care închiriase pitorescul conac din Seyton și-și petrecea acolo vacanțele, în parte de dragul vînătorilor, în parte pentru a satisface gusturile soției lui, esteta și avangardistă.

— Nu s-ar putea spune că Fanny duce o viață singuratică sau că n-are o mulțime de vizite de făcut, obișnuia să comenteze mama ei.

Pe Lady Weston o iritau oamenii care afișau plictiseală sau care nu doreau să fie în relații cu vecinii lor. Omul trebuie să-și pună toată miza în joc și să facă tot ce poate pentru a fi pe placul altora, „altfel lumea ar sta în loc". Dar cînd, la sfîrșitul lunii septembrie, Lady Weston află de la Fanny că Michael s-a înapoiat la Londra în timp ce ea „continuă să stea acolo", se alarmă. Se oferi să vină la Hockley, iar Fanny, care n-avea nici un chef de maică-sa în acel moment, se simți obligată să spună „da". Nu găsea nici un motiv logic pentru a spune „nu".

Lady Weston sosi și Fanny o întîmpină înarmată pînă în dinți cu argumentele cele mai plauzibile. Erau atîtea de făcut... Și-apoi Michael venea în fiecare vineri... Casa din Grosvenor Place trebuia zugrăvită — numai biroul lui Michael rămînea imun... îi era mai de folos lui Michael la țară decît i-ar putea fi la Londra... Și-apoi săptămîna viitoare se deschidea un bazar, chiar în mijlocul săptămînii, și făgăduise să prezideze în sat un ceai al mamelor, și mai era și concertul grandios din Ilminster. Ea îl patrona... Michael, desigur, era nevoit să plece la Londra ; altfel ar fi fost foarte indicat să participe și el.

Toate acestea păreau foarte plauzibile, poate chiar prea plauzibile și logice ; totuși nu reușiră s-o convingă pe Lady Weston. Simțea că Fanny îi ascunde ceva, poate chiar mai multe lucruri. Cu toate astea își spunea : „Trebuie să luăm situația așa cum e și cel mai important e să fie mereu ocupată".

Se simțea nemulțumită de înfățișarea lui Fanny. Era slabă și palidă, iar chipul îi părea cu totul șters. Îi pierise strălucirea. Lady Weston nu-și putea crede ochilor că e aceeași Fanny din trecut.

Pe de altă parte și Fanny dorea cu ardoare s-o țină pe maică-sa mereu ocupată. Îl imploră pe Michael să-și aducă un prieten, care să stea la ei de vineri pînă luni, și-i ceru să caute pe cineva care să intre în grațiile mamei ei ; nu era un lucru prea dificil, întrucît Lady Weston era o persoană foarte simpatică, plină de viață, fremătînd de interes. Între timp, Fanny o purta pe maică-sa în vizite pe la vecini. Lady Weston era îndrăgostită de priveliști noi și de oameni noi. Într-o după-amiază, Fanny sugeră să facă un drum cu mașina pînă la Seyton. Lady Weston păru încîntată de idee. Plecară cu automobilul pe care Michael îl cumpărase de curînd.

Conacul de la Seyton nu era prea mare. Fusese construit în plin cîmp, în spatele unei pădurici. Era o clădire joasă, din piatră, cu două caturi, zidită prin 1736 sau 1737 de către un discipol al lui Inigo Jones [1]. Una dintre aripi fusese distrusă de foc, așa încît acum casa avea o formă de L ; zidurile erau acoperite de plante agățătoare — acum de un ruginiu aprins.

Încăperile erau joase, dar frumos proporționate. Întreaga clădire avea un aer de subtilă eleganță. Totul părea să se afle exact unde-i era locul. Nu era multă mobilă, dar, atîta cîtă era, părea să fi crescut acolo, odată cu casa. Nimic nu făcea impresia să fi provenit dintr-un magazin de antichități sau să se fi aflat acolo din capriciul unui colecționar sau al unui milionar.

Ceea ce era ciudat, întrucît mama ei îi povestise că locuința fusese vîndută de familia Ripplewortlh, căreia îi aparținuse multă vreme, și cumpărată de un financiar. Ralph Adeane, care, deși nu era un om cu gusturi rafinate,

---

[1] *Inigo Jones* (1573—1652), cunoscut arhitect englez, a proiectat importante edificii londoneze.

n-o alterase cu nimic ; n-aveai decît să arunci o privire în jur ca să te convingi de acest lucru.

— Adeane ? întrebă Fanny. Avea vreo legătură cu acea doamnă Adeane al cărei portret l-am văzut la expoziția lui Walter Bell ?

— Da. Era soțul ei.

— O, atunci probabil că ea era o femeie de gust.

— Realmente, nu știu. N-am cunoscut-o. Se spune însă că era fermecătoare. Cam nesăbuită, pare-se. Dar trebuie să fi fost *foarte* atrăgătoare. A semănat mult rău în jurul ei.

— Colonelul Branksome spunea că semăn cu ea — sau cu portretul ei.

— Așa a spus ? Are niște idei bizare. Nu sînt sigură că era o femeie prea rațională.

— Deci pe mine mă socotești rațională, mamă ? Mă bucur să aud, rîse Fanny.

— Ai, indiscutabil, o doză de bun simț. Ai moștenit-o de la taică-tău.

Purtau această discuție în timp ce-și așteptau gazda în holul pătrat, lambrisat în întregime. Deasupra căminului atîrna portretul unui tînăr în uniforma verde a lui Carol I, cu cizme gălbui și o pălărie cu pană ; pe consola căminului cîteva grațioase porțelanuri de Dresda : arlechini în redingote cadrilate negru și verde pal, păstorițe alb-trandafirii și colombine. Într-un colț al odăii se afla o spinetă. Mobilă puțină : cîteva scaune, o masă rotundă de lemn lăcuit, o măsuță cu capac de sticlă, conținînd o colecție de miniaturi delicate. În alt colț o pendulă înaltă, care bătea cu clinchete argintii sferturile de oră.

Nu avură mult de așteptat pînă la apariția gazdei.

Probabil că-și aranjase ținuta, întrucît apăru într-o toaletă uluitoare. O combinație de negru cu dungi albe, în stilul celor mai moderne fotografii din München. Arăta ca o ilustrație din revista „Jugend". Domnul Carrington-Smith se afla la Londra, le explică ea. Venea la țară numai duminicile.

Conversația lîncezea. Încă nu sosise ora ceaiului.

— Îmi dați voie să vă arăt casa ? întrebă doamna Carrington-Smith. E *amuzantă.*

— Am fi încîntate s-o vedem, răspunse cu fermitate Lady Weston. A cui proprietate este acum ?

— Tot a domnului Adeane. A cumpărat-o cu ani în urmă de la familia Rippleworth. Şi a locuit aici pînă la moartea soţiei sale.

— Cînd a murit ? Îmi scapă anul.

— Acum doi sau trei ani, aşa cred. De atunci domnul Adeane n-a mai pus piciorul pe aici. Ţine casa întruna închiriată.

— Şi el unde locuieşte ?

— La Londra... iarna călătoreşte foarte mult. Cred că are o sănătate şubredă.

— Parcă au rămas şi vreo doi copii ? Nu-i aşa ?

— Da, cred că doi băieţi. Sînt la şcoală.

— Aţi cunoscut-o pe doamna Adeane ? întrebă Fanny.

— Am văzut-o o dată, la un concert mi se pare sau la un vernisaj. Era o femeie foarte admirată. În anumite cercuri se bucura de mare succes. Dar nu era genul de frumuseţe care să-mi placă mie.

— Ce gen era ?

— Mă rog, e greu s-o descriu. Nu era *interesantă*. Un tip de frumuseţe demodată. Avea în ea ceva care sugera stilul *Empire* — *Empire* şi domnişoara Austen — o perioadă pe care o detest. Şi apoi mai avea ceva — da, un aer sud-american — ceva *cubanez* parcă, după care eu nu mă dau în vînt. Bănuiesc că era creolă — ceva foarte neinteresant. Eu una nu cred că creolele au intelect ; sînt ca nişte păsări... bietele de ele, continuă doamna Carrington-Smith, spunîndu-şi în sinea ei că o creolă nu l-ar putea gusta pe George Meredith, sau pe Henry James, sau pe Bergson.

Le conduse pe Fanny şi pe Lady Weston mai întîi în sufragerie. O încăpere mică, lambrisată, cu un tablou sau două încrustate chiar în lambriuri — scene de tip Fragonard [1] — şi cîteva cristaluri frumoase pe bufet.

— Tot mobilierul îi aparţine domnului Adeane ?

— Totul ; şi ori de cîte ori închiriază casa, pune o condiţie foarte ciudată, şi anume că nimic nu trebuie *schimbat* sau *mutat din loc*. Există două camere pe care nici nu avem voie să le folosim. El păstrează cheile şi nici nu ştim ce se găseşte înăuntru. Dar, cum mobila e frumoasă... mobilă bună în felul ei, deşi nu aparţine stilului meu preferat... nu avem nimic împotrivă.

---

[1] *Honoré Fragonard* (1732—1806), pictor, desenator şi gravor francez, celebru pentru peisajele şi scenele sale galante.

Din sufragerie trecură în salon.

— Acesta e salonul, le lămuri doamna Carrington-Smith. Cred că *ea* trebuie să-l fi folosit. Acolo, în colț, e harpa ei și aici e clavecinul. Fără îndoială, îi plăcea să colecționeze caraghioasele astea de instrumente vechi, iar caraghiosul ăsta de birouaș cu sertărașe și cu acoperitoare verde era unica ei masă de scris. Probabil că n-avea multe scrisori de redactat. Și în biblioteca asta mică sînt cărțile ei ; cu propria-i emblemă pe copertă — vai, ce sentimentalism ! Și ce mai caraghioslîcuri de cărți ! Uitați-vă numai : *Colierul Prințesei Florimonda*, cu ilustrații de Walter Crane ; *Ultimele zile ale orașului Pompei ; Lanțul de margarete* de Charlotte Jonge. Apoi cărțile franțuzești sau în alte limbi, și mai absurde : *Manon Lescaut ; La morte* de Octave Feuillet ; *Léila* de George Sand ; poemele lui Sully Prudhomme... Alfred de Musset. Pe urmă niște cărți în spaniolă — ah ! și *Prietenie* de Ouida [1]. Imaginați-vă, Ouida !

În salon erau două ferestre mari și, în mijlocul zidului, o ușă de sticlă de la care porneau cîteva trepte ce coborau în grădină. Pereții erau albi cu ornamente aurii și împodobiți cu portrete de cavaleri și doamne din vremea Stuarților și a Reginei Anna, sau de domni și doamne cu peruci pudrate. Deasupra căminului se afla un portret care o înfățișa pe Anne, Lady Rippleworth, pictată de Lawrence [2], și îmbrăcată în catifea de culoarea vinului roșu și cu un colan de smaralde. Mobila era acoperită cu un creton lucios, decolorat. Plutea în cameră o vagă mireasmă de parfum *pot-pourri*.

— Ce-i asta ? întrebă Fanny arătînd spre ceva ce părea o masă mare de scris, încrustată cu plăci colorate.

— A, asta era masa ei de desen. Vedeți un pahar cu apă pe masă ? E pus zilnic acolo de către îngrijitoare. Este unul dintre obiectele pe care nu avem voie să le atingem. Iar sertarele sînt pline cu pensule de pictat și vopsele.

— Doamna Adeane picta ?

— Da, sînt în casă albume pline cu acuarelele ei. Și ce acuarele caraghioase ! Totul e pictat miniatural, ca pe por-

---

[1] Pseudonimul scriitoarei engleze *Marie Louise de la Ramée* (1839—1908), autoare a numeroase romane sentimentale, dulcege.

[2] *Thomas Lawrence* (1769—1830), pictor englez, celebru portretist

țelanurile de Dresda. Peisaje din Campagna; ruine, Paestum, Amalfi, Pompei, Corfu, chestii din astea. Dar ce-i ciudat, femeia asta pare să nu fi aparținut niciodată epocii noastre. Nu era cu mult mai în vîrstă decît mine, dar spiritul ei pare să fi aparținut perioadei lui Byron sau chiar uneia și mai timpurii — vremurilor cînd oamenii îi admirau pe Salvator Rosa, și pe Caravaggio, și ruinele — și citea *Lara*[1] și Thomas Moore[2], și de-alde astea; și totul străbătut de un filon de sentimentalism tip „Al doilea Imperiu" — Ouida și Musset de pildă. Poftim, aveți aici și muzica ei, toată numai Offenbach și Audran — *La fille de Madame Angot, Le petit Duc Giroflé-Girofla*, valsurile lui Strauss, și Goddard, și canțonetele lui Tosti. Vorbesc de *Johann* Strauss, nu de Richard sau chiar de încîntătorul Oskar. Ia uitați-vă puțin aici, ce absurditate!

Le arătă o măsuță de lucru de mînă în stil victorian timpuriu, din lemn de nuc, așezată lîngă una din ferestre, cu jurubițe de mătase pe ea și cu o bucată de canava, așteptînd parcă să fie brodată.

— Da, ia te uită, spuse Lady Weston.

Era total neinteresată. Studia mobila, o evalua în gînd, și ajunsese la concluzia că, cel puțin în această cameră, nu era nimic de valoare.

— Mă rog, cam asta-i tot, spuse doamna Carrington-Smith, cu excepția scării, pe care trebuie s-o vedeți, și a bibliotecii. Mai există jos două încăperi, dar, după cum v-am spus, sînt încuiate. Deschise ușa. Mai întîi am să vă arăt biblioteca.

Ieșiră pe o ușă, urcară cîteva trepte, străbătură un coridor și intrară într-o cameră pătrată cu pereții acoperiți în întregime cu rafturi de cărți, în afară de spațiul unei mici ferestre și a căminului. Cărțile erau toate vechi. Tratate in-folio, în legăturile lor bătrînești din piele de vițel în culori închise, precum și numeroase cărți de format mai mic, legate în pergament alb, spălăcit, cu litere aurite.

— Cărțile sînt de valoare și interesante, dar, evident, nici unul dintre ei nu a folosit vreodată biblioteca și e lesne de văzut că volumele sînt neatinse. *Dînsul* folosea încăperea asta drept cameră de zi.

---

[1] Poem eroic de Byron, publicat în 1814.

[2] *Thomas Moore* (1779—1852), poet romantic irlandez, prieten intim al lui Byron.

Se înapoiară prin salon și, cînd doamna Carrington-Smith deschise ușa, Fanny avu senzația acută că cineva părăsise chiar în clipa aceea încăperea. Impresia era atît de vie, de parcă ar fi întrezărit o unduire, sau ar fi auzit un foșnet de jupă ori de trenă care se îndepărtează, sau de parcă un glas tocmai și-ar fi curmat spusele, ori un instrument care cîntase și-ar fi încetat brusc sunetul, în timp ce coardele încă mai vibrau. În cameră plutea nu numai atmosfera, ci și urma, esența unei prezențe reale, o prezență care tocmai se făcuse nevăzută. Fanny o percepea pregnant, dureros.

Străbătură salonul și ieșiră în hol. Scara constituia o frumoasă mostră de sculptură în lemn. Pe pereții panelați atîrnau alte portrete de străbuni.

— Asta-i tot ce vă pot arăta, continuă doamna Carrington-Smith. Dormitoarele sînt neinteresante.

Nu avea intenția să le arate dormitoarele, care erau foarte frumoase.

— Mai sînt cîteva cămine — dar din cele obișnuite, știți ; și apoi încăperile pe care nu le putem deschide. Trebuie să fim precauți, știți. Domnul Adeane a lăsat aici o îngrijitoare, care supraveghează totul cu ochi de linx. Să vă arăt grădina.

Grădina era mică dar încîntătoare. O terasă cu straturi de flori, modelate în formă de crin sau în alte chipuri, împrejmuite cu boschete de arbuști, și încărcate acum de tufe de gura leului, încă nevătămate de brumă. Zidul era mărginit de heliotrop, verbine, levănțică, trandafiri și pansele. De aci coborai spre o peluză de cricket. În spatele acesteia se găsea o grădină de flori și de zarzavat, îngrădită, în care era un talmeș-balmeș de pomi fructiferi, tufe de trandafiri, poteci ierboase, ziduri de cărămidă roșie cu bolți de verdeață.

Fanny gîndi că era cea mai frumoasă grădină pe care o văzuse în viața ei, dar maică-sa pufni cu dispreț.

— Asta-i ceea ce se poate numi o grădină *stupidă*. Nici cal, nici măgar.

— Azi, bineînțeles, am proiecta-o cu totul altfel, întări doamna Carrington-Smith. Ce n-aș da să pot transforma casa și grădina asta după gustul meu ! S-ar putea realiza minuni ; dar, cum v-am mai spus, nu avem voie să atingem nimic. Oricum, noi am închiriat-o numai pe un an, cu latitudinea de a prelungi contractul.

— Portretul acela al doamnei Adeane, pictat de un spaniol, se găseşte aici ? întrebă Fanny.

— Nu, după cîte ştiu eu, nu. Doar dacă n-o fi în vreuna din camerele încuiate.

— Camera asta încuiată e un dormitor ? stărui Fanny.

— Există două camere încuiate... un dormitor şi o cameră de zi... ambele oribile, pot să vă asigur.

Reintrară în casă, să-şi ia ceaiul.

CAPITOLUL IX

FANNY RĂMASE LA HOCKLEY toată iarna, pînă la Crăciun. Michael plecase în noiembrie la Londra şi continuase să reapară în fiecare vineri. Fanny se ataşa din ce în ce mai puternic de Hockley şi de viaţa la ţară. Se străduia să-şi ocupe timpul cît mai mult cu putinţă. Îşi îndeplinea îndatoririle de soţie a unui parlamentar şi, în afara acestora, se reîntoarse la vechile ei pasiuni. Reîncepu să cînte la pian, ba chiar executa duete împreună cu pastorul ; reîncepu să sculpteze. Transformă unul din poduri în atelier, şi acolo îşi petrecea poate cele mai fericite ceasuri din zi, modelînd figurine. Cuthbert Lyley îi admira operele. Afirma că are un talent real şi ofta gîndindu-se ce imensă irosire de talent există în lumea asta. Era convins că în alte vremuri şi în alte împrejurări Fanny ar fi putut deveni o artistă autentică. În împrejurările actuale, însă sculptura nu însemna pentru ea decît un divertisment. Şi Michael îi admira lucrările, dar Fanny se jena să i le arate, faţă de el se ruşina de tot ce făcea şi, atît cît putea, ferea totul de privirile lui ; se ferea chiar şi s-o asculte cîntînd la pian. El atribuia această purtare faptului că-l considera neinteresat de artă, lipsit de orice receptivitate faţă de frumos. Asemenea gînduri erau însă departe de Fanny, care se îndoia doar în ce măsură apreciază Michael anumite lucruri : poezia de pildă, sau pictura, sau chiar sculptura greacă şi romană şi, mai ales, se întreba cît de mult şi cît de des discutase asemenea subiecte cu Hyacinth.

„Fanny, îşi spunea Michael, mă consideră un ţopîrlan necioplit. Aşa oi fi, dar nu chiar atît de necioplit pe cît mă crede ea." Tînjea după vreo posibilitate de a-şi exprima simţămintele, după vreo sursă de simpatie, dar de nicăieri nu i se oferea nimic. Se lăsa acaparat de munca lui şi de

viața în aer liber, pe care o putea împărtăși cu prietenii săi. În toamna acelui an, George Ayton plecă în Africa de Răsărit, într-o expediție de vînătoare, și insistă ca Michael să-l însoțească, dar acestuia îi fu cu neputință să plece pentru atîta vreme.

Ca și anul trecut, petrecură Crăciunul la Hockley. Veni și Lady Weston și organizară obișnuitele festivități. Imediat după Crăciun, Michael se reîntoarse la Londra, și viața își reluă vechiul făgaș.

Lady Weston încercă s-o convingă pe Fanny să petreacă mai multă vreme la Londra. Fanny păru să fie de acord, îi făgădui, dar cînd sosi vremea întoarcerii, rămase tot la țară. Lady Weston simți că-i încolțește spaima în suflet. „Dacă nu bagă de seamă, o să-l piardă" își spunea în sinea ei. Dar Fanny nu se plîngea de nimic. Îi repeta întruna că se simte fericită la țară și că are atîtea de făcut.

Din cînd în cînd făcea vizite la Londra. Dar cu timpul, acestea deveniră din ce în ce mai rare și mai scurte. Așa cum intenționase, Fanny își încropea — din ruinele templului iluziilor ei năruite — un adăpost.

Și Michael încerca aceeași evadare, dar cu mai puțin succes. Adăpostul lui se închega din muncă, din distracții în aer liber, călărie, pescuit, creșterea păsărilor. Dar nu-i era de ajuns. Oricît se căznea, nu putea să scape de acea cumplită nevralgie a inimii, pe care nimic, n-o putea astîmpăra.

Îi mai scrisese o dată lui Hyacinth, mărturisindu-i că nu mai poate îndura, că trebuie s-o vadă, fie chiar și pentru o clipă. De astă dată ea îi trimisese un simplu bilețel care nu conținea decît atît : „Te rog, nu !"

Următoarea cotitură în viața lui se ivi cam pe la mijlocul verii. Își făcuse vizita de sfîrșit de săptămînă la Hockley, de vineri pînă luni, și acum se afla în trenul de dimineață, spre Londra. Își luase cu el o servietă plină cu scrisori, pe care nu avusese timp să le rezolve și ziarul „The Times". Venise și Fanny cu el. Michael cercetă scrisorile, apoi își aruncă ochii pe ziarul pe care-l citise pînă atunci Fanny. O întrebă dacă era ceva nou.

— Nu, îi răspunse ea. Nimic important.

Fără să-și poată explica de ce, Michael avu senzația că îi ascunde ceva. Deschise prima pagină — nu găsi nimic interesant. Parcurse în grabă rapoartele parlamentare, știrile externe, rubrica de corespondențe, criticile de teatru, noutățile din lumea curselor de cai, un articol asupra edificiilor vechi.

— Nu, nimic important, confirmă el şi dădu ziarul deoparte.

Avu iar senzaţia că Fanny răsuflase uşurată. Începu să-i vorbească despre altceva. Aveau bilete de operă pentru seara aceea. Unele opere îi plăceau şi lui Michael, dar gîndea că, ducîndu-se la spectacol, îi prilejuia lui Fanny o bucurie. Cîteodată, s-ar fi zis că agreau amîndoi aceeaşi muzică, dar poate că o receptau în chip diferit.

— Nu uita că mergem diseară la operă, îi atrase Michael atenţia. Cîntă Melba.

— Da, răspunse Fanny, curmînd discuţia, ceea ce lui Michael i se păru curios.

— O să cinăm devreme. La şapte şi jumătate. N-aş vrea să pierdem începutul. S-ar putea să vină şi Gerorge — mi-a telefonat azi. Avem loc pentru patru persoane în lojă, dar cred că trei sînt deajuns.

Fanny încuviinţă din cap, fără nici un alt comentariu.

Michael îşi reluă lectura scrisorilor. După ce le termină, începu să citească un articol într-o revistă pe care o cumpărase în gară, dar nu-şi putea aduna gîndurile. Fanny citea un roman.

În cele din urmă, Michael lăsă revista şi un timp privi pe fereastra compartimentului, fumîndu-şi pipa.

Fanny îi întinse o scrisoare :

— E de la mama, s-ar putea să te amuze.

Era o epistolă lungă care descria felul în care fuseseră primiţi nişte prinţi indieni la un *garden-party* în apropierea Londrei. Michael citi scrisoarea, îi acordă cuvenitul tribut de rîs (un chicotit forţat) şi de apreciere, apoi i-o restitui. Fanny reluă ziarul „The Times". Minutele se scurgeau şi ajunseseră aproape de Londra cînd Michael îi ceru brusc :

— Vrei să-mi dai puţin ziarul ? Aş dori să văd ceva.

Fanny i-l întinse. Îl parcurse din nou şi, aparent, nu găsi ceea ce căuta. Aruncă ziarul alături, pe banchetă, cînd îi sări în ochi un nume, tipărit la anunţurile mortuare : *Wake.* O clipă rămase încremenit. Privi pe fereastră. Erau în preajma Londrei, casele deveneau tot mai dese, cîmpul aproape nu se mai vedea. Zări un coş înalt de fabrică şi o reclamă care recomanda marca Bovril. Citi încet reclama. Apoi îşi întoarse privirile spre ziar.

Se strădui să citească anunţul. Fanny era cufundată în lectura romanului. Desluşi :

„WAKE — *În ziua de 26 iunie, la Londra, Hyacinth, soția lui Basil Wake...*

Lăsă ziarul și rămase cu privirile pironite pe fereastră pînă cînd ajunseră în gara din Liverpool Street. O conduse pe Fanny la un taxi, și el se urcă în altul, îndreptîndu-se spre minister.

„Fanny a citit anunțul, își spuse, și se temea că o să-l văd și eu — dar a sesizat cu precizie clipa cînd l-am zărit." Într-adevăr, Fanny văzuse anunțul din clipa cînd luase ziarul în mînă. Se străduise din răsputeri să nu facă nici un gest care ar fi putut înrăutăți situația. Se rugă ca Michael să nu-l descopere, să nu primească vestea pe această cale. Spera să nu se trădeze. Își dăduse silința să se comporte cît mai firesc, să nu-și dea în vileag spaima, ca să nu-l facă să reia ziarul. Cînd călătoria se apropiase de capăt, Fanny avu impresia că totul ieșise bine, deși era departe de a constitui o soluție. Michael va trebui desigur să afle dar, gîndea ea, ar fi fost preferabil să afle în orice alt fel... ar fi mai puțin cumplit... și apoi opera, în acea seară. Trebuia făcut ceva, dar ce anume?... Și apoi deodată... știu că văzuse... știu fără să se uite la el... fără să-l vadă... în timp ce era adîncită în lectura romanului... După ce se despărți de el în gară, abia îndrăznind să-l privească, așteptă acasă ca Michael să ia o inițiativă. Știa că o va lua. Și într-adevăr se conformă de îndată ce sosi la birou.

Ceru secretarului să-i telefoneze lui Fanny că era nevoit să se ducă în acea seară la Parlament și că, dacă ar mai trece pe la operă, ar întîrzia. Îi comunică să nu-l aștepte nici la cină și să-și caute pe cineva care s-o însoțească la spectacol.

Boema era una dintre ultimele opere pe care le văzuse împreună cu Hyacinth. Era opera la care urmau să se ducă împreună în acea fatală zi a naufragiului.

Ceasurile se scurgeau ca în vis. Michael se întreba cum ar putea afla unele amănunte despre ce se întîmplase. Nu știa pe nimeni căruia i-ar fi putut cere informații, deși avea mulți prieteni care o cunoșteau pe Hyacinth. Ardea de dorința să afle mai mult.

Deși de cînd se căsătorise n-o mai văzuse pe Hyacinth decît de la distanță, la dineuri și la petreceri, faptul de a ști că există însemna enorm. Acum dispăruse — pierise pentru totdeauna. Nu mai avea nici măcar șansa de a o vedea, de a-i spune un „la revedere", de a auzi vorbindu-se

despre ea. Încercă să se convingă că în viaţa lui nu va interveni nici o modificare. La urma urmei, de cînd se însurase, Hyacinth era ca şi moartă pentru el. Dar oricît îşi repeta, ştia prea bine că nu e aşa.

Lumea îi apărea înfăşurată într-un giulgiu cenuşiu; acum, pentru prima oară, simţi cu adevărat că-şi îngropase tinereţea şi tot ce ţinea de tinereţe... visuri, speranţe, bucurie, iubire, aşteptări... în faţă nu mai era nimic... orizontul se închisese. De bună seamă, îi avea pe Fanny şi pe Peter. Fanny era o femeie admirabilă, dar nu-l iubea, iar el, dacă-i vorba să fie sincer, îşi pierduse speranţa în ce-o privea. N-o putea înţelege. O înţelesese greşit de la bun început. Căsătoria lor fusese o greşeală — un eşec. Căsniciile, ca şi piesele de teatru, erau fie succese fie eşecuri. Căsnicia lui eşuase.

Înmormîntarea avea loc a doua zi, află el mai tîrziu. Urmau să se ţină requiemuri pentru ea la orele 11.30 la catedrala St. Peter şi la St. Edward (Hyacinth fusese catolică).

Fanny îşi dădea seama prin ce supliciu trecea Michael şi-l compătimea din inimă. Ar fi vrut să-l ajute, ar fi vrut, din tot adîncul făpturii ei, să-i poate spune un cuvînt de mîngîiere, să-i arate un semn de înţelegere. Dar ştia prea bine că-i era cu neputinţă. Se străduise întotdeauna să nu o nedreptăţească pe Hyacinth şi aproape că reuşise. Recunoştea cît de cuviincios, cît de eroic uneori, se purtase pentru că Fanny nu crezuse nici o singură clipă că Hyacinth se plictisise într-adevăr de Michael. Dimpotrivă, socotea că, probabil, purtarea ei eroică îi scurtase viaţa. Totuşi, niciodată nu putuse fi *absolut* nepărtinitoare cu ea. Oricît încercase, nu reuşise să vadă ce găsise Michael la Hyacinth. Nu-şi putea alunga gîndul că se lăsase amăgit şi că Michael vedea la Hyacinth calităţi inexistente. Moartea acesteia i se părea acum încununarea tragediei, atît pentru ea, cît şi pentru Michael; de bună seamă că avea să înrăutăţească situaţia dintre ei doi, în nici un caz n-o va îmbunătăţi. În mintea lui se va incrusta o imagine veşnică şi imuabilă a lui Hyacinth. N-o va vedea îmbătrînind, schimbîndu-se sub ravagiile timpului. Va rămîne mereu pentru el aşa cum o văzuse ultima oară, strălucitoare, frapantă, veselă, tînără, pentru că Hyacinth arătase foarte tînără. Moartea ei va face ca bariera dintre Fanny şi Michael să devină şi mai de ne-

străpuns. Cîtă nevoie avea Fanny să stea de vorbă cu cineva despre toate acestea ! Cîtă nevoie avea să forțeze ușile baricadate ! Cîtă nevoie avea să-și strige, de pe acoperișul casei, tragedia. Dar nu făcu nimic din toate acestea, ci comandă cina și, fiind sigură că Michael nu va veni la operă — chiar înainte de a-i fi primit mesajul — telefonă, încercînd să găsească o pereche care să o însoțească. Aveau o lojă mică și nu-i făcea plăcere să petreacă întreaga seară în tovărășia lui George Ayton. Încercă să telefoneze tuturor cunoștințelor de care-și putu aminti, dar se alese cu refuzuri. Toți aveau seara dată. Cînd era gata să dispere, o sună Lady Jarvis, pentru cu totul altă chestiune, și anume o reuniune de binefacere pe care urma s-o organizeze. Fanny o întrebă dacă n-ar putea veni cu ea la operă, dat fiind că se găsea într-un mic impas, și-i ceru să mai aducă pe cineva, sau să-i dea o sugestie. Îi explică situația.

— Da, de fapt vine cineva la mine la masă, și bănuiesc că va prefera să meargă la operă decît să rămînă în *tête-à-tête* cu o babă, răspunse Lady Jarvis.

— O, te rog, vino cu el. Cine e ?

— Leo Dettrick.

— Scriitorul ?

— Da, scriitorul.

— Ah, asta mă sperie puțin. Crezi că o să se simtă bine în compania lui George Ayton ?

— Admirabil și mă aștept, adăugă ea rîzînd, să-l văd la picioarele tale.

— Foarte bine. te rog adu-l dacă crezi că n-o să se plictisească. dar mai întîi sună-l și întreabă-l dacă n-are nimic împotrivă. Aș prefera s-o faci... și să știi că luăm masa foarte devreme — la șapte și jumătate.

Lady Jarvis făgădui să-i telefoneze lui Dettrick și se ținu de cuvînt. Ceva mai tîrziu o chemă din nou pe Fanny și o informă că domnul Dettrick e încîntat să vină la operă, ba chiar e nerăbdător.

Leo Dettrick era bine cunoscut ca scriitor, dar se știau prea puține despre el ca om. Își petrecea timpul fie călătorind, fie stabilindu-se vremelnic în străinătate. Era necăsătorit. Pasionat de regiunile tropicale, despre care scria uneori. Cărțile lui erau puțin voluminoase și foarte variate ; scrisese mult și scrierile lui erau cu totul ieșite din comun ; aveau o savoare specifică, stranie, pătrunzătoare, de necon-

fundat — cărţile lui sau îţi plăceau la nebunie sau le detestai ; pentru unii, aveau savoarea icrelor negre. Nu erau prea populare, dar plăceau şi cititorilor de dincolo de hotarele Angliei ; reputaţia lui devenise europeană. Avea puţini prieteni în Anglia şi evita orice vedetism ; cînd se afla în ţară, locuia de obicei în Cornwall, pe malul mării. Adora sporturile nautice.

Lady Jarvis îl cunoştea de mai multă vreme. Exista între ei o legătură specială, dar despre aceasta vom vorbi mai tîrziu.

Lady Jarvis sosi cu punctualitate la locuinţa lui Michael din Grosvenor Place, însoţită de domnul Leo Dettrick. Era un om în pragul vîrstei mijlocii, adică aflat la acel moment din viaţă cînd priveşti îndărăt şi-ţi dai seama că tinereţea a trecut ; de arătat, arăta însă tînăr. Nu era frumos, dar avea ochi extraordinari. Privirea lor părea să-şi sfredelească drum de foc prin tine, iar zîmbetul îi descoperea dinţii de o albeaţă strălucitoare, dinţi de lup. Întreaga-i înfăţişare îţi evoca un animal neîmblînzit.

În după-masa aceea, în timp ce se îmbrăca pentru cină, Fanny simţise o sfîrşeală cumplită şi se întrebase dacă o să poată face faţă întregii seri. Îşi primi musafirii cu o amabilitate mecanică, dar eul ei subconştient se achită minunat de îndatoririle de gazdă.

Aproape că nici un era conştientă de prezenţa lui George Ayton sau de a lui Leo Dettrick. Pentru moment uitase că Dettrick era scriitor, că-i citise toate cărţile, ba pe unele dintre ele le citise chiar de mai multe ori. Nimic din atitudinea lui nu-l asocia cărţilor sale şi mai tîrziu, cînd revizui totul în gînd, Fanny îşi dădu seama că nu putuse stabili nici o legătură între el şi cărţi, nimic din acest om nu-i sugera scriitorul robust şi plin de intuiţie, a cărui înţelegere subtilă o reconfortase de atîtea ori.

Cînd intră împreună cu Lady Jarvis în holul casei lui Michael, unde fură întîmpinaţi de Fanny, Dettrick păru covîrşit de un imens val de timiditate.

Lady Jarvis o prevenise pe Fanny că e un timid, dar chiar la aşa ceva nu se aşteptase. Abia noaptea tîrziu, cînd se duse la culcare, se gîndi la acest lucru. Cît timp se găsise cu oaspeţii, totul se desfăşurase ca într-o transă. Acţionase pur mecanic, ca o flaşnetă.

La masă, Leo Dettrick şezu lîngă ea, şi Fanny îi vorbi întruna, cu fervoare, despre toate subiectele imaginabile,

în timp ce el îi răspundea prin monosilabe. Nici acest lucru nu-l observă Fanny la timpul său, ci îl realiză abia mai tîrziu, reflectînd la cele întîmplate. Dacă și-ar fi dat seama pe loc, s-ar fi simțit stînjenită.

După ce isprăviră cina, Lady Jarvis îi explică lui Fanny că domnul Dettrick nu va putea asista decît la primul act al operei, întrucît trebuia să prindă un tren. Nu locuia în Londra, ci la niște prieteni într-o suburbie ; dar era atît de îndrăgostit de muzică, încît nu voia să piardă primul act. În fond, e actul cel mai reușit.

În acea seară, sala operei era ticsită. Loja lui Fanny se afla în rîndul de la balcon. În pauză nu fură inoportunați de nici un vizitator, iar George se făcu nevăzut. Dettrick murmură un „la revedere" și cîteva mulțumiri gîngăvite. Avea o pronunție ușor defectuoasă — nu propriu-zis o bîlbîială, ci mai curînd o graseiere guturală, care-l făcea uneori să șovăie în vorbire și adeseori să pară greu de înțeles. Fanny își dădu pentru prima oară seama de acest defect cînd îi spuse „la revedere".

Rămasă singură cu Lady Jarvis, aceasta din urmă o întrebă :

— Ei, ce impresie ți-a făcut ?

— Cine ?

— Leo Dettrick.

— Ah, desigur, da, domnul Dettrick. E foarte simpatic, nu ? Fermecător — și atît de atrăgător, răspunse ea absentă.

— Atrăgător ?

— Mă rog, vreau să spun că are o înfățișare originală.

— Eu găsesc că seamănă mai curînd cu un urangutan sau cu un vîrcolac.

— Da, cu un vîrcolac, întări Fanny la fel de absentă, dîndu-și seama că nici nu se uitase ca lumea la Dettrick.

— Îți evocă ceva din cărțile lui ?

— Cărțile lui... Vrei să-ți spun ceva... Realmente am uitat că a scris vreodată vreo carte. Rîse. Nu prea arată a scriitor, nu ? Dealtfel eu n-am cunoscut pînă acum nici un scriitor englez, iar dintre cei străini, prea puțini.

— În general e foarte inhibat față de persoane străine, dar cred că tu i-ai făcut o impresie formidabilă.

— Eu ! De ce ?

— Mă rog, era atît de intimidat... nu ți-ai dat seama ?

— Da, cred că era cam timid.

Dar Fanny încă nu revenise la realitate. Mai plutea prin alte sfere. Cele petrecute în acea seară încă nu luaseră în mintea ei o formă clară ; încă nu se deșteptase.

— Unde-i George ? întrebă ea.

— Nu știu. Magnetul lui a plecat din Londra.

— Louise Shamier ? întrebă Fanny absentă.

— Nu. Povestea asta s-a terminat... Acum e altcineva la rînd.

— Presupun că-i o persoană pe care n-o cunosc.

— Adevărul e că-i vorba de prietena mea, Clare Housman... Ai ascultat-o cîntînd la mine acasă. Bietul George, nici o speranță pentru el.

Rămaseră o clipă tăcute. Amîndouă se gîndeau la Hyacinth.

Lady Jarvis găsi cu cale să spună :

— Foarte trist ce s-a întîmplat cu Hyacinth Wake, nu-i așa ?

— Da, atît de neașteptat ! Ce-a avut ?

— Se spune că era bolnavă de cîtăva vreme, dar nimeni n-a știut. A suferit și o operație, dar nimic periculos. Toată lumea spunea că e un fleac... și a murit.

Fanny ținea la Lady Jarvis și simțea că aceasta o înțelege. Ardea de dorința de a-i spune : „Michael o să sufere îngrozitor". Dar îi spuse doar :

— El o să sufere îngrozitor.

Prin „el" se referea la Basil.

— Da, răspunse Lady Jarvis cu gravitate. Ținea atît de mult la ea !

George se reîntoarse în lojă. Arăta dezamăgit, ca și cum dorise mult să vadă pe cineva care se afla de obicei acolo, dar care de astă dată nu venise. Rămaseră pînă la sfîrșitul spectacolului și cînd se întoarseră acasă, Michael încă nu revenise de la Parlament.

Fanny se duse la culcare și, de îndată ce se vîrî în pat, păru în sfîrșit să se trezească de-a binelea ; ceața de somnambul în care plutise pînă atunci se risipise. Fiecare amănunt al acelei seri îi reveni pregnant în memorie. Acum îl revăzu cu claritate pe Leo Dettrick. Își aminti tot ce discutaseră, sau mai curînd tot ce-i debitase ea, întrucît conversația lui se limitase la „da" și la „nu". Era un om ciudat, își spuse Fanny, și total deosebit de cărțile lui. Apoi se gîndi la George Ayton. Fusese atîta amar de vreme îndrăgostit de Louise Shamier, și acum

totul se isprăvise. Iubea pe altcineva, pe cineva întîlnit cu foarte puțină vreme în urmă. Totul are un sfîrșit pe lumea asta. Și Michael o iubise pe Hyacinth. Și aci sunase sfîrșitul... cel puțin pentru ea. El se căsătorise; făcuse o căsătorie de interes, și poate că acest lucru apropiase sfîrșitul lui Hyacinth. Și totuși nu se sfîrșise: Michael nu încetase nici un moment s-o iubească. Ba chiar, după ce se însurase, o iubise și mai mult, Fanny simțea aceasta cu certitudine. Și cu aceeași certitudine simțea că nici Hyacinth nu încetase să-l iubească pe Michael. Și acum murise. Ce o să se mai întîmple? Michael avea s-o urască pe ea, pe Fanny. „N-o să mă poată vedea în ochi. Trebuie să mă întorc la țară, mîine, neîntîrziat!"

Și totuși ce văzuse Michael la Hyacinth? Ce văzuseră toți sau aproape toți bărbații la ea? Care era misterul? Farmecul? Da, fusese frumușică, frapantă, plină de pitoresc, dar nici pe departe atît de drăguță ca sute de alte femei pe care le cunoștea Michael. Fusese deșteaptă, dar nu cu adevărat inteligentă sau amuzantă — nu atît de spirituală, de nostimă ca multe altele. Poate că era vorba de altceva, își spuse. Fusese o femeie blîndă. Niciodată răzbunătoare. Veselă, bine-dispusă, inimoasă, echilibrată, și-și dăduse silința să fie la fel de drăguță cu fiecare.

„De ce nu pot fi și eu așa? se întreba Fanny. Există unii oameni cu care nu pot schimba un cuvînt... oricît m-aș strădui. Nu pentru că n-aș dori — dimpotrivă m-ar bucura. Dar nu pot. Și Michael vede toate acestea și mă compară întruna cu ea și-și dă seama că eu nu sînt în stare să fac ceea ce ea făcea atît de bine. Oh, Doamne! Și-așa o să fie mereu, cîte zile oi avea!"

Îl auzi pe Michael întorcîndu-se acasă tîrziu, la două noaptea. Pînă se lumină de ziuă, nu izbuti să închidă un ochi.

În timp ce Fanny, Lady Jarvis și George luaseră cina, Michael bătuse drumul de la Camera Comunelor la St. James's Park, de la St. James's Park la Green Park. Urcase pe aleea largă pînă după Spencer House și Bridgewater House. Era o seară senină, caldă, și parcul gemea, ticsit de lume, fie întinsă pe iarbă, fie plimbîndu-se. O fanfară cînta într-un chioșc. Michael se așeză pe un scaun verde, plăti taxa și ascultă muzica. Avea de gînd să ia pe undeva o gustare frugală și apoi să se întoarcă la Parlament.

Aflase, pe parcursul zilei, tot ce se întîmplase cu Hyacinth: operația, care fusese considerată un fleac, faptul că fusese internată într-o clinică și apoi moartea subită... și amărăciunea durerii tălăzuia ca marea. Fanfara intona Marșul Nupțial din *Lohengrin*, după care urmă o selecție din *Gondolierii*. Cît de vesel sunau melodiile! De parcă țîșneau dintr-un izvor de bucurie: „Regina cea adevărată", „Regele ce-a trăit, mi s-a spus, în vremurile ce-au apus", „Respectabilul gondolier", încîntătoarea arie: „Ia-ți o pereche de ochi scînteietori", Gavota, Cachucha... El și Hyacinth fuseseră adeseori împreună la Savoy, să-i asculte pe Gilbert și Sullivan[1]... de fapt se duseseră ori de cîte ori avuseseră un prilej. Lui Fanny nu-i pomenise niciodată de Gilbert și Sullivan. Știa că l-ar fi disprețuit. Și nu avea dreptate. Adeseori cînd era singură la Hockley, Fanny cînta muzică de operă. Habar nu avea că lui Michael îi place — nu-i mărturisise niciodată. Fanny era convinsă că orice fel de muzică îl plictisea de moarte, că el pretindea că-i place muzica doar ca să-i intre ei în voie, ca să nu-i dea cumva impresia că muzica îi calcă pe nervi.

Copiii se zbenguiau prin iarbă. Îndrăgostiții se plimbau în tăcere, mînă în mînă sau înlănțuiți. Cîțiva soldați cu tunici roșii se foiau în sus și-n jos. Era amurgul unei zile fierbinți, de sfîrșit de iunie. Atmosfera vibra de zumzet, vorbă și rîs. Dinspre Picadilly răzbeau zăngănit de vehicule, uruit de trăsuri și vuiet de claxoane. Lumea pleca să cineze în oraș. Era ceea ce revista umoristică *Punch* numea „Ora Festivă". Sfîrșitul uneia dintre cele mai vesele zile ale unui sezon monden ce putea fi considerat strălucit.

Michael rămase țintuit pe scaun pînă cînd răsună ultima notă a selecțiunilor din „*Gondolierii*". Apoi o porni înapoi pe aleea largă. Se gîndea să se ducă la club, să mănînce un sandviș. Se îndreptă prin pasaj spre Ambasador's Court. Ajuns aci, însă, se răzgîndi. Nu putea face față unei seri de club. Porni iar pe lîngă Clarence House spre Mall... În acea seară Londra arăta ca o poză dintr-o carte ilustrată. Aerul era străveziu, casele se profilau dis-

---

[1] *W. S. Gilbert* (1844—1901), și *Arthur Seymour* (1842—1900), cu pseudonimul *Sullivan*, autori a numeroase opere comice, satirice, jucate la teatrul londonez Savoy și cunoscute sub numele de „Operele de la Savoy".

tinct, cu contururi nete, sobre, ca într-o litografie proaspătă.

Soarele asfinţea într-un cer imaculat, asfaltul exala o căldură moleşitoare. În faţă la Stafford House se instalase un soi de baldachin şi se aşternuse un covor roşu pe scări ; în curînd vor sosi oaspeţii. Michael trecu de sentinela de la Clarence House ; ostaşul privea la înserarea domoală, radioasă. Lui Michael i se înfiripară în minte versurile unui mic poem de Heine pe care i-l citise Hyacinth. Începea astfel :

Mein Herz, mein Herz ist traurig,
Doch lustig leuchtet der Mai [1]

În poem, poetul se înfăţişează rezemat de trunchiul unui tei, crescut la înălţime, lîngă meterezele unei vechi cetăţi. Priveşte în jos la apa albastră a şanţului de apărare, pe care pluteşte o bărcuţă vîslită de un băieţaş ce pescuieşte fluierînd ; dincolo de şanţ se aştern case vesele, grădini şi oameni ; vite, pajişti şi o pădurice. Copilele clătesc rufele la rîu şi se hîrjonesc prin iarbă. Roata morii mormăie şi împroaşcă picuri de diamant. În faţa turnului cenuşiu al cetăţii, o sentinelă înveşmintată în roşu păşeşte prin faţa gheretei, în sus şi-n jos. Ţeava puştii îi licăreşte în soare ; saltă arma şi-o înalţă pe umăr.

— Cît aş vrea să mă împuşte ! spune poetul Heine.

— Cît aş vrea să mă împuşte ! spuse Michael.

CAPITOLUL X

UN AN DUPĂ CELE ÎNTÎMPLATE în ultimul capitol, an care pentru Michael şi Fanny nu a fost cu nimic deosebit de cel precedent, Leo Dettrick, ţinînd seama de faptul că încercase să scrie şi în Londra şi în străinătate, dar fără prea mare succes, luă hotărîrea să se stabilească la ţară. Consultă pe vechea lui prietenă, Lady Jarvis, care la rîndul său îl consultă pe prietenul ei, Cuthbert Lyley. O fermă vacantă, aflată în apropiere de Knaystone, aparţinînd unei fete bătrîne, urma să fie

[1] Inima mea, inima mea e mîhnită
Dar vesel străluceşte luna mai.
(H. Heine — *Die Heimkehr* 3.)

închiriată pe perioada iunie-septembrie. Dettrick se duse s-o vadă și o închirie pe loc ; dar numai după ce petrecuse acolo o lună încheiată se apucă să-și aștearnă impresiile într-o scrisoare adresată vechiului său prieten Francis Greene :

Ferma Thorndyke
Elston, Anglia de Răsărit
Iunie 1910

„Dragă Francis,

Pînă în prezent — și ți-o spun de la bun început ca să pun capăt frămîntărilor tale — ferma din Norfolk, pe care mi-a găsit-o Lady Jarvis, se dovedește a fi o adevărată achiziție. Casa e — mă rog, îmi convine. Se pot face unele modificări foarte comode. Acum e răcoare, ceea ce e o binefacere, iar grădina e de tip demodat, cum îmi place mie. E împrejmuită de un zid. Are tufișuri de trandafiri... specia demodată cu parfum îmbătător... și o bogăție de micșunele și condurul doamnei... petunii care-s vesele, mușcate și garofițe... pomi fructiferi și legume.

Locuința, desigur, e mică. Dar camera de oaspeți e pregătită, așa încît poți veni oricînd ai poftă ; drumul e prea lung însă ca să vii doar pentru o duminică și presupun că mai mult n-o să poți rămîne. Clădirea e joasă, cu două caturi din cărămidă roșie cam spălăcită, învelită în caprifoi — acoperiș de olane... două aripi... o sufragerie spațioasă... foarte scundă, cu o grindă de-a curmezișul tavanului... a fost pe vremuri bucătărie, și vatra bucătăriei a rămas așa cum era... alături e o cameră de zi — cu o masă la care lucrez.

La parter, cîte un dormitor de fiecare parte a sălii de intrare ; sus, un dormitor mare și două mai mici.

Giovanni pare fericit și s-a împrietenit cu băștinașii... Cît despre băștinași, nici unul prea apropiat de mine, dar la cîteva mile depărtare locuiește un oarecare Cuthbert Lyley, pe care îl cunosc de multă vreme... retras și rezervat, n-o să mă pisălogească, dimpotrivă, va fi o resursă ; mai e și o familie Choyce la casa rezidențială, la Hockley. Pe doamna Choyce am întîlnit-o o dată anul trecut, la operă. Îți aduci aminte cînd ți-am povestit că am întîlnit

pe cineva care-mi amintea de ea? Apropo, locuința ei e iarăși de închiriat... Se poate vizita... dar eu unul nu m-aș putea apropia de casă. Se spune că Adeane nu îngăduie locatarilor să se atingă de nimic și că toate sînt la locul lor, întocmai cum le-a lăsat dînsa. Așa mi-a povestit Cuthbert Lyley. Vinerea viitoare plec la el pentru o zi sau două.

Cartea nouă merge înainte, dar e încă în faza schițelor în cărbune și deocamdată mai mult șterg decît scriu.

Dacă-ți vine cheful să mă vizitezi, dă-mi de veste. cînd, cum, etc.

Al tău,
L.D."

Două săptămîni mai tîrziu :

Ferma Thorndyke
Iunie 1910

„*Tocmai m-am reîntors din Knaystone, unde am plecat de vineri, în vizită la Lyley. Azi nu prea mă simt în formă ca să lucrez, așa încît o să-mi scriu jurnalul — numai că o să-l scriu către tine ; dacă-i prea lung și plicticos, n-ai decît să nu-l citești.*

Vizita mi-a făcut multă plăcere. Casa e construită în stil victorian tîrziu, neinteresantă, dar confortabilă și e învăluită într-o atmosferă îmbietoare.

Locatarii sînt Lyley și sora lui, doamna Tracy, care e mai în vîrstă decît el și pare mult mai umană ; se aflau în vizită la ei domnul și doamna Choyce și mama doamnei Choyce, Lady Weston, văduva unui distins diplomat și care poate fi socotită o femeie încă frumoasă.

Choyce este membru în Parlament și secretar particular al unei personalități politice proeminente... Cea mai mare parte din timp s-a întreținut cu Lyley, amîndoi fiind ornitologi. Cele două doamne mai vîrstnice erau toată ziua împreună, ceea ce m-a făcut să mă pot bucura din cînd în cînd de compania doamnei Choyce.

Într-adevăr, seamănă cu ea. Nu-ți pot spune în ce fel și de ce. Nu are același colorit : părul e mult mai deschis și pielea mai albă. Nu are aerul ei meridional... nici sprîncenele, nici ochii aceia de o culoare intensă — și totuși

au ceva comun ; ca atunci cînd auzi o melodie care-ți amintește de o alta cu totul diferită... Îți aduci aminte de fraza din Simfonia în do major de Schubert, despre care ți-am spus că-mi evocă liedul lui Schumann cu privighetoarea la fereastră... „aus meinen Tränen“ [1] *Ei bine, de asemenea natură e asemănarea... cu nimic mai precisă... ceva din ținută — și are una dintre cele mai frumoase și grațioase ținute — și oarecum ceva din expresie... are și ea acel nu știu ce care-ți sugerează o muzică... „E drăguță ?“ ai să mă întrebi tu. Da, cred că ar putea să fie* foarte... *are un trup fascinant și ochi minunați, dar pare obosită, și apatică, și tristă, atunci cînd nu vorbește... Are doi copii, dar nici unul dintre ei nu se afla acolo ; un băiat și o fetiță în vîrstă doar de cîteva luni...*

Numai atunci cînd nu vorbește arată tristă. Dar de îndată ce deschide gura, i se iluminează toată fața. Cred că știu ce anume mi-o evocă pe ea : totala naturalețe... felul franc, fățiș, în care privește la oricine, la orice, la oricare idee, atitudinea directă, frontală ; apoi deprinderea, darul — sau cum vrei să-i spui — de a nu accepta nimic cu ochii închiși... În prima seară am stat lîngă ea la masă... era cu totul altfel decît atunci cînd am cunoscut-o la Londra. Acolo mi s-a părut preocupată, absentă. Acum era cu totul alta... vioaie, promptă, spontană, veselă. Am discutat despre senzația pe care o ai cînd te muți într-o casă nouă, despre casa mea, despre însemnătatea schimbării de mediu, despre bunuri, tablouri, cărți, dacă ești mai fericit cînd le ai sau cînd nu le ai. Mi-a povestit că nu-i niciodată în stare să citească volumele din biblioteca ei, ci numai cărțile care aparțin altora și mi-a spus că presupune că are și ea autori preferați, numai că nu-i citește niciodată sau aproape niciodată. Am întrebat-o care-i cartea ei favorită. Mi-a răspuns :

— Vrei să spui cartea pe care aș vrea s-o fi scris eu, sau cartea pe care aș lua-o cu mine într-o insulă pustie ?

— Cartea pentru care ai suferi cel mai mult dacă ar fi distrusă sau anihilată.

— N-am mai citit o carte de secole, cu excepția cîte unui roman, împrumutat din cînd în cînd de la bibliotecă ; sau, cel puțin, n-am mai citit de cînd eram nemăritată. Dar cartea la care mă gîndesc cu cea mai mare duioșie

---

[1] Din lacrimile mele (germ.).

este, cred, o culegere de povești numită Colierul Prințesei Florimonda.

Am tresărit cînd am auzit de această carte... singurul loc în care am văzut-o vreodată a fost în casa ei...

— *Ciudat că o cunoști, s-a mirat doamna Choyce.*

— *E ciudat că* dumneata *cunoști această carte, am repetat eu.*

— *Era una dintre cărțile din clasa mea... prima mea sală de cursuri la Viena. N-am mai citit-o de ani și ani de zile. Da, a adăugat ea, poveștile germane sînt cele mai frumoase dintre toate. Nu-s siropoase.*

— *Nu-ți place literatura siropoasă ?*

— *Mă lasă rece. S-ar putea să sune stupid, dar prefer așa-zisele cărți pesimiste celor prea trandafirii.*

— *Clasicii ruși ?*

— *Îmi plăcea să-i citesc... nu-i cunosc prea bine.*

— *Îți* plăcea... *vrei să spui că acum nu mai citești ?*

— *Foarte puțin... nu mai am timp.*

— *Dar ce faci ?*

— *Activitate propagandistică în circumscripția electorală, scrisori... vizite.*

— *Mă rog, asta-i munca dumitale. Dar ce faci în timpul liber ? Trebuie să ai o pasiune.*

— *Obișnuiam să cînt la pian și îmi place la nebunie sculptura... modelez niște prostioare în lut. Mă las furată de micile manii cu aceeași ușurință cu care băutorul cedează băuturii. Nu există manie pe care să n-o înțeleg. Aș putea să colecționez gîze ori să lucrez în traforaj.*

— *Și totuși nu citești ?*

— *Cititul nu e o manie.*

— *Muzica îți place ?*

— *Foarte mult.*

— *Te duci la concerte ?*

— *La cele locale, ba chiar și particip la ele. Rîse ușor. Cunoști genul. Execut duete împreună cu domnul Rowley, parohul. El e un muzician adevărat ; cîteodată organizăm și trio-uri ; domnul Lyley cîntă foarte frumos la violoncel.*

— *N-ați putea interpreta și aici puțină muzică ?*

— *Mama nu se prea dă în vînt după muzică, și nici doamna Tracy.*

— *Dar soțul dumitale ?*

— Lui îi place muzica de operă.

— Şi dumitale ?

— Unele opere îmi plac.

— Wagner ?

— Nu, nu prea mult... de fapt una singură... dar în străinătate mă duceam des la operă ; şi opera care-mi place cel mai mult din tot ce-am ascultat este Orpheu *de Gluck... o ascultam la Copenhaga.*

— Ai stat mult acolo ?

— Doi sau trei ani ; a fost ultima misiune a tatălui meu. Tocmai fusese numit la Viena, cînd a murit.

— Îţi plăcea viaţa diplomatică ?

— Să nu mă spui mamei, dar o detestam... şi totuşi cred că într-un fel ar trebui să-i fiu recunoscătoare, pentru că datorită vieţii diplomatice am cunoscut anumite lucruri şi am întîlnit anumiţi oameni cu care altminteri n-aş fi putut veni niciodată în contact.

— Dar tatăl dumitale o agrea ?

— O agrea şi totodată o ura, dar în ansamblu îi plăcea. Avea un foarte ascuţit simţ al umorului. Observa toate nimicurile şi se amuza să înregistreze în jurnalul lui că Prinţul moştenitor din Ruritania era nebărbierit la primirea oficială sau că-i lipsea butonul de la guler. Ţinea un astfel de jurnal... extrem de amuzant.

— Se va publica vreodată ?

— Nu, în nici un caz atîta timp cît sîntem în viaţă. Mama n-ar îngădui pentru nimic în lume.

— Dar dumneata ai îngădui ?

— Mă tem că eu sînt amorală. Nu am conştiinţă. Sînt ceea ce se numeşte — deficientă din punct de vedere moral... cît şi din alte puncte de vedere, adăugă ea rîzînd.

Aci conversaţia a fost întreruptă, sau a trebuit să discut cu doamna Tracy.

Constat că scriu de mai bine de trei sferturi de oră, iar Giovanni mă anunţă că masa-i gata, aşa încît trebuie să mă opresc. Ceea ce am vrut să-ţi spun însă — şi ceea ce tu probabil că ai şi ghicit — este că la sfîrşitul acestei prime discuţii am avut senzaţia că o cunosc pe doamna Choyce de o viaţă. Mîine îţi scriu din nou, sau poate că încă diseară, după cină. Vreau ca înainte de a mă reapuca de lucru să-mi golesc inima de toate cîte am să-ţi povestesc, altfel presimt că n-am să pot lucra deloc."

Mai tîrziu :

„Îmi continui scrisoarea încă în noaptea asta, în speranța că o să-mi despovărez cugetul de toate cîte am a-ți spune, astfel încît mîine să-mi pot relua lucrul, cu mintea limpede.

Sîmbătă a fost o zi încîntătoare. Dimineața ne-am petrecut-o în grădină. Am stat de vorbă cu Lady Weston : e o doamnă amabilă și inteligentă, care a văzut și cunoscut mii de oameni. E cultivată, citită, dar nu cred că se sinchisește prea mult de asemenea lucruri. Bănuiesc că, de obicei, cumpără ultimul roman la modă, dar a vorbit despre Meredith, despre Tolstoi și Gorki. E o femeie energică, plină de vitalitate, interesată de viață, de oameni, de lucruri. Mi-am dat seama că gîndește despre fiica ei că nu manifestă îndeajuns interes. O irită profunda indiferență a acesteia. Cred că o irită și faptul că fiica ei își împlinește datoria sau îndatoririle în chip atît de desăvîrșit. Doamna Tracy și domnul Lyley mi-au spus că există un acord unanim asupra faptului că doamna Choyce este o perfectă soție de parlamentar — duce o activitate susținută, face tot felul de lucruri plicticoase, invită oaspeți, e foarte politicoasă cu toată lumea. Nu se eschivează de la nimic, participă la cele mai ucigătoare reuniuni, ia parte la comitete, la tombole în scop de binefacere, deschide bazaruri. Se bucură realmente de mare popularitate ; dar mama ei își dă seama — așa cred — că face toate acestea absolut mecanic, ca și cum și-ar spune : „La urma urmei, ce importanță are ce fac ? Asta sau altceva e totuna." Iată constatarea care o irită pe mamă. Doamna Choyce nu e fericită. E nefericită în căsnicie. Asta o supără pe mama ei care, nu numai că nu va admite nicicînd asemenea adevăr dar, mai mult, este, cred, direct răspunzătoare de căsătoria fiicei. Ce mă face să cred acest lucru ? N-aș putea spune. Choyce este mai mult decît „un băiat bun". E atrăgător, plin de viață, frumos, manierat, cu comportări plăcute, amuzant, citit, manifestînd mult interes ; dar, pe undeva, cei doi soți nu comunică la același nivel, ceva, pe undeva, șchioapătă. El se comportă față de ea ca un exilat pe viață, iar ea se comportă asemenea cuiva care a săvîrșit o mare greșeală. Cel puțin asta-i impresia mea. S-ar putea să greșesc. Bănuiesc că Lyley știe și-i înțelege pe amîndoi,

precum și neînțelegerea dintre ei. Dar Lady Weston n-o înțelege și nici doamna Tracy, care-i sentimentală și romantică, și destul de elementară, în ciuda unei mari doze de rafinament și de cunoaștere mondenă.

A doua zi, mai cu seamă seara, doamna Choyce arăta mai bine. Are o aparență foarte labilă... După-masă am făcut o plimbare prin pădure : Lyley, Choyce, doamna Choyce și cu mine.

Doamna Tracy o luase pe Lady Weston la Illminster să viziteze niște magazine de antichități. Lyley și Choyce au schimbat din pură amabilitate cîteva cuvinte cu noi apoi s-au cufundat în studiul și observarea păsărilor. E extraordinar ce număr de păsări necunoscute bîntuie prin pădurile astea ! Dac-aș fi fost singur, aș fi urmărit cu mare plăcere conversația lor căci, după cum știi, mă interesează orice discuție cu caracter tehnic ; cu cît înțeleg mai puțin, cu atît mai mult mă atrage — mă întreb însă de ce m-or fi lăsînd rece dezbaterile literare ? Nici nu găsesc cuvinte să spun cît îmi repugnă acestea din urmă, deși cu tine și cu cîțiva alții aș putea discuta ceasuri în șir literatură. Aș putea discuta literatură cu doamna Choyce, deși pretinde sau afirmă că n-a mai citit o carte de pe vremea cînd era adolescentă... Cred că a primit o instrucțiune ciudată. Îmi jură că, din pricina vieții în străinătate, a permanentei peregrinări dintr-un loc în altul, a permanentei schimbări de profesori și programe de învățămînt, nu a învățat aproape deloc istorie ; nu a ajuns mai departe de Caractacus[1] *iar din istoria Angliei nu cunoaște mai mult decît povestea lui Alfred cu prăjiturile... și ce i-a rămas din cîteva romane ale lui Walter Scott. Dar, din cînd în cînd, am impresia că trișează, pentru că, în pofida acestei ignoranțe fundamentale, mi-a vorbit de* Agamemnon *al lui Eschil. I-am atras atenția.*

— Uiți, mi-a răspuns ea, că am fost en poste[2] *la Atena și că acolo, pe lîngă educatoarea mea, am avut un profesor grec cu care pălăvrăgeam în greaca modernă și care mînca autori clasici cu pîine, drept în urechile mele.*

— Și-ți plăceau ?

---

[1] Rege al Silurilor, din vestul Britaniei, în timpul domniei lui Claudius, care, după ce l-a luat prizonier în anul 51, s-a împrietenit cu el și l-a eliberat.

[2] În interes de serviciu (fr.).

— Da, e genul care-mi place... lipsa de sentimentalism... felul de a privi lucrurile în față... de a le accepta. Totul e atît de limpede și corect, plin de simț practic și lipsit de zorzoane.

— Da, presupun că ai dreptate, am spus eu. Nu-i prea cunosc pe clasicii greci și nu i-am citit decît în traducere ; dar trebuie să mărturisesc că lectura lor nu mi-a transmis un fior de plăcere. Îmi rămîn străini. Dar cînd citesc un roman modern ca Anna Karenina, *înțeleg ceea ce afirmă oamenii că simt atunci cînd citesc sau văd o tragedie greacă ; senzația că ești purtat de o forță iminentă, care te împinge orbește, inexorabil, către o inevitabilă catastrofă...*

— Mă rog, eu una simt... rîse ușor... sau simțeam cînd citeam teatru grec — dar pe atunci nu eram decît o școlăriță — ceea ce afirmă oamenii că simt cînd citesc Anna Karenina.

— Nu-ți place Tolstoi ?

— Nu prea mult... nu-i înțeleg personalitatea, nu-i înțeleg personajele, nici măcar Anna nu-mi place ; deși se spune că femeile, în general, nu agreează personajele feminine din cărți sau le apreciază în alt chip decît bărbații, cred că majoritatea cititorilor — femei și bărbați deopotrivă — o îndrăgesc pe Anna Karenina. Eu, însă, nu.

— Dar ce personaje feminine îți plac ?

— Eroina din Mîndrie și prejudecată *— Elizabeth.*

— Am impresia că ai citit enorm.

— Îți jur că nu. Am citit foarte multe cărți din colecția Tauchnitz, pentru că se putea procura cel mai ușor. Așa încît lecturile mele au fost cam amalgamate. Ouida. Am citit o mulțime de cărți de Ouida. (Și aci iarăși mi-a adus aminte de ea). *Apoi Whyte-Melville — îmi plăceau cărțile lui... Jane Austen, Emily Brontë, și foarte mulți autori moderni de care nimeni n-a auzit... asta-i cultura sau mai curînd incultura mea.*

— Și romane franțuzești ?

— O, da, citeam romane franțuzești. Tata mă lăsa să citesc tot ce-mi plăcea. Gîndea că e bine pentru o fată să citească romane franțuzești. Poate că de asta am citit atît de puține : nu-mi erau interzise. Și am descoperit unul sau două care mi-au plăcut. Îmi trezeau interesul. N-au pasaje expurgate. Și am mai citit și cărți de autori

englezi contemporani, adăugă privind în depărtare, cu un licăr de malițiozitate în ochi.

Mă încerca, dar eu n-am mușcat din momeală. Am schimbat subiectul și am început să discutăm despre călătorii, despre locurile pe unde a fost ea, pe unde am fost eu... și tocmai cînd conversația devenise mai interesantă, ne-am regăsit cu Lyley și Choyce, a trebuit să i-o cedez lui Lyley pe doamna Choyce și eu m-am întors acasă cu el.

L-am găsit destul de interesant ca partener de discuție. Ciudat, mi-a vorbit despre călătorii în străinătate. Mi-a spus că-i place sau i-ar fi plăcut la nebunie să călătorească, dar niciodată nu și-a putut îngădui să plece.

— N-ai putea să pleci în timpul unei vacanțe ?

— De pildă aș putea acum, dar nu cred că Fanny ar dori-o. Știi, ea a călătorit atîta, încît să-i ajungă pe o viață întreagă — acum, unica ei dorință și bucurie e să trăiască în Anglia.

— Și locuiți de mult în Anglia ?

— Da, de cînd ne-am căsătorit.

Mi-a vorbit despre viața lui, despre activitatea lui, despre politică — politică externă. Găsesc că are o gîndire interesantă. Și pare să fi avut cîndva ambiție, pe care însă n-o mai are. Aș afirma că e „un grand désabusé"[1] Mi se spune că e foarte probabil să ajungă într-o bună zi ministru, dar nu cred că se sinchisește prea mult de treaba asta, deși pretinde că le ia pe toate foarte în serios ; și e într-adevăr legat de munca lui, în măsura în care-i oferă o ocupație ; bănuiesc că asta-i tot ce vede în ea și nimic mai mult. Nu cred că-l mînă vreo ambiție reală, nu cred că va fi unul dintre miniștrii care vor lăsa o urmă sau vor revoluționa în vreun fel istoria parlamentară. Dar poate că asta nu e prea rău pentru el. Nu nutrește nici un fel de iluzie în legătură cu politica partidului său — absolut nici una. Are simpatie pentru unul sau doi politicieni... și respect pentru prea puțini. Cred că dacă i s-ar lăsa libertatea să facă ce-l trage pe el inima, mîine ar pleca într-o expediție de vînătoare, sau s-ar cățăra pe muntele Everest, sau ar culege flori sălbatice în Tibet. Am impresia că se află încă sub șocul unei mari traume din trecut, de natură intelectuală, morală sau sentimentală — nu știu ce anume — și sînt sigur că ma-

[1] Un mare dezamăgit (fr.).

riajul lui este întemeiat sau mai curînd alterat de o greșeală fundamentală. Bietul de el! Și biata doamna Choyce! Ce bizar se combină lucrurile!

Scriu de mai bine de un ceas și abia am ajuns la sîmbătă după-amiază. Dar mi-e prea somn ca să merg mai departe. Mă duc la culcare și o să-mi continui scrisoarea mîine. Oare? Asta-i întrebarea. Nu, în cazul în care romanul meu începe să curgă; dacă-i așa, va trebui să aștepți... pînă săptămîna viitoare sau pînă la viitoarea întrerupere... pînă cînd voi seca iarăși. Noapte bună."

A doua zi dimineață:

„M-am trezit devreme — dis de dimineață. M-am deșteptat la ora cinci și n-am mai putut adormi. Era o zi încîntătoare; totul părea pregătit, favorabil, prielnic pentru scris. M-am așezat la masa de lucru, după ce am proiectat, mai mult sau mai puțin vag, tot ce urma să se filtreze prin mintea mea, dar vai! cuvintele, ideile refuzau să prindă contur. Nu e pentru prima oară? Da, știu... Scrisul, ți-am mai spus-o, e ca o masă de spiritism, dar mai înainte ca masa să înceapă a se mișca trebuie să te împungă sau să te străpungă un vîrf ascuțit — adică un impuls sau o trăire puternică... și numai după ce se tămăduiește rana atunci începe scrisul.

Asta, cred, a vrut să spună Wordsworth cînd a afirmat că poezia e o emoție retrăită la rece. Mă rog, eu crezusem că am atins măcar acest stadiu. Gîndeam că masa de spiritism se mișcă de zor. Cel puțin așa am crezut pînă azi dimineață. Eram mulțumit de romanul pe care-l scriu și n-aș fi crezut că am ajuns la un punct mort, dar în dimineața asta nimic nu mișca. Am zăcut o oră și jumătate în fața hîrtiei virgine, mușcînd coada creionului. Așa că în cele din urmă m-am lăsat păgubaș... n-are rost să forțez. Diseară mai fac o încercare. Pînă atunci, însă, continui să-ți scriu ție. Dar ieri seară aveam o sumedenie de lucruri să-ți povestesc și acum am uitat cea mai mare parte dintre ele, s-a rupt firul.

Duminică a fost o zi superbă, mai senină și mai caldă decît toate celelalte, și am petrecut-o cu toții în dulce huzureală. La biserică s-a dus numai doamna Tracy. Familia Choyce n-a simțit nevoia să meargă. Bănuiesc că acasă la ei au obligații bisericești pînă peste cap.

Cea mai mare parte din timp am petrecut-o în grădină, am jucat puțin crochet ; au venit cîțiva musafiri la ceai — locatarii actuali ai casei ei *— un om de afaceri din City cu o soție absurdă, care afectează pedanterie intelectuală ; la sfîrșitul acestei luni se mută definitiv din casă.*

Am stat de vorbă cu amîndoi cît mi-a stat în putință. M-au invitat să trec pe la ei. Nu cred că am să fiu în stare, dar am acceptat... Ți-am spus că doamna Choyce îi seamănă ei... ; *are același fel de a te privi drept în ochi... știu acum în ce constă adevărata asemănare : în amîndouă* totul *părea* absolut nemișcat, cu excepția ochilor... *în afara acelei luminițe jucăușe, totul era* profund încremenit

Al tău
L.D.

CAPITOLUL XI

SEZONUL MONDEN LONDONEZ EXpirase ; începuse vacanța. La mijlocul lunii august, Michael a plecat în Canada, împreună cu un coleg din Parlament, ca să participe la o conferință agricolă. Urma să lipsească pînă la sfîrșitul lunii septembrie. Fanny rămase la Hockley. Mai tîrziu, intenționau, eventual, să facă o călătorie în Italia.

Peter, băiețașul lui Fanny, împlinise doi ani, iar fetița ei, Hester, avea șase luni. Copiii îi schimbaseră viața. Băiețașul era un drăcușor voinic, cu ochi de tăciune și o față serioasă, dar pus pe năzdrăvănii. Rareori rîdea, uneori zîmbea. Guvernanta spunea că e un copil de modă veche și că deprinde iute tot felul de vorbe.

Fanny avea musafiri în casă : mama ei, Margaret Branksome, care se măritase cu Dick Clive de la Ministerul de Externe, Cuthbert Lyley și doamna Tracy. Lady Weston își spunea că în ultimele două luni Fanny se înzdrăvenise fizicește și se mai înviorase. Nu fusese toată vara la Londra, întrucît după nașterea fetiței se simțise rău și medicul îi recomandase să nu se supună oboselii sezonului londonez. Michael fusese de acord.

Leo Dettrick, pe care-l întîlnise în casa lui Lyley, se repezea adeseori cu bicicleta pînă la ea ca s-o vadă. Îi povestise că începuse o nouă carte, dar avansa foarte

încet şi era nemulţumit. De trei ani încoace nu mai publicase nimic.

Îşi făcuse o deprindere din a veni serile, în plimbare pe bicicletă, pînă la ea. La Hockley exista o mare bibliotecă, cu lucrări de referinţă şi cu o sumedenie de hărţi. Acesta era pretextul vizitelor lui Dettrick. Venea chipurile să consulte hărţile şi rămînea la ceai sau la cină, după cum era cazul. Ferma lui se afla doar la cinci mile de Hockley.

Fanny se obişnuise cu vizitele lui şi le aştepta cu plăcere, fără să se gîndească însă prea mult la ele. Vedea în Dettrick doar un om foarte ocupat, un artist absorbit de opera lui. Nu-l trata ca pe o făptură umană. Şi nu-l asocia cărţilor, care păreau atît de diferite de persoana lui, de parcă ar fi fost scrise de altcineva. Nu pentru că n-ar fi vorbit despre ele. Dimpotrivă, vorbea. I-a povestit lui Fanny despre cartea nouă la care lucra, a discutat cu ea intriga, i-a cerut sfatul.

„Mă întreabă, îşi spunea Fanny, dar nici nu aude ce-i răspund. Poate că în felul ăsta reuşeşte el să-şi clarifice ideile. Dacă i-aş da vreun sfat, desigur că nu l-ar urma." Ceea ce o amuza. Îi plăcea Dettrick. Tovărăşia lui o însufleţea — şi totuşi era un tip bizar, ursuz, care se exprima cu dificultate, nu numai din cauza uşorului defect de pronunţie. Uneori îţi făcea impresia că pompează cu greutate cuvintele dintr-o cisternă adîncă. Alteori cuvintele i se învălmăşeau alandala pe buze, sfîrşitul frazei luînd-o înaintea începutului. Gîndea mai repede decît vorbea, şi adeseori frazele lui începeau cu sfîrşitul, aşa cum o dactilografă începătoare scrie uneori cuvintele de-a-ndoaselea, pentru că cel care-i dictează gîndeşte mai repede decît poate ea scrie, sau ea scrie mai încet decît poate el gîndi. Lui Dettrick îi plăcea să argumenteze şi, de îndată ce l-a cunoscut mai bine, Fanny a constatat că părerile lor se deosebeau în majoritatea problemelor ; şi se amuza să-l necăjească, să-i stîrnească spiritul de contradicţie şi să aţîţe dezacordurile dintre ei.

Într-o sîmbătă, spre sfîrşitul lunii august, i-a cerut ca săptămîna următoare să petreacă week end-ul, de vineri pînă luni, la ei. Dettrick a acceptat deîndată. Se mai găseau în vizită mama ei şi Cuthbert Lyley, neînsoţit de doamna Tracy, care plecase la nişte prieteni. Familia Carrington-Smith părăsise reşedinţa de la Seyton. Îl in-

vitaseră în repetate rînduri pe Leo Dettrick la ei, dar de fiecare dată acesta găsea cîte o scuză ca să nu se ducă.

Mult n-avea să-i mai meargă însă. Sîmbătă după prînz își făceau cu toții siesta pe terasă. Era o după-amiază fierbinte de august, plină de freamătul unei veri pîrguite, ajunsă la momentul cînd ai impresia că zilele de arșiță n-or să mai sfîrșească. Marginile grădinii, plantate în acel an de Fanny, fără sau mai curînd în pofida sfatului doamnei Tracy, ofereau o explozie de culoare : salvii, dalii, brumărele, gladiole, omag, cernușcă.

— Ce facem azi după-masă ? întrebă Lady Weston. Se număra printre acei oameni care nu-s fericiți atîta timp cît nu *fac* ceva. Dettrick ar fi fost încîntat să rămînă în grădină.

— Să mergem la Seyton ? Dumneata n-ai fost niciodată la Seyton, i se adresă ea lui Dettrick.

Acesta nu-i răspunse, întrucît Lady Weston nu-i pusese o întrebare ci făcuse o afirmație.

— S-ar cuveni ca domnul Dettrick să viziteze reședința, nu-i așa ? Și acum că ei au plecat (se referea la soții Carrington-Smith), va fi cu atît mai ușor.

Fanny simți că pe Dettrick îl tulburase propunerea. Îl văzu șovăind ; nu cunoștea pricina. Dar Lady Weston nu-i observase șovăiala.

— Nu crezi, Fanny, că ar fi un proiect atrăgător ? Avem mașina ? Dacă plecăm pe la trei, putem fi înapoi la ora ceaiului.

— Vrei să mergi ? îl întrebă Fanny pe Dettrick.

Nu avea certitudinea că Dettrick n-ar dori să meargă, dar simțea că există ceva, nu propriu-zis un obstacol, ci un motiv anume care-l face să șovăie.

— Da, firește, sînt încîntat să merg oriunde vă face plăcere.

— Foarte bine, conchise Lady Weston, atunci rămîne hotărît.

În acel moment se aduse cafeaua și Fanny făcu pregătirile necesare.

— Nu e departe, îl asigură ea.

— Numai că ar fi trebuit să scriu ceva, se apără Dettrick.

— Pe o după-masă divină ca asta ? se miră Lady Weston. Trebuie să vezi grădina de acolo. E o încîntare !

Porniră la ora trei. Îngrijitoarea, doamna Holloway, îi primi cu deferență. Se uită la Dettrick cu multă bunăvoință, dar el nu se trădă și nu arătă prin nici un semn că ar recunoaște-o.

Cînd ajunseră în pragul casei, Dettrick se adresă celor două doamne — și glasul lui sună cam răgușit :

— Dumneavoastră două ați văzut de mii de ori casa asta. Așadar pe mine o să mă conducă îngrijitoarea, și apoi o să vă regăsesc în grădină.

Fanny simți nota categorică din spusele lui, și anume că, dintr-un anumit motiv, dorea să viziteze casa singur, neînsoțit de nimeni, așa încît se întoarse spre mama ei :

— Da ; azi n-am nici un chef să vizitez încăperile. Probabil că sînt înfășate în huse și asfixiante, pe cînd în grădină e atît de plăcut ! Hai să mergem, mamă !

În silă, dar neavînd încotro, Lady Weston se lăsă condusă în grădină.

— Aș fi vrut să văd dormitoarele, spuse ea. Nu le-am văzut niciodată.

— Altă dată, dragă. Azi e prea cald și înăbușitor înăuntru.

— Dar nu-i nepoliticos din partea noastră să-l lăsăm pe domnul Dettrick singur ?

— O, nu. Dorește să fie singur. Dorește să descrie în noua lui carte un interior, improviză Fanny, și sînt sigură că gîndește să se inspire din această vizită. Dacă l-am însoți, n-am face decît să-l sîcîim.

— Bine, drăguțo, presupun că tu știi mai bine, răspunse Lady Weston cu glas plîngăreț.

Își spunea că-i absurd să spere vreodată că ar putea proceda după placul inimii, atîta timp cît era fiică-sa de față.

Hoinăriră prin grădina de flori și prin cea de zarzavat.

— Cum o să ne găsească ? se interesă Lady Weston.

— O să-l conducă îngrijitoarea.

— N-a mai fost aici niciodată ?

— După cîte știu eu, nu. Îi plac la nebunie casele vechi și-și face un punct de onoare din a le descrie cu minuțiozitate — simți acest lucru în cărțile lui, nu ?

— Da, firește.

Lady Weston nu citise pînă la capăt nici una din cărțile lui Dettrick, dar nu socotea necesar să-și exprime

părerea într-un fel sau altul. Îi displăcea genul de literatură practicat de Dettrick. Știa că scrie „bine, ceea ce o făcea să-i displacă și mai mult ca scriitor. O plictisea.

Dettrick a întîrziat mult ; cînd, în sfîrșit, a terminat vizita, le-a găsit pe Lady Weston și pe Fanny în grădina de zarzavat.

— Îmi pare rău că am lungit-o atîta, se scuză el, dar îngrijitoarea și cu mine am descoperit că avem o serie de cunoștințe comune, constatare care a făcut-o să devină foarte guralivă.

— De la bun început părea să te simpatizeze, comentă Lady Weston. Pe noi nu ne înghite defel. Ne privește cu severitate. Probabil pentru că știe că sîntem amice cu familia Carrington-Smith.

Fanny nădăjduia că maică-sa o să înceteze de a mai vorbi despre casă. N-ar fi putut spune de ce, dar simțea că Leo Dettrick suferă.

— Ce cadran solar amuzant, vechi și curios ! exclamă ea apropiindu-se de ceas. Mă întreb ce semnificație are inscripția.

— E inscripția obișnuită despre orele însorite, care mi s-a părut întotdeauna prostească, răspunse Lady Weston. Haide să ne așezăm pe bancă. E prea mare zăpușală ca să mai înaintăm.

— N-ar fi timpul să ne întoarcem ? întrebă Fanny.

— Nu-i nici o grabă, haide să ne așezăm o clipă și să ne umplem sufletul. Îmi plac la nebunie și casa și grădina asta. Găsesc că au un farmec deosebit. Dacă n-aș avea locuința din Devonshire, mi-ar plăcea s-o închiriez pe vară și să fiu lîngă tine. Este exact ce-mi trebuie : nici prea mare, nici prea mică. Bineînțeles, faptul că nu se poate atinge nimic e iritant, dar am eu impresia că această lege se aplică numai doamnei Carrington-Smith. Pe ea mi-o pot lesne imagina răsturnînd o casă ca asta cu susu-n jos ; nici un moment nu cred însă că proprietarul mi-ar interzice *mie* să aduc unele modificări.

— Îl cunoașteți pe proprietar ? întrebă Dettrick.

— Nu ; nu i-am întîlnit niciodată, nici pe el nici pe ea. Știi, noi am trăit atîta amar de vreme în străinătate. Am auzit însă de ea... că...

— O, ia te uită ? o întrerupse Fanny.

— Ce ? întrebă maică-sa.

— O ciudățenie ; mi s-a părut că văd o pisică albă pe zidul din fața noastră, și acum îmi dau seama că nu-i nimic... era un efect de lumină.

— Nu i-am întîlnit niciodată nici pe domnul nici pe doamna Adeane, urmă Lady Weston fără să ia aminte la năzărelile fiicei ei. dar soțul meu cred că a cunoscut-o pe doamnă și-mi aduc aminte că mi-a spus despre ea...

— O ! făcu Fanny cu o notă de deznădejde în glas.

— Ce este, Fanny ? întrebă Lady Weston enervată.

— Am uitat cu desăvîrșire că am invitat-o pe doamna Saxby să vină azi după-amiază la ceai, și s-a și făcut patru jumătate. Nu vom putea fi înapoi la timp decît dacă pornim chiar în clipa asta.

— Fanny dragă, ești prea uitucă, zău așa, o dojeni Lady Weston.

Nu-i plăcea să fie întreruptă cînd se lansa pe marea calmă a aducerilor aminte. Adora să povestească amintiri despre soțul ei și despre prietenii acestuia, mai ales cînd avea de-a face cu un ascultător care știa să le prețuiască. Cu toate acestea, se ridică să plece. Făcură cale întoarsă prin grădină, ocolind casa fără să treacă prin ea, pînă la ușa de intrare, iar Lady Weston îi dădu îngrijitoarei cinci șilingi.

— Locuința e încă de închiriat ? întrebă ea în timp ce urca în mașină.

— Da, doamnă, îi răspunse îngrijitoarea, fără alte informații suplimentare.

— Domnul Adeane nu se va întoarce în vara asta ?

— E în străinătate, doamnă.

— O, mamă, te rog, haide să plecăm, am întîrziat fantastic, se rugă Fanny de ea.

Porniră spre casă. Dettrick ocupă locul din față, de lîngă șofer. Odată ajunși, Fanny îl întrebă pe fecior :

— A sosit doamna Saxby ?

Doamna Saxby nu sosise.

— Vom lua ceaiul pe terasă, o aștept pe doamna Saxby.

Dar se pare că doamna Saxby uitase de invitație și nu se arătă în acea după-masă la Hockley.

Îndată după ceai, Dettrick urcă în camera lui. Avea de scris cîteva epistole. Și iată ce i-a scris prietenului său Francis Greene :

Hockley, August 1910

„*Dragă F.,*

Azi după-masă am fost la Seyton. Lady Weston a avut ideea acestei vizite și n-am putut spune nu ; *deși uram și mă temeam de acest supliciu, deși gîndeam că va fi o adevărată ordalie, totuși, într-un fel, doream să mă duc. Luasem însă hotărîrea ca în ruptul capului să nu vizitez casa însoțit de ele...*

Am fost întrerupt, reiau acum firul.

Am plecat pînă acolo cu automobilul — e la o depărtare de numai zece mile. Casa e de închiriat. Soții Carrington-Smith, care au ocupat-o pînă acum, au plecat la sfîrșitul lunii iulie sau chiar mai devreme. A. este încă în străinătate. Ne-a întîmpinat doamna Holloway. M-a recunoscut pe dată, dar nu s-a trădat prin nici un semn pînă cînd nu am rămas singuri. Eu am sugerat celor două doamne, justificînd că ele au vizitat casa de nenumărate ori pînă acum, să mă lase să o văd singur, urmînd apoi să le întîlnesc în grădină ; doamna Choyce a părut să sesizeze ceva și a tras-o cu sila în grădină pe maică-sa, care nu se satură niciodată de „vizionări" și care, cred, dorea să vadă în casă ceva ce nu văzuse încă. Doamna Holloway m-a condus în salon. Scaunele erau acoperite cu huse din olandă cafenie, în rest, totul neschimbat. Masa de desen era la locul ei, cu paharul de apă pe tăblia de țiglă verde, cu paleta de porțelan pe care se mai găsea încă o fărîmă de oxid de crom (transparent) verdele acela pe care nu-l putea împerechea cu nimic, îți aduci aminte ?

Și harpa e acolo, și clavecinul ; am întrebat-o pe doamna Holloway dacă clavecinul a fost vreodată acordat, iar ea mi-a răspuns : „Da, vine regulat un acordor de la Londra". Am privit poveștile din raftul de cărți. Toate erau la locul lor : Monsieur le Vent et Madame la Pluie [1], *mica ediție Tauchnitz, legată în albastru, din operele lui Ouida, albumul legat în pergament în care intenționa să copieze extrase. Exista un singur extras în el. Îți mai aduci aminte ce era ? Îl copiase de pe un tablou și nu dintr-o carte. De pe un tablou pe care-l găsise la Perugia, ultima oară cînd fusese în Italia. Mi l-a arătat cînd s-a întors — și după aceea nu l-am mai văzut. Era*

[1] Domnul Vînt și doamna Ploaie (fr.).

lucrat în mătase şi reprezenta marea. Cîteva stînci în stînga, ţesute în argint, pe care era cocoţată o bisericuţă albă cu turlă. Două bărci pe mare, un nor şi un soare triunghiular pe cer ; plutind pe valuri, o cruce sumbră, cu o inimă în flăcări şi un sul de pergament lucrat în mătase albastră cu fir de aur. Pe sul era scris : Velut mare contritio mea [1]. *Acest citat l-a copiat în album.*

Atît şi nimic mai mult. Nu se mai cerea adăugat nimic altceva. Nu ştiu pe unde o fi acum tabloul. Am urcat apoi sus. Întîi într-o cămăruţă pătrată, cu lambriuri frumoase şi un cămin înalt, sculptat. Aceasta era odaia lui, m-a lămurit doamna Holloway. Alături era dormitorul ei. Totul păstrat exact cum a fost. Pereţii nu sînt lambrisaţi ci acoperiţi cu un tapet de modă veche, victorian. Pe tăblia patului — o piesă Chippendale cu baldachin — atîrna un crucifix, iar deasupra căminului o fotografie a lui Harry la vîrsta de doi ani. Nici un alt tablou. Lîngă pat, în dreapta, chiar peste prie-Dieu [2], *o mică statuetă de fildeş, pe soclul căreia e gravat* „Stella Maris“ [3]. *Doamna Holloway a deschis obloanele. Pe o măsuţă de toaletă era un flacon din sticlă neagră cu apă de roze şi un flacon cu apă de lavandă, cu o etichetă de email pe el.*

Ferestrele dau spre peluze, către sud. Am deschis o fereastră şi soarele şi zumzetul zilei de vară au năvălit înăuntru. Îmi lipsea zgomotul maşinii de tuns iarba, pe care ajunsesem să-l asociez cu casa, dar uitasem că era sîmbătă după-amiază.

Nu i-am pus doamnei Holloway nici o întrebare, în afara celor legate de locuinţă, iar ea a păstrat tăcerea. În timp ce contemplam dormitorul, doamna Holloway a ieşit să aducă ceva. M-a întrebat dacă aş dori să văd camera de oaspeţi. I-am răspuns că da. Am intrat în ceea ce se numea pe vremuri „odaia albastră“. Era foarte frumos aranjată. Un pat cu baldachin şi perdele de mătase albastru-cenuşii, pereţii lambrisaţi şi vopsiţi într-un galben şters, care o fi fost cîndva galben-canar. Apoi am intrat în camera din lemn de stejar, care, din cît am văzut, nu conţine nimic din stejar în ea, ci numai un tapet Morris — flori pe un fond închis — şi perdele de un albastru marin. Toate încăperile sînt puse la punct cu grijă, pe

[1] Necuprinsă ca marea e deznădejdea mea (lat.).
[2] Scăunaş pe care se îngenunche la rugăciune (fr.).
[3] Steaua mării (lat.).

toate măsuțele de scris sînt condeie și hîrtie de scrisori. În oricare dintre camere ar intra azi un oaspete, ar găsi totul pregătit la îndemînă. Mai e o cameră de oaspeți, denumită „odaia preotului", cu pereții complet lambrisați ; și asta-i tot ce-am vizitat. Apoi am coborît la parter și m-am uitat la sufragerie, care a rămas întocmai cum a fost, cu cristalurile de pe bufet și cu nișa de lîngă hol. După care am intrat în bibliotecă. Și aci totul neschimbat ; plutește încă aroma tutunului folosit de el. Am trecut pe lîngă încăperea încuiată. A. o păstrează zăvorîtă.

— Asta-i odaia de zi ? am întrebat.

— Da, mi-a răspuns doamna Holloway ; și dormitorul de alături e încuiat. Acolo a zăcut doamna Adeane cînd s-a îmbolnăvit, căci era mai comod pentru infirmieră, care dormea alături, în odaia de zi. În acest dormitor și-a dat sufletul doamna Adeane. N-am voie să-l deschid pentru nimeni și totul a fost lăsat neatins. Cărțile de pe noptieră, ceasul deșteptător, ceasul de mînă, mătăniile, cartea de rugăciuni. Și în odaia de zi a rămas totul încremenit, pînă la scrisoarea pe care începuse s-o scrie cînd i s-a făcut rău și pe care n-a mai terminat-o. Un capăt de ață n-a fost mișcat din loc. Pînă și florile au fost lăsate să se veștejească în vaze.

Am întrebat-o dacă A. vine vreodată pe aici. Mi-a răspuns că a fost doar o singură dată în ultimii doi ani și că nu a intrat în casă. A discutat afară cu doamna Holoway. Petrece perioade din ce în ce mai lungi în străinătate și ea e convinsă că nu se va mai reîntoarce. Păstrează încă mica locuință din Londra. Casa de aci a fost de două ori închiriată ; o dată înainte de a fi fost luată de familia Carrington-Smith, care a găsit că, pentru un om de afaceri, e situată la prea mare distanță de Londra.

Ne-am întors în salon și parcă nu-mi venea a crede că n-am s-o văd și pe ea intrînd, deși o simt mai îndepărtată decît cel mai îndepărtat dintre aștri. Se spune că uneori percepi prezența celor morți. Nu știu ce se înțelege prin asta. Eu însă simțeam plutind acolo tot ce înseamnă ea, tot ce ține de ea, și pornește de la ea, și se îndreaptă către ea. Totul, în afară de ea însăși. Doar ea se mistuise... o ! și cît de departe ! Mi se părea cu ne-

putință să fie aceeași încăpere, cu neputință ca eu să fiu același... cînd stai să-ți aduci aminte... Îmi amintesc că odată am venit aici, așteptîndu-mă s-o găsesc, și ea era plecată. În casă nu erau decît A. și copiii — ea plecase pe neașteptate la Londra. Îmi aduc aminte ce ciudat de pustie și de moartă părea întreaga locuință, îmi aduc aminte că m-am întrebat atunci ce-aș simți dacă aș ști că a plecat pentru totdeauna, că nu se va mai întoarce niciodată. Numai la acest gînd și m-am simțit bolnav — buimac — pînă-ntr-atît încît a observat și A. care, gîndind că mi s-a făcut rău, mi-a oferit un whisky cu sifon, iar eu i-am răspuns pretextînd că am dureri reumatice... dar tu știi că de altceva era vorba.

Acum aveam senzația că întregul loc încetase să mai existe, că eu mă dizolvasem odată cu el, că eram doar o fantomă rătăcind într-o lume de fantome sau pe un tărîm fabulos, simțeam că pînă și Lady Weston și doamna Choyce erau făpturi ireale, plăsmuiri de vis.

Și atunci doamna Holloway m-a readus la realitate, spunîndu-mi :

— Mai este o singură cameră pe care s-ar putea să doriți s-o vizitați.

— Care anume ?

— Capela. Încăperea folosită drept capelă. Din dispoziția domnului Adeane, și aceasta a fost lăsată neatinsă.

Am străbătut coridorul pe unde se zbenguiau diminețile Harry și Jack, am trecut pe lîngă odaia îngrijitoarei, îndreptîndu-ne spre acea încăpere din capăt, pe care ți-o amintești. Am pătruns înăuntru. Neschimbată — doar candela era stinsă. Flori în jurul celor două statui : trandafiri și crini.

— Domnul Adeane a dat dispoziții să fie întotdeauna flori proaspete în cupe, dar oricum și eu le-aș fi pus, îmi comunică doamna Holloway în șoaptă.

— Da, desigur. Bănuiesc că acum nu se mai fac slujbe aici.

— Ba da, domnule. Vreau să spun duminicile. Domnul Adeane a dat dispoziții foarte stricte în această privință și a aranjat ca totul să decurgă ca și mai înainte. Părintele Jackson vine în fiecare duminică din Illminster cu bicicleta, exact ca pe vremuri, chiar și cînd sînt chiriași, ca acei de pînă acum.

— Dar cine participă la slujbă ?

— O, domnule, ca și mai înainte : cîțiva săteni, cîțiva vecini. Sînt, har Domnului, destui, și domnișoara Elstree de la The Towers cîntă la armonium.

Ciudat, era singura încăpere din casă care nu mi se părea pustie. Capela e opera mîinilor ei și a rămas absolut intactă.

Găsesc că-i minunat din partea lui A. să continue toate ritualurile, mai cu seamă că nu-i plăceau. Mă întrebam dacă băieții or fi venind vreodată pe aici, dar n-am vrut s-o chestionez. Pe scaunul ei se găseau o carte și o batistuță. Am privit-o, iar doamna Holloway, observîndu-mă, m-a lămurit iar :

— Da, domnule, totul a fost lăsat întocmai cum s-a aflat în acea dimineață.

Am ieșit din capelă, ne-am întors pe coridor și am aruncat o privire în sala de lecții a copiilor. Era la fel și părea cea mai moartă încăpere dintre toate. Cărțile de clasă erau înșirate în rafturi — Noël et Chapsal, *gramatica,* Noțiuni de latină *de Smith,* les Fables de La Fontaine, *cîteva cărți de religie,* Catechismul copiilor, Povestiri după Homer.

În încăperea aceasta am simțit cum spaima îmi încleștează inima, atît de mare era nevoia să aud un hohot de rîs. Sala aceasta era întotdeauna plină de rîsete.

— Unde-și petrec vacanța domnii Harry și Jack ? am întrebat.

— La mătușa lor, doamna Ralston, în Hampshire, îmi răspunse îngrijitoarea, fără alte comentarii.

Îmi amintesc că am întîlnit-o o dată pe doamna Ralston. E sora lui A., o văduvă severă, cu o familie numeroasă și principii rigide. Mă durea inima pentru Harry și Jack.

— Dar la școală se simt bine, nu ?

— Se simt mai bine la școală decît în vacanță, bieții îngerași !

Aud gongul de masă... Trebuie să mă opresc aici — voi încerca să continui mîine..."

Scrisoarea n-a fost niciodată continuată.

CAPITOLUL XII

LEO DETTRICK ÎNCHIRIASE FERMA numai pînă la sfîrşitul lunii septembrie. Cu o zi înainte de întoarcerea lui Michael din Canada şi de expirarea termenului de închiriere a vilei, sosi pe bicicletă, ca să-şi ia rămas bun de la Fanny. O găsi în grădina inundată de margarete şi crizanteme, ciugulind panselele ofilite care creşteau printre răzoarele de trandafiri din faţa casei. Era singură. Copiii plecaseră la plimbare cu guvernanta.

Lady Weston se întorsese cu cîteva zile în urmă la Londra.

— Am venit să-mi iau rămas bun, o anunţă el. Asta-i ultima mea zi aici.

Fanny continuă să plivească, distrată.

— Te-au evacuat ?

— Da, proprietarul fermei se întoarce mîine. De fapt e o proprietăreasă, nu un proprietar — o anume domnişoară Frip. Şi-a petrecut vara în Elveţia.

— Ai reînchiria casa şi anul viitor, dacă ar mai da-o ?

— Categoric. Mi se potriveşte de minune. E cît îmi trebuie de mare şi foarte liniştită. Un loc unde într-adevăr s-ar cuveni să poţi lucra.

— Şi n-ai lucrat ?

— În vara asta n-am realizat mare lucru, oricum mai puţin decît m-aş fi aşteptat ; totuşi, un început tot am făcut. Nu sînt însă sigur dacă nu-i un fals început şi dacă nu va trebui să reiau toată cartea de la capăt.

— În locul dumitale n-aş face-o. Atîta cît mi-ai povestit din ea, sună admirabil.

Urmă o tăcere.

— Şi dumneata ce planuri ai ?

— N-aş putea spune pînă nu se întoarce Michael. Mîine va fi acasă. Înainte de a fi plecat, proiectasem o călătorie în străinătate. Se gîndea să plecăm în octombrie la Florenţa sau poate că mai întîi la Veneţia şi după aceea la Florenţa. Dar nu sînt sigură dacă am să plec.

— Nu-ţi place să călătoreşti ? Te-ai săturat de atîta străinătate ?

— Nu-i vorba de asta. Nu sînt convinsă că el doreşte realmente să plece. Cred că o face pentru mine. Socoteşte că m-am simţit prea singură în tot acest răstimp.

— Sper că ai să pleci, pentru că în cazul ăsta s-ar putea să ne întîlnim. Şi eu voi fi în Italia în lunile octombrie şi noembrie.

— Zău ? La Florenţa ?

— La Florenţa şi apoi la Roma.

— Şi după aceea ?

— Mă întorc la Londra. Presupun că şi dumneata la fel ?

— Cred că da... pentru un timp. De Crăciun vom fi aici. Trebuie să vii şi să stai la noi.

— Cu dragă inimă. Va fi multă lume ?

— Nu ; doar noi şi mama ; de obicei invită şi Michael pe cîte cineva. Vezi bine, în casa asta nu încape prea multă lume.

— Sper că voi putea închiria ferma şi anul viitor. E regiunea care-mi place cel mai mult şi-i destul de departe de Londra.

— Domnişoara Frip o închiriază în fiecare an ?

— Mi-e teamă că nu. Într-un an a închiriat-o iarna; ceea ce nu mi-e de nici un folos.

— Dar Thorndyke nu-i singura casă de pe aici pe care o poţi închiria. Mai sînt şi altele. De pildă, Seyton ; presupun însă că reşedinţa e prea mare.

— Mult prea mare şi, în afară de asta, n-aş putea niciodată să locuiesc acolo.

Fanny nu rosti nici un cuvînt.

— Am cunoscut bine familia Adeane. Nu ştiu de ce nu ţi-am mărturisit niciodată acest lucru, mai ales după ziua aceea cînd am fost acolo cu mama dumitale. E stupid, dar n-am putut să-ţi spun. E într-adevăr stupid.

— Înţeleg. Am simţit că mai fuseseşi acolo.

— I-am cunoscut foarte bine. Mă duceam regulat la Seyton şi-i întîlneam foarte des şi la Londra.

— Domnul Adeane lucra în City, nu ?

— Da, şi avea relaţii de afaceri la Buenos Aires. Acolo a întîlnit-o.

— Dar ea nu era străină ?

— Nu, englezoaică ; mama ei era spaniolă. *Spaniolă,* nu sud-americană. Daphne se născuse în Argentina. A fost o poveste curioasă. Adeane plecase acolo pentru afaceri şi a întîlnit-o cînd era doar o copilă. S-a îndrăgostit de ea de la prima vedere. Îţi imaginezi ce fel de tip e el. Un om de afaceri, dar din speţa bună ; onest, practic, lip-

sit de fantezie, dar cumsecade. Nu-l preocupa altceva decît afacerile lui. Cred că ea împlinise optsprezece ani cînd a cunoscut-o. Mama ei murise și nu avea decît tată; bănuiesc că au existat unele împotriviri la căsătorie. Existau și diferențe de religie: ea era romano-catolică. Dar Adeane a declarat că n-are nici o importanță. Copiii urmau să fie botezați în religia catolică. A acceptat și acest lucru (deși nu cred că era întru totul de acord), dar rudele ei au ridicat totuși obiecții. I-au cerut să mai aștepte. Ea însă nu voia cu nici un chip să aștepte. Era hotărîtă să se mărite cu Adeane. Tatăl și rudele i-au cerut să amîne căsătoria cu un an. Drept care a început să se ofilească și a căzut la pat. Era și așa foarte plăpîndă; s-au speriat cu toții și au cedat — așadar, cei doi s-au căsătorit, și au plecat în Anglia. Adeane era foarte bine situat. Într-o zi, din întîmplare, au văzut reședința de la Seyton; ei i-a plăcut nebunește și Adeane i-a cumpărat-o. Locuiau alternativ aici și la Londra. Clima englezească, mai ales clima din această regiune, era prea rece pentru ea. Adeane era conștient de acest lucru și încerca s-o țină cît mai mult în străinătate, dar ea refuza, deși au petrecut un timp în Italia și apoi în Spania. Au avut doi copii — doi băieți; ambii sînt acum la școală la Birmingham. Cînd împlinise doar douăzeci și cinci de ani, ea s-a îmbolnăvit destul de serios. Pe atunci numărau șapte ani de căsnicie. Era foarte fragilă și mereu se îmbolnăvea. Un timp au locuit la Bournemouth și, cea din urmă iarnă, sau o parte din ultima iarnă înainte de a muri au petrecut-o la Madeira; dar nu-i plăcea să stea în străinătate, deși fusese crescută la Tropice.

— Presupun că el îi era foarte devotat?

— Da, foarte. De cînd a pierdut-o nu-și mai poate reveni. De atunci nici n-a mai pus piciorul în reședința de la Seyton, și acum își petrece întreaga iarnă la Madeira.

— Copiii nu înseamnă o alinare pentru el?

— Nu prea cred. Nu înțelege psihologia copiilor și cu atît mai puțin a băieților. Îl intimidează. Sora lui are grijă de copii. E o femeie drăguță, dar... cred că băieții se simt mai bine la școală.

— Bieții de ei! Unde ai întîlnit prima dată familia, în străinătate?

— Nu, i-am cunoscut la Londra, la Lady Jarvis; dealtfel erau prieteni cu un bun amic al meu, cel mai bun

prieten al meu, Francis Greene, medicul. El i-a cunoscut pe undeva, în străinătate.

— I-a cunoscut bine ?

— Da, era prieten cu amîndoi. Fără nici un substrat romantic sau sentimental. Nu-i genul ăsta de om. Vreau să spun că-i un om pentru care idila şi dragostea nici nu există. Tipul de om care se căsătoreşte din raţiuni practice.

— Un Sherlock Holmes ?

— Da, un Sherlock Holmes. Dar un caracter frumos.

— Aşa era şi Sherlock Holmes.

— Da, dar Francis are o minunată pătrundere psihologică şi o extraordinară intuiţie.

— Aşa avea şi Sherlock Homes.

— Da, dar cu el lucrurile stau altfel. E tot atît de energic, dar nu-i mereu în căutare de senzaţii tari.

— Nu ia cocaină ?

— Nu, n-are nevoie să ia cocaină.

— Dar ea îl plăcea ?

— Ea nu trăia decît pentru soţ şi pentru copii ; şi dacă ai şti cît de diferiţi erau ea şi Adeane, ai rămîne surprinsă.

— Nu ştiu cum arată domnul Adeane, dar am văzut un portret al ei la o expoziţie.

— Un portret de Henriquez la expoziţia lui Walter Bell ?

— Da. Îi semăna ?

— Da, într-un fel îi semăna şi în alt fel nu-i semăna deloc. Se spune uneori de unul sau de altul că-i imposibil de prins pe pînză. E un adevăr. Cred că, într-o oarecare măsură, toţi sîntem cu neputinţă de prins pe pînză. Cel puţin aceia dintre noi a căror frumuseţe ţine de *a patra dimensiune*. Fie că aceasta-i timpul sau tonalitatea sau orice altceva o fi... şi ea aşa era. Nu avea nimic extraordinar în trăsături — erau trăsături neregulate. Dar avea acel ceva... acel ceva inefabil. Expresie presupun, sau ritm — sau fascinaţie. Era ca o zi de vară, ca mireasma de verbină sau de micşunea. Avea ochi catifelaţi, plini de înţelesuri, ochi de neuitat, şi radia o lumină — o dulceaţă — pe care nici un tablou n-ar putea-o surprinde... şi avea mîini foarte frumoase. Era ca o melodie... ceva ce pluteşte în suspensie — vreau să spun ceva care cere un răspuns, ca o muzică spaniolă ori rusească, din acelea care par să nu sfîrşească niciodată... care sfîrşesc cu o între-

bare... se cheamă că se încheie pe dominantă, aşa mi se pare. Oricum, se încheie pe ceva care cere imperios un nou început, ceva care te lasă mereu nesatisfăcut.

— Pictorul Henriquez a cunoscut-o bine ?

— Nu foarte bine, dar era îndrăgostit nebuneşte de ea. Din asta i s-a tras şi moartea.

— Ea îl iubea ?

— Nu, şi Henriquez ştia.

— Nu a regretat niciodată că s-a măritat atît de tînără ?

— Nu, nu cred.

— Găsesc că-i *minunat*... e minunat ca la o vîrstă atît de necoaptă să ştii atît de bine ce vrei de la viaţă.

— Chiar dacă ar fi regretat, n-ar fi arătat niciodată. Nimeni n-ar fi ştiut.

— Ce curios că, fiind crescută la Tropice, îi plăcea totuşi Anglia !

— Da ; niciodată n-a dorit să se reîntoarcă în America de Sud. N-avea nimic împotrivă să plece în Franţa sau în Italia, dar de Argentina nici nu voia să audă. Spunea că nu le-ar prii copiilor.

— Dar ce s-a întîmplat cu rudele ? Nu le-a mai revăzut niciodată ?

— Niciodată. Cel puţin nu acolo. Tatăl ei a venit de două ori la Londra, ca s-o vadă, apoi s-a prăpădit. Celelalte rubedenii, unchi şi mătuşi, nu contau ; s-au lepădat de ea cînd s-a căsătorit. Dar la taică-su ţinea mult.

— Era pioasă ? Nu vreau să spun bigotă, dar respecta dogmele cu stricteţe ?

— Nu era bigotă. Dar foarte... nu ştiu cum s-o definesc. Cred că era preocupată. Nu vorbea niciodată despre aceste lucruri, cel puţin nu cu mine. Ştia că eu...

— Gîndea, probabil, că toate astea nu înseamnă nimic pentru dumneata ?

— Exact... invincibila ignoranţă.

— Şi nu protesta ?

— Nu ştiu... destul de ciudat, în ce mă priveşte pe mine nu protesta. Cred însă că o supăra lipsa de credinţă a lui Francis Green, pentru că la el necredinţa lua forme mai violente şi se întemeia pe o concepţie ştiinţifică — avea un caracter de dogmă. Lipsa mea de credinţă i se părea, cred, naivă — întemeiată pe nimic. Dar ştia prea

bine că n-am ce face — că aş fi dat orice pe lume să fi putut împărtăşi credinţa ei.

— Îţi vorbea despre acest lucru ?

— Niciodată. Vezi, nu era o persoană prea vorbăreaţă. Era sfioasă... pînă cînd reuşeai s-o cunoşti mai bine.

— Şi după aceea ?

— După aceea, vorbea... Nu spunea prea multe, doar atîta cît să te facă să înţelegi totul.

— Crezi că era fericită ?

— Nu, dar cine-i fericit pe lumea asta ?

— Dar dacă-şi iubea soţul, aşa cum spui, ce-o făcea să fie nefericită ?

— Îl iubea... de bună seamă. N-a încetat nici o clipă să-l iubească. Dar cred că în adolescenţa ei îşi făurise mari iluzii şi apoi a constatat că realitatea arată cu totul altfel. Cred că înainte de a se mărita, şi chiar la măritiş, a clădit tot felul de castele de nisip — castele miraculoase — care apoi s-au spulberat. Nu era vina lui Adeane... asta-i viaţa. Şi ea crezuse că viaţa-i altfel... cu toţii credem aşa, nu ? Şi apoi, bănuiesc că pe ruinele fermecătoarelor castele de basm şi-a durat o colibă de lemn în care să poată trăi, mai mult sau mai puţin comod, dar nu sînt sigur că efortul de a o înjgheba şi de a pretinde că e o mare reuşită nu a fost acel ceva care a dat-o gata.

— Da, înţeleg. Dar domnul Adeane era tot timpul convins că e fericită şi se purta frumos cu ea ?

— S-a purtat întotdeauna frumos cu ea; dar nu sînt sigur că o socotea fericită. Nu ştiu ce gîndea el. Nu vom şti niciodată ; nimeni nu va şti. Adeane nu e ceea ce se numeşte un mare taciturn, dar e un om care nu vorbeşte ; imposibil să ghiceşti ce gîndeşte.

— La Seyton se simţea bine ?

— Da ; mai bine ca oriunde. De parcă ar fi locuit acolo într-o viaţă anterioară şi aparţinea încă acelei epoci. Puteai s-o plasezi în oricare perioadă dintre secolul al şaptesprezecelea şi Waterloo. Îţi dădea impresia că e străină — dar străină nu în sensul de persoană venită din altă ţară, ci din alt *timp*. Mental, vorbea o altă limbă şi gîndea alte gînduri decît cei din jurul ei. Obişnuia să cînte la harpă şi la clavecin, şi să se acompanieze din gură. Nu avea voce puternică, dar foarte plăcută. Cînta în franceză şi în spaniolă. Îmi plăcea s-o urmăresc în capelă.

— Există o capelă la Seyton ?

— Da ; la parter ; răspunde în grădină ca o prelungire a coridorului — un singur cat, n-are nimic clădit deasupra. N-ai văzut-o ?

— Nu ; nu ne-a fost niciodată arătată.

— Îmi plăcea s-o urmăresc în capelă, cînd îngenunchea seara, singură, în fața uneia dintre figurile acelea... stătea foarte dreaptă, cu brațele înălțate, cu un șal spaniol din dantelă neagră drapat pe cap, nemișcată ca o statuie. Oferea o priveliște încîntătoare, și i-am spus lui Henriquez că așa ar fi trebuit s-o picteze, dar mi-a răspuns că nu poate.

— O vedeai des ?

— Da, mereu... aproape zilnic, dar niciodată singură ; întotdeauna era înconjurată de lume și totuși am cunoscut-o mai bine decît am cunoscut sau voi cunoaște vreodată pe oricine altcineva. Nu ezit să-ți spun că am iubit-o, că am trăit pentru ea și *numai* pentru ea, că nu mă puteam gîndi la nimic altceva, că nici acum nu mă pot gîndi la nimic altceva și că, de cînd a murit ea, eu nu mai trăiesc. Știi, de la moartea ei nu am mai fost în stare să scriu vreo carte. Mă străduiesc acum să scriu una, dar după cum ți-am spus, n-am izbutit mare lucru. Îți dai seama cît de greu e totul pentru mine. Am încercat să călătoresc, am încercat tot ce se poate încerca, dar nu pot uita. Așa sînt eu făcut. Ea însemna pentru mine viața, întreaga viață. Îmi era deajuns s-o văd, să știu că trăiește, că respiră. Știam că nu mă iubește, că n-ar fi putut să mă iubească vreodată — nu cred că era fericită, dar nu din această pricină și nu din vreo pricină de această natură. Era ceva mult mai mare, mult mai adînc, ceva profund ce nu poate fi exprimat — ceva ce ea nu putea exprima... și apoi existau în ea întregi zone neexplorate, de care eu nu aveam idee.

— Lumini de argint și întunecimi nebănuite...

— Da. De pildă, religia ei — toate astea n-au nici o semnificație pentru mine, au fost și sînt de neînțeles. În ce mă privește, putea să creadă cu aceeași fervoare și-n zeii din Olimp. Și ea știa prea bine acest lucru. Pe de altă parte, îi spuneam că nu înțeleg cum de s-a putut mărita cu Adeane. Că nu înțeleg cum de poate fi prietenă cu Francis Greene, deși acesta era, și este încă, cel

mai bun prieten al meu. Vreau să spun că nu înțelegeam cum de poate fi doar o simplă prietenie între ea și Francis Greene și nimic mai mult. Din moment ce erau prieteni, eram îndreptățit să cred că ea nutrește și alte sentimente față de el — și de fapt nu era așa. Francis e un bărbat foarte bine și atrăgător. Așa stăteau lucrurile ; femeia asta era o permanentă enigmă pentru mine. Nu mai există nimeni ca ea — deși, în chip destul de bizar, dumneata îi semeni într-un mod la fel de ciudat — dumneata îmi amintești de ea, deși nu semănați cîtuși de puțin.

— E curios că-mi spui asta ; mi-a mai spus-o și altcineva, un prieten al nostru, colonelul Branksome. Mi-a declarat odată că semăn cu doamna Adeane. Și dumneata crezi că n-o interesa nimeni în afară de soțul ei — nici artistul spaniol, nici domnul Greene — vreau să spun doctorul Greene ?

— Nu ; nici nu se sinchisea de ei. Vedea în ei doar prieteni. Din punctul ăsta de vedere avea o mentalitate meridională. Îi plăcea să aibă tot timpul o mică suită de prieteni, cu care fuma împreună și purta conversații nesfîrșite, toată ziua și toată seara dacă ar fi fost posibil. Ceea ce lui Adeane nu-i era pe plac ; îl plictisea. Francis, în schimb, se simțea bine. Eu îi detestam pe toți ; îmi călcau pe nervi. Vezi, mai erau și alții în afară de aceștia. Oriunde se ducea, roiau oamenii în jurul ei ; a reușit să transforme pînă și Anglia răsăriteană într-un *patio*[1] hispano-sud-american. Atrăgea toți bărbații. Acolo unde existau, absolut toți : dascălul, doctorul, pastorul, moșierul, bătrînul unchi al soțului dumitale, toți erau îndrăgostiți de ea. Femeile spuneau că-i o ființă primejdioasă, dar cînd o cunoșteau mai bine erau fermecate de ea. Îi fermeca pe toți fără să miște un deget — vorbea atît de puțin. Doar cît se mișca și surîdea și te privea și exercita o atracție asupra ta — și fiecare o găsea irezistibilă.

— Cînd era la Londra ce făcea ?

— Exact același lucru. Seara, după cină, era de obicei acasă și stătea în fața unui samovar, împărțind ceai și țigări. Se culca întotdeauna foarte tîrziu. Seară de seară erau cel puțin trei-patru musafiri la ea.

— Printre care dumneata și doctorul Greene ?

---

[1] Curte interioară, deschisă, la clădirile spaniole.

— Da, şi alţii — Henriquez — şi tot felul de oameni.

— Era interesată de multe lucruri ? Vreau să spun avea pasiuni — îi plăcea să citească ? Parcă spuneai că avea simţ muzical ?

— Cred că citea foarte puţin. Îndrăgea o carte sau două, îi plăceau cărţile ilustrate şi unele poezii, mai ales poezia străină. Citea, desigur, în spaniolă şi în franceză, şi apoi picta în acuarelă, tot felul de teme, scene miniaturale gen Watteau [1], care aminteau de pictura pe porţelan, sau pur şi simplu peisaje obişnuite. Şi avea un tuşeu foarte delicat. Îţi dădeai seama imediat de acest lucru, fie că o ascultai cîntînd la harpă, sau la clavecin sau la pian ; simţeai aceeaşi gingăşie şi cînd picta sau planta flori. Nu reuşesc s-o descriu. Ai să crezi, desigur, că vorbesc aiurea sau că exagerez. Sînt scriitor şi artist şi un om cu imaginaţie, aşa încît e *mon métier* [2] să plăsmuiesc, să văd ceea ce nu există cu adevărat. Dar Adeane, omul de afaceri, a simţit acelaşi lucru şi de asta s-a căsătorit cu ea. Şi Greene, care e un fanatic om de ştiinţă, cu o gîndire unilaterală, un om care nu-i preocupat decît de munca lui, care nu cunoaşte distracţii şi recreaţii, pasiuni şi sentimente, un om a cărui unică relaxare şi recreaţie constă în a munci şi în afara orelor de muncă şi în a *discuta despre munca lui,* ei bine, şi Greene a simţit aceeaşi fascinaţie, a recunoscut întotdeauna şi recunoaşte şi *acum.* Deci nu e doar fructul imaginaţiei mele.

— Bietul om, probabil că şi el îi simte lipsa.

— Da, la început i-a resimţit puternic lipsa, dar desigur el are munca lui şi, aşa cum ţi-am mai spus, în structura sa nu există nici o fibră romantică sau sentimentală. *E un realist din cap pînă în picioare.*

— Oamenii de felul ăsta au adeseori o inimă vulnerabilă.

— De acord, dar nu-i cazul lui Greene. El e un om axat pe o singură idee. În viaţa mea n-am întîlnit un al doilea ca el. Auzi adeseori de oameni cu o gîndire unilaterală. Eu unul nu i-am întîlnit însă. El e un asemenea specimen.

— Ce anume înţelegi prin gîndire unilaterală ?

---

[1] Jean Antoine Watteau (1684—1721), pictor de gen, francez.
[2] Meseria mea (fr.).

— Mă rog, înţeleg oameni dedicaţi întru totul unui lucru, unei cauze, unei idei, ceva din afara propriului lor eu, şi pentru care nu mai există nimic altceva.

— Ca artiştii, de pildă ?

— O, vai de mine, nu ! Artiştii sînt cei mai necruţători egoişti de pe scoarţa pămîntului. Ei nu se gîndesc decît la lucrul pe care-l fac pentru ei înşişi şi în raport cu ei înşişi. I se pot devota cu fervoare — artei lor de pildă — şi dacă sînt artişti adevăraţi, atunci sînt devotaţi artei lor. Dar vai şi amar de bietul muritor care le taie calea. Îl folosesc drept carne de tun ; drept atîtea kilograme de carne şi de oase bune de pus la păstrare.

— Adevărat ?

— Sigur că da. Ia-l, de pildă, pe Goethe. I-ai citit viaţa ?

— Da.

— Ei bine, gîndeşte-te la toată liota aceea de sărmane femei — Lili, Lothe, Frau von Stein şi cum le-o mai fi chemînd. Ce mai, a folosit fiinţele umane drept modele pentru poemele sale, pînă ce-a trecut de optzeci de ani. Şi avea dreptate. Noi sîntem biruitorii, iar ei, bieţii muritori de rînd, sînt victimele sacrificate. Şi toţi marii artişti au procedat la fel — Shelley, Victor Hugo ; şi, aş cuteza să spun că, dacă am cunoaşte adevărul, am constata că la fel au fost şi Shakespeare şi Homer. Nu ne-a rămas autobiografia lui Shakespeare, dar avem sonetele lui care sînt mai intime decît orice autobiografie. Mai deunăzi am citit un poem care zicea :

Nici mie însumi nu cutez a-mi spune
Unde mi-e rai şi unde mi-e genune ;
Dar lumii largi îi pot mărturisi
Ce zace dincolo de felul ei de-a fi.

Acesta este motto-ul, profesiunea de credinţă, confesiunea, condiţia *sine qua non* a artistului adevărat. Aceasta este taina artei. Acesta a fost, bănuiesc, crezul lui Shakespeare, al lui Homer şi, dacă am cunoaşte, al tuturor artiştilor, aceasta-i ceea ce fac toţi artiştii — fiecare dintre ei — în mod inconştient, fără îndoială. Dar Francis Greene nu e un artist, şi nici prin vis nu i-ar trece să facă una ca asta. Ar socoti drept ceva *abominable.* Nu pentru că munca lui nu l-ar solicita în aceeaşi măsură în care arta

ne solicită pe noi. Dimpotrivă. E chiar mai absorbit decît noi, pentru că nouă — sau mie cel puțin — nu ne place să vorbim și în orele libere despre munca noastră, pe cînd el nu se simte bine decît atunci cînd discută despre problemele lui, fie vară, fie iarnă, zi de zi și toată ziua, cu fiecare și cu oricine. Dar nu i-ar trăsni prin cap să reproducă ceva sau pe cineva cu care a venit în contact personal. Din punctul ăsta de vedere e nevinovat ca un preot.

— Dar nici dumneata n-ai face-o, nu-i așa ?

— Ba da, eu aș face-o — inconștient, poate, dar aș face-o.

— Vrei să spui că ai folosi lucruri pe care le-ai văzut sau care te-au afectat personal, drept material pentru cărțile dumitale ?

— Depinde de ce înțelegi prin „material". Cînd spun „model" eu nu mă refer la o reproducere fotografică. Adică atunci cînd întîlnesc ceva interesant, nu spun : „Uite, asta-i o chestie bună, am s-o trec în viitoarea mea carte," și nu mi-o notez pe loc în acest scop. Pe de altă parte însă, tot ce văd și tot ce fac, fiecare emoție pe care o încerc, fiecare impresie pe care o primesc, fiecare relație care se stabilește între mine și altă persoană, fiece experiență parcursă, fiecare durere resimțită, fiece bucurie la care iau parte, fiece fior de entuziasm care mă cuprinde, orice afecțiune sau orice pasiune care-și face loc în viața mea, toate acestea sînt destinate, în ultimă instanță, a fi transmutate și folosite, direct sau indirect ; sînt transpuse și transformate. Toate trăirile unui artist — oricît ar fi ele de sordide sau de sublime, oricît de sacre, de pasionale sau de intime, trec în cele din urmă printr-un creuzet, dacă vrei, sau mai curînd printr-un cuptor, aidoma ca la fabrica de biscuiți Huntley și Palmer, și apoi ies prin capătul celălalt, transfigurate în diamante (sau în biscuiți) — opere de artă, bune sau proaste, tot atît de bune ca ale lui Shakespeare, sau tot atît de proaste ca — mă rog, oricare dintre cărțile mele, dacă vrei. Dar acesta-i procesul pe care-l parcurg ; așa este, a fost și va fi. Morala : nu te îndrăgosti de un artist. Se aplică și la bărbați și la femei. Vreau să spun că e la fel de nociv pentru un bărbat să se îndrăgostească de o artistă, ca și pentru o femeie să iubească un artist.

— Vrei să mă faci să cred că vedeai în doamna Adeane, de pildă, material de reprodus, şi că, într-o bună zi, ea va apare, sub o deghizare sau alta, într-o carte a dumitale?

— Nu, nu vreau să spun aşa ceva. Dar pot să-ţi afirm că, deşi în cărţile mele nu găseşti şi nu vei găsi niciodată vreo aluzie directă sau indirectă la ceva sau cineva care ar putea fi interpretat drept Daphne Adeane, totuşi, de cînd am cunoscut-o, nu am scris o singură frază — şi asta va dura cîte zile o să am — o singură frază care să nu fie impregnată de ea, aşa cum o ploscă de vin e impregnată de aroma băuturii, sau o punguţă de muselină e pătrunsă de parfumul levănţicăi pe care a conţinut-o. Aroma, mireasma, rămîn pentru totdeauna. „Poţi sparge vasul în ţăndări, oricît ai dori..." cunoşti versul.

— Şi crezi că asemenea lucruri — asemenea simţăminte — dăinuie pe vecie ? întrebă Fanny.

— Nu întotdeauna ; dar atunci cînd dăinuie, dăinuie pe veci — pînă ce moartea le pune capăt.

În acea clipă, feciorul anunţă vizita doamnei Saxby. Sosise cu gîndul să stea mult şi bine ; avea multe de povestit, de pus la cale, de stabilit. Dettrick îşi dădu seama c-ar fi fost greu s-o aştepte să termine, aşa încît îşi luă rămas bun.

A doua zi părăsi Londra.

CAPITOLUL XIII

CÎND MICHAEL SE ÎNAPOIE DIN Canada, realiză, treptat, că în casă se produsese o schimbare.

Dettrick plecase în Italia, unde avea să rămînă o bună bucată de vreme. Schimbarea pe care o percepea Michael se produsese în Fanny. Era aceeaşi, şi totuşi nu. Părea să se fi reînsufleţit ; ceea ce nu s-ar putea spune că-i uşura situaţia lui Michael. Nu se simţea cu nimic mai aproape de ea ; o privea dinafară şi se minuna.

Proiectul călătoriei în Italia a fost abandonat. Erau prea multe de făcut acasă. Fanny păru uşurată şi declară că nu dorise să plece.

Primea veşti din Italia de la Leo Dettrick, care-i scria cam o dată pe săptămînă, uneori chiar mai des. Fanny

îi răspundea regulat la scrisori, dar, de obicei, misivele lui erau mai lungi decît ale ei.

Era ocupată, mai ocupată decît fusese de multă vreme încoace. În decembrie, urma să aibă loc alegeri generale; ceea ce presupunea o muncă perseverentă și interesantă. Niciodată n-a fost Fanny o mai desăvîrșită soție de parlamentar și, prin centrele locale se vorbea că, deși Michael era un om promițător și că, neîndoielnic, va face carieră, totuși datora foarte mult soției sale. Iar Michael era din plin conștient de toate acestea și foarte recunoscător. Din nefericire însă, își exprima gratitudinea față de oricine, în afară de Fanny.

Ca să recapitulăm, rezultatul ușoarei schimbări a relațiilor dintre cei doi soți era cu totul în favoarea lui Michael, dar acesta îl privea cu un interes total exterior. Nu împărtășea această schimbare — ar fi dorit s-o împărtășească dar nu știa cum.

Cît despre Fanny, și ea începuse să se simtă schimbată. Își spunea că viața ei e plină, că zi de zi copiii deveneau tot mai drăgălași, că activitatea ei e interesantă, cariera lui Michael importantă, iar Leo Dettrick constituia un agreabil element nou. Toate acestea erau adevărate, fără să constituie însă adevărul integral. Pentru a ne apropia de adevărul integral, trebuie să ținem seama de situația lui Leo Dettrick.

Acesta plecase la Florența și la Roma și, de îndată ce s-a instalat în străinătate, și-a și isprăvit cartea, chiar cu rapiditate. Îi spusese lui Fanny că e un lucru imposibil, și totuși imposibilul s-a realizat. Lucrase la carte, încet și intermitent, încă din iunie și, cu toate că în răstimpul petrecut la fermă nu așternuse prea mult pe hîrtie, totuși romanul se rotunjise în mintea lui și-l discutase atît de amănunțit cu Fanny, încît cartea era ca și creată.

Il ne restait plus que de l'écrire [1].

A încunoștiințat-o pe Fanny de acest lucru și de altele, i-a relatat progresele pe care le făcea, i-a cerut sfaturi; le-a acceptat sau le-a respins. Adeseori se lăsa ațîțat de discuție, iar ei îi plăcea să-l stîrnească. Scrisorile lui Fanny îl amuzau. Îl tachina, și acea ironie pe care o bănuise în conversația ei devenea evidentă în scrisori. Corespondența îi făcu să devină mai intimi decît fuseseră

[1] Nu mai rămînea decît s-o scrie (fr.).

înainte. Natura relaţiilor dintre ei nu se schimbă cu nimic, dar ciudata lor intimitate se pecetlui şi se defini odată pentru totdeauna.

Fanny îi scria lui Dettrick ca unui bun prieten, dar într-o manieră atît de impersonală, de parcă ar fi scris unui avocat. Dettrick îi scria lui Fanny cu deplină libertate, dar evitînd orice notă afectivă. În scrisorile nici unuia dintre ei n-ai fi găsit vreo urmă de ceea ce se numeşte *amitié amoureuse*. Cînd prietenia dintre el şi Fanny atinsese un moment crucial, Dettrick a formulat şi a stabilit principiul că, odată cu moartea lui Daphne Adeane, viaţa lui — adică viaţa lui sentimentală — luase sfîrşit. Fanny acceptă întrutotul principiul şi teoria lui, facilitînd în acest fel situaţia.

În ceea ce o privea, simţise şi ea aceeaşi stagnare, deşi nu spusese nimănui. Fanny nu făcea confidenţe. Simţea că viaţa ei sentimentală se încheiase. Aşadar, Fanny şi Dettrick se întîlniseră ca doi tovarăşi de exil sau ca doi deţinuţi în aceeaşi temniţă, care comunică între ei prin bătăi în zid.

Dettrick a rămas în străinătate pînă la Rusalii, iar cînd s-a întors, cartea apăruse. O intitulase *Exil*. Era dedicată lui F.C.

Lui Michael romanul i-a plăcut chiar mai mult decît lui Fanny, care îl privea cu un ochi critic. Michael regăsea în carte multe dintre trăirile lui, pe care nu le văzuse niciodată pînă atunci materializate negru pe alb.

De Rusalii, cînd Dettrick sosi la Hockley, Fanny îşi dădu seama că acum îl cunoştea mult mai bine decît înainte de a fi plecat în străinătate, fapt datorat corespondenţei dintre ei. În acelaşi timp însă, Fanny simţea că atinseseră limita relaţiei care-i unea ; prietenia lor nu va lua niciodată altă formă, niciodată nu-l va cunoaşte mai bine sau mai intim decît în prezent ; şi nici n-ar fi dorit.

Dettrick nu se gîndea la acest lucru şi nu privea în perspectivă. Era concentrat asupra prezentului, asupra ideilor lui ; fără să-şi fi dat seama, Fanny devenise o necesitate pentru el. Făcea parte din însăşi existenţa lui.

O admira. Începuse prin a admira în ea o tainică asemănare cu Daphne Adeane, pe care i se păruse a o fi detectat ; dar o găsise pe Fanny plină de compasiune, înţelegătoare, receptivă şi, mai tîrziu, foarte utilă. O admira, cel puţin aşa îşi spunea el, pentru caracterul şi pentru in-

intelectul ei. Dar acum, fără îndoială, începuse s-o admire și pentru fizicul ei. Se schimbase mult. Părea să fi revenit la viață, asemenea unei plante care a hibernat îndelung și în care, dintr-o dată, izbucnește seva neașteptatei primăveri. Adevărul este că Fanny reîncepuse să simtă gustul de a trăi — viața ei își recăpătase savoarea. Învățase sau, mai bine zis, își reamintise să rîdă, pentru că acum avea cu cine rîde împreună. Și cînd Michael se reîntoarse din Canada, o regăsi pe vechea Fanny, sau urme din acea Fanny pe care o cunoscuse înainte de căsătorie — pe vremea cînd fuseseră logodiți — o Fanny malițioasă, care își rîdea de tine pe furiș, cu coada ochiului, și care uneori spunea lucruri cu totul neașteptate, de o sinceritate brutală.

Dacă viața lui Fanny își regăsise savoarea, cea a lui Dettrick își regăsise gustul pentru muncă ; dar și în viața lui Michael părea că reîncolțise ceva, sau cel puțin simțea că există ceva ce-ar trebui să se reînfiripe, dar avea supărătoarea senzație că nu va fi în stare să capteze acel anume element și să-l rețină.

Relațiile lui cu Fanny și-au reluat vechiul curs, cu o vagă dar foarte importantă schimbare. Pe lîngă faptul incontestabil că Dettrick constituia acum parte integrantă din viața lor, Michael îi îndrăgea tovărășia și-i cerea constant să-și petreacă duminicile cu ei. Aceasta deveni o deprindere și Dettrick își petrecea la Hockley orice duminică în care nu avea alte angajamente ; Fanny nu mai pleca deloc la Londra.

În august, Michael închirie o mică reședință de vînătoare în Scoția și-i invită acolo pe Dettrick și pe George Ayton. În acel an îi întovărăși și Fanny, care petrecu de minune. Michael era încîntat de noua ei bună dispoziție, dar recunoștea cu amărăciune că-i era imposibil să împărtășească această surprinzătoare fază.

La începutul anului următor, Michael plecă într-o misiune în Rusia. Fanny nu se simți în stare să-l însoțească, pentru că aștepta un al treilea copil. Se pregătea pentru nașterea acestui copil cu o nerăbdare pe care nu o cunoscuse pînă atunci. Dorea să fie băiat. Copilul se născu — era într-adevăr băiat. Dettrick îi fu naș — reînchiriase în acea vară Thorndyke — și-i puse numele Leo, după numele lui. Fanny radia de fericire, simțea că o viață nouă începe pentru ea, neștiind, firește, ce lovi-

tură o așteaptă : copilașul muri la o lună după naștere. Fanny rămase nemîngîiată în durerea ei ; a refuzat să plece în Scoția, iar Michael se duse întovărășit doar de George Ayton. În toamnă, Michael fu trimis în Egipt și dori s-o ia pe Fanny cu el. N-o trăgea inima să-și lase copiii, dar Michael, sfătuit de medic că o schimbare de mediu s-ar dovedi salutară, o convinse să vină cu el. Rămaseră în Egipt pînă la viitoarea sesiune parlamentară, cînd se întoarseră în Anglia.

Dettrick se stabilise la Londra și publicase o nouă carte, intitulată *Puntea plutitoare*, care, ca și romanul anterior, era rodul convorbirilor și discuțiilor sale cu Fanny. Cînd Michael și Fanny se întoarseră din Egipt, ea declară că ar dori să locuiască în acel an la Londra. Își dădea seama, în sfîrșit, că destul jelise și se închistase în propria-i cochilie, că durerea o făcuse egoistă, că era aidoma unui cearșaf ud peste viața lui Michael și că sosise timpul să întoarcă o filă nouă. Se simțea capabilă de un început. deoarece clima din Egipt făcuse minuni pentru sănătatea ei. Arăta cu totul alta la întoarcere și niciodată de cînd se căsătorise nu se simțise mai în putere și mai înviorată.

Auzind-o că dorește să rămînă la Londra, Michael se bucură. Și pe el îl lovise crunt moartea copilului, și suferise și mai mult pentru Fanny. I se părea prea crudă această nenorocire care o dobora tocmai cînd Fanny descoperise în viață un nou sens. Dar după aceea, dincolo de orice așteptare, vizita la Cairo, înfăptuise miracole asupra ei. Legaseră foarte multe prietenii la Cairo și Fanny fusese admirată, curtată, răsfățată, solicitată, ridicată în slăvi atît de străinii cît și de englezii de acolo. Ea înțelegea mentalitatea străinilor și viața în străinătate, și se comporta extrem de degajat. Și acest lucru a însemnat o revelație pentru Michael. Văzu desfășurîndu-se sub ochii lui o Fanny nouă și nebănuită. Auzi și văzu lumea admirîndu-i frumusețea, elogiindu-i farmecul, inteligența, cultura. De ce ascunsese oare toate acestea de el ? Și el, de ce nu le putuse descoperi fără ajutorul altora ? A fost nebun. Trăise, în ultimii ani, ancorat în trecut, cînd alături de el, cu el, în preajma lui, exista o prezență atît de încîntătoare. Dar oare nu era prea tîrziu ? Oare nu trecuse prea mult timp pentru ca greșeala să mai poată fi reparată ? Mă rog, trebuia să încerce, va în-

cerca şi va izbuti. „Fapt este, îşi spunea Michael, că, pentru prima oară mă îndrăgostesc de nevastă-mea." Tot timpul descoperea noi faţete ale caracterului ei.

Evident, era cu totul deosebită de alţii. Cu infailibilă agerime de gîndire ajungea întotdeauna la concluziile cele mai adevărate şi te uimea revelîndu-ţi printr-un singur cuvînt că ştia exact ce gîndeşti tu.

„Am fost un imbecil" îşi repeta Michael în drum de la Dover spre Londra, cînd Fanny îl anunţă că ar dori să se stabilească la Londra. Se opriseră cîteva zile la Paris, unde Fanny îşi cumpărase toalete şi fusese foarte admirată de francezi. „Dar nu-i prea tîrziu" se consola Michael.

Dettrick îi întîmpină la gară şi fu şi el uluit observînd schimbarea înfăţişării lui Fanny. Michael îl invită pentru acea seară la cină şi, cînd Dettrick sosi şi fu primit de Fanny îmbrăcată într-una dintre noile rochii de la Paris, rămase cu răsuflarea tăiată. Abia de putea vorbi.

— Arăţi minunat, îi spuse. Cairo ţi-a făcut foarte bine.

— Da, răspunse ea rîzînd. Cred că mi-a priit şi mă simt de parcă aş fi luat un tonic bun.

După cină, Michael trebui să se ducă să-şi vadă şeful. Dettrick rămase cu Fanny în salonul de la etaj, la gura sobei. Fumau împreună.

— Şi, într-adevăr, ţi-a plăcut ? o întrebă Dettrick după ce epuizaseră la cină convenţionalele povestiri şi amintiri de călătorie.

— Da, am gustat fiecare clipă şi m-am simţit bine la Luxor.

— Mi-am dat seama că te simţi bine, pentru că scrisorile pe care mi le-ai trimis erau atît de scurte.

— N-aveam timp de scris şi aveam prea multe de spus.

— Ce ţi-a plăcut cel mai mult ?

— Oamenii erau atît de simpatici — ştii, nu mai fusesem de mult în străinătate.

— Spuneai mereu că deteşti să pleci.

— Da, dar e o mare diferenţă între a te afla în străinătate ca turist şi a te afla acolo din obligaţie. Ca turist, e extrem de distractiv.

— Cred că ţi s-a făcut o curte nebună.

Fanny rîse :

— Da, au fost drăguți. Era acolo un rus care-mi plăcea și ne-am împrietenit bine, și mai era un savant francez care mă învăța să descifrez hieroglife, și un austriac adorabil.

— Ca să nu mai vorbim de englezi, bănuiesc.

— Ei da, erau și cîțiva englezi foarte drăguți. Foarte simpatici cei de la agenție ; și apoi l-am cunoscut pe Andrew Wallace.

— Scriitorul ? Ți-a plăcut ?

— Eu i-am plăcut lui, rîse din nou Fanny. M-a găsit „*minunată*". Ba chiar și cititā. N-a observat lacunele. M-a definit drept unica persoană care i-a înțeles cărțile ! Și cînd te gîndești că eu nu le-am găsit niciodată dificile ; nu ești de aceeași părere ?

— Ba da. Nu pot să-l sufăr. Știu că-i un tip deștept și scrie bine, și așa mai departe, dar nu pot să-l sufăr. Nu se poate să-ți placă, în nici un caz dacă-l cunoști mai bine.

— L-am cunoscut bine. A fost cu noi pe vapor cînd am făcut plimbarea pe Nil.

— Spui toate astea numai ca să mă necăjești.

— Nu. Vorbesc serios. A fost foarte interesant.

— Da. Dar el ți-a *plăcut* ?

— Cred că are talent.

— Vreau să spun ca om. Tu vorbești de el ca scriitor. Recunosc că pare autentic, dar de fapt e un farsor. E un cabotin. Juca teatru.

— Posibil, dar dacă joacă destul de bine încît să mă las amăgită, nu-i cer nimic mai mult.

— Dar ți-a plăcut într-adevăr ?

— „Plăcut" e un cuvînt atît de stupid...

— Va fi, de acum înainte, într-adevăr unul dintre prietenii tăi ?

La început Fanny nu răspunse nimic, și rămase pe gînduri.

— Nu știu, rosti în cele din urmă.

— Bine, dacă va fi, atunci trebuie să renunți la mine. Dettrick se ridică în picioare și începu să străbată încăperea în sus și-n jos. În viața ta nu va exista loc pentru noi amîndoi.

— Ba cred c-ar putea să existe, răspunse ea calm. Tu ești atît de diferit de el. Și apoi nu revine în țară pînă în mai. Scrie o carte mare.

— Despre deşert, presupun, plină de culoare locală.
— Da, despre deşert, dar fără culoare locală... mi-a citit fragmente.
— Şi ţi-au plăcut ?
— Da. La urma urmei şi tu îi admiri cărţile.
— Îi admir creaţia din perioada de început, dar consider că succesul i s-a urcat la cap şi că tot ce scrie acum nu mai merită să fie citit.
— Cartea asta de acum o să-ţi placă.
— L-ai inspirat tu.
— Sper să-l fi inspirat, rîse ea.
— Eşti un diavol, Fanny, spuse Leo aşezîndu-se din nou. Toată lumea te consideră o făptură sfioasă, calmă, retrasă, şi în realitate eşti o frivolă.
— O frivolă ratată. Cred că m-am născut frivolă şi pe parcurs am uitat şi a trebuit să joc un rol. Vreau să spun că a trebuit să devin, de dragul lui Michael, o cuviincioasă soţie de parlamentar, dar acum simt că m-am schimbat. Şi am de gînd să mă distrez — cred că am fost o imbecilă pînă acum. S-a datorat parţial proastei mele sănătăţi şi altor diverse pricini, dar bănuiesc că i-am stricat viaţa lui Michael. I-am posomorît viziunea. Şi acum vreau să îndrept totul. Gîndesc că dacă o să mă distrez eu, o să-l distrez şi pe el. Iarna asta nu mai plec deloc la Hockley. Rămîn la Londra pînă la Paşti, şi după aceea îl iau pe Michael la Paris. Ne ducem în vizită la nişte prieteni pe care i-am cunoscut la Cairo, o oarecare Madame de Luce. E pe jumătate englezoaică, bine situată şi drăguţă. Michael e aproape îndrăgostit de ea, aşa că o să-i facă plăcere şi eu n-am nimic împotrivă.
— Nu eşti geloasă ?
— Ba da, cumplit, dar nu pe ea. Aş fi geloasă pe persoana potrivită, dacă ar întîlni-o.
— Ce fel de persoană ?
— Nu-mi vine în minte *acum,* dar cunosc genul — cu precizie. E genul după care se dau în vînt toţi bărbaţii. Un gen destul de drăguţ dealtfel, ceea ce face situaţia şi mai gravă. Vreau să spun că sînt realmente femei foarte drăguţe. Şi cu atît mai iritante, cu cît nu sînt deloc ceea ce gîndesc bărbaţii că ar fi. Eu sînt geloasă şi pe trecut.
— Pe trecutul lui Michael ?
— Da, foarte geloasă.

— Ai fi geloasă şi pe trecutul cuiva care ţi-ar fi foarte drag ?
— Cred că da.
Urmă o pauză.
— Şi a mai avut Michael şi alte aventuri ?
— A flirtat cu o doamnă Logan, soţia unui colonel, şi cu Madame de Luce, şi cu o italiancă superbă ; dar ştii, Leo, cred că s-a întîmplat un lucru foarte ciudat.
Un nou răstimp de tăcere.
— Şi anume ?
— Nimic, nu mai ştiu ce voiam să spun.
— Ba ştii ; spune-mi.
— Zău c-am uitat — pe onoarea mea.
— Să-ţi spun eu ce era ?
— Poţi să-mi spui orice doreşti, dar n-ai de unde să ştii.
— Voiai să-mi spui că s-a întîmplat un lucru foarte ciudat, şi acest lucru ciudat este că Michael s-a îndrăgostit de soţia lui. Am dreptate ?
— O, nu. Tu nu-l înţelegi pe Michael şi nici pe mine, din acest punct de vedere.
— A, nu ? Şi-am să-ţi spun mai mult. *E prea tîrziu.*
— Ce nonsens ! Socoţi că sînt o soţie rea ?
— Eşti admirabilă. Dar asta-i altceva. Nu vorbesc de tine. Vreau să spun că-i prea tîrziu pentru el. Tu vei fi întotdeauna o soţie admirabilă. Dar ce-mi bat eu gura de pomană ? Ştii prea bine ce vreau să spun.
— Nu cred că ştiu.
— Pur şi simplu că Michael s-a îndrăgostit de tine. Şi că nu era îndrăgostit de tine înainte, pe cînd erai tu îndrăgostită de el. Dar acum e prea tîrziu. Nu-i prea tîrziu pentru tine să mai iubeşti, dar prea tîrziu ca să-l mai iubeşti pe *el*. Vei iubi desigur pe altcineva.
— Ţi-am spus eu vreodată ceva ce nu era adevărat ?
— Nu ; eşti sinceră, omul cel mai sincer pe care l-am cunoscut.
— Bine, atunci trebuie să mă crezi că niciodată nu a existat pentru mine altcineva în afară de Michael.
— Asta ştiu, dar eu vorbeam de viitor.
— Hai să nu ne preocupăm de viitor.
— Încerci să-mi spui că eşti fericită ?
— Da. Viaţa mea e plină, am copiii — s-ar putea să sune naiv, dar nu e aşa — copiii înseamnă atîta bucurie,

o bucurie atît de nouă şi de proaspătă acum, de cînd ne-am întors. N-am să-i mai las singuri niciodată.

— Cîţi ani are Peter ?

— Peter are cinci ani, şi Hester trei, şi e o bomboană.

— Dar copiii nu sînt totul.

— Viaţa mea e plină...

— Cînd spui că viaţa ta e plină şi că pentru tine nu a existat nimeni vreodată în afară de Michael te referi la prezent — dar tu eşti absurd de tînără. Viaţa ta, această anume latură a vieţii tale, de-abia a început. E o prostie să vorbeşti în felul ăsta. Nu se ştie niciodată. S-ar putea ca mîine să întîlneşti pe stradă pe cineva de care să te îndrăgosteşti nebuneşte.

Fanny schimbă subiectul.

— Apropo, a fost şi George Ayton la Cairo.

— Ce face ?

— Încă melancolic din cînd în cînd, dar o să supravieţuiască.

— A fost şi Lady Jarvis ?

— Da, pentru scurt timp. Acum e la Londra, s-a întors înaintea noastră. A, ştii, Andrew Wallace mi-a vorbit de un prieten al tău.

— De cine ?

— Prietenul pe care eu nu am voie să-l văd.

— Francis Greene ?

— Da ; mi-a spus că e un om minunat.

— Şi nu ţi-am afirmat şi eu acelaşi lucru ?

— Mi-ai spus-o mereu ; tocmai de asta doresc să-l cunosc.

— A fost atît de mult timp plecat, şi apoi, aşa cum ţi-am repetat întruna, e timid, nu-i place să întîlnească oameni noi, iese foarte puţin şi urăşte femeile.

— Toate femeile ?

— Da.

— M-ar mira.

— M-ar durea să ţi-l prezint şi să ştiu că nu ţi-a plăcut. N-o să-ţi apară sub lumina lui cea mai favorabilă, tu ai să-l găseşti oribil şi eu o să sufăr. Nu ţi-aş ierta-o.

— Din cîte am auzit despre el, nu văd de ce l-aş găsi oribil.

— Şi-apoi e imposibil să-l scoţi din casă.

— Andrew Wallace mi-a spus că are o mulţime de prieteni.

— Prieteni, da. Asta-i altceva.

— Dar Lady Jarvis îl cunoaşte. Era şi ea de faţă cînd Andrew Wallace mi-a vorbit despre el.

— Ea a cunoscut cîndva toată omenirea... Îţi jur că nu iese niciodată din casă.

— N-ai vrea să-l aduci într-o zi la ceai ?

— Mi-ai cerut lucul ăsta de un milion de ori şi eu nu-ţi pot da un răspuns nou, aşa că îl repet pe cel vechi. Nu, nu şi iarăşi nu ; mai bine mor decît să-l aduc. Ştiu că ar fi un eşec şi nu mi-aş ierta.

— Dar de ce să fie un eşec ?

— N-aş putea să suport ca ţie să-ţi displacă Francis... şi nu cred c-o să-ţi placă.

— Nu poţi şti şi n-ai să ghiceşti niciodată care oameni îmi plac şi care nu... şi de Andrew Wallace ai fi crezut că n-o să-mi placă.

— Şi nici nu-ţi place. Ai spus-o doar ca să mă necăjeşti pe mine.

— Îţi jur că nu, dar să lăsm asta. De ce n-am voie să-l cunosc pe Francis Greene ?

— Nu pot risca acest lucru.

— Niciodată ?

— Niciodată.

— Dar n-o să ai nimic împotrivă dacă o să-l cunosc prin mijlocirea altcuiva ?

— A, nu.

— El ştie că exist ?

— În ultimii trei ani nu i-am vorbit decît despre tine.

— Foarte bine, atunci să lăsăm la voia întîmplării. Nu mai insist.

— Da, foarte bine. Să lăsăm la voia întîmplării.

Michael se întoarse şi schimbară discuţia.

Conversaţia de mai sus a fost într-un fel profetică. A doua zi dimineaţă, Fanny ieşi după cumpărături. Luă un taxi din staţie, la Piccadilly. Se urcă în maşină şi ceru şoferului s-o ducă în Shaftesbury Avenue. De cum dădu şoferul să întoarcă taxiul, o altă maşină intră în el. O ciocnire scurtă, violentă. Fanny fu zvîrlită înainte, căpătă o lovitură destul de urîtă la cap, plus o serie de tăieturi şi contuzii.

Fu scoasă din maşină şi, cu toate că nu-şi pierduse cunoştinţa, era ameţită şi nu ştia ce se întîmplase cu ea.

Se strînsese obişnuita gloată în jur şi un poliţist îşi făcea însemnări. La un moment dat, se apropie un bărbat care declară că e medic. O întrebă pe Fanny unde locuieşte, o duse întîi într-o farmacie unde-i aplică un pansament, apoi o conduse acasă, o sili să se vîre în pat şi telefonă după Michael, care sosi în doi timpi şi trei mişcări. Doctorul îi explică ce s-a întîmplat, îi spuse că Fanny suferea încă de pe urma şocului şi că va trebui ţinută cîteva zile într-o încăpere ferită de lumină. Nu era nimic serios, în cel mult şase săptămîni avea să fie complet restabilită, dar avea nevoie de multă linişte.

— Presupun că aveţi un medic curant ? întrebă el.

— Da, răspunse Michael, doctorul Alston, dar în momentul de faţă e plecat la nu ştiu ce conferinţă.

Lui Michael îi plăcu înfăţişarea acestui medic şi faţa lui îi era vag familiară. Îl găsea simpatic.

— Aş dori să o mai vedeţi dumneavoastră. Nu ştiu nici un alt medic.

— Foarte bine. Îl cunosc pe Alston. E aşteptat să se întoarcă peste cîteva zile. Pînă la întoarcerea lui, o voi îngriji eu pe doamna Choyce.

— Unde locuiţi ? întrebă Michael.

Doctorul îi întinse cartea de vizită, pe care scria :

Dr. FRANCIS GREENE
Cavendish Street Nr. 200

CAPITOLUL XIV

ÎNSĂNĂTOŞIREA LUI FANNY A DEcurs grabnic şi pe deplin mulţumitor. Pe doctorul Greene nu-l mai văzu decît o singură dată, pentru că, între timp medicul lor se întorsese la Londra şi Greene îl pusese la curent cu tot ce se întîmplase. Francis Greene nu era medic practician, ci mai curînd cercetător în boli nervoase. În lumea ştiinţifică, numele lui era foarte familiar. Dar în trecut practicase medicina şi se spunea că intuiţia lui în materie de diagnostic şi pătrunderea sa psihologică erau deopotrivă de adînci ca şi cunoştinţele-i teoretice.

Fanny fusese încîntată să-l cunoască, anticipînd amuzamentul cu care avea să-l tachineze pe Leo Dettrick.

Dar cunoştinţa lor fu de scurtă durată întrucît, curînd după accidentul lui Fanny, doctorul Greene părăsi

Anglia, plecînd în Australia, unde avea de gînd să rămînă un an încheiat.

De Paşti, Fanny fiind complet restabilită, Michael o luă în proiectata călătorie la Paris, unde au fost oaspeţii noii lor prietene ; dar înainte de a părăsi Londra, Michael o întrebă dacă nu sosise momentul să-şi schimbe locuinţa, idee pe care Fanny o acceptă cu entuziasm. Alese în Queen Anne's Gate o casă micuţă, care nu necesita prea mari reparaţii, în afară de o curăţenie temeinică şi un zugrăvit. La mijlocul lunii mai se şi mutară în ea.

În existenţa lui Fanny şi a lui Michael începu o fază nouă şi, după ani şi ani, cînd Fanny avea să arunce o privire retrospectivă asupra acestei perioade, totul avea să-i apară estompat de ceaţă. De un fel de abur, ca o aureolă de vis. A fost fericită ? N-ar fi putut spune, era ca şi cum s-ar fi drogat cu opium şi ar fi luat parte la un soi de sarabandă fabuloasă, un fantastic Decameron. Îşi redobîndise sănătatea, vioiciunea şi, mai presus de toate, frumuseţea.

Era înconjurată de prieteni. Leo Dettrick în primul rînd, care venea zilnic s-o vadă, şi Andrew Wallace, care se reîntorsese din Egipt. Deşi nu ducea viaţă mondenă, Wallace avea o sumedenie de amici, în mijlocul cărora făcea o susţinută şi neostoită propagandă în favoarea lui Fanny. O considera drept cea mai frumoasă şi cea mai interesantă din generaţia tînără a doamnelor londoneze.

Şi astfel, Fanny (ca pe vremuri Hyacinth) a fost, într-un anumit sens, descoperită, şi, deşteptîndu-se într-o bună dimineaţă, s-a pomenit, dacă nu chiar faimoasă, oricum relevată între ghilimele. Nu apăreau fotografii ale ei ori scurte cronici în revistele mondene, dar o împresura un val de interes stîrnit şi de rumoare. Dacă rosteai numele *„Fanny Choyce“*, întîlneai urechi receptive şi nu era nevoie de specificări şi explicitări. Şi dacă-i pomeneai numele, ajungeai, cu siguranţă, să-i comentezi şi frumuseţea.

Era cunoscută şi în cercurile politice, dar le frecventa numai cînd era necesar să participe la mari reuniuni ; Andrew Wallace o introdusese în lumea boemă. Fanny nu ieşea prea mult, deşi multe amfitrioane se străduiseră, fără rezultat, s-o capteze prin vizite şi angajamente. Refuza invitaţiile la ţară. Îl plictiseau pe Michael ; îşi petreceau fiecare sfîrşit de săptămînă la Hockley, unde lo-

cuința fremăta de tineret. Fanny îi atrăgea pe toți ca un magnet. Continua să fie foarte ocupată; părea întotdeauna copleșită de îndatoriri, dar învăluită în aceeași supremă indiferență. Viața lor mondenă se reducea la o serie de mese oferite unui grup de prieteni, la spectacole de operă și reprezentații ale baletului rus.

Michael se culca foarte tîrziu și adeseori le picau prieteni în vizite nocturne. Pentru cunoștințele din străinătate, casa lor era un permanent refugiu confortabil.

Leo Dettrick privea toate acestea cu neplăcere. O considera pe Fanny ca pe o proprietate personală și nu suporta să audă oameni ca Guy Cunninghame vorbind despre ea sau s-o știe prietenă cu Lady Jarvis, deși, sau poate tocmai pentru că, aceasta îl recomandase lui Fanny.

Michael, dimpotrivă, era plăcut impresionat. Se simțea mîndru de Fanny și, mai mult, aceasta organiza genul de distracții care-l amuzau. La Hockley, Michael își invita prietenii lui iar Fanny pe ai ei. Interferențe nu prea existau. George Ayton venea foarte des; Jack Canning se afla încă în Africa și nu-l așteptau să se înapoieze înainte de sfîrșitul verii; Stephen Lacy își făcea apariția, ori de cîte ori putea (Walter Troumestre murise în toamnă, înainte de călătoria lor la Cairo). Foarte des îi vizitau soții Clive și Jean Brandon.

Prietenia dintre Fanny și Andrew Wallace era de neîndurat pentru Leo Dettrick. Ar fi fost gata să tolereze orice altceva, dar nu această relație. Avusese de gînd să petreacă toată vara la țară dar, de cum aflase că Fanny va rămîne la Londra, nu putuse răbda să nu fie și el acolo. Era în febra conceperii unui nou roman, dar nu s-ar putea spune că făcea mari progrese. Ori de cîte ori era invitat undeva, răspundea că nu se duce nicăieri; dar oriunde știa că va fi și Fanny, era și el prezent.

Luna iulie. Michael căpătase o lojă la teatrul Drury Lane, pentru opera rusă, aflată în turneu. Cînta Șaliapin în *Ivan cel Groaznic*.

Invitați în loja lui erau o doamnă din Italia, doamna San Gervasio, pe care o cunoscuseră în Egipt, Leo Dettrick, și un tînăr rus, Dimitri Toll, ofițer de cavalerie, care venise pentru expoziția de cai de la Olympia.

În loja alăturată se afla un grup de ruși, printre care o tînără contesă Jikov, de a cărei frumusețe Michael fu izbit.

— Cine e ? îl întrebă el în pauză pe tînărul său prieten rus.

Dimitri Toll îl lămuri, adăugînd :

— Doreşti să-i faci cunoştinţa ?

— Mai întrebi ?

— Atunci vino cu mine în loja ei să i te prezint.

Cîţiva prieteni intrară în loja lor s-o vadă pe Fanny, şi Michael cu Toll plecară ca să le facă loc.

În timp ce avea loc această mică discuţie, spectatorii din loja alăturată care (în afară de contesă şi de un domn numit Kranitzky) nu erau alţii decît Guy Cunninghame, George Ayton şi gazda, Lady Jarvis, vorbeau despre spectatorii din loja lui Michael.

— Cine-i doamna care e în lojă cu Mişa Toll ? E o străină ? întrebă contesa Jikov.

Guy Cunninghame o lămuri.

— O găsesc foarte frumoasă, comentă contesa, referindu-se, desigur, la Fanny.

Guy Cunninghame aruncă o privire critică, apoi dădu verdictul :

— Da, anul ăsta este într-adevăr frumoasă. A evoluat surprinzător.

— Dar e atît de tînără ! urmă contesa Jikov. Nu-mi pot închipui că n-a fost întotdeauna frumoasă.

— Mă rog, se explică Guy, ca fată a fost drăguţă. Apoi s-a căsătorit şi, bănuiesc, a fost bolnavă, oricum, pentru o bună bucată de timp şi-a pierdut, fără îndoială, orice urmă de frumuseţe — iar acum şi-a redobîndit-o ; ba chiar e mai drăguţă decît a fost vreodată.

— E descurajant că aveţi atît de multe frumuseţi în Anglia, spuse contesa Jikov. Dar doamna aceasta mi se pare cea mai interesantă dintre toate pe cîte le-am văzut.

— Vezi şi-n jurul ei culori ? întrebă Lady Jarvis.

Contesa Jikov le mărturisi celorlalţi că, uneori, fără voia ei, vedea oamenii înconjuraţi de un halo, sau irizînd anumite culori.

— Da, spuse ea, văd parcă nori diafani şi străvezii ca un abur — dar cu o flacără în miezul lor. Totul numai argint şi... cum se spune ? *feuilles mortes* [1].

— Şi în jurul lui ce vezi ?

---

[1] Frunze ofilite (fr.).

— O, roşu aprins şi alb incandescent, *comme un fer rougi*[1].

— Şi în jurul domnului Dettrick ?

— E autorul acelor cărţi... da ? Am citit una dintre ele în colecţia Tauchnitz, dar mi s-a părut enorm de plicticoasă. În jurul lui văd o irizare albastră, ca azurul mării în Grecia sau în Sicilia, un albastru verzui, transparent. Dar în acest albastru sînt pete de culoarea peruzelei, iar marginile sînt aureolate de un nimb alb.

— Vedeţi toate acestea sub chipul unui halo care înconjoară omul sau socotiţi că sînt culorile care-l simbolizează, ca în jocul analogiilor ?

— Nu ştiu. N-aş putea explica. Cred că uneori le văd într-un fel şi alteori în altul. Cîteodată îmi apar ca o străfulgerare ce se iveşte şi apoi se stinge — alteori stăruie.

În lojă îşi făcură intrarea Toll şi Michael, care fuseseră reţinuţi pe drum de o cunoştinţă. Au fost prezentaţi oaspeţilor străini, în timp ce George Ayton şi Guy Cunninghame se duseră să o salute pe Fanny.

Cînd Michael îi fu recomandat lui Kranitzky, acesta îi spuse :

— Cred că am cunoscut un bun prieten al dumneavoastră, Canning.

— Ah, da, Jack. Ce face ? Se încăpăţînează să nu scrie. L-aţi întîlnit în Africa de Sud ?

— Da, am fost tovarăşi de călătorie la întoarcerea lui acolo, în urmă cu un an, sau cam aşa ceva. Se va înapoia în curînd aici. O să-mi lipsească.

Michael se adresă apoi contesei Jikov şi, înainte de terminarea antractului, îi şi invitase pe toţi oaspeţii Lady-ei Jarvis, împreună cu aceasta, la ei la supeu.

— Sper că le putem da ceva de mîncare ? o întrebă el pe Fanny cînd îi anunţă vestea.

— Da, răspunse aceasta rîzînd, pentru că, fiind convinsă că pînă la urmă vom oferi o masă şi că tu vei invita jumătate din sală, mi-am luat măsuri de precauţie. Avem destulă mîncare şi destulă băutură — ba chiar putem invita un număr mai mare de oaspeţi. Îl văd jos, în stal, şi pe Andrew Wallace.

— E neapărată nevoie să-l inviţi ? întrebă Dettrick.

Fanny nici nu-l luă în seamă.

[1] Ca un fier înroşit (fr.).

— Şi iat-o şi pe Jean Brandon, am putea-o chema şi pe ea. Şi pe Raphael Luc, şi pe Solway, pianistul. Invită-i pe amîndoi şi o să organizăm o seară de muzică.

— Bună idee, încuviinţă Michael. O seară de cîntece ruseşti. În pauza următoare îi invit pe toţi.

— Probabil că Andrew, acum că ne-a zărit, va veni în loja noastră.

— De asta poţi fi convinsă, rîcană Dettrick.

Fanny îi răspunse printr-un rîs şi adăugă :

— Mai sînt în sală şi Margaret cu Dick Clive şi familia Wister. Să-i invităm pe toţi !

Cortina se ridică. În antractul următor, invitaţiile fură lansate şi acceptate în cea mai mare parte.

Oaspeţii, cei mai mulţi tineri, umpleau pînă la refuz sufrageria lui Fanny. După cină, se desfăşură la etaj seara de muzică : la început muzică serioasă, care, pe măsură ce orele înaintau, devenea din ce în ce mai puţin serioasă. Raphael Luc cîntă arii de Offenbach, de Gilbert şi Sullivan, iar Toll, care găsise pe undeva o ghitară, cîntă, împreună cu contesa Jikov, muzică ţigană.

Era o noapte de iulie, încremenită ; nici o adiere nu clintea văzduhul. Musafirii se aşezaseră care-ncotro, pe ce apucaseră, mulţi dintre ei pe jos. Ferestrele care dădeau spre parc erau larg deschise.

Solway cîntă la pian toate valsurile pe care le cunoştea, valsuri din toate epocile, de la Johann la Oskar Strauss. Raphael Luc şi Toll preluară ştafeta. Melodiile lunecau de la „Dunărea Albastră" la „Trop Jolie" la „Soldatul de ciocolată", apoi la tangouri şi foxtroturi.

Odată cu primele acorduri ale primei melodii de dans, mobila a fost dată la perete şi perechile se lansară în ritm.

Printre dansatori se remarcau cîteva siluete fascinante : contesa Jikov, o bacantă cu ochi jucăuşi ; doamna San Gervasio, strălucitoare ca un tablou de Tizian ; Jean Brandon, eterică, cu colorit de fildeş şi ochi sfioşi ca două păsăruici ; Margaret Clive, proaspătă ca o viorea ; şi Fanny, plină de ritm şi de reflexe argintii.

Cînd osteneau de atîta dans, se recreau mîncînd sau ascultînd muzică.

Cei mai vîrstnici se împrăştiară pe la casele lor, dar tineretul nu se dădu bătut. Melodiile deveneau tot mai sentimentale.

Raphael Luc cîntă muzică melancolică de Fauré și Hahn. Cei doi ruși se dezlănțuiră în *Oci Ciorniie*, *Noci Bezumnia*, *Utro Prohladnoie* și alte cîntece.

Cum mobilele fuseseră date deoparte, cei mai mulți tineri se cuibăriseră pe dușumea. Fanny se pomeni la un moment dat în balcon, discutînd cu Kranitzky, care nu era dansator.

Îi legăna glasul lui Raphael Luc, cîntînd un cîntec trist despre friabilitatea a tot ce-i vremelnic, despre durerea despărțirilor și necruțarea morții. Tinerii ascultau pieriți.

— Cum îi fascinează cîntecele triste ! comentă Fanny.

— Da, sînt destul de tineri ca să le placă tristețea. De cîte ori văd tineri ascultînd cu încîntare cîntece melancolice, mă gîndesc la *A douăsprezecea noapte* a lui Shakespeare ; bufonul — nu-i așa că bufonul e acela care cîntă „Vino Moarte !" și toți tinerii stau și-l ascultă ?

— Da, observă Fanny, tinerilor le plac lacrimile gratuite.

— Dar și dumneata ești destul de tînără ca să guști asemenea amuzamente. Eu, din păcate, nu mai sînt.

— Mă tem că nici eu nu mai sînt. E cumplit cît de vertiginos zboară anii... Fanny schimbă subiectul : O cunoști mai de mult pe Jean Brandon ?

— Da, am cunoscut-o acum cîțiva ani și am reîntîlnit-o anul trecut în Franța, într-o localitate balneară.

Discutau despre prietena lui Fanny, fata brună cu ten de ivoriu — încă necăsătorită. Fanny știa prea bine că Jack Canning o iubea de ani de zile și că încă visa să se căsătorească cu ea.

— E foarte drăguță, nu ?

— A fost o vreme cînd o găseam foarte interesantă.

— Și acum găsești că nu mai e ?

— Am admirat-o mult și, cu toate că n-am mai văzut-o de un an, am continuat să o admir în amintire. Dar acum am încetat s-o mai admir, pentru că am cunoscut pe cineva în același gen, care o eclipsează total, o anihilează. Te-am cunoscut pe *dumneata*. Să nu gîndești că-ți fac complimente banale — e adevărul adevărat. Dumneata ești ce-ar fi putut să fie Jean dacă și-n ea *luminile ar fi fost aprinse*.

— O cunoști bine ?

— Am cerut-o în căsătorie, dar nu știu dacă o cunosc bine.

Fanny era sincer mirată. Pînă atunci nu avusese habar de existența lui Kranitzky.

— Să-ți istorisesc toată povestea ? întrebă el.

— Istorisește-o.

— E atît de ușor să vorbești unor străini despre problemele tale cele mai intime — în timp ce prietenilor nu le poți niciodată povesti nimic.

— Partea ciudată e că eu nu te simt străin, spuse Fanny ; dar istorisește-mi povestea dumitale.

— Bine, am să ți-o povestesc, dar cînd începe să te plictisească, oprește-mă. La douăzeci și șase de ani m-am îndrăgostit de o doamnă căsătorită, mamă de copii. Era rusoaică. A durat mult, șapte ani ; i-am cerut să divorțeze și să se căsătorească cu mine. Ea nici nu a vrut să audă. Atunci am plecat din Rusia, convins că totul s-a terminat între noi. Am plecat pentru o cură de ape în localitatea Maréville, unde am întîlnit-o pe domnișoara Brandon — pe care o cunoșteam mai de mult. Venise cu mătușa ei la băi. Ne-am împrietenit îndeaproape. I-am cerut mîna și a acceptat. Dar pe neașteptate a picat din Africa Jack Canning ; și-a dat seama de situație și a plecat așa cum a venit. Mai era acolo o doamnă Sommer, prietenă de-a domnișoarei Brandon.

— Da, o știu.

— Noi nu făcuserăm cunoscută încă logodna noastră, dar eram convins că totul merge strună cînd, a doua zi după plecarea lui Canning, mă trezesc cu o scrisoare de la prietena mea din Rusia, care mă anunța că s-a răzgîndit, că a hotărît să divorțeze și să se remărite cu mine. Ce puteam face ? Eram într-o teribilă dilemă. Simțeam că e de datoria mea să mă căsătoresc cu domnișoara Brandon și să nu mai reînnod vechea poveste ; și totuși, de prietena mea din Rusia mă legau obligații de neînlăturat. De cum i-am citit scrisoarea, am fost sigur, în sinea mea, că nu mă voi mai căsători cu Jean Brandon. Mi-am dat seama că totul fusese o amăgire, un miraj, mirajul remodelării unei existențe dar, în același timp, știusem tot timpul că aparțin trecutului, cu tot ce are el bun sau rău. Și totuși, atunci nu vedeam ce trebuie să fac sau, mai bine zis, cum să procedez. I-am cerut sfatul doamnei Sommer. Apropo, mai există ?

— Da, e aci, la Londra.

— Era marea prietenă a lui Jean, şi a înţeles prea bine că totul a fost o amăgire, o greşeală. Avea convingerea că Jack Canning va rămîne întotdeauna suportul real şi neştirbit de intemperii al domnişoarei Brandon şi că, în cele din urmă, cu el se va mărita.

— Şi dumneata ce-ai făcut ?

— N-am făcut nimic. Nu a avut loc nici o explicaţie. Doamna Sommer a tăiat nodul gordian. Am plecat, şi domnişoara Brandon a înţeles.

— Dar, după cum vezi, nu s-a măritat cu Jack Canning.

— Se va mărita cu el... anul ăsta, sau la anul, sau altă dată.

— Şi crezi că purtarea dumitale n-a afectat-o ?

— Şi ea trăise un miraj. Nici un moment nu privise lucrurile la lumina crudă a zilei, dacă înţelegi ce vreau să spun. A fost o idilă romantică, un vis... din care s-a deşteptat.

— Mă întreb dacă aşa o fi. La urma urmei, nimic n-ar fi împiedicat-o să se mărite cu Jack Canning. Dacă el a plecat din cauza dumitale, trebuie să fi aflat, de îndată ce-ai părăsit-o pe Jean, că a fost o neînţelegere la mijloc.

— Poate că a vrut să-i mai lase timp de gîndire, poate că n-a vrut s-o preseze. El ştie prea bine că, în ce-l priveşte, nimic nu se va schimba. E genul ăsta de om.

— Ca şi dumneata ?

— Nu, eu am altă structură. Eu unul sînt uşuratic, capabil de orice *coup de tête*[1] ; dar, de fiecare dată, mă întorc la matcă. Nu sînt în stare să rup definitiv.

— Dar ai rupt definitiv ?

— Ah, pînă la urmă nu mi-am putut lăsa prietena să divorţeze din cauza mea. De dragul ei, de dragul copiilor, din scrupule personale — din aversiune pentru asemenea lucruri. De aci mi s-a tras Africa.

— Şi care a fost sfîrşitul ?

— Nu există sfîrşit. După ce-am petrecut un an în Africa, n-am mai putut suporta. Mîine mă întorc în Rusia.

— Mă întreb dacă Jean se va mărita totuşi cu Jack Canning.

— Pun mîna în foc.

— Nu ştiu... poate că versiunea ei asupra idilei voastre sună altfel.

---

[1] Capriciu (fr.).

— Doamna Sommer a gîndit lucrurile ca şi mine ; dar, fireşte, nu se ştie niciodată. Tot ce ştiu este că Jack Canning va rămîne mereu neclintit ca o stîncă în fidelitatea lui şi, cu timpul, o să rostească şi dînsa acel „da". Dar, destul cu istoriile mele ! Acum e rîndul dumitale.

— Eu n-am nimic de povestit.

— Dacă nu vrei să vorbeşti despre dumneata, dă-mi voie s-o fac eu. Să-ţi spun tot ce gîndesc ? Îmi dai voie ?

— Poţi spune orice doreşti.

— Ei, uite ce gîndesc eu. Există trei bărbaţi care sînt... cum să spun... stîrniţi de dumneata. În primul rînd acel *homme de lettres* [1]...

— Cine ? Leo Dettrick ?

— Da ; pe urmă, celălalt.

— Care celălalt ?

— Celălalt romancier pe care mi l-ai prezentat.

— A, Andrew Wallace.

— Da ; şi *ils se detestent* [2]. Dar nu ăsta-i lucrul cel mai interesant. Cel mai interesant mi se pare soţul dumitale. Învaţă să fie gelos.

— Pe Leo Dettrick şi pe Andrew Wallace ? O, nu, rîse Fanny fără ipocrizie. Practic, Leo Dettrick face parte din familie, şi Michael nici nu se sinchiseşte de vreunul dintre ei.

— Nu, nu pe ei e gelos ; pe ei n-o să fie niciodată gelos.

— Atunci pe cine ?

Răzbeau pînă la ei acordurile valsului din *Cavalerul Rozelor*, cîntat la pian de Solway. Una sau două perechi valsau.

— Nu se ştie niciodată, urmă Kranitzky ; există un rival potenţial.

În acel moment se apropie de ei Guy Cunninghame, care o invită pe Fanny la dans.

— Dansul următor, îi făgădui Fanny, uitîndu-se la Kranitzky.

Cunninghame dădu din cap a înţelegere şi-şi găsi pe dată altă parteneră.

— La el te referi ? întrebă Fanny cu viclenie.

— Nu, la Lordul Ayton m-am referit.

---

[1] Om de litere (fr.).
[2] Nu se pot suferi (fr.).

— A, el și-a trăit romanța de dragoste. E o poveste prea lungă ca să ți-o istorisesc acum, dar încă nu s-a tămăduit.

— Se va tămădui. Nu e genul *„grand amoureux"* [1] Cred că s-a și vindecat. Dumneata l-ai lecuit.

Fanny roși.

— A, nu, asta ar fi prea-prea... a rămas cu inima sfărîmată.

— Și dumneata i-ai reparat-o.

— Dumneata socoți că nimic nu dăinuie ?...

— La majoritatea bărbaților, nu. Dar uneori mai întîlnești și cîte un Jack Canning.

— Dar cînd e vorba de femei ?

— Femeile sînt altfel construite. Cum aș putea eu ști ce se petrece în inima lor ? Oricum, la femei dragostea dăinuie mai mult decît la bărbați... femeile iubesc mai profund, atunci *cînd iubesc*.

— Niciodată nu m-am gîndit la George Ayton în felul ăsta.

— Nu ? Dar el s-a gîndit la dumneata — dumneata ești pentru el *l'étincelle* [2].

— Și crezi că sînt ?

— Ce, o cochetă ?... nu, ești mai rău... ești o... o... ceva trufaș și clasic... Artemis — dar o Artemis malițioasă. Oamenii te privesc de la distanță și își pierd capul ; iar dumneata îți vezi de drum, fără să-i observi, fără să-ți pese... nu faci nici un efort. Nu te zbați, nu iei parte la competiție, nu te frămînți. Gîndești despre dumneata însăți că totul ți-e indiferent. Iei viața așa cum e, te bucuri de muzică, de operă, de dans, de cer, de cîmp, de copaci... te simți în siguranță, senină, netulburată... nimic nu te poate atinge... oamenii pot să te adore, îi privește. Ba chiar îți face plăcere. Îți dau o senzație de bunăstare, de bucurie... un anumit soi de fericire ; dar dacă într-o zi... dacă într-o bună zi s-ar ivi o Brangäne [3] neatentă, care ar lăsa o licoare magică în drum, și dacă luînd-o drept vin obișnuit ai sorbi-o... atunci... ah, atunci... Îți înșir toate acestea pentru că te văd pentru prima oară

[1] Marele îndrăgostit (fr.).

[2] Scînteia (fr.).

[3] Referire la un personaj din *Tristan și Isolda :* credincioasa Brangäne, vară a Isoldei, căreia regina mamă îi încredințează licoarea fermecată pentru a o da fiicei ei și regelui Marke în noaptea nunții

şi, probabil, pentru ultima. După cum ţi-am mai spus, mîine plec, aşa încît ce importanţă mai are ?

— Şi atunci, ce o să se întîmple ?

— Atunci ai să-ţi pierzi şi dumneata capul... şi ai să iubeşti ca o tigroaică şi ca o *grisette, comme une*[1]... mă rog, *bêtement*[2] ; dar cel pe care-l vei iubi va fi, presimt, o persoană cu totul aparte, nu cineva asemănător cu domnul Dettrick sau cu Lordul Ayton — cineva cu totul neaşteptat... şi atunci... o, bietul dumitale soţ... El suferă de pe acum, cînd n-are nici un temei... cum va mai suferi atunci !

Începuse un nou dans. Guy Cunninghame se înfiinţă să-şi ceară dreptul. Fanny îi surîse lui Kranitzky, se ridică şi se avîntă în dans. Michael discuta cu George Ayton şi cu Leo Dettrick, la celălalt capăt al sălii. Toţi trei îi urmăreau în tăcere pe Fanny şi pe partenerul ei. Michael dansa rar, George cu stîngăcie, iar Dettrick niciodată. Kranitzky, în picioare lîngă fereastră, îi urmărea la rîndul său.

Pînă atunci evoluase o singură pereche, care se opri de îndată ce se lansară pe parchet Fanny şi Guy ; printr-un consens tacit, abandonaseră cîmpul de luptă în faţa celor doi, care alcătuiau un splendid cuplu de dansatori. Guy Cunninghame, pe lîngă că avea un perfect simţ al ritmului, participa la dans cu o plăcere care se degaja din fiecare fibră a fiinţei lui. Îţi dădea impresia unui elegant patinator pe gheaţă. Cît despre Fanny, oferea o adevărată revelaţie. În vîrtejul mişcării, părea să trăiască mai intens. Era îmbrăcată într-o rochie argintie, mulată pe trup. Dansul îi punea în valoare armonia liniilor : curbele sinuoase, unduirea mlădioasă a gîtului şi a umerilor, braţul care părea cizelat de un sculptor anonim din perioada de înflorire a antichităţii greceşti. Dansul insufla viaţă seninătăţii ei, îi revela esenţa, virtualităţile frumuseţii ţinînd, în bună parte, de cea de-a patra dimensiune ; poate că dansul era condiţia prielnică, necesară să determine la ea o comunicare cvasi-deplină spunem „cvasi", căci pentru o comunicare deplină ar fi fost nevoie de un alt factor : iubire dăruită şi împărtăşită.

---

[1] Femeie uşoară, ca o... (fr.).
[3] Prosteşte (fr.).

— *Die schlanke Wasserlilie*[1], murmură Kranitzky ca pentru sine, privind-o pe Fanny.

Se așeză apoi lîngă Jean Brandon și se puseră pe taclale, ca doi vechi prieteni. Fanny îi observă, trecînd pe lîngă ei în vîltoarea dansului, și se întrebă : „Oare totul, totul, ajunge la un sfîrșit ? Iată, Michael și Hyacinth. A uitat-o, a uitat-o cu desăvîrșire."

Era adevărat. Michael o urmărea pe Fanny cu un simțămînt ce depășea admirația : cu uluire. O senzație care-i revenea des. Pentru el, Fanny era o persoană cu totul nouă. Pentru Hyacinth nu mai avea nici un gînd, nici măcar subconștient. Imaginea lui Hyacinth i se evaporase din minte, alungată de imaginea vie, pregnantă, a lui Fanny.

Era ultimul dans. Albastrul noptatic al cerului se decolorase într-un cenușiu spălăcit. Copacii din parc se decupau în contururi fantomatice.

Fanny le propuse o gustare alcătuită din ochiuri cu șuncă. Se strînseră din nou cu toții jos, în jurul mesei, după care se împrăștiară definitiv.

Michael și Fanny rămaseră singuri.

— Cred că s-au simțit bine cu toții, nu ? întrebă ea.

— Da, dar fir-ar să fie al naibii, al naibii, al naibii !

— De ce ?

— Pentru că eu nu știu să dansez.

— Ba dansezi foarte bine. N-ai dansat în seara asta ?

— Vreau să spun că nu pot să dansez într-adevăr frumos, ca Guy Cunninghame...

— A, Guy — da, el e într-adevăr excepțional.

— Da, e bun la tot ce nu pot face eu.

Fanny rîse.

— Bănuiesc că ești îndrăgostită de el.

Fanny rîse din nou, un rîs cu triluri.

— Mă rog, în orice caz, el e îndrăgostit de tine.

— Dragul meu Michael...

Michael se îndreptă spre ușă și aprinse o lumînare pentru dormitor.

— Apropo, urmă el, circulă un zvon că Ayton o să primească o însărcinare guvernamentală. Dar e secret. Nu-i așa că-i *grozav* ? întrebă el cu oarecare emfază răgușită în glas.

[1] Nufărul zvelt (germ.), leit-motiv din povestirea *Immensee* de Th. Storm.

— Într-adevăr, grozav, replică Fanny, spunîndu-și în gînd : „Ce-a zis Kranitzky despre George e prostie curată, dar în privința lui Michael are perfectă dreptate". Și se minună de intuiția rusului.

În timp ce urcau scările spre dormitoare, clanța ușii de la intrare fu zgîlțîită violent. Michael coborî și deschise ușa. În prag se afla contesa Jikov, într-o fermecătoare rochie de seară roz, cu umerii învăluiți într-un spumos nor de tul și arătînd ca o zeiță a pădurilor. Se certa cu un șofer recalcitrant.

— Nu vrea să meargă, se văită ea. M-a adus înapoi, continuă frămîntîndu-și mîinile. Eu vreau să-i plătesc dublu și el zice că-i *slab !*

Voia să spună că una din frînele taxiului se defectase și că încercase, zadarnic, să-i ofere șoferului tarif dublu. Michael îi găsi un alt taxi.

CAPITOLUL XV

JACK CANNING SE ÎNTOARSE DIN Africa în luna iulie și Michael voi să-l ia cu el în Scoția.

Tocmai discuta acest subiect cu Fanny, la micul dejun, în locuința lor din Londra.

— Firește c-ai să vii și tu cu copiii.

— Dar casa-i destul de mare ca să ne cuprindă pe toți ?

Închiriaseră o micuță cabană de vînătoare, într-un loc prielnic pentru vînat și excelent pentru pescuit.

— Da, da, e destul de mare pentru voi toți, ba chiar și pentru alții în plus. O să mai invităm cîțiva.

Pînă atunci îl invitaseră regulat pe George Ayton, și Fanny aștepta să-l audă pe Michael rostindu-i numele. Dar Michael părea încurcat.

— Ar trebui să invităm pe cineva pentru Jack. Ce-ar fi s-o chemăm pe Jean Brandon ?

El cunoștea întreaga poveste.

— Ar fi o greșeală fatală, se opuse Fanny.

— De ce, îmi spuneam că Jack e îndrăgostit de ea.

— Tocmai, asemenea lucruri nu trebuie forțate.

— Și apoi George... urmă Michael, punînd-o parcă la încercare.

— Da, ce-i cu George ?

Glasul lui Fanny suna neutru, indiferent.

— Ar trebui să invităm şi pe cineva pentru el.

— Eu cred c-ar fi mai bine să iau copiii şi să plec în Devonshire, la mama, iar voi să organizaţi un grup numai de bărbaţi. Ar fi mult mai simplu.

— Dacă nu vii tu, atunci nu mai plec nici eu... Să-i chemăm pe George și pe Leo ?

— Leo pleacă în străinătate şi va lipsi toată toamna.

— Bine, atunci trebuie să te gîndeşti pe cine mai invităm pentru George și pentru Jack.

Michael ieși grăbit şi plecă la birou. Fanny rămase îngîndurată. Fără îndoială, Michael era gelos pe George. O, de-ar fi știut cît de neîntemeiată îi era gelozia !

Pînă la urmă stabiliră să-i invite pe Jack, pe George, pe Dick şi pe Margaret Clive, care acceptară. Fanny nu voia s-o cheme pe Jean Brandon, gîndind că nu era posibil ca aceasta să nu se fi întîlnit cu Jack de la sosirea lui încoace, ori, era cert că nu părea înclinată, sau nu se hotărîse încă să-l ia de bărbat. Și dacă lucrurile stăteau astfel, cu cît îl vedea mai puţin pe Jack în această fază, cu atît mai mulţi sorţi de izbîndă avea cererea lui.

La sfîrșitul lunii iulie se aflau în Scoţia. Casa închiriată de Michael era o clădire albă, pătrată, cuibărită într-o vîlcea la malul rîului, pe coasta de vest a ţinutului muntos.

În ultimul moment, Fanny o invitase şi pe Lady Jarvis. Simțea și nevoia unei persoane mai vîrstnice. Şi apoi, Lady Jarvis era foarte bună prietenă cu George Ayton.

Vacanţa începu sub auguri favorabili. Bărbaţii erau fericiţi că puteau pescui şi, uneori, vîna ; copiii nu se mai săturau de bucuriile fiecărei clipe ; iar cele trei doamne se simţeau bine împreună. Fanny şi Margaret se îndeletniceau și ele cu pescuitul ; uneori plecau în expediţii sau organizau picnicuri împreună cu copiii. Vremea se păstra senină și caldă.

Michael arăta fericit. Totul se desfășura atît de simplu și de firesc, încît Fanny îşi spunea că n-are de ce să-şi facă griji. Temerile lui Michael, gelozia lui fără temei însemnaseră, probabil, o criză trecătoare ; şi fuseseră cu toatele risipite de realitate, de faptele vieţii cotidiene... așa că totul decurgea bine.

Și iată că vacanţa de vară zbură. La sfîrşitul lunii august aveau să se împrăştie cu toţii spre sud. Michael

şi Fanny trebuiau să plece la Hockley ; George Ayton avea o serie de angajamente ; Dick Clive avea să-şi reia lucrul, Lady Jarvis pleca în străinătate.

În penultima seară, înainte de plecare, fură invitaţi la cină la o familie de americani, care închiriaseră o cabană vecină şi cu care se împrieteniseră.

Micuţa Hester nu se simţea bine, avea o uşoară febră, aşa încît Fanny hotărîse să rămînă acasă şi chemase medicul. George Ayton rămăsese la pescuit pînă seara tîrziu şi, cînd sosi ora vizitei la americani, el încă nu se arătase.

— Presupun c-o fi uitat de invitaţie, spuse Michael. Asta-i seamănă.

În ultimele zile, George se deprinsese să stea pe afară pînă la ore tîrzii şi adeseori nu-şi făcea apariţia înainte de ora nouă seara. Îl aşteptară pînă în ultimul moment — pînă în ultimul moment posibil. Apoi Michael se enervă brusc şi-i spuse lui Fanny :

— Nu-l mai putem aştepta — şi aşa am întîrziat. Te rog, dacă se arată, spune-i din partea mea că asta nu-i purtare de om serios şi trage-i o muştruluială.

Apoi Michael îi înghesui pe toţi, claie peste grămadă, în automobilul pe care-l conducea singur.

Fanny mîncă ceva uşor. Nici urmă de George. Între timp sosi şi medicul, care o linişti. Hester adormise, iar doctorul fu de părere că e mai bine să n-o trezească, făgăduind să revină a doua zi dimineaţa. Părea să fie o nimica toată. Pe la orele nouă, George se strecură în casă. Prinsese un somon mătăhălos. Îl „jucase" aproape un ceas şi, de bună seamă, n-ar fi putut să-l lase să-i scape. Nu uitase de invitaţia la cină, dar îşi spusese că Michael şi-o fi dat seama despre ce-i vorba şi că l-o fi scuzat.

— Pe masa din sufragerie găseşti ceva de mîncare, îi spuse Fanny, apăsînd pe butonul soneriei.

După ce mai schimbară cîteva cuvinte, şi-l puse la curent cu starea lui Hester, Fanny ieşi în grădină. Era o seară calmă şi lumina zilei stăruia încă pe cer, pe un cer clar ca oglinda ; doar o dîră auriu-trandafirie, topită la asfinţit, iriza reflexe calde, catifelate. Grădina nu era prea mare : cîteva răzoare de flori pe malul rîului — dar plantelor le pria de minune. Ultimul chiriaş fusese un grădinar entuziast. Pretutindeni revărsare de regina nopţii, crini, flox alb, gălbinele. În transparenţa amurgului ne-

acoperit încă de umbrele înserării, florile se detaşau în contururi distincte, de un alb straniu. Aerul era îmbălsămat de miresme. Fanny cobori la rîu şi urmări undele molcome, cafenii, despicate din cînd în cînd de ţîşnirea cîte unui peşte.

„Michael a avut o vacanţă reuşită, îşi spuse ea ; cred că, în general, s-a simţit bine... şi că i-au trecut toate gîndurile aiurite, ceea ce ar fi o binefacere. Şi copiii au dus-o bine, şi Lady Jarvis, şi soţii Clive. Numai bietul Jack a fost cam cătrănit. Jean l-o fi respins iar ; ce gîscă ! Dacă nu bagă de seamă, o să rămînă nemăritată... Şi se trece. Trebuie să aibă treizeci de ani sau pe aproape. Ce absurzi sînt oamenii ! Nu cred că era îndrăgostită de rusul acela. Cred că-l iubeşte pe Jack, dar ce-o împiedică să se mărite cu el ?... Simţul datoriei faţă de mătuşa aceea pisăloagă ? Sau aşteaptă vreun Făt Frumos ? Dar şi-a trăit romantica poveste de iubire, şi o a doua nu va mai veni... oricum, nu-mi pierd nădejdea... Aici, în locurile astea s-ar putea face cîteva schiţe drăguţe. Lui Leo i-ar fi plăcut mult. Păcat că nu-l avem printre noi, dar se pare că-i fericit la Amalfi ; noul lui roman merge bine, fără îndoială, altfel n-ar fi atît de laconic în scrisori... Misivele lui sînt tot mai scurte."

Cam acesta era cursul gîndurilor lui Fanny. Se plimbă prin grădină, în sus şi-n jos, apoi se aşeză pe o bancă. Şi în timp ce-şi depăna gîndurile, George Ayton ieşi din casă şi se îndreptă spre ea, fumînd o ţigară. La început, păru să n-o fi zărit... apoi o văzu, se apropie de ea şi se aşeză pe bancă.

— E încîntător aici, zise.

— Da.

— Îmi plac înserările astea lungi. E trist să te gîndeşti că-i penultima seară.

— Trebuie să revii anul viitor.

— O să revin... dacă ai să mă inviţi.

Urmă o pauză.

— Cum se simte Hester ?

— A adormit. Doctorul a socotit că-i mai bine să n-o deştepte. Probabil că încă mai doarme ; i-am spus dădacei să mă cheme imediat ce se trezeşte. Doctorul crede că-i vorba de un fleac ; oricum revine mîine dimineaţă.

Asta-i bine. Sper că ceilalţi n-or să mă judece prea aspru că nu m-am dus cu ei.

— O, nu, or să înţeleagă. În fond, toţi sînt mari pescari amatori.

— Nu-mi vine a crede că mîine e cea din urmă zi aici.

— Da, timpul a trecut fulgerător. Nu ne rămîne decît să aşteptăm vacanţa viitoare. Michael spune că ar dori să vină la anul tot în locul ăsta, dacă va putea reînchiria cabana. Şi sînt sigură că o să reuşească : proprietarii o închiriază mereu.

— Anul viitor ! E mult pînă atunci. Cine ştie unde vom fi la anul pe vremea asta.

— Mă întreb şi eu... Adeseori mă amuz jucînd cu mine un joc, şi anume : mă întreb, la anumite date, unde voi fi la anul la aceeaşi dată. Pînă acum, însă, am fost aproape întotdeauna în acelaşi loc : sau la Hockley sau în Scoţia. Bineînţeles, nu se ştie niciodată, totuşi, bătînd în lemn, şi D.V. [1] şi aşa mai departe...

— Eu nu mă refer la „aşa mai departe"... — vorbele lui Ayton păreau să fie rostite cu greutate şi încetineală. Am vrut să spun doar că eu unul nu voi mai veni aici

— De ce ? întrebă Fanny cu multă naturaleţe.

— Mă rog... îmi imaginez că-mi cunoşti foarte bine problemele personale. Fiecare le ştie... fiecare cunoaşte întotdeauna problemele intime ale altora.

Într-o clipită, sentimentele lui Fanny virară de la o indiferenţă voioasă, aproape uşuratică, la compasiune. Cunoştea povestea romanticei şi nefericitei iubiri a lui George pentru doamna Housman. Dar o cunoştea aşa cum „fiecare cunoaşte întotdeauna". Se ferise să-i ceară informaţii lui Lady Jarvis, care era bună prietenă şi cu doamna Housman şi cu George. Se ferise, pentru că Fanny avea oroare de bîrfă, mai cu seamă de clevetirile şi şuşotelile celor ce trăiesc oarecum în afara societăţii, dar încearcă să-i ronţăie marginile; cei ce se consideră aparte, deasupra, mai presus de societate, dar care, în timp ce-şi arogă aere de superioritate şi adoptă o atitudine de indignare critică şi de judecată severă, se hrănesc cu bîrfe precum omizile cu frunze, seamănă bîrfa şi-i culeg roadele, îi îngroaşă miezul de neadevăr, dirijează corul glasurilor defăimătoare, lăţesc calomnia şi-i împrăştie otrava.

Fanny îl privi pe George cu un licăr de simpatie în ochi.

---

[1] *Dio volente* — cu voia lui Dumnezeu (lat.).

— Îmi pare rău, îi spuse cu blîndețe în glas ; eu nu-ți cunosc problemele personale mai mult decît, așa cum ai spus „cunoaște fiecare problemele intime ale altora“, ceea ce, foarte des, e departe de adevăr ; dar orice s-ar fi întîmplat, dacă într-adevăr s-a întîmplat ceva care să te facă nefericit, te compătimesc din inimă.

— Sînt nefericit pentru că te-ai purtat față de mine într-un chip feroce.

Fanny rămase uimită.

— Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, George. E adevărat ; m-am purtat feroce.

Fanny recunoscu în sinea ei că în tot timpul vizitei lui George (și asta era numai din vina lui Kranitzky și a ideilor prostești pe care i le băgase acesta în cap), nu se gîndise o clipă că s-ar putea ca prietenul soțului ei să treacă prin frămîntări serioase. De fiecare dată cînd vorbise cu el i se adresase foarte „la obiect“, sau foarte nepăsător ; o dată nu-i arătase un semn de compasiune sau de înțelegere care, în fond, nu te costă nimic, și care e întotdeauna atît de prețuit de celălalt.

— N-am știut, se bîlbîi ea. Vezi, eu realmente nu sînt la curent cu nimic... M-am ferit să pun întrebări.

— Ah, văd că nu înțelegi ! Te-ai purtat feroce pentru că m-ai făcut *pe mine* să fiu o fiară... să fiu neleal și într-o parte și în cealaltă.

— Într-adevăr nu înțeleg, George. Știi bine că eu nu plec urechea la bîrfe, mai ales cînd acestea ating chestiuni personale ale amicilor mei. Firește, uneori mai auzi cîte ceva și fără să vrei, dar de obicei auzi neadevăruri. Mai mult nu am a spune. Realmente nu înțeleg.

Dar chiar în timp ce rosti aceste cuvinte și văzu privirea pe care i-o aruncă George, înțelese pe deplin, instantaneu și retroactiv, numai că era prea tîrziu.

— Eu *am* mai mult a spune și știu că înțelegi foarte bine.

Vorbea cu glas scăzut, dar tremurat. O prinse în brațe. Fanny nu strigă, nu scoase un sunet, dar acolo, în grădina calmă, învăluită în lumina înserării, parfumată de efluviile albelor regina-nopții și ale celorlalte flori în chip de martori muți, se desfășură o luptă lentă și tăcută. George era puternic, dar Fanny avea încheieturi de oțel și izbuti să-i răsucească mîna și apoi degetele, pînă cînd se eliberă cu totul. Nici unul dintre ei nu rostise vreo

vorbă. Fanny se ridică în picioare şi, în clar-obscurul amurgului, ochii ei scînteiau ca două diamante negre. Arăta ca o vestală apărînd cu înverşunare un altar sacru, gata să se avînte în orice faptă cutezătoare, dar păstrînd făţiş un calm împietrit. Avea o desăvîrşită stăpînire de sine : clocot de furie pe dinăuntru, dar rece ca gheaţa pe dinafară.

Îşi dădu seama că nu existau decît două căi : să facă o scenă sau să ignore totul ; să treacă situaţia sub tăcere ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat ; (cea de-a treia soluţie posibilă, anume să ia totul drept o glumă şi să anihileze împrejurarea prin rîs, îi scăpă din vedere pentru că era prea răvăşită — nu din pricina purtării lui George, ci a faptului că ea provocase totul, dintr-o bizară neînţelegere). Alese cea de-a doua cale.

— Rîul a secat... dacă nu vine o ploaie bună, adio pescuit !

Nimic nu putea fi mai calm, nimic mai deciziv şi mai categoric. Fraza avu ecoul cuţitului ghilotinei care cade şi retează. George gîngăvi ceva. Fanny se reaşeză pe bancă şi începu să-i vorbească despre proiectele pentru a doua zi şi pentru viitorul mai îndepărtat.

George o întrerupse brusc :

— Presupun c-ar trebui să-ţi cer scuze. Nu te speria : mi-au venit minţile la cap. Îmi pare rău... şi nu-mi pare rău, nici un pic...

— Gata, a trecut, spuse Fanny. Nu mai vorbi despre asta, te rog.

— Trebuie să-ţi spun un singur lucru, continuă George vorbind foarte încet şi cu amărăciune. Şi anume : a fost, în parte, vina ta.

— Vina mea ?

În privirile serioase pe care le înălţă spre el era atîta sinceritate, încît George îşi pierdu graiul.

— Iartă-mă, bîigui el. Încă nu mi-am revenit pe deplin.

— Ai spus că am fost feroce — se pare că n-am fost îndeajuns.

—Întocmai.

— Şi dacă m-aş fi purtat mai puţin feroce — sau poate mai mult, ce-ar fi fost ?

— Ar fi fost acelaşi lucru. N-are nici un rost, Fanny, să trecem faptele sub tăcere — te iubesc. E mai tare decît mine. Te iubesc de multă vreme ; ştiu că-i o imbe-

cilitate, știu că sînt vinovat — nu pentru ceea ce gîndești tu — nu mă simt vinovat față de Michael. N-are nici un sens să pretinzi că tu îl iubești pe sărmanul Michael. Știu bine că nu-i așa — ții la el și asta-i tot. Culpa mea este alta, mai gravă. Am fost necredincios altcuiva... am trădat... și asta ți se datorează ție. Într-un fel, nu-i vina ta... tu nu puteai face nimic. Știu foarte bine că nu vei putea niciodată să nutrești vreun sentiment pentru mine.

— O,... te rog, încetează George ! Nu pot suporta toate vorbele astea. Intru în casă ; haide să dăm totul uitării ! Mă duc la Hester. Dacă ceva s-a întîmplat din vina *mea,* îmi pare rău. Eu gîndeam, știi, că tu... mă rog, gîndeam greșit.

— Ba gîndeai bine... pînă cînd m-ai făcut *tu* să mă schimb. M-ai făcut să uit.

— Te rog, ajunge ! Haide să ștergem cu buretele și să fim prieteni, adăugă ea cu sfîrșeală în glas.

— Prieteni ! Dumnezeule mare !

Fanny se ridică în picioare.

— Trebuie să plec.

Intră în casă ; micuța Hester nu se trezise. Fanny rămase un timp în odaia copilului, stînd de vorbă cu dădaca. Apoi se duse în dormitorul ei și se privi îndelung în oglindă. Părul îi era ciufulit, obrajii albi, cu două pete roșii ca para focului ; ochii anormal de scînteietori. Se trînti pe pat și plînse un pic. Se simțea tristă — singură și fără nici un prieten. Izbucnirea lui George și mărturisirile lui erau lucrul cel mai penibil și mai nepotrivit care s-ar fi putut întîmpla. Fanny prevedea că Michael va... ba nu, Michael ghicise, și cum se vor mai complica acum lucrurile ! Se simțea asemenea lui Hamlet în clipa cînd spune :

„...Să se ajungă aici !
Mort doar de două luni...
. . . .
Ți-e numele femeie, slăbiciune !“ [1]

„Da, gîndi Fanny, ți-o fi numele femeie, dar și bărbat ; bărbat și femeie laolaltă — adică om.“

[1] W. Shakespeare, Hamlet act. I (v. 135—136 ; 146) (trad. L. Levițchi).

„Ce slute, seci, sălcii şi fără noimă
Îmi par ce rosturi are, această lume !“ [1]

În acele momente, Fanny nu-şi repeta în gînd chiar aceste versuri, dar ele exprimă întocmai ceea ce simţea ea şi, pe de altă parte, faptul care generase asemenea gînduri era, oarecum, de aceeaşi natură.

Dar o mai sfredelea şi alt gînd. Simţea într-un fel că, fără voia ei, luase parte la un complot, că se făcuse vinovată de uneltire, o vină inconştientă, dar care n-o scutea de răspundere.

Fanny zăcea pe pat, cu obrajii şiroind de lacrimi. Se gîndea la Hyacinth, la faptul că Michael o uitase cu desăvîrşire ; la atitudinea lui Michael faţă de ea ; se gîndea la întregul lanţ, la jalnicul lanţ al neînţelegerilor, al neputinţei de comunicare între oameni ; firele încîlcite, situaţiile false, lucrul oportun care se întîmplă în momentul cel mai inoportun, confuziile, contratimpurile ; şi constanta, permanenta ironie a soartei. Se gîndea cît de disperat îl iubise pe Michael, cît de disperat i se năruiseră iluziile. Dar cu toate că asemenea gînduri îi peregrinau prin minte, nu acestea erau pricina mîhnirii şi lacrimilor ei. Ci amara deziluzie. Gustul de pulbere şi cenuşă, deşertăciunea a toate şi a tot ; „vremelnicia tuturor cîte sînt“. Se gîndea la acea frumoasă doamnă Housman pe care o cunoscuse cîndva la o petrecere, care o impresionase profund cu felul ei de a cînta. Viaţa acestei femei, ştia prea bine, fusese răsturnată prin prezenţa lui George, chiar dacă nu din cauza lui. Şi iată-l acum pe George, pe care l-ai fi putut crede zdrobit şi cutremurat, un om cu viaţa secătuită, iată-l dînd totul uitării şi făcînd declaraţii de dragoste altei femei — soţiei celui mai bun prieten al său.

Fanny nu-l condamna ; la urma urmei, nu era decît un bărbat ca toţi bărbaţii. Ba chiar, pentru un bărbat, poate că fusese neobişnuit de fidel şi de reţinut ; dar ce amar era gîndul că acesta e cursul firesc al lucrurilor. Şi acum, sub ochii ei, se ţesea ironia care le încununa pe toate celelalte : Michael se îndrăgostea de ea, şi nu numai atît, dar era gelos — gelos pe un bărbat căruia ea nu-i acorda nici măcar un fir de gînd. Pe de altă parte însă, nici pe Michael nu-l mai putea iubi. Ar fi vrut din

[1] Ibidem (v. 133—34).

toată inima să poată, ar fi dat orice ca să mai fie în stare să-l iubească pe Michael, dar știa prea bine că e cu neputință. Ceea ce-i stîrnise cîndva iubirea pentru Michael — orice-o fi fost acel ceva — murise, se mistuise ireversibil și n-avea să mai reînvie, decît doar printr-un miracol. „Și acum, își spuse ea, Michael o să fie mai gelos ca oricînd, deoarece, cu instinctul omului gelos, o să ghicească ce s-a întîmplat. O să citească pe fața lui George, dacă nu pe a mea."

În clipa aceea auzi claxonul automobilului.

„Poftim, s-au și întors" își spuse în continuare Fanny. Sări de pe pat, își spălă fața cu apă de roze, își puse la punct ținuta, trăgînd de timp pe cît îi sta în puteri. „George o să le spună că sînt sus, în odaia copilului." Se privi în oglindă. Ochii unui bărbat n-ar fi putut desluși nimic neobișnuit la ea, dar unei femei nu i-ar fi trebuit mult ca să observe că ceva se întîmplase. Lady Jarvis avea să-și dea seama de la prima aruncătură de ochi. Dar n-avea importanță ; Fanny nu se sinchisea prea mult de ce vedea sau știa Lady Jarvis.

Îl auzi pe Michael dînd buzna pe scări. Deschise ușa și-i spuse :

— Ssst ! Hester a adormit.

Îl reținu pe Michael cît putu mai mult în semiîntunericul încăperii și-i povesti în șoaptă despre vizita și verdictul doctorului, despre Hester, care adormise de la șapte și jumătate.

— Bine, acum haide să coborîm, o îndemnă Michael.

Coborîră.

George își justifica — plin de șovăieli, ceea ce-i dădea un aer vinovat — întîrzierea și absența de la cină, relatînd cu belșug de amănunte istoria somonului.

— Te-am scuzat noi și oamenii au înțeles, îl liniști Lady Jarvis.

Michael nu scoase un cuvînt, dar avea o mină întunecată.

— E un pește grozav, interveni Fanny. L-ați văzut ?

— Nu, răspunse Michael. Ai o baftă extraordinară, i se adresă el lui George pe un ton exasperat. De cînd sîntem aici, mie nu mi-a picat așa ceva.

— Trebuie să urc s-o mai văd pe Hester, spuse Fanny, urîndu-le tuturor noapte bună.

Și cînd îi spuse noapte bună lui Lady Jarvis, văzu în ochii acesteia că știe că plînsese.

CAPITOLUL XVI

PREVIZIUNEA LUI FANNY SE ADEveri. Michael a intuit că s-a petrecut ceva și că Fanny era mai tulburată decît ar fi justificat îmbolnăvirea fetiței. Într-adevăr, a doua zi Hester fu pe picioare și plecară cu toții în sudul țării.

Rămaseră o zi la Londra, apoi se întoarseră la vechiul lor Hockley, unde veni să stea cu ei și Lady Weston, mai cu seamă că Fanny nu-și vedea capul de treburi. Michael își pregătea discursurile electorale.

Pînă la Crăciun, nimic nou nu interveni în viața lor. Vizite la Lyley, duete sau trio-uri executate cu Cuthbert și cu parohul Rowley, corespondența cu Leo Dettrick, îndatoririle de soție de parlamentar, ceasurile dăruite copiilor — de fapt, o existență plină.

Fanny se simțea bine și arăta bine. Observatorul din afară, care ar fi judecat numai după aparențe, ar fi ajuns la concluzia că Fanny și Michael alcătuiesc un cuplu fericit, ideal.

La Hockley, Fanny era la fel de admirată ca și la Londra ; vecinele încercau să-i copieze rochiile și să-i imite felul de a fi, păstrîndu-și, bineînțeles, în tot acest timp, rezerve în ceea ce-o privea. S-ar fi zis că cei doi soți aveau tot ce poate aduce fericirea cuiva. Toată lumea îi fericea. Nimeni, în afară de Cuthbert Lyley și, poate, de doamna Saxby, soția doctorului, n-ar fi bănuit că ceva, pe undeva, șchioapătă.

Leo Dettrick ghicise ce se petrecea în inima lui Fanny, dar habar nu avea de frămîntările lui Michael. Chiar și Fanny, din acest punct de vedere, plutea oarecum în obscuritate. George plecase în străinătate. Dar acest fapt nu stinsese gelozia lui Michael. Absența lui George îl rîcîia la fel ca și prezența lui. Firește, Fanny făcea, cînd și cînd, cîte o aluzie la el, dar Michael nu-i putea rosti numele fără o încordare în glas și fără o crispare a feței ca sub acțiunea unei dureri. Îl ura pe George și se ura pe el pentru că-l urăște. Fanny era conștientă că Michael trecuse printr-o criză de gelozie, dar avea impresia că acum se potolise ; nu-și dădea seama de proporțiile simțămintelor lui ; bănuia ceva, avea o vagă idee, dar era departe de adevărul întreg.

De Crăciun, Leo Dettrick reveni din Italia. Îşi terminase cartea şi luă drumul direct spre Hockley. Michael era bucuros să-l revadă ; Dettrick nu-i stîrnea niciodată gelozia şi îi făcea mare plăcere să stea de vorbă cu el. Leo îi găsi schimbaţi atît pe Fanny cît şi pe Michael. Michael părea absent, preocupat ; Fanny mai distantă ca oricînd, de parcă ar fi plutit pe o altă planetă sau de parcă ar fi privit, detaşată, lumea, prin capătul invers al unui telescop, descoperind-o la uriaşă depărtare. Altminteri, era mai frumoasă ca oricînd, veselă şi aparent fericită.

Michael şi Fanny urmau să plece la Londra pentru deschiderea Parlamentului, iar Dettrick închiriase la Londra un apartament, pe şase luni. Chiar înainte de a părăsi Hockley, Cuthbert Lyley îi întrebă dacă ar putea veni la ei la prînz, urmînd să petreacă împreună şi după-masa ; le spuse că-l vor însoţi sora şi vărul său. Cînd sosiră Cuthbert Lyley şi cu doamna Tracy, vărul se dovedi a fi, spre marea surprindere a lui Fanny şi a lui Michael, nimeni altul decît Basil Wake. Michael nu-l mai revăzuse de la moartea lui Hyacinth. După prînz, hotărîră să facă o plimbare. Leo Dettrick era răcit şi declară că va rămîne în casă, iar doamna Tracy se oferi să-i ţină companie. Cuthbert îi ceru lui Fanny să-i arate grădina : voia să profite de ocazia de a o vizita în absenţa surorii lui. Fanny ezită, dar Michael îl susţinu pe Cuthbert şi stărui pe lîngă ea. Astfel încît Basil Wake şi Michael rămaseră singuri. Michael se aşteptase să se simtă stînjenit, lucru pe care-l prevăzuse şi Fanny, chiar în mai mare măsură. Dar se înşelaseră amîndoi : nu se simţea cîtuşi de puţin stingherit.

Basil propuse o plimbare în pădure.

— Da, cu mare plăcere, acceptă Michael.

Li se alătură şi Sally, cîinele de vînătoare a lui Michael, şi o porniră toţi trei. Luară, întîmplător, acelaşi drum pe care-l bătuse Michael cu Jack Canning, cînd îşi reunise prietenii ca să-şi îngroape burlăcia. Cîmpul arăta acum altfel — nu era mai puţin frumos, dar în viziunea lui Michael întreaga natură căpătase o patină glacială, totul părea glasat într-o pojghiţă de gheaţă morală şi fizică, care făcea să îngheţe, mai cu seamă, ironica strălucire a soarelui. Pămîntul era scorţoşat de ger, dar nu în-

ghețat. Nici urmă de zăpadă și nici de vînt. Crengile dezgolite, perlate de boabe strălucitoare ca mărgăritarul, al cătuiau umbre chinezești pe fundalul cerului albastru. Era ceea ce se numește o vreme adecvată anotimpului. Lui Michael de obicei îi plăcea o asemenea zi, dar azi avea impresia că aerul pișcător era văduvit de orice veselie.

Străbătură împreună poteca lată, mărginită de o parte de un iaz, iar de cealaltă de poieni străjuite ici-colo de pîlcuri de brazi. O bucată de vreme, înaintară în tăcere. Michael nu se simțea stînjenit în tovărășia lui Basil Wake ; dimpotrivă, prezența lui, chiar și tăcerile lui îl reconfortau.

— Eu am cerut să vin aici, i se adresă Basil Wake, după un răstimp. Am dorit să te văd. De fapt, mă gîndisem să-ți scriu. Tuși puțin încurcat. Acum cîteva zile, urmă el, am scotocit prin niște sertare ale unui birouaș pe care Hyacinth l-a cumpărat cîndva la o licitație și am descoperit un sertăraș în interiorul altui sertar, un „sertar secret“ presupun, numai că destul de vizibil, deși nu l-am observat niciodată pînă acum. Deschisesem și altă dată sertarele biroului și scosesem hîrtiile care se aflau în el, printre care și testamentul neoficial al lui Hyacinth ; dar acest sertăraș secret a mai dat la iveală două scrisori — una adresată mie și încă un plic pe care scria : „O medalie pentru Michael în cazul cînd mor“, după care era înscrisă o dată. Data zilei dinaintea operației ei. Iată-l, urmă Basil, scoțînd din buzunar un plic de dimensiunile unei cărți de vizită, care conținea un obiect tare.

Michael îl deschise. În plic se găsea un mic medalion cu imaginea Sfîntului Anton. Nu recunoscu imaginea, întrucît habar nu avea de asemenea practici. Plicul nu mai conținea nimic altceva, nici un cuvînt scris.

— Mulțumesc, spuse el luînd iconița.

— Mă bucur că l-am găsit și mă bucur că e al dumitale. Hyacinth a ținut întotdeauna mult la dumneata, pînă în ultimele ei zile. Era de o mare constanță.

Michael simți că la asemenea cuvinte nu era nimic de răspuns.

— Cînd s-a sfîrșit, continuă Basil, am vrut să te văd, dar multă vreme n-am suportat să văd pe nimeni. Pur și simplu nu eram în stare.. pe urmă, după un timp, mi-ar fi plăcut să te întîlnesc dar... cum să spun, am lăsat lucrurile în voia lor. Mi-am zis că poate o să ne în-

tilnim din întîmplare... dar nu ne-am întîlnit... şi apoi am găsit plicul şi, cînd Cuthbert m-a invitat la el, m-am bucurat la gîndul că voi avea prilejul să te văd. În general, nu mai sînt în relaţii cu nimeni dintre cei care au cunoscut-o... dintre cei care au cunoscut-o cu adevărat. Pentru că ştiu foarte mulţi dintre cei care au impresia că au cunoscut-o bine şi, de fapt, n-o înţelegeau deloc... Edith Tracy de pildă ; în realitate n-a cunoscut-o deloc... poate Cuthbert s-o fi înţeles, dar nu a... vezi, au trecut aproape cinci ani de la moartea ei şi totuşi eu îi resimt lipsa cu aceeaşi intensitate. Nu găsesc că scurgerea timpului remediază ceva — vreau să spun în ce priveşte senzaţia de pierdere, de frustrare. Desigur, durerea în sine, şocul, se mai domoleşte — ştii, tăişul cuţitului se toceşte — dar îi ia loc senzaţia de gol, vidul care e mereu prezent şi care se intensifică pe măsură ce trece timpul. Hyacinth era bucuroasă că ai făcut o căsnicie atît de fericită. O găsea pe soţia dumitale cu totul remarcabilă, „una într-o mie", şi gîndea că vei fi fericit. Eu unul mă condamn adeseori. Cred că ar fi trebuit — cred că aş fi putut — s-o fac mai fericită. I-am oferit o viaţă plicticoasă.

Michael scutură din cap.

— Ba da, aşa a fost. Ştiu bine ; nu încerca să mă consolezi. Şi adeseori mă roade remuşcarea. Ştii, Hyacinth era atît de lipsită de egoism, încît dacă ei îi plăcea ceva ce ştia că mie nu-mi place, renunţa, îşi smulgea lucrul acela din viaţă, oricît de mult ar fi costat-o. Or, n-ar fi trebuit ca eu să îngădui asemenea sacrificii. Dar Hyacinth le făcea în tăcere, fără să dea nimănui de ştire. Şi acum e prea tîrziu. Pe mine, însă, gîndul mă obsedează şi mă macină.

— Sînt sigur că dacă Hyacinth mai poate gîndi, nu la asta se gîndeşte.

— O, dacă am putea crede că există într-adevăr o continuitate... Eu unul nu cred, dar Hyacinth credea ; ea nutrea chiar convingerea... era minunat.

— Da, confirmă Michael, trebuie să fi fost o mare mîngîiere pentru ea.

— Ştii ce spunea despre dumneata ? Te superi dacă o să-ţi dezvălui ceva personal ? întrebă Basil dus pe gînduri.

Spune-mi orice doreşti, bîigui Michael.

— În legătură cu căsnicia dumitale, spunea, după ce vă întîlnise pe amîndoi, că se îndoiește dacă dumneata îți apreciezi soția la adevărata ei valoare. Eu i am răspuns că, firește, o apreciezi. Dar Hyacinth susținea că într un anumit fel o prețuiești, altfel desigur că nu te-ai fi căsătorit cu ea, însă se îndoia dacă prețuirea dumitale e deplină. Repeta că soția dumitale e o femeie *remarcabilă*, cu profunzimi pe care nimeni nu i le bănuiește. De bună seamă, toate acestea țineau de intuiția ei. În realitate, o cunoștea prea puțin pe soția dumitale, n-o întîlnise mai mult de o dată sau de două ori, dar intuițiile ei nu dădeau niciodată greș ; erau mai exacte decît certitudinile multor oameni. Spunea că soția dumitale are nevoie de multă înțelegere... mă rog, dacă ar putea vedea cum a evoluat căsnicia voastră, ar avea de ce să fie mulțumită. S-a bucurat cînd s-a născut băiețelul vostru. Asta-i tot. Scuză-mă dacă socoți c-am fost lipsit de tact sau indiscret ; n-am avut intenția să fiu astfel, dar am simțit că-i de datoria mea... am simțit că *trebuie* să-ți spun toate acestea și că ai să înțelegi.

— Da, îți mulțumesc ; desigur... înțeleg, rosti Michael încet.

Se simțea năucit și-i era rușine de el însuși ; îi era rușine dintr-o mie de motive și, poate, cel mai important dintre toate era conștiința că imaginea lui Hyacinth pălise cu totul în mintea lui. Spusele lui Basil păreau să se refere la o țară a fantomelor și totuși îi iscau în inimă o remușcare dureroasă.

„Viața, în deosebi viața mea, își spunea Michael, e un labirint încîlcit. Eu unul am încurcat toate drumurile. Am ratat tot ce puteam rata, am săvîrșit toate greșelile pe care le puteam săvîrși. Și nu pot învinovăți pe nimeni altul în afară de mine însumi — și cel mai greu păcat din toate cu cîte mi-am încărcat conștiința este purtarea mea față de Fanny. Ce spune Othello despre indianul care zvîrle un mărgăritar mai prețios decît avutul întregului său trib ?... și mai cutez să fiu gelos ! Poftim, uite-l aici lîngă mine pe omul ăsta pe care... eu..."

Și Michael se compară în gînd cu Basil Wake... Știa că nu e posibilă nici o amăgire asupra situației, că Basil Wake știuse și știa totul, că văzuse totul, înțelesese tot ce putuse fi înțeles, iertase tot ce putea fi iertat ; și că totul îi apărea minimalizat în comparație cu imensa, cu

nesfîrșita iubire pe care i-o purta soției sale, care fusese... care era... și Michael se gîndi la trecut și la prezent, și se simți copleșit de rușine.

„Oricum, își zise el, un lucru pot face şi eu — și anume să-mi înfrînez gelozia asta idioată pe George... şi, cel puțin, să mă străduiesc s-o fac pe Fanny mai fericită."

Luă această hotărîre cu deplină sinceritate. Dar îl obseda teama că e prea tîrziu, că n-o să mai recîştige niciodată iubirea lui Fanny. Nimicise, cu propria lui mînă, orice posibilitate. Da, căsnicia lui fusese o crimă, aşa cum se temuse la început că va fi, aşa cum încercase să le sugereze mătușii lui și doamnei Branksome. Ele, de bună seamă, nu plecaseră urechea la o asemenea idee. Era într-adevăr o crimă să te căsătoreşti din interes cu o femeie ca Fanny... fără îndoială, căsătoriile convenționale sînt adeseori reușite şi, uneori, cele mai sănătoase ; fără îndoială, căsătoria în general e o simplă loterie și, adeseori, căsătoriile din dragoste eșuează și sfîrșesc dezastruos ; totuși, el săvîrşise o crimă căsătorindu-se cu Fanny din interes, și acum își primea pedeapsa. Dar, din păcate, pedeapsa care-i era hărăzită lui o făcea și pe ea să sufere... dar o să se străduiască — o să-i recucerească iubirea. La urma urmei, nu era cu neputință — el o iubea şi ea îl iubise. Sentimentele ei n-ar putea renaște oare ? Totuși, în străfundurile gîndurilor lui, răsuna ecoul : „prea tîrziu".

Cît mai durǎ plimbarea, Michael și Basil discutară subiecte neutre.

În tot acest timp, Fanny îi arăta lui Cuthbert grădina şi dezbătea cu el proiecte horticole pentru primăvara viitoare și pentru viitor. Principalele aranjamente fuseseră stabilite din toamnă, dar mai erau multe de discutat. Conversația lor de specialitate era însă în permanentă interferență cu alte chestiuni. Cu Cuthbert, Fanny putea să discute orice ; îl cunoştea atît de bine, încît față de el își putea îngădui să renunțe la orice fel de mască. Simularea devenea zadarnică.

Leo Dettrick arată bine, constată el.

Da, i-a priit vizita în străinătate.

Niciodată nu l-am văzut atît de radios ; de cînd [illegible] pe meleagurile astea ale noastre s-a schimbat [illegible]

— Crezi ? Eu nu l-am cunoscut înainte... sau l-am văzut o singură dată.

— S-a schimbat... tu l-ai transformat total.

— Eu ?

— Da... bineînțeles că tu... şi o știi, nu-i aşa ? întrebă Cuthbert cu un zîmbet blajin.

— Eu îl găsesc neschimbat.

— Neschimbat de cînd îl cunoști tu, dar cu totul diferit de ceea ce era înainte.

— Găseşti ?

— Categoric. Vezi tu, eu îl cunosc de ani şi ani de zile. L-am cunoscut pe vremea cînd i se dedicase întru totul doamnei Daphne Adeane. N-am întîlnit în viața mea om mai devotat unei pasiuni — cu o singură excepţie, şi anume prietenul său Francis Greene.

— Francis Greene, doctorul ?

— Da.

— Şi el era îndrăgostit de ea ?

— Nebuneşte.

— Și ea pe care-l prefera ?

— Nu ştiu — poate că pe amîndoi, poate că pe nici unul ; nimeni n-a ştiut vreodată. Şi-apoi eu n-am cunoscut-o prea bine.

— Dar dumneata *ghiceşti* asemenea lucruri.

— Nu am idee şi nici pe cînd trăia nu ştiam. Era o femeie ciudată, cu totul originală.

— Trebuie să fi avut mult farmec.

— Nu-i vorba de farmec în accepția obișnuită a cuvîntului... de pildă nu era prea vioaie, deşi uneori avea izbucniri de veselie ; dar îţi lăsa gustul pe care ţi-l lasă muzica veche şi, cu cît o vedeai mai mult, cu atît simţeai nevoia s-o mai vezi. După ce o cunoşteai pe ea, ceilalţi îţi dădeau senzaţia pe care ai avea-o auzind un pian fortisim după ce-ai ascultat un concert la clavecin sau la spinetă. Totul părea de o stridenţă insuportabilă. Acesta era efectul pe care-l avea asupra tuturor, şi totuşi vorbea puţin şi era pasivă. Dar Leo Dettrick era obsedat de dînsa, devenise pentru el raţiunea de existenţă, sarea pămîntului. Şi acum a uitat-o ; tu l-ai făcut s-o uite.

— Nu spune asta, *te rog, te rog*, nu vorbi astfel, se apără Fanny cu gîndul la George şi la doamna Housman. O copleşise iarăşi vechea ei amărăciune.

— Dar e adevărat. Nu mai suferă, acum e fericit ; s-a dezrădăcinat din trecut și a ancorat în prezent. Vezi tu, fetițo dragă, morții n-au nici o șansă cînd intră în competiție cu cei vii... viața biruie întotdeauna ; și așa e și firesc să fie. Morții cu morții și viii cu viii. E echitabil. Nu te învinovăți ; n-ai făcut nimănui nici un rău. Dimpotrivă, i-ai redat gustul de muncă, gustul de viață. L-ai făcut să reînvie.

— Dar știi că mie niciodată nu mi-a făcut vreo declarație, n-a rostit vreo vorbă de...

— Știu, ceea ce nu-l împiedică să fie un om renăscut. Firește, el nu-i conștient de transformarea pe care a suferit-o și, dacă cineva i-ar spune că a uitat-o pe Daphne Adeane, n-ar recunoaște pentru nimic în lume ; dar Daphne Adeane și-a împlinit misiunea ; pînă și prin moartea ei l-a ajutat să-și reînnoiască viața, căci altfel nu te-ar fi iubit niciodată pe tine... dacă n-ar fi fost Daphne. Știi că îi semeni puțin ? — nu fizic... era mult mai brună decît tine, altă culoare de ochi... un tip meridional — și totuși e ceva, ceva ce te izbește. Ca o operă de artă care-ți amintește de o alta — nu o imitație, ci o înrudire. Cred că ți s-au mai spus toate astea.

— Da, și colonelul Branksome gîndea la fel.

— E o asemănare foarte nedefinită și totuși nu poate să scape nimănui care a cunoscut-o pe Daphne Adeane și care te cunoaște pe tine. Fără flaterii și complimente vane, trebuie să-ți spun că n-avea nici pe departe frumusețea ta — nu era o frumusețe ; dar avea o grație și o fascinație inefabilă, imposibil de materializat în cuvinte sau pe pînză. Imaginea ei, cînd îngenunchea în capela de la Seyton, era de neuitat.

— Și ea era tot catolică, nu ?

— Ce înseamnă *tot* ?

Fanny se gîndea la Hyacinth ; i se părea straniu că cele două femei moarte, care jucaseră un rol atît de covîrșitor în viața celor apropiați ei, fuseseră amîndouă catolice.

— Vreau să spun că ea era catolică și că soțul ei nu e.

— Da, el nu e.

— A uitat-o și el ?

— Adeane ?

— Da.

— Nu. Nu cred că el o va uita vreodată.

— Ce părere ai despre dînsul ?
— Un om admirabil. Obişnuit, cu principii solide, bun simţ, poate puţin cam nesărat, dar bun ca pîinea caldă.
— Da, unii bărbaţi rămîn credincioşi.
Fanny se gîndea la Basil Wake. Îi fusese deajuns o singură privire ca să se încredinţeze că el, cel puţin, n-o uitase pe Hyacinth.
— Ai impresia că bărbaţii sînt nestatornici ?
— Extraordinar de nestatornici.
— Şi nu crezi că uneori e din vina femeilor ?
— Cum adică ?
— Cred că uneori bărbatul devine nestatornic pentru că are impresia că femeia — hai să zicem soţia — nu ţine la el, sau a încetat să mai ţină, sau e interesată de un altul. În prima fază soţul e gelos — după aceea, mă rog, poate surveni orice.
Fanny rîse.
— Faci aluzii directe ?
Cuthbert zîmbi.
— Gîndeşti, urmă Fanny, că aş putea să-l împing pe Michael la nestatornicie ?
— Posibil.
— El a fost întotdeauna nestatornic — sau mai bine zis, pe *mine* nu m-a iubit niciodată.
— Dar acum te iubeşte.
— Ceea ce confirmă presupunerea mea. Mă iubeşte în acest moment, şi pentru moment, pentru că e stîrnit.
— Cred că te joci cu focul.
— Dar unde-i focul ? Care foc ? Leo ?
— O, nu, dar dacă Michael e stîrnit, asta e din vina ta. Sînt sigur că suferă.
— Şi asta-i din vina mea ?
Cuthbert nu răspunse.
— Şi ce-ar trebui să fac ?
— Dacă nu-l poţi face fericit, fereşte-te măcar să-l faci nefericit.
— Şi ce anume îl face nefericit ?
— Ceilalţi... toată viaţa ta din afara sferei lui.
— Leo ?
— O, nu, nu-i vorba de Leo ; n-are nimic cu Leo; dimpotrivă îi este simpatic ; dar Leo nu-i singurul bărbat din preajma ta. Eşti înconjurată, admirată, discutată; şi presupun că pe Michael îl sîcîie să stea deoparte ; e

mîndru de tine, dar tu nu-i dai prilejul să se împărtăşească şi el din strălucirea ta.

— Cuthbert, nu înţelegi că fac tot ce pot, dar nu reuşesc să dau din ceea ce nu am ; o parte din mine a murit. Mi-e foarte drag Michael ; aş face orice pentru el ; îl respect. Mă căznesc să fiu, şi cred că sînt „o soţie bună". Pentru nimic în lume nu i-aş putea face vreun rău, nu i-aş putea aduce vreun prejudiciu. Toţi prietenii lui sînt şi ai mei. Nu-i ascund nimic — viaţa mea e clară şi deschisă tuturor privirilor. El e cel care-l invită pe Leo ; care-l invită... mă rog, care-i invită pe toţi. Dar nu pot readuce la viaţă ceea ce s-a uscat în mine, nu pot dărui ceea ce nu-mi mai aparţine ; ceea ce nu mai există.

— De multe ori ce pare mort e numai adormit ; şi, asemenea Vezuviului, erupe brusc, cînd nu te aştepţi.

— Nu-i numai adormit ; acel ceva din mine, acea latură a mea e moartă, ucisă ; şi totuşi sînt fericită ; tot restul din mine trăieşte, pulsează, dar nu-ţi pot spune cît de indiferent mi-e totul. Cîteodată, am impresia că nu-mi pasă de nimeni şi de nimic, asemenea Morarului din Dee [1]

— Tocmai ce spuneam şi eu, şi tocmai aici e greşeala ta sau, mai curînd, miopia ta. Pretinzi că nu-i ascunzi nimic lui Michael — îi ascunzi numai sufletul tău, adică totul. Îţi aduci aminte de sonetul lui Shakespeare ? Aşa îţi imaginezi tu că eşti. Aşa te vrei :

Cei ce-ar putea răni, dar nu-ţi fac rană,
Şi nu sînt cruzi chiar cînd ne par cumpliţi,
Cei ce, clintind pe toţi, rămîn de stană
Şi nu se pleacă dacă-s ispitiţi. [2]

Ştiu că eşti profund indiferentă, detaşată de lume ; ştiu că ai căminul tău, copiii tăi, soţul tău, datoria ta ; şi te achiţi de toate conştiincios, frumos. Eşti înconjurată de prieteni. Totu-i desăvîrşit... dar... s-ar putea să greşesc — nu cred că structural eşti alcătuită asemenea celor descrişi de sonet şi nici Michael nu te consideră aşa, numai că tu te porţi astfel faţă de el.

— Pe vremuri nu mă purtam aşa.

---

[1] Referire la personajul unui poem de *Isaac Bickerstaffe* ([illegible]), al cărui refren este : „Nu-mi pasă de nimeni şi nimănui nu-i pasă de mine".

[2] Shakespeare — Sonetul XCIV (trad. N. Chirică şi Dan Gri-[illegible])

— Știu că sînt necuviincios și inoportun spunîndu-ți toate acestea dar, în fond, sînt destul de bătrîn ca să-ți pot fi tată — ba aproape și bunic — și-mi sînteți amîndoi foarte dragi. Cred că dacă ți-ai schimba puțin comportarea față de Michael, toate s-ar îndrepta; dacă nu, să știi că joci un joc periculos.

— În ce fel?

— Mă rog, s-ar putea să survină ceva, și atunci ar fi posibil să asistăm la o erupție a Vezuviului, care ar împroșca de jur împrejur numai nefericire.

— Nu a existat nimeni care să mă intereseze sau care să-mi stîrnească vreun gînd de natură erotică — cel puțin de cînd m-am măritat. Totuși, cred că, dintr-un anumit punct de vedere, ai dreptate. Sînt de acord că viața lui Michael e searbădă. Sigur, își vede des prietenii, invit întotdeauna oameni care să-l distreze, și aici și la Londra, îi invit pe cei care-i plac și-i evit pe cei care-i displac. Nu-i vorba de asta... nu de viața noastră publică... da, ai perfectă dreptate... viața noastră intimă... viața noastră de interior e cea care nu merge. L-am izolat de eul meu, i-am interzis accesul. O să caut să îndrept lucrurile. O să mă prefac că-i deschid porțile, chiar dacă de fapt sînt ferecate... porțile care ar trebui să stea deschise. Am fost egoistă, și proastă, și lipsită de fantezie. O să încerc să întorc o filă nouă, ca să-l fac pe Michael mai fericit. Îți făgăduiesc, Cuthbert.

Și aci, discuția lor se întoarse iarăși la grădinărit.

În tot acest timp, doamna Tracy și Leo Dettrick ședeau la gura sobei, în holul lambrisat, și discutau la rîndul lor despre Michael și despre Fanny.

— A înflorit fantastic, comenta doamna Tracy. Era drăguță cînd s-a măritat, după aceea a devenit sfrijită, scheletică; dar de anul trecut, de cînd a fost în străinătate, parcă-i alta. O admir din toată inima și Cuthbert la fel. El găsește că aduce ciudat de mult cu Daphne Adeane.

— Îmi dau seama ce vede; aceeași impresie i-a făcut și lui Francis Greene.

— Dar Cuthbert zice că Fanny e mai frumoasă decît sărmana Daphne. Are același farmec imponderabil, dar linii și trăsături mai frumoase.

Leo nu o contrazise.

„E limpede, gîndi doamna Tracy, e îndrăgostit lulea.“ Și se bucură în sinea ei pentru că era o romantică.

— Bănuiesc că-s fericiţi, dar Michael pare cam abătut în iarna asta, continuă doamna Tracy cu glas tare.

— El nu ştie s-o preţuiască pe Fanny, replică Leo. Mă rog, într-un anumit fel o preţuieşte, are grijă de ea, face tot ce poate, e atent, generos — adică ceea ce se cheamă „un soţ ideal", dar habar n-are de ce se petrece în sufletul ei. Eu consider că Fanny Choyce e una dintre cele mai interesante femei din cîte am cunoscut vreodată. Şi Michael habar n-are de asta. Michael e cel mai de treabă om din lume, dar e lipsit de imaginaţie.

—Nici o femeie nu e profet în casa ei şi pentru propriul ei soţ.

— Nu, şi-i păcat. Cred că-i foarte singură.

— Singură ? Dar e împresurată de hoarde de oaspeţi, la Hockley.

— Da, tocmai de asta. Vedeţi, Michael...

Conversaţia le fu întreruptă de sosirea celorlalţi.

CAPITOLUL XVII

CÎND FANNY ŞI MICHAEL PLEcară la Londra pentru deschiderea sesiunii parlamentare, fiecare dintre ei luase în sinea sa hotărîrea de a întoarce o nouă filă în viaţa lor.

„Această pereche de înstrăinaţi" gîndea că, întorcînd o nouă filă, vor pune capăt înstrăinării, că dezacordurile tăcute dintre ei vor afla soluţie şi comuniunea spirituală va fi, în sfîrşit, dobîndită.

Michael hotărî solemn să nu mai fie niciodată gelos şi o îndemnă pe Fanny să-l invite pe George la ei. Fanny îi înţelese raţiunile şi pretinse că se conformează — adică nu refuză, dar se execută cu cît mai multe rezerve. George fu acel care refuză.

Metodele lui Fanny faţă de Michael erau aceleaşi ca şi metodele lui Michael faţă de ea.

Invita mereu oamenii — mai bine zis femeile — care socotea ea că-i plac lui, chiar dacă acestea nu erau pe placul ei. Şi nu-şi dădea seama că Michael nu dorea societatea şi prezenţa nimănui în afară de ea.

Pînă la Paşti, totul se scurse lin şi monoton. Nici un eveniment interesant nu invadă cotidianul.

Petrecură vacanţa de Paşti la Langbourne cu familia Branksome. Veniră şi Margaret şi Alice, împreună cu soţii lor.

După Paşti, din nou Londra.

Leo Hettrick se afla în focurile creaţiei unei noi cărţi, pe care şi-o propusese s-o termine înainte de sfîrşitul verii. Bruce, simţi că nu va putea lucra la Londra. Subînchirie apartamentul pe care-l luase pe şase luni şi schimbă Londra pe Franţa. Găsi o căsuţă pe malul Senei, nu departe de Rouen. Aci află tihnă şi pace. Această schimbare de plan fu la fel de neaşteptată pentru el ca şi pentru Fanny. Se întîlniseră într-o seară la un dineu, şi Fanny îl invitase pentru a doua zi la ei. În locul vizitei lui, primi o telegramă prin care o anunţa că pleacă în străinătate. Următoarea veste din partea lui îi sosi abia peste două săptămîni, sub forma unei scrisori :

„M-am statornicit. Casa e mică, albă şi luceşte de curăţenie. Parchete lustruite, boiseries[1] *cenuşii şi albe. O grădină frumoasă, pustie ; o femeie bătrînă, blîndă şi grasă, care găteşte divin şi cînd o vezi e cu o* marmite[2] *în mînă. Îi trebuie trei sferturi de ceas şi mai bine pînă face cafeaua. Prăjeşte boabele într-o prăjitoare din acelea rotunde, pe care le vezi în stampele vechi „Strigăte ale Parisului", ce reprezintă oameni cu asemenea prăjitoare, la colţuri de stradă.*

Cu excepţia răstimpului cît urmăresc procesul de preparare a cafelei, ziua mea se desfăşoară după cum urmează :

Sînt deşteptat devreme, la şapte şi jumătate ; beau o café au lait[3] *cu un* croissant[4] *apoi mă scol şi lucrez pînă cînd începe ritualul prăjitului cafelei, adică pînă pe la douăsprezece fără un sfert. La douăsprezece şi jumătate iau* le déjeuner[5] *şi beau cafeaua. Urmează o scurtă siestă. E cald aici, mai cald decît în Anglia. După aceea mă duc şi mă plimb cu barca pe rîu. Dacă e o zi călduroasă, mă scald în dreptul insulei. În barcă îmi iau cărţi. Mă întorc pe la cinci, şase, lucrez pînă la cina pe care o iau la orele opt, fac un tur prin grădină, stau la*

---

[1] Lemnărie (fr.).
[2] Cratiţă. (fr.).
[3] Cafea cu lapte (fr.).
[4] Corn de cocă fragedă (fr.).
[5] Masă de prînz (fr.).

taclale cu Marianne, citesc, fumez, mă duc la culcare. Zi de zi acelaşi tipic. Nu m-am întîlnit cu prieteni, n-am vecini.

Ştii de ce am părăsit Londra ? Ca să-mi scriu cartea ? Fireşte, dar de ce n-o puteam scrie la Londra ? Din pricina doamnei Choyce — Fanny Choyce. Îmi distrage atenţia. Acesta-i adevărul gol-goluţ. Cartea avansează destul de bine, mulţumesc. Scrie-mi, te rog, din cînd în cînd, dacă ai timp, ceea ce ştiu că n-ai.“

Cîteva zile mai tîrziu, Fanny îi trimise următorul răspuns :

„Dragă Leo,

Mulţumesc că mi-ai scris. În ultima vreme am fost cam aglomerată de treburi şi, literalmente, n-am avut un minut liber pentru corespondenţă.

Michael a ţinut aseară un discurs la Parlament : a fost la înălţime şi cred că-i satisfăcut. Plecăm de Rusalii la mama — în Devonshire ; după Paşti, şi-au anunţat vizita la Londra Madame de Luce şi doamna San Gervasio. Le-am invitat pe amîndouă la Hockley, de dragul lui Michael. E foarte bine dispus şi doamna Otis, o frumoasă americană, l-a cam făcut să-şi piardă capul. Cred, realmente, că Michael e mulţumit de el însuşi. Îţi trimite toată dragostea lui.

Mă bucur că romanul avansează, dar sînt convinsă că-l-ai fi putut scrie la fel de bine şi la Londra, dacă-i după cît te laşi tu văzut aici.

Obligată să mă opresc —

A ta, etc
F.C.“

Răspunsul lui Leo sună după cum urmează :

„Scrisorile tale devin tot mai scurte. Probabil că ai ceea ce numesc americanii «o perioadă de efervescenţă». Aici îmi vine greu să-mi pot figura asemenea lucruri. Au trecut abia trei săptămîni de cînd am venit şi am [illegible] că mi-am trăit toată viaţa în acest loc. Picătură cu picătură, aproape că mi-am terminat cartea. După cum

spunea Baudelaire, «L'inspiration c'est de travailler tous les jours»[1] *Avea dreptate. Orice-ai spune, la Londra n-aş fi realizat asemenea progres.*

De cînd sînt aici, n-am schimbat o vorbă cu vreun suflet de om, cu excepţia vînzătorilor din dughene şi a Mariannei. Francezii vădesc simţ artistic în tot ce fac, ceea ce dovedeşte că orice lucru poate fi realizat în două chipuri — unul frumos şi unul urît — şi că există un anumit punct unde trebuie să te opreşti — o linie de demarcaţie care nu trebuie trecută. Ieri, pe cînd îmi prăjea un cotlet, Marianne mi-a povestit că a urmărit-o pe nepoata ei, Adèle, în timp ce frigea o gîscă şi a văzut că, spre sfîrşitul operaţiei, Adèle a stropit gîsca cu nu ştiu ce ingredient — îmi scapă numele — drept care, Marianne a tras concluzia : «Tiens, Adèle a du goût»[2]

Asta-i ; asta stă la rădăcina oricărei arte : Adèle a du goût *— sau nu are gust, după caz. Mi-e teamă că noua mea carte o să te facă să spui că Adèle a avut un gust lamentabil. Oricum, actul a fost comis. Sper că pînă la sfîrşitul lui iunie să pun punctul final. Şi de îndată ce o consider terminată, mă întorc la Londra — pentru scurt timp ; am de gînd să reţin casa de aici şi să revin în august, dacă va fi posibil. Trebuie să veniţi şi voi doi să staţi cu mine. Loc este berechet.*

Al tău
L.D."

După săptămîna Rusaliilor, corespondenţa lîncezi şi apoi expiră cu totul. Fanny era prea aferată cu puzderia ei de îndatoriri, iar Leo Dettrick prea absorbit de solitudinea sa pentru a mai scrie epistole. Viaţa lui Fanny devenise febrilă. Iar munca lui Leo luase frînele în mînă, ca să spunem aşa, îl luase în seama ei şi fugise cu el.

Prin mai, iunie, Fanny mai încercă o dată sau de două ori să-i scrie lui Leo, dar de îndată ce se străduia să reconstituie în mintea ei trecutul apropiat, îşi dădea seama că uitase absolut tot ce făcuse. Totul se învălmăşea într-o pîclă plăcut colorată. Ea şi Michael se întîlneau cu o sumedenie de oameni ; în locuinţa lor din Queen Anne's Gate, toată ziua intrau şi ieşeau prieteni ; în fiecare vineri

[1] Inspiraţia înseamnă muncă de zi cu zi (fr.)
[2] Ia te uită, Adèle are gust (fr.).

Michael invita amici la Hockley — de obicei aceiaşi oameni.

Michael îşi concentrase interesul asupra activităţii lui. Chestiuni arzătoare preocupau opinia publică : Conferinţa irlandeză ; problemele sufragetelor ; circulau zvonuri că Ulsterul se înarmează. Pe planul politicii externe, însă, orizontul părea senin. Michael comentase într-o zi de faţă cu Fanny :

— Relaţiile noastre cu Germania s-au ameliorat simţitor, iar relaţiile cu Franţa şi Rusia sînt de asemenea foarte amicale.

Într-o dimineaţă, în timp ce Michael şi Fanny îşi luau micul dejun în sufrageria locuinţei lor din Queen Anne's Gate, îşi făcu apariţia Stephen Lacy :

— Am venit să vă aduc o veste : fratele meu s-a căsătorit cu Rose Mary Troumestre.

Se referea la văduva lui Walter Troumeştre.

— Nu mai spune ! exclamă Michael cu voioşie.

— Zău ? făcu Fanny simulînd un interes bucuros. Cînd s-au căsătorit ?

— Ieri. Fără tam-tam. Ştirea a apărut azi în „The Times". Au plecat în Franţa unde le-a închiriat cineva o casă. Abia în urmă cu două săptămîni au luat hotărîrea să se căsătorească.

Stephen nu părea prea încîntat şi Michael îi împărtăşea rezerva. Pe fratele lui Stephen îl cunoştea foarte vag, dar Walter Troumestre fusese unul dintre marii lui prieteni. Cît despre Fanny, primise vestea cu un junghi în inimă. Încă o dovadă a friabilităţii sentimentelor omeneşti. Gîndea că ar fi fost profund conştientă de această friabilitate chiar şi fără memento-urile zilnice de care avea parte. Ştia bine că nici Stephen şi nici Michael nu se bucurau de vestea cea nouă : Stephen pentru că ţinuse mult la prima soţie a fratelui său Bernard, iar Michael pentru că ţinuse mult la primul soţ al lui Rose Mary. „Ciudate jocuri mai născoceşte şi viaţa !" îşi spuse Fanny.

După ce le împărtăşi noutatea, Stephen plecă în City şi Michael la biroul său.

Fanny ghicise bine. Cele auzite îl întristaseră pe Michael, îi confirmau ideea pe care şi-o formase în urma discuţiei cu Walter Troumestre. la ultima lor reuniune de îngropare a burlăciei. Aşadar, totul era adevărat. Căsnicia lui Walter nu fusese fericită... poate că lordul

Windlestone o iubise pe Rose Mary în tot timpul vieţii lui Walter. Să fi existat oare vreo căsnicie cu adevărat fericită ? De pildă, era convins că pe el şi pe Fanny toată lumea îi consideră o pereche ideală. Aşa şi erau într-un fel. Adică viaţa lor se desfăşura pe un drum neted, totul părea perfect la suprafaţă. Dar... dar... el se simţea însingurat, izolat, cu atît mai mult acum cînd Fanny făcea eforturi vizibile să-i umple viaţa, să-l amuze. „Îşi imaginează că-mi face plăcere să-mi aduc în casă persoane ca doamna San Gervasio, Madame de Luce sau doamna Otes, iar eu trebuie să joc teatru ca să n-o deziluzionez... Habar n-are că nu m-aş sinchisi de ele nici cît negru sub unghie, chiar de-ar fi să le lovească trăsnetul... da, sigur, sînt drăguţe, plăcute... frumuşele, pline de farmec ; dar ce înseamnă pentru mine ele toate la un loc ? Aş da orice s-o aud pe ea, pe Fanny, spunînd măcar o dată că ar prefera să rămînă singură cu mine." Şi în timp ce străbătea strada zgomotoasă şi luminoasă care-l ducea la birou, Michael simţi un fior rece prin şira spinării. „De ce oare nu mă poate iubi ? îşi continuă el gîndurile. Presupun că din pricina falsităţii cu care am păşit eu în această căsătorie."

Fanny se simţea la fel de însingurată şi lipsită de mîngîiere. Avea senzaţia stranie că aude un semnal de prevestire, un dangăt de alarmă sfîşiind veselia unei sărbătoriri. Simţea nevoia să discute cu cineva despre căsătoria lui Rose Mary Troumestre. Îi telefonă lui Lady Jarvis, invitînd-o la prînz, dacă n-avea ceva mai bun de făcut. Lady Jarvis veni şi, după-amiază, ieşiră amîndouă cu maşina după cumpărături.

Fanny îi împărtăşi vestea.

— Walter Troumestre, comentă ea, era un bun prieten al lui Michael, poate că cel mai sincer dintre prietenii săi. Moartea lui l-a afectat îngrozitor pe Michael. Şi am avut întotdeauna impresia că soţia îi era extrem de devotată.

— Da ? făcu Lady Jarvis. Eu i-am cunoscut foarte vag.

— Dar pe Lady Windlestone ai cunoscut-o ?

— Doar din vedere. Ieşea foarte puţin din casă în ultimii ani. Avea o sănătate şubredă. Eu o admiram, era o persoană distinsă.

— Spune-mi, crezi că oamenii — că bărbaţii — mă rog, bărbaţii şi femeile, dacă vrei — uită întotdeauna totul ?

Mi se pare de neînțeles că un om ca fratele lui Stephen — dacă era într-adevăr devotat soției sale, după cum se spune, și dacă soția sa era într-adevăr încîntătoare și frumoasă, după cum se spune — se poate recăsători cu atîta grabă — mi se pare la fel de neînțeles că soția lui Walter poate să facă același lucru — nu crezi ? Dacă ținea într-adevăr la el — și toată lumea spune că ținea...

— Nu știu, am auzit că Lordul Windlestone era de mult îndrăgostit de ea. Eu nu i-am cunoscut prea bine... dar nu găsesc nimic de neînțeles. Sînt lucruri care se întîmplă mereu, „afinități elective“, știi. Îți amintești de schița aceea de Rudyard Kipling intitulată *O comedie lăturalnică* ? Cred că-i tipică pentru multe drame ale vieții. Eu una am întîlnit cîteva cazuri de felul ăsta, uluitoare. Am văzut transformări și schimbări la oameni despre care credeam că nu se vor schimba niciodată.

Fanny se simțea stînjenită dar, în același timp, dorea să audă ce avea de spus Lady Jarvis.

— Ca de pildă ? întrebă ea, bănuind care va fi răspunsul.

Prevedea un răspuns de care se temea, dar spera că poate Lady Jarvis nu e îndeajuns de la curent cu situația ca să aleagă exact acest exemplu.

— Leo Dettrick, spuse Lady Jarvis.

Fanny răsuflă ușurată. Se temuse că Lady Jarvis avea să-l menționeze pe George Ayton.

— Vrei să spui că a uitat-o pe Daphne Adeane ?

— Da... sau chiar dacă n-a uitat-o, Daphne e o fază depășită ; ceea ce-i cam același lucru, nu găsești ?

— Nu cred că a uitat-o, îl apără Fanny și, într-un anumit fel, nu cred că va depăși vreodată această fază.

— Ah ! Dacă l-ai fi cunoscut înainte, n-ai vorbi astfel. E meritul tău, Fanny scumpă. Tu l-ai vindecat, și ai făcut, la urma urmei, un lucru foarte bun.

— Relațiile dintre noi au un caracter destul de curios. Nu-mi face și nu mi-a făcut niciodată curte. Ne menținem în raporturi de prietenie — în sensul pozitiv al cuvîntului — și între noi există un acord tacit că, afectiv, el aparține trecutului odată pentru totdeauna, și că nimic nu poate schimba vreodată această situație de fapt.

— Și totuși, ceva a schimbat-o. Desigur, bărbații au impresia că sînt de neclintit ; dar se clintesc... fără voia lor. Se transformă chiar în timp ce-și proclamă imuabilitatea. Ai spune că el e convins de neclintita fidelitate

pe care o poartă memoriei lui Daphne — dar eu, care i-am cunoscut bine pe amîndoi, te asigur că nu e așa.

— Daphne ținea la el ?

— Draga mea, era nebunește îndrăgostită de Dettrick.

— El, nu !

— Nebunește îndrăgostită de el. Orbită de iubire.

— Serios ? Asta-i teribil de interesant. Mi s-a spus întruna că ea nu iubea pe nimeni. Sau poate că ținea la soțul ei, dar nimeni nu cunoaște adevărul.

— Asta ți-o fi spus-o un bărbat, dragă.

— Intr-adevăr un bărbat, dar unul foarte subtil și sensibil, un bărbat cu intuiție fină, care a cunoscut-o bine. Cuthbert Lyley.

— Ori n-a cunoscut-o bine, ori... mă rog, poate că a cunoscut-o îndeajuns de bine ca să *știe ;* dar poate că ți a spus ție toate astea din lealitate față de memoria ei. Lyley e omul capabil să nu trădeze ce știe — adică să nu-i trădeze taina — chiar dacă a cunoscut-o. Da, Fanny, cred că așa e. Firește că așa e, Lyley știe. Nu s-ar fi putut să nu ghicească, dar el n-ar trăda niciodată un secret, nici unei femei, nici măcar ție, și cu atît mai puțin unui bărbat. Dar te încredințez că Daphne era îndrăgostită de Dettrick ; mult mai îndrăgostită decît era dînsul de ea. Da, desigur, o iubea și el... într-un anumit fel îi nutrea o iubire *nemărginită...* dar sentimentele lui erau prozaice, obișnuite ; ea a fost cea care a pornit totul, care a luat inițiativa, deși părea să nu facă nimic altceva decît să zacă și să fumeze. Ea l-a cucerit, l-a anexat, și l-a însușit. Bineînțeles și el era îndrăgostit dar, cum ți-am spus, sentimentele lor erau, calitativ, diferite. El era *unica făptură, unicul lucru* pe care-l iubea Daphne Adeane ; pe cînd Leo iubea altceva. Nu sînt sigură că Daphne ocupa primul plan în viața lui — ba chiar sînt sigură că nu-l ocupa. E un nonsens să afirmi că el nu poate iubi decît o singură persoană ; e în stare să iubească o duzină de femei în același timp — orice artist e în stare și o și face.

— Dar cine era pe primul plan ?

— Nu o persoană, și niciodată primul plan al vieții lui nu va fi ocupat de o persoană. Arta și cărțile lui sînt pe primul plan. E un artist autentic din acest punct de vedere, ca și din altele. Nimeni, nici o femeie nu va pune vreodată stăpînire totală pe el. O să le scape întotdeauna printre degete, va evada. Pentru că, vezi tu, adevărata lui

iubire, prima şi singura lui iubire este arta, munca lui, *son métier* pe care uneori s-ar putea să-l urască, dar pe care-l va iubi şi-l va urî mereu, şi care este cea mai aprigă dintre iubiri. Dar cu adevărat îndrăgostit de Daphne era celălalt.

Traversau în maşină Regent's Park. Privirea lui Fanny înregistră mecanic cîţiva oameni într-o barcă pe lac şi cîţiva copii zburdînd prin iarbă ; imaginea aceasta banală avea să se întipărească în mintea ei ca o vinietă imprimată în culori de neşters, destinată ca, după ani şi ani, cînd atîtea altele vor fi fost date uitării, să-i revină mereu proaspătă în faţa ochilor.

— Cine era celălalt ? întrebă ea, deşi cunoştea bine răspunsul.

— Francis Greene.

— Doctorul ?

— Da. Îl cunoşti ?

— Doar pe linie profesională. L-am văzut numai de două ori, dar Leo Dettrick mi-a împuiat capul cu el. E cel mai bun prieten al lui.

— Da, şi amîndoi erau îndrăgostiţi de Daphne ; dar partea ciudată e că nu erau geloşi unul pe celălalt, pentru că fiecare se încredinţase că Daphne nu se sinchiseşte de nici unul dintre ei. O socoteau îndepărtată, intangibilă, inaccesibilă. Ce ştiau ei, nefericiţii ! Pun mîna în foc că dacă Leo Dettrick i-ar fi cerut lui Daphne să-l urmeze la capătul pămîntului, ea ar fi lăsat totul şi l-ar fi urmat.

— Crezi ?

— Mă rog, în orice caz ar fi trebuit să se lupte cumplit cu ea însăşi ca să n-o facă. Poate că gîndul la copii ar fi împiedicat-o. Dar a existat un moment cînd poate că nici măcar copiii n-ar fi oprit-o. A existat un moment cînd îşi pierduse minţile din pricina lui.

— Şi el nu şi-a dat seama ?

— Nu, niciodată n-a ştiut cît de mult îl iubea, niciodată n-a fost conştient de intensitatea iubirii ei ; Daphne se străduia din răsputeri să-şi ascundă sentimentele, şi izbutea — numai că acest lucru a doborît-o. Cred că de aici i s-a tras şi moartea.

— Nu-i aşa că era o catolică devotată ? Religia nu i-a putut aduce mîngîiere ?

— Era, cred, cucernică ; dar, după părerea mea, între religie şi purtările omului nu prea există mare amestec. Desigur, sînt şi excepţii — Clare Housman, de pildă, şi-a găsit un refugiu în religie. Dar cu ea a fost altceva.

— N-o cunosc prea bine, bîigui Fanny încurcată. N-am întîlnit-o decît o singură dată, la o serată.

— Uite, în cazul ei avem de-a face cu un exemplu contrar.

— Contrariul a ce ? întrebă Fanny.

— Contrariul a ceea ce am discutat — adică a oamenilor, a bărbaţilor care uită totul şi trec cu buretele peste orice.

— Adică ?

— Adică George Ayton, care e mort după Clare Housman şi căruia atitudinea de refuz a acesteia i-a zdrobit inima. Ei bine, George a rămas şi azi la fel de îndurerat — poate chiar mai îndurerat ca oricînd.

— Sînt convinsă, răspunse Fanny uşurată, că-i mai îndurerat ca oricînd.

— Ştii, anul ăsta cînd am fost în Scoţia, mi s-a părut la un moment dat că George e atras de tine.

— O, se apără Fanny. Am avut întotdeauna senzaţia că mă compară în mintea lui cu un *original* şi că la comparaţie eu ies în deficit, asemenea unei imitaţii de porţelan scump sau de mobilă antică — un fals. Mă face să mă simt un fals.

— Absurd, draga mea, nimeni nu poate vedea în tine altceva decît un original. Singurul lucru de care mă mir e că n-ai făcut ravagii mai cutremurătoare... sau poate că ai făcut, adăugă Lady Jarvis rîzînd. Poate că mă las eu înşelată. N-am niciodată încredere în apele liniştite şi, ştii, tu ai ceva din Daphne Adeane. Ţi s-o mai fi spus lucrul ăsta, nu ?

— Da.

— Nu-i vorba de o asemănare fizică — nu, tu eşti altfel. Era mai puţin frumoasă decît tine... e vorba de altceva... şi apoi ai asupra oamenilor acelaşi gen de efect.

— Efect ? Am eu vreun efect ?

— Asupra tuturor — Leo, Michael, Cuthbert, chiar şi asupra lui George Ayton.

— Nu s-ar zice că am mare efect asupra lor.

— Pentru că ţie îţi sînt indiferenţi... dar şi cînd o să-ţi capteze cineva interesul...

— Ei, ce-o să fie atunci ? Fanny roşi şi rîse stînjenită.

— Nu ştiu — o erupţie, o catastrofă, un cutremur, un soi de Pompei. Ştii, dragă, toată lumea spune că tu şi cu Michael alcătuiţi un cuplu fericit ; poate că, într-o măsură, aşa şi sînteţi ; numai că, numai că...

— E vina mea, eu sînt o soţie rea — sau cel puţin aşa am fost — stupidă, egoistă ; dar în ultima vreme am încercat să remediez totul.

— Michael e teribil de prins de tine — vreau să spun că *acum* e realmente îndrăgostit de tine.

— Crezi într-adevăr ?

— Da, cu certitudine.

Ajunseseră la locuinţa Lady-ei Jarvis. Fanny o lăsă în faţa uşii, refuză să intre şi să ia ceaiul la ea, şi întoarse maşina în direcţia casei ei. Pe drumul de întoarcere, cumpăni în gînd tot ce-i spusese bătrîna. „Nu ştie nimic despre George — trase Fanny concluzia. Asta-i foarte bine, în schimb cunoaşte cu precizie tot ce se petrece între Michael şi mine. De ce nu mă pot preface mai bine ?"

Ajunsă acasă, urcă în dormitorul ei şi se descărcă într-o scurtă criză de plîns. Se simţea mai singură şi mai mîhnită ca oricînd. Apoi îşi spălă faţa, se dojeni aspru precum Alice în Ţara Minunilor, şi coborî la ceai. Picară şi cîţiva oaspeţi care găsiră că arată superb. Fanny telefonă la hotelul Ritz şi invită la cină, pentru lunea viitoare, pe unul dintre prietenii americani ai lui Michael.

Luna iunie trecu iute ca fulgerul pentru Fanny, prinsă de treburile ei. Michael, de asemenea, era absorbit de munca sa şi de situaţia politică internă. Leo Dettrick îşi terminase cartea. Pe la începutul lunii iulie, Fanny primi o scrisoare de la el prin care-şi anunţa apropiata sosire. Ajunse la Londra douăzeci şi patru de ore după ce s-a răspîndit vestea asasinării arhiducelui austriac [1]. Leo debarcase la Southampton şi primul drum îl făcu la locuinţa lui Michael.

În seara aceea luă cina cu Michael şi cu Fanny. Discutară printre multe altele şi situaţia politică, preocupaţi însă mai mult de ştirile interne decît de cele externe.

---

[1] Primul război mondial a izbucnit prin atacarea Serbiei de către Austria (28 iulie 1914), care a folosit drept pretext împuşcarea principelui moştenitor austriac la Sarajevo, de către un student sîrb.

În tot ce se întîmplase nu vedeau decît obişnuitele „tulburări din Balcani".

Leo Dettrick îşi isprăvise cartea. Făcură proiecte de viitor (el urma să se reîntoarcă în Franţa), iar Michael şi Fanny îi făgăduiră să vină şi ei să petreacă împreună luna august.

— Cred că o să fie minunat în august acolo şi o să huzurim, n-o să facem alta decît să ne scăldăm, să ne plimbăm cu barca şi să lenevim.

— Asta-i tot ce visez, oftă Michael. În Scoţia nu plecăm decît în septembrie şi pînă atunci mi-ar prinde bine un pic de trîndăveală.

CAPITOLUL XVIII

RĂSPUNSUL SÎRBILOR LA NOTA diplomatică austriacă a fost formulat în termeni atît de rezonabili, dacă nu chiar amiabili, o asigură Michael pe Fanny, încît austriecilor le-ar fi venit greu să declare război, fără a consimţi în prealabil la convocarea unei conferinţe. Şi, de bună seamă, vor exista între timp oferte de mediere. Totuşi, se întîmplă exact contrariul şi, într-o duminică de iulie, Lady Weston, Fanny, Michael, Leo Dettrick şi George Ayton se pomeniră discutînd ce trebuie să facă acum, cînd războiul dintre Austria şi Serbia era iminent.

Michael dorea să se înroleze ca voluntar. Îi era lehamite de Parlament, de Londra, de viaţa lui. Era gata să dea cu piciorul la tot, fără cea mai mică părere de rău. Dar aproape că nu cuteza să gîndească la posibilitatea unui război.

Se aflau în grădină, într-o fierbinte după-amiază de duminică.

— Eu cred c-ar fi o greşeală, îşi dădu George părerea.

— Nu văd în ce constă greşeala, stărui Michael.

— De pildă *eu*, nu numai că aş putea da cu piciorul situaţiei mele, dar chiar *s-ar cuveni* s-o fac, continuă George.

— Dimpotrivă, găsesc că pentru tine e mai greu.

— Nu văd de ce.

— În fond, tu eşti subsecretar guvernamental.

— Da, dar sînt în Camera Lorzilor. Ceea ce într-adevăr n-are prea multă importanţă. În timp ce tu, Michael, eşti ceea ce se numeşte „un om de viitor"...

— Te rog, George, îl întrerupse Michael, de cincisprezece ani încoace, de cînd am intrat în Parlament, mi se tot spune că sînt un om de viitor...

— Doar nu vă trece prin cap vreunuia dintre voi să plecaţi în Serbia sau în Austria, interveni şi Lady Weston. Ar fi stupid !

Fanny păstra tăcere ; umbra ameninţătoare a războiului o îngîndura.

Pe parcursul după-amiezii sosiră şi Cuthbert Lyley cu doamna Tracy. Aceasta din urmă se afla în mare fierbere. Voia să organizeze o caravană de prim ajutor şi să plece în Serbia să îngrijească răniţii. Dorea ca Michael şi Fanny s-o însoţească. Lui Michael îi surîdea ideea.

— Aş vrea s-o facem, spuse el.

— Şi ce se întmplă cu locul tău în Parlament ? Ce se întîmplă cu Fanny şi cu copiii ? întrebă Lady Weston.

— Aş pleca şi eu, sări Fanny. Munca de infirmieră îmi place foarte mult.

— Drăguţa mea, o potoli Lady Weston, ca să fii infirmieră e necesar să ai exerciţiu. Infirmierele amatoare sînt mai curînd o năpastă, decît un ajutor.

— Nu zău, haide s-o facem ! îşi manifestă entuziasmul doamna Tracy. Cuthbert ne-ar întovărăşi, el ştie atît de bine cum să-i ia pe bolnavi.

Cuthbert zîmbi cu ironie binevoitoare.

— Copii, dar ce vorbiţi voi e curat nonsens, strigă Lady Weston. Făcu apel la sprijinul lui George : Nu-i aşa că-i un nonsens, George ?

— Ştiu eu ? răspunse acesta. Zău că nu ştiu. Poate că...

— Din cît mă pricep eu, îi curmă vorba Lady Weston, s-ar putea ca întreaga chestiune să fie un bluf.

— Ba eu cred că s-ar putea să fim antrenaţi şi noi, interveni Cuthbert.

— Aşa cum stau lucrurile în prezent, n-aş crede, răspunse George. Noi nu vom intra niciodată în război de dragul Serbiei. Una ca asta nu s-ar înghiţi.

— Da, ripostă Cuthbert. Dar dacă Rusia, Germania şi Franţa... ?

— Nici în acest caz n-aş garanta intrarea noastră. Vreau să spun că nu cred că o imediată intrare a noastră

în război ar fi în interesul Franței... poate că mai tîrziu. Dar nu cred că se va ajunge pînă aici.

— Azi dimineață am primit o scrisoare de la Kranitzky, știți rusul acela care a fost la serata noastră muzicală, spuse Fanny. Îmi scrie că e în drum spre Rusia. Vrea să-l prindă acolo conflagrația mondială.

— Așadar crede că va fi o conflagrație mondială ? întrebă Cuthbert.

— Așa se pare, răspunse Michael.

— Încă de anul trecut îl rodeau asemenea gînduri.

— Eu vă repet că e un nonsens, își susținu Lady Weston punctul de vedere. Toate astea sînt aduse pe tapet de către conservatori și de către „The National Review".

Fanny nu făcu nici un comentariu. Presimțise apropierea unei vijelii, dar nu și-o imaginase sub forma unui război mondial.

— George, tu ce-ai face dac-ar izbucni o conflagrație europeană ? întrebă Michael.

— Aș pleca, bineînțeles, pe front.

— Și eu, declară Leo.

— Bănuiesc că toată lumea și-ar face datoria, observă Michael.

— Toată lumea ar încerca să și-o facă, interveni Fanny. Dar nu cred că va fi posibil pentru toți.

— Pentru unii datoria este acasă, sublinie Lady Weston.

— Nu, cînd e vorba de cei tineri, o contrazise Fanny. Cel puțin așa sper.

Lady Weston reflectă posomorîtă că e absurd să-l mai socotești pe Michael tînăr ; era un bărbat de vîrstă mijlocie, ca și George dealtfel. Dar își păstră părerea pentru ea.

— Nu cred că oamenii cu munci de răspundere vor putea să dea năvală pe front, comentă ea după un timp.

— Nici nu știm încă dacă va fi sau nu război, o liniști Michael.

— Războiul a și izbucnit, preciză Fanny.

— Noi n-o să intrăm în război pentru Serbia, repetă George. Țara n-ar accepta una ca asta. Alegătorii tăi ar accepta vreodată, Michael ?

— Nu, firește că nu.

— Mă rog, dacă o să fie război, aș vrea să plec într-una din țările răsăritene, spuse Dettrick. Și mi-ar plăcea să mă însoțiți și tu și Michael, i se adresă el lui Fanny.

— Şi unde, mă rog, în Turcia ? sună întrebarea Lady-ei Weston.

— Nu cred ca Turcia să se lase atrasă în război, deşi totul e posibil în Balcani, comentă Leo. Dar pentru noi, amatorii, e mai uşor să ne desfăşurăm în răsărit. Michael, m-ai lua cu tine ?

— Evident.

— Sincer, eu am de gînd să plec în Serbia, îşi reluă doamna Tracy ideea. Am o sumedenie de prieteni medici şi mîine dimineaţă mă duc la Londra să mă sfătuiesc cu Hanson... chirurgul, ştiţi... ca să decid pe cine să convoc.

— Mergem şi noi, Michael ? întrebă Fanny.

Ştia că Michael ar dori să plece şi pentru nimic în lume n-ar fi înţeles ca ea să-i fie un obstacol, mai ales într-o chestiune de asemenea natură.

— Da, da, sigur, se grăbi Michael să încuviinţeze.

În realitate, gîndea că ar fi mai bine ca Fanny să nu-l însoţească decît dacă... decît dacă, printr-un miracol, totul s-ar putea schimba în relaţiile lor...

Spre sfîrşitul după-amiezii hotărîră ca doamna Tracy să plece în Serbia cu o ambulanţă, iar Michael, Fanny şi Leo să o însoţească. Lady Weston era cu totul împotrivă, dar proiectul i se părea prea fantastic, prea utopic ca să mai merite discuţii ; era convinsă că n-o să se aleagă nimic de planurile lor.

A doua zi, luni, Michael şi Fanny plecară la Londra. Sfătuit de Leo, Michael îl chemă la telefon pe doctorul Greene, dar fu informat că acesta nu se întorsese încă din Australia, şi că era aşteptat abia săptămîna viitoare. Făcu apoi o vizită prietenului doamnei Tracy, şi acesta îi dădu o scrisoare de recomandare către alt medic — unul care vorbea cîteva limbi străine. Erau în căutarea unui doctor, care să accepte să-i însoţească. Medicul căruia îi fusese recomandat Michael se numea Goldsmith şi lucra într-un spital din Westminster.

Michael îl vizită, îi expuse planul său, şi anume organizarea unei ambulanţe, finanţată de el şi de doamna Tracy, în scopul ajutorării răniţilor sîrbi, precum şi faptul că aveau nevoie de asistenţa unui medic.

— Eu unul sînt de partea Austriei, declară doctorul cu un accent gutural.

— Dar nu putem fi de partea Austriei, ripostă Michael. S-ar putea ca pînă într-o săptămînă să ne aflăm pe picior

de război cu Austria, care e aliata Germaniei, şi s-ar putea ca Germania să ne declare război.

— Depinde numai de Rusia dacă Germania va fi implicată sau nu. Dacă o altă ţară va fi tîrîtă în acest război, va fi numai şi numai din vina Rusiei.

Rosti „Rusia" cu un accent şi mai gutural.

— Dar Austria e aliata Germaniei, stărui Michael, or, noi avem anumite obligaţii faţă de Franţa. Doar nu putem face abstracţie de antantă ; dacă va izbucni război între Germania şi Franţa, noi va trebui să ne sprijinim aliaţii.

— Anglia nu este aliata Franţei, se încăpăţînă doctorul. Şi există numai o aşa-zisă antantă.

— Dar ne-am creat obligaţii ; nu vom putea lăsa ca Franţa să fie atacată... Nu-i o chestiune de sentiment şi de onoare, sau chiar dacă e, în orice caz e mult mai mult de atît. E o chestiune de viaţă şi de moarte, de salvarea propriei noastre existenţe.

— Totul depinde de Rusia. Sînt gata oricînd să plec cu dumneata, dar de partea Austriei.

Cu asta se întorseseră din nou la punctul de unde porniseră, şi Michael se lăsă păgubaş, spunîndu-şi că omul o fi de orgine germană sau austriacă.

— Foarte bine, conchise el ridicîndu-se în picioare.

— N-am să susţin eu toată gloata asta de *agitatori !* adăugă doctorul.

— Despre ce gloată vorbiţi ?

— Toţi slavii ăştia periculoşi. Dealtfel cred că Rusia bluiează. A mai făcut-o şi altădată.

— Foarte bine, atunci nu mai avem nimic să ne spunem. Bună ziua.

Doctorul îi răspunse cu o plecăciune ţeapănă.

În seara aceea, Michael şi Fanny se duseră la o serată dansantă unde fuseseră invitaţi şi care avea loc la hotelul Tamisa.

Ziarele de seară anunţau că la Berlin se produsese mare agitaţie şi că opinia publică era favorabilă Angliei.

Michael era nedumerit. Gîndea că dacă Germania declara război Franţei, Anglia avea datoria de onoare să intre de partea acesteia din urmă, fie că-i era pe plac sau nu. Trecu în revistă pe membrii guvernului care ar fi fost pentru sau împotriva intrării în război. Ştia că în guvern exista un curent antirăzboinic.

Atmosfera sălii de dans era încărcată. Michael stătu de vorbă cu cîțiva diplomați străini și cu un francez foarte ager la minte. Toți, mai cu seamă francezul, aveau o viziune foarte sumbră asupra situației. Michael mai discută cu cîțiva cunoscuți și apoi urmări dansul.

Unii dintre invitați cinau la măsuțe mici. Învălmășeala și harababura de acolo îi sugerau lui Michael ziua Judecății de Apoi. Se aflau prezenți mulți cunoscuți ai săi și cîteva figuri proeminente din viața politică și diplomatică, englezi și străini. Poate că pînă într-o săptămînă sau poate chiar mai curînd toate aceste elemente, care constituiau acum o unitate socială șlefuită și ornamentală, se vor pomeni zgîlțîiți și risipiți în cele patru vînturi... Se gîndi la curtea din Versailles în ajunul Revoluției Franceze, la Bruxelles înainte de Waterloo...

Trecu pe lîngă o masă la care-i zări pe Jean Brandon, Jack Canning, Dick Clive și Alice, cumnata lui Dick. Îi făcură semn și li se alătură.

Îl frapă înfățișarea lui Jean. Arăta frumoasă, ochii îi străluceau ca două nestemate, întreaga-i expresie radia fericire. Jack, la rîndul lui, părea nespus de fericit.

— Ei, ce părere ai de situație ? întrebă Michael. Crezi că vom fi antrenați și noi ?

— Sper din toată inima că n-o să batem în retragere, răspunse Canning, dar n-am nici o siguranță. N-am încredere nici de doi bani în guvernul ăsta.

— În Grey ? [1] întrebă Michael. Aiureli !

— Mă rog, poate că el e bine intenționat, dar s-ar putea să se lase influențat de ceilalți. Există cozi de topor în guvern !

— Termină cu prostiile, Jack !

— În orice caz... sînt oameni slabi... șovăielnici... lipsiți de fermitate... iar noi întotdeauna cedăm.

— Atunci e vina noastră, a tuturor. A ta... a mea... a opiniei publice.

— Dacă Germania atacă Franța și noi ne ținem deoparte, mă înrolez în armata franceză ca voluntar — și așa vor face mulți alții.

— Dar s-ar putea să mai intervină ceva care să stingă focul, se amestecă Jean. Ziarele de seară scriu că la Berlin

[1] *Edward Grey* (1862—1933), ministru de externe al Marii Britanii între anii 1905—1916.

a avut azi loc o manifestație de simpatie în fața ambasadei britanice, în cadrul căreia s-a strigat „*Hoch England!*" [1]

— Pentru că-și închipuie că o să rămînem neutri, zise Canning. Și, din păcate, s-ar putea să nu greșească prea tare, naiba să-i ia!

— Ba eu cred că greșesc, replică Michael; cred c-or să aibă o cruntă deziluzie.

Rosti aceste cuvinte cu glas tare, pentru că observase la o masă vecină, destul de aproape ca să-l poată auzi, pe unul dintre consilierii ambasadei germane, pe care-l știa din vedere, deși nu-i reținuse numele.

— Vor avea o amară deziluzie dacă va izbucni războiul... repetă Michael pe un ton și mai agresiv.

Consilierul german îl auzi și-și spuse în sinea lui că, în scurt timp, rămînerea în Anglia va deveni extrem de neplăcută. Tonul agresiv al lui Michael se datora temerilor sale; ca atunci cînd strigi la un copil care era cît p-aci s-o pățească, doar ca să acoperi spaima prin care ai trecut tu. Michael se temea, în deosebi după discuția pe care o avusese cu francezul, că intrarea Angliei în război nu era deloc sigură... „Și dacă nu intrăm imediat, își spunea el, va fi prea tîrziu, vom ajunge la ruină și ne vom acoperi de rușine. Oamenii nu înțeleg!" Se gîndi cum vor reacționa obtuzii săi alegători cînd vor afla că Anglia intră în război de hatîrul Serbiei. Michael era cuprins de neliniști; priveliștea perechilor care dansau îl enerva. Le ură noapte bună lui Jean și lui Jack, părăsi masa și se duse s-o caute pe Fanny.

Fanny dansase și acum stătea de vorbă, pe o canapea dintr-o încăpere alăturată, cu un diplomat rus, numit Agura.

— Deci credeți că vom intra cu toții în horă? întrebă ea.

— Da, așa cred, răspunse diplomatul. Mai devreme sau mai tîrziu tot va trebui să intrați și dumneavoastră, englezii, ca să vă salvați pielea, așa că ar fi mai bine să intrați de pe acum.

— Pur și simplu nu-mi pot imagina, spuse Fanny.

Michael se apropie de ei. Începu un nou dans și Agura își luă la revedere de la Fanny.

— Vrei să mai rămîi? întrebă Michael.

---

[1] Trăiască Anglia! (germ.).

— Nu, prefer să mă întorc acasă, răspunse ea cu toată sinceritatea.
— Ai mîncat ceva ?
— Da, de mult — de astă dată nu mai era sinceră — Hai să mergem !
Pe drum, în taxi, Fanny îi spuse :
— În sfîrşit, Jack Canning şi Jean Brandon s-au logodit.
— Ei ţi-au spus ?
— Nu, am citit pe feţele lor.
— Deci nu ştii sigur.
— Am certitudinea morală. Pun rămăşag pe orice.
— Ciudat... l-am invitat pe Jack pentru duminică la Hockley şi n-a putut să-mi spună cu siguranţă dacă vine.
— Ceea ce confirmă spusele mele ; trebuie să-i invităm pe amîndoi. Cu cine era George la masă ? întrebă Fanny.
— Cu Lady Windlestone. Soţia bietului Walter. Sărmanul Walter !
— Ah, da ! E foarte drăguţă şi arată foarte tînără.
— *Este* tînără... el — vreau să spun fratele lui Stephen e mult mai în vîrstă.
Cînd sosiră acasă, Fanny intră de-a dreptul în sufragerie.
— Mi-e foame, spuse ea.
— Ziceai c-ai luat cina.
— Ei, am luat-o şi n-am luat-o... Aş vrea un biscuit.
Michael aduse nişte friptură rece de limbă şi nişte bere nemţească. Se aşezară amîndoi şi se înfruptară.
— Crezi într-adevăr că va fi război ?... Un război european şi cu noi la mijloc ? întrebă Fanny.
— Cred că va fi un război mare ; dacă vom lua însă parte şi noi sau nu, n-aş putea spune, dar sper din toată inima că da.
— Speri ?
— Sigur că da. Dacă nu intrăm în război, n-o să mai putem privi pe nimeni în ochi.
— *Perfidul Albion ?*
— Cu vîrf şi îndesat. Imaginează-ţi ce va spune Franţa, şi pe drept cuvînt.
— Dar tu crezi că vom intra ?
— Ce pot eu şti ? Lucrurile astea se petrec ca într-o tragedie greacă : totul e în mîna zeilor.

— Ca şi toate celelalte.

— Da, probabil că aşa e.

— Dar dacă va izbucni războiul şi vom intra şi noi... tu pleci ?

— Bineînţeles.

— În ce fel ?

— Nu ştiu, nu m-am gîndit... văd eu.

— Şi eu mă înrolez.

— La un spital ?

— Da ; nu cred că Edith Tracy să mai dorească, în condiţiile actuale, să plece în Serbia.

— Doar dacă lucrurile iau altă întorsătură peste noapte...

— Dar ceva tot o să facă ea...

— Da, e foarte capabilă.

— La urma urmei, ce s-a întîmplat acum nu-i mult mai grav decît multe alte incidente care au survenit în trecut, nu-i aşa ? Agadir [1], şi ce-a mai fost înainte ?

— Mă tem că-i mai grav de astă dată.

— Ora de culcare ! anunţă Fanny.

Îşi spuseră noapte bună şi Fanny gîndi că acesta ar fi trebuit să fie momentul suprem al vieţii lor. Şi, vai ! nu era. Michael simţea şi el acelaşi lucru ; în acea clipă gustul vieţii i se păru mai amar decît oricînd.

— Noapte bună, Fanny. Mă duc să iau o carte.

Scoase dintr-un raft al bibliotecii — prin forţa deprinderii — cartea *Gînduri fericite* de Burnand. Se uită la titlu şi rîse.

În toată acea săptămînă, Michael fu ca scos din minţi. Îl urmărea gîndul că Anglia se ţine deoparte, că nu se face nimic şi că, chiar în cazul cînd se va hotărî să intre în război, va fi prea tîrziu. Simţea toate acestea cu atît mai acut cu cît, fiind liberal, deci făcînd parte din partidul de guvernămînt, înţepăturile lui Jack Canning îl iritau. Jack era conservator şi militar de profesie. Leo Dettrick se declanşa la fel de violent ca şi Jack. Numai Fanny îşi păstra calmul ; ştia că, într-un fel sau altul, chestiunea fusese hotărîtă.

Vineri, cînd plecară la Hockley, Michael pierduse orice speranţă.

---

[1] Port în Maroc. În 1911, sosirea unui crucişător german în acest port a constituit punctul de plecare al unui incident franco-german.

A doua zi după serata dansantă, Michael îi telefonase lui Jack. Profeţia lui Fanny se adeverise... Jack îi anunţase logodna lui cu Jean Brandon. Aşadar Michael îi invitase pe amîndoi la Hockley. Lady Weston se afla în Devonshire. George Ayton avusese intenţia să vină şi el la Hockley, dar mersul evenimentelor şi gravitatea crescîndă a situaţiei îl împiedicaseră. Era nevoit să rămînă la Londra. Duminică urmau să aibă loc întruniri guvernamentale. Era în balanţă problema păcii sau a războiului.

Fanny şi Michael petrecură cea mai febrilă şi mai neliniştită dintre duminicile lor la Hockley. Perechea de logodnici se făcuse nevăzută, consumîndu-şi fericirea în ciuda, sau poate tocmai din pricina a tot ce se întîmpla. După prînz, George i-a telefonat lui Michael, dar nu a fost în măsură să-i furnizeze vreo noutate.

Luni dimineaţă se întoarseră cu toţii la Londra. Fanny se duse la Camera Comunelor şi ascultă cuvîntarea lui Sir Edward Grey.

Cînd Michael se întoarse acasă, după dezbateri, o găsi pe Fanny în salon.

— Discuţiile s-au încheiat, o anunţă el ; cred că acum e în regulă, orice s-ar mai întîmpla.

— Asta înseamnă că intrăm în război ?

— Cred că da, chiar dacă nu foarte repede.

În seara aceea luară masa în doi. A doua zi, marţi, Michael fu foarte aferat. După masă, domnul Asquith ţinu un discurs la Camera Comunelor şi Fanny participă din nou.

Noaptea tîrziu, cînd Fanny şi Michael se întorceau acasă — luaseră masa şi petrecuseră seara împreună cu George Ayton — se întîlniră cu Dick Clive care ieşea la acea oră de la biroul lui din Ministerul de Externe.

— S-a declarat războiul ! le spuse el. Noapte bună.

— Am intrat în război, exclamă Michael cu un suspin de uşurare.

Răspunsul lui Fanny a fost tot un suspin — de uşurare, de tristeţe ?

A doua zi, reacţiile lor au fost ca acelea ale unor oameni în transă.

— Îmi dau demisia, o anunţă Michael pe Fanny la micul dejun.

— Şi cum ai să poţi pleca ?

— Am aranjat totul. Vreau să urmez un curs de zbor. Mă duc azi la Ministerul de Război să mă înscriu.

— Zbor ?

„Pînă cînd o să termine el cursul poate că o să se sfîrşească şi războiul, îşi spuse Fanny. Dar, oricum, război sau nu, zborul e primejdios."

Fanny avea senzaţia că-şi urmăreşte propriile reacţii în chip de spectator... fără să ia propriu-zis parte la evenimente.

— Bine, zise ea, dacă pleci tu, plec şi eu... mă înrolez ca infirmieră la un spital.

— Şi copiii ?

— Mama va avea grijă de ei. Crezi că va fi un război lung ? întrebă ea, ca şi cum războiul ar fi fost un fapt cotidian.

— Nu ştiu... sper să nu fie...

Michael se duse la Ministerul de Război şi-şi aranjă înscrierea. Urma să plece de îndată la Netheravon, la un curs de pilotaj. Dar cum mai avea încă o sumedenie de chestiuni de rezolvat, îşi fixă plecarea pentru duminica viitoare.

Din nou luară cina numai în doi. Ceva mai tîrziu, prin ferestrele deschise, răzbi larmă de mulţime.

— Oamenii se duc să manifesteze în faţă la palatul Buckingham, spuse Fanny. Hai să mergem şi noi să vedem !

Luară un taxi care-i duse la palat. Coborîră şi se amestecară în mulţimea care aclama.

Porniră apoi acasă pe jos şi ocoliră Whitehall spre Trafalgar Square. Mulţimea se subţiase. Un om cherchelit, cocoţat pe acoperişul unui taxi, agita un steag, şi ţinea un discurs. Trecură pe lîngă două femei care vorbeau nemţeşte între ele ; aveau obrajii scăldaţi în lacrimi. Prinseră cuvintele : *„Grässlich !... Entsetzlich !"* [1]

În următoarele zile circulară zvonuri despre bătăliile din Alsacia şi despre trupe germane secerate în atacul frontal de la Liège. Toată lumea avea senzaţia neplăcută că aceste veşti bune nu erau chiar atît de bune.

Duminică seara, Michael şi Fanny luară ultima lor cină în locuinţa din Queen Anne's Gate. Seara Michael urma să plece la Netheravon. Lady Weston sosise la Londra şi lua masa cu ei. Se afla de faţă şi Leo Dettrick. Se pre-

---

[1] Oribil ! Groaznic ! (în germ.).

gătea şi el să plece cu Crucea Roşie. Prietenul lui, Francis Greene, care se întorsese din Australia, îi aranja plecarea.

Şi doamna Tracy venise la Londra şi se găsea în acea seară la ei. Organiza un spital particular, pe care hotărîse să-l înfiinţeze undeva pe coasta Franţei. Îi ceruse lui Fanny să o asiste şi aceasta îi promisese să vină de îndată ce-şi va trece examenul de infirmieră. Luau masa devreme.

Discutau situaţia, ştirile, zvonurile, viitoarele posibilităţi. Să fi fost nemţii nebuni ? Sau inventaseră vreo nouă maşină infernală ?

După-masă, Michael îşi luă rămas bun de la oaspeţi. Apoi coborî împreună cu Fanny.

— La revedere, Fanny, iubita mea. O să ne mai vedem înainte de ne vor trimite în Franţa. O să pot veni să te văd, fie înainte de pleci tu, fie înainte de plec eu. O să ne luăm la întrecere, care dintre noi pleacă primul. Cred că Leo o să ne-o ia înainte la amîndoi.

— La revedere Michael drag, şopti Fanny.

Michael simţea că toate problemele vieţii lui erau pe cale să se rezolve. Cînd o sărută pe Fanny, buzele lui îi sorbiră lacrimile de pe obraji. Pe o scenă de teatru, tabloul ar fi părut perfect. Fanny se simţea mai mult decît mişcată... se simţea copleşită, doborîtă, şi, totuşi, era amar conştientă, în ciuda a tot ce încerca... de prăpastia uriaşă... de deosebirea esenţială... o deosebire în *calitate* nu în intensitate, — deosebirea fără de margini... care ar fi fost, numai dacă ea ar fi putut să simtă ceva mai intens... dacă ar fi fost capabilă de un dram de simţire în plus. Dramul, grăuntele de iubire care mişcă munţii din loc... acesta nu era.

„Sînt o femeie rea ? se întreba. M-am prefăcut în stană de piatră ?“

Îl petrecu pe Michael, aşteptă pînă ce plecă maşina şi apoi intră în odaia lui de zi de la parter. În ciuda nopţii calde, se simţea străbătută de un fior rece, de un tremur. O clipă, rămase acolo, singură.

Toate lucrurile erau neclintite şi totuşi, de aci înainte, întreaga lume va fi alta, un loc străin, cu totul nou. Deodată o năpădi o senzaţie de îngrijorare pentru copii şi alergă sus, în camera lor. Amîndoi dormeau adînc.

Fanny se întoarse în salon, la musafiri.

CAPITOLUL XIX

PÎNĂ LA SFÎRŞITUL LUI SEPTEMBRIE, Fanny n-a putut pleca în Franţa, fiind împiedicată de o suită de ghinioane. Mai întîi s-a îmbolnăvit Peter, băieţaşul ei, şi cum s-a făcut bine copilul, şi-a luxat ea o gleznă, lunecînd în cartierul Strand, pe o coajă de portocală.

Michael îi trimitea din Netheravon scrisori amuzante, pline de bună dispoziţie. O ducea foarte bine şi se simţea ca pe vremea studenţiei la Cambridge.

În cele din urmă, la sfîrşitul lui Septembrie, Fanny fu în măsură să plece, iar Michael veni să o conducă şi să-şi ia rămas bun de la ea. Se aştepta şi el să fie trimis în curînd — şi poate că nu va mai exista alt prilej de a-i spune la revedere.

Copiii rămîneau în Devonshire, în grija Lady-ei Weston.

Fanny îl întîmpină pe Michael la gară. În uniforma kaki şi îmbrăcat în hanorac, arăta cu zece ani mai tînăr. Căpătase livretul de pilot. Au luat masa împreună la restaurantul „Carlton" şi în tot timpul prînzului n-au discutat decît despre război. Armatele aliate se aflau încă la Aisne şi debarcarea pe coastă nu începuse.

După-masă — era într-o sîmbătă — s-au dus la un matineu, iar seara, tîrziu, după cină, la „Palace".

Cînd în sfîrşit se întoarseră acasă, Michael mărturisi că-i e foame, pentru că luaseră cina foarte devreme; Fanny îi aduse friptură rece şi bere.

— Întocmai ca în noaptea aceea, înainte de izbucnirea războiului, îţi aminteşti ? observă ea. Parc-au trecut secole de atunci.

— Da, am impresia că toate astea s-au petrecut într-o altă viaţă.

Un timp, se aşternu între ei tăcerea.

— Mă întreb dacă în Franţa o să ne putem întîlni ? spuse Michael gînditor.

— Cînd crezi că veţi pleca ?

— Nu înainte de începutul anului viitor.

Discutară în amănunt posibilităţile de a se revedea, apoi el începu să-i înşire tot felul de detalii tehnice legate de pilotaj.

Şi spectacolul abia a început ; va merge crescendo, observă Michael.

Urmă o lungă tăcere, după care Michael reluă :

— Fanny, crezi într-adevăr că noi doi o să ne mai revedem ?

— Da. Sînt sigură.

— Aş dori... începu el, apoi îşi curmă vorba.

— Ce-ai dori ?

— Aş dori să mă iubeşti, Fanny. Să mă iubeşti cu adevărat.

— Te iubesc, Michael...

— Da, în felul tău mă iubeşti, dar ştii bine ce vreau să spun. Adică aş dori să mă iubeşti şi tu aşa cum te iubesc eu pe tine.

— Deci tu mă iubeşti, Michael ?

— Cred că ai putut să-ţi dai seama.

— Da, mi-am dat seama. Şi eu aş dori, Michael... ca totul să fi fost altfel... ca şi eu să fi putut fi altfel... ştiu că sînt de piatră... e numai vina mea, uneori am impresia că sînt un monstru... Mi se face frică de mine însămi... dar asta este, şi toate strădaniile mele s-au dovedit zadarnice ; vezi tu, a fost... este prea tîrziu. Aş da orice să mă pot schimba... să fiu alta, să mă transform... dar nu pot... nu pot da ceea ce nu am. Nu pot fi mai bună decît sînt. Ceea ce-mi lipseşte mie *acum*... nu, cred mai curînd că startul a fost greşit... am fost egoistă. Ar fi trebuit să te pot face fericit. Şi nu te-am făcut... am fost meschină... nedemnă de tine. E ca într-un basm, cînd prinţesei i se oferă toate la îndemînă, orice-şi doreşte, iar ea le răstoarnă, le aruncă, şi dă cu piciorul la tot.

— Este tocmai ceea ce-am făcut eu.

— Tu n-ai făcut nimic rău — *eu* port vina, şi acum e prea tîrziu.

— Prea tîrziu ?

— Da ; uite, s-ar putea să ne vedem acum pentru ultima oară. A pleca pe front înseamnă a muri pe jumătate, nu-i aşa ? Şi totuşi simt că, orice s-ar întîmpla, niciodată nu voi mai putea fi cea care am fost.

— Nu, ştiu că asemenea întoarceri nu sînt posibile — dar poate, totuşi, ceva o să se schimbe şi pentru mine şi pentru tine. Mă doare, mă doare cumplit !

— Michael drag, nu trebuie să vorbeşti astfel. Mi se sfişie inima. Dac-ai putea şti ce gîndesc eu despre mine însămi.

— Tu nu ai nimic să-ţi reproşezi.

— Ba îmi fac reproşuri amare. Cînd ne-am căsătorit, eram tînără şi plină de idei neroade — şi, ah ! atît de sigură de mine ! Şi au fost tot felul de lucruri pe care nu le-am înţeles, deşi aveam convingerea că înţeleg totul. Acum, însă, înţeleg, Michael, într-adevăr înţeleg totul. Vezi tu, cînd ne-am logodit eram absurd de tînără — şi aveam orgoliul fericirii mele.

— Şi ce te-a făcut să te schimbi ?

— Hyacinth.

— Ai ştiut ?

— Da.

— Cine ţi-a spus ?

— Nimeni. La început n-am ştiut nimic — o credeam doar prietenă cu tine. Vezi, eu trăisem foarte puţin în Anglia şi eram de o naivitate totală. Cunoşteam şi nu prea cunoşteam căile vieţii. Într-o anumită măsură, eram mult mai iniţiată decît majoritatea fetelor — a fetelor din Anglia. Mă simţeam mult mai matură decît Margaret şi Alice Branksome, de pildă. Dar din alte puncte de vedere eram copilăroasă — naivă ca un nou născut. Numai cînd am plecat prima dată cu tine la Londra, în locuinţa din Grosvenor Place, am simţit că ceva nu merge. Nu ştiam ce poate fi, dar aveam senzaţia unei fantome strecurate între mine şi tine. Şi nimeni nu s-ar fi putut purta mai frumos decît te purtai tu pe vremea aceea — erai un înger... atent... generos, chiar prea generos. Şi totuşi ceva nu mergea, iar eu eram conştientă de acest lucru. Dar nu voiam să ştiu mai mult. Mi-era teamă să aflu. Eram asemenea eroului nu ştiu cărei povestiri, aflat în faţa sipetului ferecat... şi pe urmă a survenit petrecerea de la familia Wister — cînd a cîntat Raphael Luc... îţi aduci aminte ? Niciodată în viaţa mea n-am să uit clipa cînd tu ascultai muzica şi Teresa Wister a venit să-ţi ceară să joci bridge. Nu mă uitam la tine — priveam o pictură de Brabazon, atîrnată pe zidul opus — Veneţia pe ploaie — şi-mi aduc aminte că mi-am spus : „Veneţia pe ploaie este imaginea mea despre iad“ şi mi-am repetat cuvîntul „iad“, şi mi l-am figurat literă cu literă I A D, uite aşa, foarte rar — dar totul n-a durat decît o secundă,

pînă cînd te-am auzit pe tine răspunzînd „Desigur", și vocea ta mi-a spus totul... mi-a spus tot ce nu voisem să știu — toate de cîte mă temusem.... dar chiar și atunci am continuat să sper cu deznădejde. Mă cramponam de ignoranța mea. Mă rugam să nu aflu mai mult, să rămînă totul așa cum era... și pe urmă a cîntat Raphael Luc — un cîntec franțuzesc sentimental, iar eu am privit-o pe Hyacinth... era albă ca varul. Am urît-o în momentul acela, pur și simplu am urît-o. A fost pentru prima dată în viața mea că am înțeles ce înseamnă *ura*... și atunci mi s-au clarificat o mulțime de lucruri... dar în ciuda a tot... încă mă mai agățam de zdrențele sfîșiate ale ignoranței mele. Încă mai încercam să bag capul în nisip, ca strutul. Dar cîteva zile mai tîrziu adevărul mi-a izbucnit brusc în fața ochilor — capacul sipetului fusese forțat. Michael, n-ai să poți niciodată să-ți dai seama ce-am simțit eu atunci... și asta m-a făcut rea și meschină. Dar nu cred că te-am învinovățit pe tine — nu, nu te-am învinovățit.

— Ba eram vinovat... m-am purtat ca o fiară.

— Nu, nu... nu era vina nimănui... asta-i viața. Dar cum am mai urît-o pe Hyacinth... simțeam că n-am să-i pot ierta niciodată... în chip cu totul ilogic, bineînțeles, căci *ea* ar fi fost în drept să nu-mi ierte *mie*... numai că acum înțeleg ceea ce atunci n-am putut înțelege, și anume că trebuie să fi fost o femeie admirabilă. Acum sînt în măsură să văd lucrurile în adevărata lor lumină — trebuie să fi fost admirabilă.

— Da, era...

— A dat dovadă de noblețe — eu n-aș fi putut să fac niciodată ceea ce a făcut ea. Cu timpul, am izbutit, mai mult sau mai puțin, să-mi birui gelozia pe Hyacinth ; cel puțin cînd a murit, am suferit pentru tine. Mi-a părut rău, rău de tot. Și ardeam de dorința să-ți spun. Dar n-am putut. Moartea ei m-a afectat întocmai ca pierderea unei bune prietene. Faptul că era vorba de Hyacinth, de tine și de Hyacinth, nu mai avea nici o importanță. Vreau să spun că nu mi-a diminuat cu nimic părerea de rău. Viața e foarte bizară. Ani și ani de zile am fost convinsă că n-am să mă pot împăca niciodată cu existența lui Hyacinth în viața ta, că n-am să pot accepta faptul c-ai iubit-o. Știi, gelozia mea era retroactivă... și mai tîrziu, cînd mi-am dat seama că ai uitat-o, am suferit și mai

cumplit — gelozia mea din trecut nu mai însemna nimic în comparaţie cu noua amărăciune. Pare demenţial, ştiu. Nu încerca să înţelegi. Nu pot să-ţi explic. Dar abia atunci am simţit ce gust amar are viaţa.

— Bine, dar toate astea-s moarte şi îngropate. Toate ţin de trecut. Oare nu le putem da uitării ? Nu putem întoarce o filă nouă ? Nu-mi mai poţi oferi nici o şansă de reabilitare ?

— *Mie* nu-mi mai pot oferi nici o şansă. *Eu* nu pot întoarce o filă nouă. Şi nu pot să-ţi spun cît aş dori. Dar nu-ţi poţi manevra propriile sentimente aşa cum răsuceşti un robinet. Am fost într-adevăr foarte tînără şi neroadă cînd m-am măritat cu tine, dar iubirea pe care ţi-o purtam era ca un bibelou de porţelan sau ca o cupă de cristal, iar eu, în loc să o păstrez ca pe o comoară, am lăsat-o să se spargă şi nimic nu o mai poate lipi la loc.

— Eu sînt cel care a spart-o — dar nu văd de ce nu se mai poate repara. Cred că atunci cînd nu cauţi cu tot dinadinsul să repari ceva, se repară de la sine. Că nu-ţi poţi întoarce sentimentele ca pe un robinet, e drept. Nu poţi forţa un sentiment, dar dacă-l laşi în voia lui, s-ar putea să-şi revină. Eu cred că trebuie să lăsăm totul la voia întîmplării, şi atunci ar fi posibil ca lucrurile să se îndrepte. Ştii, Fanny, eu sînt foarte îndrăgostit de tine. Şi acum îmi dau seama c-am fost un nătărău, un idiot.

— Bietul meu Michael, dar n-a fost vina ta... tu n-ai de ce să te învinuieşti — te încredinţez — ţi-o jur. *Eu* am avut gărgăuni în cap, eu ar fi trebuit să văd lucrurile mai clar — eu am reacţionat prosteşte, dar eram tînără, şi îndrăgostită, şi atît de sigură de mine. Nu, dacă cineva dintre noi doi poartă vreo vină, aceea sînt eu.

— Şi nu crezi că există vreo şansă ca totul să se îndrepte — dacă nu mai comitem şi alte nebunii ?

— Poate că da. Uneori se întîmplă şi miracole.

— Fanny, nu-i aşa că nu eşti îndrăgostită de altcineva ?

— O, nu !

— Nu-l iubeşti pe Leo ?

— Dumnezeule, nu ! Rîse cu drăgălăşenie.

— Nici pe George ?

— Pe George Ayton ?

— Da.

— Nu, nu, de trei ori nu.

— Mă bucur — la un moment dat mi s-a părut că ești îndrăgostită de el.

— Nu, ți-o jur — cred că a fost un timp cînd el se cam prostise din pricina mea, dar acum s-a sfîrșit totul. Ce mai face ?

— Ar dori să se înroleze ca voluntar în corpul de gardă regală, dar deocamdată și-a păstrat postul în guvern. Mă rog, e drept că eu am încurcat rău de tot ițele, dar nu-mi pierd nădejdea. Presimt că războiul o să schimbe totul... dacă vom supraviețui... nu crezi că s-ar putea ?

— Da, poate că da, dar mi-e teamă, Michael, că o anumită parte din mine a murit. Cîteodată am impresia că am fost pedepsită să mă prefac în stană de piatră.

— Nu înțeleg. Eu te văd plină de viață — fiecare fibră din tine pulsează de vitalitate — numai că pulsația asta a ta nu mi-e hărăzită mie. Dar, așa cum ți-am spus, în viață se întîmplă fel de fel de lucruri extraordinare, și toate sînt în necontenită schimbare.

— Aș vrea să pot fi mai bună. Nu-ți pot spune ce îngrozitor mă simt. Aș fi vrut să te pot face fericit cu adevărat. Ce n-aș da să pot izbuti !... Dar n-are nici un rost să ne prefacem a fi ceea ce nu sîntem în realitate, nu-i așa ? N-aș putea să joc un rol... n-aș reuși să te conving. Lucrurile trebuie luate așa cum sînt. Și eu mă voi strădui să fiu mai bună.

— Și atunci, poate, cînd ne vom aștepta mai puțin, drumurile noastre se vor încrucișa.

— Ca eroii din poem ?

— Care poem ?

— *Eu merg spre Soare-Apune și tu spre Răsărit*, de Coventry Patmore [1] :

„Și străbătînd tot cercul nostru surghiunit,
Cîndva, uimiți, ne vom ciocni...“

— Da, îmi amintesc. Dar cei doi din poem se iubeau; se iubeau unul pe celălalt cu aceeași intensitate.

— Sau se iubiseră.

---

[1] *Coventry Kersey Patmore* (1823—96), critic de artă și poet englez, prieten al grupului prerafaeliților.

— În ce ne priveşte pe noi doi, lucrul potrivit a venit întotdeauna în momentul cel mai nepotrivit.

— Lumea asta în care trăim e teribil de iritantă, plină de ciudăţenii şi de contrarietăţi, nu găseşti ?

— Afurisită !

— Bietul meu Michael, îmi pare atît de rău ! Ce n-aş da să pot fi altfel !

— Nu mai repeta lucrul ăsta. E clar, eu sînt de condamnat, m-am făcut vinovat de la bun început. Cînd încalci legile, trebuie să suferi urmările ; dacă faci o greşeală la jocul de cărţi, nu mai poţi cîştiga. Or, eu am făcut o asemenea greşeală de cum am început să joc. Fără să observ, am aruncat atu-ul. Numai că, uneori, în funcţie de parteneri, greşeala se mai poate îndrepta înainte de sfîrşitul jocului. Şi asta sper să se întîmple şi cu noi doi. Dar haide să nu ne mai gîndim la trecut.

— Da, dar eu nu mă pot împiedica să simt că e prea tîrziu.

— Niciodată nu-i prea tîrziu, răspunse Michael cu convingere.

— Poate că nici unul dintre noi nu se va mai întoarce de pe front.

— Aşa ceva ar soluţiona toate problemele.

— În ce mă priveşte, nu mi-ar păsa prea mult, zise Fanny, dar mă gîndesc la copii. Ce s-ar întîmpla cu ei ?

— Da, ce s-ar întîmpla cu ei ? De multe ori am simţit că, într-un fel sau altul, copiii vor consolida, într-o bună zi, relaţiile dintre noi.

Copiii se aflau în Devonshire, la Lady Weston, iar Michael şi Fanny se întîlniseră acolo cu două săptămîni în urmă. Cu acel prilej, îşi spuse Fanny, copiii nu consolidaseră cu nimic relaţiile dintre ei. Dar erau încă atît de mici. Peter avea doar şase ani, şi Hester patru. Peter însă părea să fi început să privească lumea cu ochi cercetători şi, uneori, Fanny simţea la el bănuiala instinctivă că ceva lipseşte.

— Sînt foarte fericiţi, spuse Michael. După ce am fost împreună ultima oară la ei, eu i-am mai vizitat de vreo două ori.

— Mama e încîntată să-i aibă alături.

În acea clipă se auzi din stradă un claxon de automobil, urmat de ţîrîitul soneriei de la uşa de intrare. Doi colegi ai lui Michael de la şcoala de pilotaj sosiseră cu

un taxi. Veniseră la Londra în permisie și nu reușiseră să găsească nici o cameră la hotel.

— Bătrîne, n-ai putea cumva să ne culci la tine ? strigară de afară.

— Ba da, veniți înăuntru !

Fanny făcu pregătirile necesare. Le servi cîte ceva de mîncare, Michael deschise o sticlă de șampanie și toți trei se lansară într-o interminabilă discuție despre tehnica zborului. Unul dintre ei era pilot într-o escadrilă aflată pe punctul de formare, iar celălalt era observator.

O bucată de timp, Fanny le ținu tovărășie. Apoi le spuse noapte bună și se duse la culcare, lăsîndu-i pe cei trei să pălăvrăgească în voie, ceea ce făcură pînă noaptea tîrziu.

Se duse la culcare, dar somnul nu i se lipea de pleoape. Reconstituia în gînd discuția pe care o avusese cu Michael, retrăia momente din trecut. Simțămintele ei erau mult mai clar definite decît i le putuse împărtăși lui. Nu era cu putință să-i spună tot adevărul. Cele ce-i spusese erau adevărate, dar constituiau numai o parte din adevăr. Adevărul întreg era acea convingere a ei că totul venise „prea tîrziu". Știa că, oricît ar fi iubit-o Micheal, ea nu va mai putea niciodată să-l iubească așa ca atunci cînd fuseseră logodiți. Niciodată. Dragostea lui nu putea înfăptui miracole. Era prea tîrziu. Învinuirile pe care și le adusese el erau ciudat de reale. Cele pe care ea încercase să le dezmintă. Totul pornise de la greșeli inițiale. Amîndoi săvîrșiseră cîte o greșeală fatală ; și acum datele situației se răsturnaseră.

Fanny își lăsă gîndurile să lunece spre viitor și începu să-și pună întrebări. Erau copiii la mijloc. Oare, pe măsură ce vor crește, vor influența în vreun fel relațiile dintre părinți ? Fanny era pătimaș atașată de Peter, băiețașul pe care-l simțea ca o proiectare a ei însăși. Hester îi plăcea mai puțin, și Hester era imaginea leită a lui Michael. Acesta, în schimb, ținea la fel de mult la amîndoi ; în general, Michael adora copiii.

„Ce se va întîmpla ? se întreba ea. Ce se *poate* întîmpla ?" Și apoi războiul — viața părea înfășurată într-un zăbranic de coșmar. Și nu-ți puteai desprinde mintea nici o clipă de la el. Te asalta de dimineață, de cum deschideai ochii. Nu chiar din prima clipă. Te deșteptai, o secundă toate îți păreau normale, apoi deodată te împungea gîndul

că ceva e în neregulă și, brusc, îți aminteai. Războiul. Apoi începea încă o zi, și zilele se scurgeau una după alta, ca pe răbojul unui pușcăriaș osîndit să ispășească o pedeapsă. Cel puțin așa i se părea lui Fanny. Și timpul se depăna nesfîrșit de lung și de lent. Războiai, îl depășeai, n-aveai încotro — dar perspectiva care ți se deschidea în față era sinistră.

Fanny se bucura de plecarea în Franța, dar se simțea atît de amorțită, încît pînă la urmă îi era egal dacă viața ei se scurge într-un loc sau altul.

„Ce-o să se întîmple cu Michael ?“ se întreba ea. Oricum, pentru moment era fericit, preocupat de prezent, absorbit de munca lui, de noua lui activitate, de noii săi prieteni. Va pleca în Franța sau poate că în altă parte. Pentru Fanny totul îmbrăca un aspect ireal. S-ar fi putut ca Michael să fie omorît, rănit sau mutilat într-un accident — erau lucruri care se întîmplau acum zi de zi. Cuvîntul acesta, *prăbușire*, care revenea atît de frecvent și de natural pe buzele lui ! Michael schilodit, lipsit de ajutor ! S-ar fi putut să dispară, nici să nu mai audă vreodată de el. Dat dispărut. Și asta era o formulă care devenea din ce în ce mai familiară. Și ce-o covîrșea mai mult era sentimentul că dacă s-ar fi întîmplat așa ceva, ea n-ar fi fost în stare să reacționeze cum ar fi fost normal, n-ar fi fost în stare să simtă ce-ar fi trebuit să simtă.

S-ar putea ca amîndoi să fie omorîți. S-ar putea ca ea să moară dintr-o simplă răceală. Moartea ? Ce însemna moartea ? Prin mintea lui Fanny defilau și se intretăiau frînturi de discuții pe care le purtase cu Leo Deitrick, cu domnul Rowley, pastorul din Hockley, cu Lady Jarvis, frînturi din corespondența ei cu Kranitzky. Toți prietenii ei, cu excepția domnului Rowley și a lui Kranitzky, erau atei. Pastorul Rowley credea ca un copil. Credea, cu simplitate și sinceritate, într-o viață viitoare. Leo susținea că nu crede, dar ea bănuia că uneori îl roade îndoiala.

Lady Jarvis gîndea că orice religie e făcută de om; și oamenii inventează religia pentru că simt nevoia să creadă în ceva. Dar simpatiza cu cei care puteau să creadă.

„Poate că asta-i ce-mi lipsește, gîndi Fanny. Dar credința — credința în ceva, fie chiar și în tine însuți, presupune, îmi imaginez, o încredere în ceva ce există dincolo de ființa ta, dincolo de lume, grăuntele de muștar. Și mie îmi lipsește. Eu n-am nici un grăunte de credință, nici

un grăunte de iubire, decît pentru Peter. Încrederea mi-a fost smulsă din suflet. Şi cum aş putea-o redobîndi ? Şi chiar dacă aş crede ? Ce-ar fi atunci ? Ce-aş face ? M-aş duce la biserica domnului Rowley în altă stare de spirit. Aş trece la catolicism ? Catolicii au o credinţă. Hyacinth, probabil, credea. Poate că aceasta era taina vieţii ei. Poate că asta a ajutat-o să treacă peste multe. Biata Hyacinth ! Ce-ar fi să ştie ce întorsătură au luat acum lucrurile ? Ce-ar fi ca, de acolo de unde se află, să poată arunca o privire spre lume şi să-l vadă pe Michael ? Ce-ar gîndi ? Cred că ar înţelege. Şi Daphne Adeane, cea care-l iubise pe Leo, după cum spunea Lady Jarvis. Leo o uitase, aşa spunea Lady Jarvis, ori ea îl cunoştea mai bine decît oricine altcineva. Lady Jarvis mai spunea că o uitase pe Daphne din cauza ei, a lui Fanny, dar asta nu era adevărat. Lady Jarvis spunea că Daphne îl iubise nebuneşte pe Leo. Dar Fanny se îndoia şi de acest lucru. Într-un fel, nu-şi putea imagina cum ar putea cineva să-l iubească la nebunie pe Leo Dettrick. „Dar poate că n-am dreptate. Judec lumea după mine. Eu, oricît de mult l-aş aprecia pe Leo, n-aş putea niciodată să-l iubesc."

În dimineaţa aceea primise veşti de la el. Se afla cu Crucea Roşie, pe undeva pe lîngă Dunkerque, fericit şi foarte ocupat. Toţi cei foarte ocupaţi păreau să fie fericiţi. „Poate că şi eu, cînd o să încep să lucrez serios, o să mă simt mai fericită", îşi spuse ea. Leo îi scria aproape zilnic.

Adormi şi o visă pe Daphne Adeane. Visă că se afla la Seyton. Dar casa arăta altfel decît o văzuse ea ultima oară — fără huse pe mobile. Şi nelocuită. Era vară, de afară se auzea bîzîitul unei maşini de tuns iarba, iar Fanny aştepta în holul pătrat de jos, care arăta ca de obicei, numai că volumele de pe masă erau ale ei, ale lui Fanny, şi nu cărţile din casa lui Daphne, iar pereţii erau panelaţi ca la Hockley. Totuşi Fanny ştia că se află la Seyton. Şi, deodată, în cameră intră Daphne Adeane. Era îmbrăcată în veşminte de modă veche, dar care nu distonau prea mult cu moda anilor 1913—1914.

„Seamănă cu împărăteasa Josefina, îşi spuse Fanny, dar e mai puţin drăguţă." Daphne o pofti pe Fanny în salon şi o întrebă dacă doreşte un ceai, iar Fanny răspunse : „Da ; ceai cu brioşe." Apoi începură să discute despre război, despre plecarea lui Michael pe front, despre Leo

Dettrick, dacă-i place sau nu noua sa activitate, și cum se descurcă. Deodată, Fanny îi spuse :

— Doamnă Adeane, aș dori foarte mult să știu un lucru ; l-ați iubit pe Leo Dettrick ?

Daphne rîse, apoi căzu pe gînduri și Fanny își spuse în sinea ei : „Tabloul acela de Henriquez îi seamănă perfect", și totuși, chiar în clipa în care gîndea astfel în vis, știa că fața pe care o privește era alta decît cea pictată de Henriquez.

— Nu, răspunse Daphne ; niciodată nu l-am iubit pe Leo — niciodată, nici un moment — dar am fost îndrăgostită. Ah, atît de îndrăgostită, însă de celălalt !

— Cine era celălalt ? o întrebă Fanny.

— O, răspunse Daphne, *L'autre* [1]. Acum haide să-ți arăt casa.

— Pot să văd și camerele pe care le ții încuiate ? întrebă Fanny.

— Firește.

Chiar în vis, Fanny își dădu seama că acele camere nu fuseseră încuiate decît după moartea lui Daphne, dar în ciuda acestei constatări, lucrul părea natural și drept. Străbătură un coridor întunecos, de care Fanny nu-și aducea aminte, și intrară într-un dormitor semi-obscur, în care era un pat cu baldachin și perdele Morris. Pe pernă se afla un crucifix mare.

— Asta-i camera pe care o țin încuiată, spuse Daphne.

— Da, dar am uitat de ce.

— A, din pricina strigoilor și a pisicilor, și din cauză că aici am murit eu.

În clipa aceea, spaima și dorința de a pleca de acolo puseră aprig stăpînire pe Fanny ; știa că fusese închisă și că nici o scăpare nu mai era cu putință. Se întoarse cu fața spre Daphne.

— De ce m-ai întemnițat aici ?

— Pentru că tu mi-ai răpit *amîndoi* iubiții.

Și Daphne Adeane se îndreptă spre ea amenințătoare, iar Fanny se gîndi la descrierea lui Vashti din *Villette* [2] : „răvășita, orientala, înnebunita de durere «împărăteasă de mucava»." Încercă să strige și se deșteptă. Se lumina de ziuă.

---

[1] Celălalt (fr.).
[2] Roman de Ch. Brontë, publicat în 1853.

SPITALUL DOAMNEI TRACY SE afla pe coasta Franței, nu departe de Boulogne. Printre infirmiere se numărau cîteva prietene ale lui Fanny : Margaret Clive, sora ei Alice Lynne, și altele. Dick Clive se înrolase în marină. Jack Canning plecase cu regimentul lui de cavalerie.

Și Fanny, ca și Michael la școala lui de pilotaj, simțea că, odată cu înrolarea, începuse pentru ea o viață nouă, într-o lume nouă și sub chipul unui om nou. Nici nu se mai gîndea la trecut. Leo Dettrick, care se afla tot lîngă Dunkerque, continua să-i scrie în fiecare zi, dar de văzut nu-l văzuse decît o singură dată.

Michael îi expedia din Anglia scrisori scurte, voioase. De Crăciun, și ea și Michael căpătară permisii și se întîlniră acasă. Petrecură Crăciunul la Hockley, cu copiii. Fanny rămase în Anglia șase săptămîni, dar Michael numai două.

Evenimentul cel mai important în existențele lor de acum îl constitui plecarea lui Michael la o escadrilă din Egipt, în august 1915. Fanny se duse la Londra să-și ia rămas bun, apoi petrecu o lună în Devonshire, cu mama ei și cu copiii.

Se întoarse în Franța, în septembrie. Dick Clive murise de tifos în drum spre Răsărit. Jack Canning fusese trimis acasă, rănit, invalid. George Ayton renunțase la subsecretariatul lui și se afla „undeva în Franța", ca și Stephen Lacy dealtfel. De jur împrejurul lui Fanny era numai vid.

O zi sau două după întoarcerea în Franța, pe la începutul lunii septembrie, un medic dintr-un spital mai important din Boulogne făcu o vizită la spitalul particular al doamnei Tracy ; aceasta i-l prezentă lui Fanny drept doctorul Greene. Era îmbrăcat într-o uniformă kaki.

— Sîntem prieteni vechi, declară Fanny deîndată ce-l văzu.

Doctorul Greene rămase la masa de prînz și fu așezat lîngă ea. Discutară despre Leo Dettrick, pe care Fanny nu-l văzuse decît o singură dată de la începutul războiului, și despre experiențele doctorului Greene de înainte de război și de pe front. Se statornicise la spitalul din Boulogne și nu credea să mai fie mutat de acolo. Se ocupa de cazurile de șoc pricinuit de obuze și de maladiile nervoase.

Fanny se bucura că-l revede. Îi aducea parcă un suflu din viața ei de înainte de război, îi aducea îndărăt pe Leo Dettrick și multe alte aspecte, persoane, episoade. Fanny își spuse că războiul îl îmbătrînise pe Greene, dar pentru prima dată îi văzu bine fața. „O figură ciudat de atrăgătoare“, gîndi ea.

Îl cunoscuse pe Greene imediat după accidentul de mașină, cînd nu fusese deplin stăpînă pe facultățile ei. Pe atunci văzuse în el doar medicul și nicidecum omul. Acum se pomeni analizîndu-l ca pe o ființă omenească.

Era frumos ? Nu în genul lui Michael sau al lui George Ayton. Avea o statură impunătoare, o frunte înaltă și meditativă, trăsături ferme, un păr negru și ușor subțiat, umeri vag gîrboviți, ochi foarte luminoși și senini ; arăta ceva mai vîrstnic decît era în realitate, cu fața-i albă ca tăiată în fildeș, brăzdată de urmele cunoașterii și ale experienței ; cînd nu vorbea, ochii lui păreau să privească dincolo de tine, spre altă lume sau spre alte planuri ale existenței. Dar cînd îți vorbea, privirile lui te scăldau în lumină, asemenea unui far dintr-un port îmbietor, trimițîndu-ți raza unei învăluitoare înțelegeri. Fața lui radia o expresie de comprehensiune, de pătrundere a celor mai obscure zone, care te făcea să uiți de paloarea-i de ivoriu, de povîrnirea obosită a umerilor ; te electriza ca o bruscă țîșnire de lumină. Fanny îi observă mîinile. Mîini mari, foarte mari, mîini reci, și totuși le simțea capabile de o delicată îndemînare, de o fină iscusință. Și glasul lui era atrăgător, în perfectă armonie cu celelalte trăsături, sau mai curînd cu principala sa caracteristică : seninătatea ; un glas liniștit dar plin de rezonanță — glas de cîntăreț sau de marinar. Dar calmul lui, își dădea Fanny seama, era acela al unui vulcan.

Îl simțea detașat. O detașare ca a lui Cuthbert Lyley... și înțelegea bine de ce Leo ținea atît de mult la el.

Greene o întrebă de Michael.

— Se simte foarte bine, îl asigură Fanny. Speră să vină și el în Franța, dar mai tîrziu — poate că abia la anul.

— Și copiii ?

— A, pentru ei războiul e o distracție — deocamdată sînt în Devonshire cu mama mea. Lui Peter noi nu i-am explicat semnificația războiului — are doar șase ani, știi — și totuși mama l-a găsit jucîndu-se de zor cu soldații de plumb în fața ușii dormitorului ei, iar cînd l-a întrebat

ce face acolo, i-a răspuns arătîndu-i soldații căzuți : „Ăștia-s nemții omorîți."

— Nu-i bine să ascunzi adevărul față de copii ; mai tîrziu te condamnă.

— Fetița mea, care abia a învățat să lege cuvintele, i-a spus dădacei, arătîndu-i o pată pe cer : „Aeloplan !". În vremurile astea e mai bine să n-ai copii mari.

— Asta-i drept.

Fanny își puse întrebarea dacă Greene s-o fi căsătorit. Cînd îl întîlnise prima dată, nu era însurat, așa-i spusese Leo. Apoi își aduse aminte de idila cu Daphne Adeane. Se simțea stingherită ; avea impresia că el îi citește gîndurile ; cu atît mai mult cu cît îl auzi spunîndu-i :

— Pînă acum consideram întotdeauna că a nu fi căsătorit e o greșeală, chiar o frustrare. Acum însă, îmi pare bine că nu sînt.

— Mă întreb... spuse Fanny roșind. Era conștientă că-și trădează gîndurile. Cred, adăugă ea, că trebuie să fie îngrozitor pentru...

Își curmă brusc vorba. Era pe punctul de a spune :"... îngrozitor pentru tinerele soții ale căror soți au căzut pe front", referindu-se la Margaret Clive, dar se opri. Știa că s-ar fi putut cu mare ușurință să se afle și ea în aceeași situație — și mai știa că, aflată în aceeași situație, reacția ei ar fi fost diferită de cea a lui Margaret Clive.

— ... trebuie să fie îngrozitor pentru mamele cu fii pe front, își schimbă ea turnura frazei.

— Pentru ele e cel mai crud.

Dar Fanny știa că Greene nu se lăsase înșelat.

— Cînd eram foarte tînără, urmă ea bucuroasă de întorsura luată de discuție, îmi plăcea să citesc literatură greacă sau orice literatură despre cei căzuți în floarea vîrstei ; îmi plăcea să văd ce spun poeții și romancierii despre ei. Mai mult ca orice mă atrăgeau piesele de teatru și operele. Hotspur[1] „mlădița atît de dreaptă", și Henric al V-lea „din cap pînă-n picioare în zale-nveșmîntat", „tînărul Harry cu viziera lăsată" ; și Siegfried, și Ahile cînd presimte — acum însă nu suport nici să mă gîndesc la ei. Războiului îi stă bine în manualele de istorie, în

[1] *Sir Henry Percy Hotspur* (1364—1403) ; figurează în drama *Henric al IV-lea* de Shakespeare, ca un erou plin de bravură și cavalerism.

poeme, în teatru şi în operă... văzut de la distanţa timpului ; dar cînd te afli faţă-n faţă cu el...

— E la fel de rău ca şi un anumit soi de pace.

— Se poate să fie adevărat. Ai văzut pe timp de pace grozăvii la fel de mari ca acelea din timpul războiului ?

— Cred că există prea multă mizerie pe lume şi prea multă bogăţie, prea multă *mîrşavă* prosperitate.

Discutară apoi noutăţile zilei ; speranţele, temerile, zvonurile care circulau curent în cercul lor.

La plecare — şi parcă nu-i mai venea să plece — doctorul Greene îi spuse lui Fanny :

— Pot să vin, într-una din zilele cînd o să fim liberi şi eu şi dumneata ca să te iau la o plimbare prin Boulogne sau în altă parte ?

— Bineînţeles, poate că reuşim să punem mîna şi pe Leo Dettrick. El ştie că mă aflu aici, dar mijloacele de transport sînt foarte nesigure.

— Foarte bine, conchise Francis Greene, sărind în maşina lui.

Reveni o săptămînă mai tîrziu, şi o invită pe Fanny la masă la un restaurant din Boulogne. După-masă se plimbară pe faleza bătută de vînt, şi apoi luară ceaiul la o cabană.

Vizita se repetă, promiţînd să devină o deprindere.

A treia oară se întîlniră spre sfîrşitul lunii septembrie. Luară prînzul la restaurant, în Boulogne, dar cum afară burniţa, renunţară la plimbarea pe stînci şi se duseră în oraş după cumpărături, mai cu seamă că Fanny avea poftă să ia peşte de la pescărie. După ce isprăviră cumpărăturile, în timp ce urcau pe cheiul ud şi povîrnit — era o zi caldă, cu atmosfera încărcată, dar Greene în mantaua lui şi Fanny în impermeabilul ei aproape că nici nu-şi dădeau seama de ploaie — el îi spuse :

— Ştii, e foarte curios, îmi aminteşti de o persoană pe care am cunoscut-o foarte bine.

Fanny ştia ce avea să urmeze.

— De doamna Adeane ?

— Da, cu toate că nu există o asemănare reală. Ai cunoscut-o ?

— Nu, dar i-am văzut portretul, şi apoi casa unde a locuit ea e destul de aproape de a noastră, iar colonelul Branksome, tatăl Margaretei Clive, îmi spunea acelaşi lucru.

— A, da, îmi aduc aminte că Leo mi-a scris despre vizita pe care a făcut-o la Seyton împreună cu dumneata.
— Cunoşti reşedinţa de la Seyton ?
— Stăteam uneori acolo — nu foarte des. E un loc plin de farmec — romantic — aşa mi se părea.
— Eu m-am apropiat de el prin Leo.
— El se ducea des la soţii Adeane.
— Îi cunoştea foarte bine ?
— Foarte bine.
— Ea trebuie să fi fost fermecătoare.
— Era delicată, prea delicată pentru Anglia şi pentru clima englezească. N-ar fi trebuit să i se îngăduie să trăiască aici.
— Şi a fost necesar să locuiască în Anglia ?
— Ea a stăruit — de dragul soţului. I se părea că el nu se simte bine în străinătate. Poate că aşa şi era. Nu ştiu, nu sînt sigur. După moartea ei, a plecat în străinătate. Dar ea aşa gîndea şi era foarte îndărătnică. Avea o voinţă de fier într-un trup fragil ca un lujer şi cred că eforturile de voinţă au frînt-o. Era făcută pentru meleagurile însorite ale Sudului.
— Biata de ea. Domnul Adeane mai trăieşte, nu ?
— Aşa cred.
— Bănuiesc că a suferit mult cînd a pierdut-o.
— Încă nu şi-a revenit.
— Şi copiii ?
— Sînt la şcoală. Băiatul mai mare trebuie să aibă vreo şaisprezece ani, cred. Dacă războiul ăsta mai ţine doi ani, s-ar putea să-l înghită şi pe el.
— Dee Domnul să nu ţină ! Sînt copii drăguţi ?
— Nu i-am mai văzut de mult ; sînt la şcoala catolică din Birmingham, şi cred că se prezintă foarte bine. Mama lor îi adora.
— Dar tatăl e ataşat de ei ?
— Bănuiesc că tot ce-i aminteşte de soţia lui îi face rău. E unul dintre oamenii aceia închişi, timizi, cu foarte intense trăiri lăuntrice.
— Bieţii copii ! Ce singuri trebuie să se simtă !
— Mă întreb uneori, din moment ce destinul fiecărui... mă rog, aproape a fiecărei făpturi omeneşti este singurătatea, mă întreb, ziceam, dacă nu-i mai bine să te obişnuieşti cu ea de tînăr.

— Dar, în general, copiii au o mamă și un tată care-i iubesc.

— Sau care-i urăsc ! răspunse el cu o amărăciune care o făcu pe Fanny să se întrebe ce fel de tinerețe o fi avut Francis Greene.

După un timp, acesta adăugă :

— Eu am crescut în Australia — taică-meu nu era născut acolo... emigrase. Locuiam la o fermă.

— Ceea ce trebuie să fi fost încîntător pentru un băiat !

— Era... numai că... știu eu... ținutul era frumos. Locuiam într-unul din cele mai fermecătoare colțuri ale globului. Deși copiii nu au ochi pentru peisaj — îl acceptă doar — cel puțin cu mine așa s-a întîmplat ; mult mai tîrziu am dobîndit facultatea de a prețui frumosul naturii... abia în adolescență. Apoi am fost trimis la școală și institutorul mă bătea. Maică-mea a murit. Era o femeie plăpîndă și instruită. Toate în jur s-au năruit — casa a devenit un infern. Tata s-a apucat de băutură. Iar eu am fugit de acasă — m-am îmbarcat pe un vapor. Aveam cincisprezece ani pe atunci. Prima și ultima mea călătorie am făcut-o la Liverpool, pe o navă cu vele pătrate. Am scos-o eu la capăt, dar nu aveam vocația mării. Apoi mi s-a întîmplat ceva romantic, unul din lucrurile despre care credeam că se petrec numai în romane. A doua zi după ce am debarcat la Liverpool, am citit un anunț într-un ziar : „Francis Greene este rugat să ia legătura cu Joseph Greene, din Edinburgh, spre a afla o chestiune favorabilă lui.", și urma o adresă. Joseph Greene era unchiul meu ; îl auzisem adeseori pe tata vorbind despre el. Fuseseră în relații foarte bune în tinerețe, apoi se certaseră. Am plecat la Edinburgh și graba mea a fost pe deplin răsplătită. Am găsit un unchi foarte distins, un om liniștit, cu păr argintiu — era chirurg, ba chiar, cum aveam să aflu mai tîrziu, un chirurg foarte cunoscut. Unchiul m-a înștiințat că tatăl meu murise, că și lui îi murise de curînd soția și-l lăsase fără copii, iar el se căia de purtarea pe care o avusese cîndva față de tatăl meu. Afirma că această purtare a lui îl determinase pe taică-meu să emigreze în Australia. Dorea acum să-și răscumpere fapta adoptîndu-mă, tratîndu-mă ca pe fiul său, ajutîndu-mă să-mi făuresc cariera și viața către care mă simțeam înclinat. M-a întrebat dacă vreau să rămîn în marină. Era la curent cu aventura în care mă lansasem. Doream poate să intru în marina comercială ? I-am răspuns

că nu am chemare pentru viaţa de marinar, şi că încă din copilărie am fost înclinat spre cărţi şi spre studiu ; i-am povestit că sînt îndrăgostit de ştiinţele naturii, de insecte, gîze şi aşa mai departe, că mă interesează biologia, fiziologia şi, mai cu seamă, psihologia ; că, de fapt, am jinduit întotdeauna după ştiinţă, cunoaştere, cercetare.

S-a arătat entuziasmat. M-a trimis la şcoală — la colegiul din Aberdeen ; mă medita chiar el şi avea cunoştinţe vaste — şi mai tîrziu am ajuns student în medicină, la Universitatea din Aberdeen. Am urmat cinci ani medicina, am absolvit-o şi m-am perfecţionat apoi un an la Viena. După aceea, timp de alţi cinci ani am practicat medicina la Edinburgh, pînă cînd George Thompson, pe care-l cunoşteam şi care ascultase cîteva dintre comunicările ştiinţifice prezentate de mine la diverse societăţi de specialitate, m-a luat pe lîngă el, întîi ca discipol şi mai tîrziu ca asociat ; de atunci m-am dedicat în întregime lucrului care m-a interesat cel mai mult în viaţă : sistemul nervos — factorul cel mai important al existenţei şi cel mai puţin cunoscut.

— Unchiul dumitale mai trăieşte ?

— Nu, a murit de mult. A fost un om remarcabil.

— Cred că e ideal să-ţi faci o profesie din propria-ţi pasiune.

— Pentru mine ştiinţa nu a fost niciodată o pasiune, aşa cum lupta sau războiul nu constituie o pasiune pentru militarul de carieră. Pentru mine ştiinţa e o meserie, e meseria mea. Am avut eu şi pasiuni.

— Care anume ?

— Una dintre ele a fost canto. A existat un moment cînd am crezut că o să ajung cîntăreţ de operă, sau măcar de concert. Nu rîde. Nu eram chiar atît de departe pe cît îţi închipui de această carieră. Ca băiat, cîntam admirabil, pînă cînd mi s-a schimbat vocea ; iar ca tînăr aveam frumoase calităţi de bariton. Călătoria pe mare mi-a format glasul : le cîntam marinarilor, ceea ce a întărit volumul vocii mele. Cînd eram la Aberdeen, ca student în medicină, am cunoscut un tînăr, Solway, student la Colegiul de Muzică şi care, numai auzindu-mă fredonînd o melodie, s-a şi pronunţat că am aptitudini de muzician. Mi-a cerut să-i cînt şi i-am cîntat. A afirmat că, doar cu cîţiva ani de bun exerciţiu — sau mai curînd de instruire decît de exerciţiu — aş putea ajunge un excelent interpret de lieduri, un solist de concert. Ei bine, am început să iau

lecții în timpul meu liber. Unchiul meu mă încuraja cu un zîmbet de sceptică bunăvoință — știa că pînă la urmă n-o să se aleagă nimic. După un timp, s-a spus că am progresat îndeajuns încît să devin profesionist. Am plecat la Londra ca să fiu verificat de Solway care, deși tînăr, era considerat o autoritate în lumea muzicală, și i-am cîntat.

— Ce i-ai cîntat ?

— Schubert. A fost entuziasmat. Trăsesem la el și toată noaptea s-a străduit să mă determine să renunț la medicină și la cercetarea științifică și să mă consacru muzicii. Aproape reușise să mă convingă. I-am răspuns că o să mă mai gîndesc pînă a doua zi, dar el m-a sfătuit să-mi iau un răgaz mai lung de gîndire. E drept că era trecut de patru dimineața. I-am promis că mă voi gîndi pînă în seara zilei următoare — plecam la Aberdeen cu un tren de noapte. Și m-am gîndit. Am trăit unul dintre acele ciudate conflicte interioare — Iacov și îngerul — prin care presupun că fiecare dintre noi trece măcar o dată în viață. Nu-i vorba de o ciocnire între ceea ce *ai dori* și ceea ce *ar trebui* să faci, ci de lupta între o datorie și alta. Existau o sumedenie de argumente de partea fiecăreia dintre cele două posibilități. Pe de o parte eram îndrăgostit pătimaș de muzică ; pe de alta eram îndrăgostit pătimaș de știință ; a deveni un artist mediocru sau mai curînd un artist care și-a ratat cariera — pentru că mediocru nu eram — ar fi fost groaznic ; pe de altă parte, să fii un om care a năzuit spre studiu și cercetare — și care a eșuat ! Nu doream să rămîn toată viața medic practicant — ar fi fost mult mai simplu dacă m-aș fi hotărît pentru această alternativă — dar chiar de pe atunci știam că voi alege altceva. M-am dus la culcare, dar n-am dormit prea mult. La șapte și jumătate eram în picioare, gata îmbrăcat, și am ieșit să fac o plimbare. Solway locuia în Kensington și am intrat în parc. Îmi aduc aminte că era o strălucitoare dimineață de sfîrșit de mai. M-am plimbat mult prin grădina Kensington — am stat acolo poate cîteva ceasuri. Am băut o cafea la un chioșc și am rămas atîta timp locului, încît îmi amintesc cum au început să vină oamenii pe biciclete — nu prea mulți, pentru că moda bicicletei se ivise abia în acel an ; dar îmi amintesc perfect de două perechi care au sosit, s-au așezat într-un fel de boschet și au cerut micul dejun și căpșuni — păreau atît de voioși și lipsiți de orice grijă ! Și atunci mi-am pus mie însumi întrebarea : pentru

care dintre cele două profesiuni simt eu, în străfundurile conştiinţei, că am mai multă chemare? Şi am ştiut că răspunsul e: ştiinţa. S-ar fi putut să fie şi cealaltă, dar nu era; căci dacă ar fi fost, de bună seamă că această discuţie cu mine însumi n-ar mai fi avut loc. Ştiinţa este un stăpîn inexorabil — pe cînd arta este o stăpînă iraţională, căreia nu i te poţi împotrivi. Şi dacă eu putusem să-i rezist atît cît rezistasem pînă atunci, înseamnă că nu eram un artist adevărat. Şi, în timp ce depănam asemenea gînduri, o fată veni şi se aşeză lîngă mine pe bancă. Citea un manuscris dactilografiat — nişte foi *in quarto* legate în scoarţe cafenii. Era îmbrăcată drăguţ, dar cam neglijent. Avea cel mai frumos păr ondulat pe care l-am văzut vreodată şi ochi imenşi de porţelan albastru; un chip cu trăsături exagerate, ca în desenele copiilor, cînd vor să reprezinte o faţă frumoasă, sau ca în ilustraţiile din revistele ieftine. Se uită la mine, îmi zîmbi, apoi, arătîndu-mi foile dactilografiate, îmi spuse: „Rolul meu. O dublez pe Gabriela Thornton". Nu auzisem în viaţa mea de Gabriela Thornton şi am aflat mai tîrziu că era vedetă la „Frivolity". Am intrat în conversaţie cu fata, care mi-a povestit diverse lucruri despre ea. Avea un uşor accent periferic, mascat sub o pronunţie prea perfect articulată, dar eu, ca muzician, mi-am putut da seama de valenţele glasului ei şi de faptul că ar putea fi foarte bine valorificat. Mi-a povestit că a dus o existenţă de cruntă sărăcie de cînd plecase de acasă — dintr-un sat — de dragul scenei. A muncit şi a făcut foame, pînă cînd, acum, după cinci ani de viaţă lihnită, a ajuns la posibilitatea de a dubla vedeta. Nu-şi mai încăpea în piele de fericire. I-am pus următoarea întrebare: dacă cineva i-ar oferi, să zicem, o viaţă tihnită şi confortabilă — o bună stare asigurată pînă la sfîrşitul zilelor ei — ar putea să renunţe la scenă? S-a uitat la mine cu milă, convinsă că sînt unul dintre oamenii aceia care *nu pot înţelege*. „Să renunţ la scenă? a zis. În ruptul capului!" Şi în rîsul ei tremurau lacrimi.

Ei, bine, aceasta a pus capăt frămîntărilor mele. Dacă cineva mi-ar fi pus întrebarea: „Ai renunţa la ideea de a fi cîntăreţ?" n-aş fi răspuns: „În ruptul capului!" Pe de altă parte, dacă mi s-ar fi spus: „Renunţă la ştiinţă, renunţă la medicină" nu sînt deloc sigur că n-aş fi răspuns „În ruptul capului!"

I-am spus fetei : „Îți mulțumesc foarte mult. Dă-mi și mie de știre cînd joci". Mi-a promis că așa va face, eu i-am întins o carte de vizită, iar ea mi-a spus numele ei : „Elsie Phillips" apoi a adăugat : „Oricine mă poate găsi la «Frivolity», sînt în corpul de balet".

M-am întors la Solway și i-am povestit totul. Și-a dat seama că pentru muzică sînt pierdut fără de speranță și n-a mai încercat să mă convingă. Își epuizase toate argumentele cu o noapte în urmă. Și așa s-a decis cariera mea.

— Ai regretat vreodată ?

— Nu, niciodată cu adevărat... și acum sînt chiar recunoscător. N-aș fi fost destul de bun ca artist. Vocea mea n-ar fi rezistat. Astăzi e aproape pierdută — și apoi am iubit prea mult știința.

Fanny gîndi că, totuși, rostise aceste cuvinte cu oarecare tristețe în glas. Ajunseseră aproape de culmea dealului. Ploaia se oprise și înspre răsărit se ivise un curcubeu. Soarele apunea într-o baie de aur lichid. Casele, turlele și cupolele orașului se detașau calme, cuminți, pașnice. Un gardian de la spital trecu pe lîngă ei fluierînd „Gilbert smintitul". Suna colopotul pentru rugăciunea *Angelus.* Treceau pe lîngă ușa unei bisericuțe.

— Haide să intrăm, îl îndemnă Fanny.

Biserica era ticsită de femei, cîțiva ostași francezi, mulți ostași englezi și gardieni de spital. Se rosteau rugăciunile de seară. Fanny și Francis rămaseră lîngă ușă, ascultînd melopeea glasurilor, ciocănitul ritmic al mătăniilor și răspunsurile îngînate ale mulțimii.

Știau că se află în ajunul a ceea ce se numea „un important asalt", noua ofensivă franceză, de pe urma căreia se așteptau rezultate hotărîtoare. După rugăciuni veni binecuvîntarea. Și Fanny se pomeni fără voie amestecîndu-și glasul cu al mulțimii ce dădea răspunsurile monotone.

După binecuvîntare, urmă un imn francez. Rămaseră pînă la sfîrșitul slujbei.

Cînd ieșiră din biserică, se întunecase de-a binelea. Francis Greene o conduse cu mașina lui la spital.

— Crezi că ofensiva va izbuti ? îl întreba ea.

— Nu încă, răspunse el.

Pe drum nu-și mai vorbiră aproape deloc.

CAPITOLUL XXI

FRANCIS ŞI FANNY SE ÎNTÎLNIRĂ din nou după bătălia de la Lors. Fanny dorea să plece la Bergues să-l vadă pe Jack Canning, care lucra acolo într-un spital particular, iar Francis Greene trebuia să plece la Dunkerque, aşa încît o putea conduce cu maşina şi la dus şi la întors. Fanny luase masa cu Jean, soţia lui Jack, şi cu o colegă a ei infirmieră. Jean îi spusese că Jack se refăcuse şi se întorsese pe front — primise ştiri recente de la el.

Pe drumul de întoarcere, Francis Greene îi povesti lui Fanny că în Dunkerque îl văzuse în trecere şi pe Leo Dettrick. Se pregătea să plece într-o permisie.

— Mă întreb unde o să plece şi dacă mai are acum în Anglia vreun prieten.

— Va locui la Lady Jarvis.

— La ţară, la Rosdale ?

— Da.

— Ţine mult la Lady Jarvis, nu-i aşa ? Prin ea l-am cunoscut şi eu pe Leo Dettrick, dar prietenia dintre ei m-a nedumerit întotdeauna. Nu faptul că sînt prieteni, mi s-ar fi părut mai curios să nu fie — dar m-am întrebat adeseori cum de s-a putut întîmpla ca o persoană atît de timidă şi de retrasă ca Leo să se împrietenească, să devină prieten la cataramă, cu o persoană atît de *publică*, cum e Lady Jarvis...

— Prin Daphne Adeane.

— Prin Lady Jarvis a cunoscut-o pe Daphne Adeane ?

— Eu am fost primul care l-a prezentat lui Daphne Adeane, dar Lady Jarvis era prietenă cu soţii Adeane şi, fără de ea, Leo n-ar fi putut s-o vadă atît de des pe Daphne. Doamna şi domnul Adeane erau foarte des invitaţi la Lady Jarvis, care o îndrăgea mult pe ea şi ţinea şi la el, iar Leo venea la rîndul lui. De cîte ori o vizita Daphne Adeane pe Lady Jarvis, se înfiinţa şi Leo.

— Şi domnul Adeane nu era gelos ?

— O, nu ! Vezi, era în stare să înţeleagă. Un om foarte tăcut, dar care-şi înţelegea soţia.

— Adică ştia că soţia lui nu ţine la altcineva în afară de el ?

— Ştia bine că Daphne vede în Leo doar un simplu prieten ; ca şi în toţi ceilalţi din jurul ei.

— Dar eu credeam că a fost îndrăgostită de Leo, îndrăgostită nebunește, spuse Fanny, citînd-o pe Lady Jarvis; și în clipa cînd rosti aceste cuvinte, în fața ochilor îi apăru imaginea din Regent's Park, copiii zbenguindu-se în iarbă, perechile plimbîndu-se cu barca.

— O, nu, răspunse Francis cu tonul de calmă certitudine și autoritate pe care ți-l dă convingerea.

La auzul acestor cuvinte, Fanny simți o împunsătură, un vîrf de cuțit în inimă. Caleidoscopul sufletului ei fusese brusc răsturnat. N-ar fi putut defini natura schimbării, dar avea senzația că ar fi *auzit* cu adevărat clinchetul fațetelor de sticlă răvășite și reașezate într-o nouă formă, în noi contururi — era vag conștientă de noi arabescuri, noi combinații de culori.

Ce anume îi sfredelise inima? Dezamăgirea? Teama? Speranța? Gelozia? Ura? Să fi fost ură? Era cu putință să fie ură? Da, era. Era ură — dar pe cine ura? Pe Daphne Adeane? Dar de ce s-o fi urît ea pe Daphne Adeane, mai cu seamă că, așa cum aflase acum — și o aflase de la cineva în măsură să cunoască adevărul — Daphne Adeane nu-l iubise niciodată pe Leo? Și chiar dacă l-ar fi iubit, ce importanță avea? Era cu atît mai absurd, cu cît nici ea, Fanny, nu-l iubise niciodată și nici Leo pe ea — deci nu exista nici un temei de gelozie.

— Dar Leo a iubit-o?

— Leo a divinizat-o. A înălțat-o pe un piedestal. A iubit-o așa cum ar fi iubit pe oricine altcineva... vreau să spun, cu iubirea lui de artist. Așa e Leo. Și el e primul care recunoaște acest adevăr. E un subiect care a revenit adeseori între noi doi. El simte nevoia de frumos. Se nutrește cu frumosul dar, în același timp, are nevoie și de *varietate*. Leo nu a iubit niciodată *o singură* femeie. O singură femeie n-ar fi deajuns pentru el. Inima lui e destul de vastă ca să cuprindă sute de femei. Așa s-a întîmplat întotdeauna și așa se va întîmpla mereu — *iar iubirile lui sînt simultane*. Asta-i important.

— Dar Daphne Adeane ocupa primul loc în ierarhie?

— Da, pînă cînd a epuizat-o.

— Ce înțelegi prin „a epuizat-o"?

— A epuizat-o ca material, ca „*Stoff*" cum spun nemții... material de inspirație pentru cărțile lui.

— Vrei să spui că a transpus-o în cărțile lui?

— Nu. Doar în măsura în care o floare uitată între filele unei cărţi lasă o pată impregnată de mireasmă sau poate că numai fantoma unei miresme răspîndită peste tot. Cărţile lui Leo sînt saturate de prezenţa lui Daphne Adeane, deşi între toate personajele create de el n-ai să găseşti unul care să-i semene cîtuşi de puţin. Şi el e pe deplin conştient de acest lucru.

— Dar îi plăcea tovărăşia ei mai mult decît a oricui altcuiva ?

— Da, îi plăcea enorm, deşi Leo îşi alege camarazii şi prietenii numai printre oamenii cu care împărtăşeşte aceleaşi preocupări şi interese ; ori pe Leo nu-l preocupă şi nu-l interesează decît un singur lucru : munca lui ; munca, arta lui, dacă vrei. Asta nu înseamnă că-şi alege prietenii printre confraţi, printre scriitori ; dimpotrivă, i-a evitat întotdeauna — oamenii de literatură îl plictisesc. Mă refer la oamenii obişnuiţi — profanii ; nu-i place să se afle împreună şi nu-şi deschide inima decît cu şi faţă de aceia care sînt interesaţi de ceea ce-l interesează pe el, care aparţin breslei artiştilor — nu oamenii care vorbesc *despre* artă, ci cei care privesc viaţa prin prisma artistului. De pildă, muzicienii adeseori nu se simt bine în societatea altor muzicieni, dar nu pot discuta despre muzică decît cu oamenii care au optica melomanului, cunoscătorului. Uite, eu, cînd sînt împreună cu Leo, am un complex de inferioritate, simt că nu-i sînt suficient, că nu sînt la înălţime.

— Dar Daphne Adeane era o femei rafinată şi cultivată, nu-i aşa ?

— Da, rafinată — cît se poate de fină, gingaşă, diafană ca o dantelă — cît despre rest, nu-i păsa nici lui Leo, nici nimănui altcuiva. Ar fi fost absurd să te întrebi dacă Daphne Adeane e inteligentă sau cultivată. Asta era lipsit de importanţă. Nu conta. Era mult mai mult decît atît. La ea, pînă şi frumuseţea devenea neimportantă. Nu te întrebai: „E frumoasă?“ Ci acceptai copleşitoarea existenţă a ceea ce era — aşa cum accepţi muzicalitatea unei melodii sau parfumul unei flori. În realitate, nu era cîtuşi de puţin ceea ce se înţelege în general prin „cultivată“, sau ce te-ai aştepta să-i placă lui Leo — ceea ce, de fapt, îi place, caută, necesită. Daphne Adeane nu citea aproape deloc, cu excepţia cîtorva romane franţuzeşti. Şi aproape că nici nu vorbea, o meridională neinstruită ; dar cînd o cunoşteai, se substituia nevoii de cultură...

— Era însă foarte muzicală, nu ?

— Se acompania cu multă grație, așa cum picta și acuarele încîntătoare. Se acompania la instrumente vechi — clavecin sau spinetă, și cînta din gură frînturi de cîntece spaniole. Uneori tînjeam să știu spaniola.

— „Una din zilele astea trebuie să învăț spaniola."

— Ce-ai spus ?

— Nimic, doar un citat care mi-a venit în minte.

— Ei, da, avea un firicel de voce și foarte puțină cultură muzicală, dar Leo diviniza muzica ei și o diviniza pe ea. Pentru el, era cea mai frumoasă femeie de sub soare. În general, se spunea că nu-i o frumusețe. Eu nu mă pricep ; ceea ce știu e că era mai mult decît frumoasă — se spunea că nu are trăsături regulate — mă rog, așa era — trăsături neregulate, așa cum o floare are uneori petale neregulate — era aproape întotdeauna palidă, arăta obosită, trasă, bolnăvicioasă. Îi prescriam tonice... dar... dar... dar... a existat o actriță franceză despre care cineva a întrebat : *„Est-elle jolie ?"* iar răspunsul a fost: *„Non, elle est pire"*[1]. Așa era și Daphne Adeane — mai rău. Frumusețea ei era de felul acelora care-ți intră pe nesimțite în sînge și te obsedează, și impregnează tot ce te înconjoară, și fac ca toți ceilalți oameni să pară comuni, plați, banali ; și ochii ei m-au făcut să înțeleg ce înseamnă „fascinație". Erau ca două eleștee vrăjite.

Fanny simți din nou o împunsătură în inimă.

— Trebuie să fi fost fermecătoare.

— „Fermecătoare" pare un cuvînt sărac, nepotrivit pentru ea... era unică, total deosebită de orice altă femeie, și nu în intensitate ci în *calitate.*

— Presupun, adăugă Fanny îngîndurată, că era plină de înțelegere.

— Da, plămădită din înțelegere. Înțelegea tot ceea ce nu putea exprima — înțelegea tot ce simțea fiecare și suferea pentru suferințele altora.

Urmă o scurtă tăcere. Fanny se întreba care să fi fost versiunea adevărată. Cea a lui Leo, a Lady-ei Jarvis, sau aceasta a lui Francis Greene. „Bărbații se înșală aproape întotdeauna, își spuse ea ; pe de altă parte, nu știu cît de bine a cunoscut-o Lady Jarvis. N-am să știu niciodată adevărul."

---

[1] E drăguță ? Nu, e mai rău (fr.).

Vorbiră apoi despre altele, pînă cînd ajunseră la Boulogne. Cînd Francis Greene își luă la revedere de la ea, stabiliră o întîlnire pentru săptămîna următoare ; dar cînd sosi această săptămînă următoare și Fanny își luă ziua liberă, nici urmă de Francis Greene. Îi trimisese un mesaj prin care o anunța că nu poate veni. Era prea copleșit de treburi.

Fanny simți o ciudată dezamăgire. Ieși să se plimbe de una singură, ca să-și limpezească gîndurile.

Golul pe care-l simțea era atît de sfîșietor, încît o cuprinse oarecum îngrijorarea. Se mira de propria-i reacție. „La urma urmei, își spuse, Francis Greene nu înseamnă nimic pentru mine. Sînt absurdă." Și totuși, pe tot parcursul acelei singuratice plimbări pe stîncile falezei, pe o după-masă de octombrie rece și sfichiuită de vînt, chipul lui Francis Greene îi revenea mereu în fața ochilor, cuvintele lui îi răsunau în urechi, discuțiile avute cu el i se reînchegau în minte. „Doar nu m-oi fi îndrăgostind de el, își spuse Fanny. Ar fi prea idiot, prea cu neputință."

Aștepta cu nerăbdare cealaltă săptămînă. Pînă acum, săptămînile trecuseră cu repeziciune, dar aceasta din urmă i se păru interminabilă și cînd, în sfîrșit, sosi și ziua liberă, primi un nou mesaj de la Francis Greene, care o anunța că-i reținut de treburi. Mesajul îi fu transmis de părintele Rendall, un preot catolic, care îi vizita des pe soldații catolici răniți și internați în spital. Fanny îl cunoștea bine, îl simpatiza și, adeseori, îi cerea sfatul în diverse chestiuni practice. Francis Greene îl cunoscuse pe preot în Australia și erau buni prieteni. Părintele Rendall își petrecuse viața în mijlocul celor ce trudeau din greu : mineri sau locuitori din hățișurile Australiei. Era de vîrstă mijlocie, dar arăta mai bătrîn decît anii pe care-i avea. Îți făcea impresia unui om dintr-o bucată, pe care te puteai bizui, un om cu judecată sănătoasă. Dar simțeai că niciodată nu te-ar putea osîndi pentru ceva, că întotdeauna ar fi fost gata să înțeleagă.

Cînd îi transmise mesajul lui Francis Greene, dezamăgirea lui Fanny a fost atît de acută, încît n-a putut-o masca. O dezamăgire care a surprins-o, a rănit-o, a copleșit-o cu desăvîrșire. Apoi se rușină de ea însăși și se dojeni : „Îmi pierd capul. Sînt pur și simplu nebună."

Îl întrebă pe părintele Rendall dacă era ocupat și dacă n-ar dori să o însoțească într-o plimbare pe stînci. Preotul

îi observase tulburarea, chiar dacă nu şi-o putuse explica; şi primi.

O porniră pe acelaşi drum pe care-l făcuse ultima oară cu Francis Greene. Discutară despre spital, despre oamenii de acolo, despre tot felul de treburi spitaliceşti. Ar fi putut continua aşa la nesfîrşire, pentru că aveau o serie întreagă de experienţe şi probleme comune. Fanny începu să-l întrebe despre Australia. Apoi discuţia lunecă la Francis Greene, şi Fanny constată că era în stare să vorbească despre el cu multă naturaleţe.

— Francis Greene e un om cu totul aparte, spuse părintele Rendall. Păcat că nu are ceva mai multă ambiţie — mă refer la ambiţia constructivă.

— E foarte preocupat de munca lui, nu-i aşa ?

— Da, absolut. Dar vreau să spun că ar merita să fie mai cunoscut şi să aibă la dispoziţie un cîmp mai vast de manifestare a remarcabilelor sale talente ; pricina pentru care nu a avut pînă acum o largă posibilitate de realizare este tocmai modestia lui, faptul că a refuzat întotdeauna să se pună în evidenţă, chiar cînd acest lucru ar fi fost nu numai legitim, dar ar fi constituit de-a dreptul o datorie.

— Presupun că tocmai modestia îl face atît de drăguţ, replică Fanny distrată.

— Este un om contopit cu ştiinţa lui, şi asemenea exemplare sînt foarte rare ; dar împinge prea departe această autoeclipsare.

— Bănuiesc că ceea ce face acum e deosebit de eficient.

— Sper şi eu, dar mi-e teamă că n-o să rămînă prea mult pe aici.

— Ce vrei să spui ?

— I s-a propus să se întoarcă în Anglia, la o muncă mult mai puţin interesantă. Lucrurile n-au fost încă hotărîte, aşa mi-a spus, dar, după toate probabilităţile, o să plece.

Fanny simţi un fior rece săgetîndu-i şira spinării.

— Dar vreau să sper că va avea posibilitatea alegerii. Sau este pur si simplu trimis ?

— Va avea posibilitatea alegerii, dar sînt convins că va alege alternativa cea mai incomodă şi mai dezavantajoasă pentru propria lui persoană.

— Da, da.

— La începutul războiului, cînd l-am întrebat ce-ar dori să facă, în ce domeniu i-ar plăcea să activeze, mi-a răspuns că-i este absolut egal și că, dacă ar fi nevoie de el la curățatul grajdurilor, s-ar duce să curețe grajdurile. L-am combătut. Nu pentru că m-aș fi îndoit de simțămintele lui, dar nu puteam fi de acord cu acest punct de vedere. Într-un război ca ăsta, fiecare dintre noi trebuie să dea tot ce are mai bun în el, și ar însemna pur și simplu irosire ba, în ultimă instanță, chiar obstrucție, ca un om ca Francis Greene să curețe grajdurile, în loc să facă ceea ce poate face el mai bine decît alții. Firește, îmi dădeam seama că e vorba de o exagerare, dar aceasta aruncă o lumină asupra felului său de a fi.

— Îl cunoști de mult ?

— Nu ; doar de cînd ne-am întîlnit în Australia. Știi, eu am lipsit din țară o bucată de vreme.

— Dar n-ai locuit întotdeauna în Australia !

— Nu. Locuiam la Londra.

— Am cunoscut numeroși catolici, dar pe nici unul îndeaproape. Singurul pe care l-am cunoscut mai bine — dar și pe acela prin corespondență — a fost un catolic rus.

— Rușii catolici sînt rari.

— Așa spunea și el.

În realitate, Fanny se gîndea la Hyacinth și la Daphne Adeane. Să fi fost telepatie ? Pentru că, în aceeași clipă, părintele Rendall spuse :

— Curios, singurii ruși pe care i-am cunoscut eu i-am întîlnit în casa unei prietene ale mele, catolică și ea, doamna Wake.

— Hyacinth Wake, soția avocatului Basil Wake ?

— Da.

— Ai cunoscut bine familia ?

— Pe ea am cunoscut-o bine — pe Wake mai puțin ; el, poate că știi, nu e catolic.

— Știu. L-am întîlnit nu de mult. E vărul unor vecini de-ai noștri de la țară. Mi-a plăcut mult. Pe ea am cunoscut-o foarte puțin, adăugă Fanny, pentru că eu, pînă m-am măritat, am trăit în străinătate. Dar am admirat-o mult și cred că a fost o femeie ieșită din comun.

— Așa a fost.

— Un om de caracter ?

— Da ; un om de caracter.

— Și absolut lipsită de egoism ?

— Era foarte bună cu oamenii noştri — mă refer la săraci.

— A murit subit, nu-i aşa ?

— Da. Am vizitat-o chiar înainte de operaţie. A luat-o foarte în uşor.

— Bietul Basil Wake ! Nu şi-a revenit şi nici nu cred că-şi va reveni.

— Ce face acum ?

— Cred că-i în Crucea Roşie — pe aici pe undeva. În curînd, toţi pe care-i cunoaştem se vor aduna aici.

— N-am nici o îndoială că-şi face datoria cum trebuie şi, aş spune, se simte mai bine decît la barou.

— Nu-i plăcea baroul ?

— Nu prea.

— Îl mai vezi ?

— Din cînd în cînd. Vine la slujba religioasă la fiecare comemorare a morţii soţiei lui.

— Deşi nu-i catolic ?

— Da ; e liber cugetător, dar n-are nimic împotriva noastră.

— Copii n-au avut, nu-i aşa ?

— Nu, şi acest lucru îl mîhnea mult.

— Bănuiesc că şi pe ea.

Părintele Rendall nu răspunse nimic, de parcă afirmaţia sau întrebarea nu cerea nici un răspuns. După un timp, Fanny reluă discuţia :

— Aş dori să-ţi pun o întrebare, dar dacă o socoteşti indiscretă, te rog să-mi spui.

— O să-ţi spun, răspunse clericul zîmbind.

— Uite despre ce-i vorba... ce-aş vrea eu să ştiu. Mă rog, să pornim de la spusele dumitale că Hyacinth Wake luase foarte uşor operaţia ei. Aşa procedăm noi toate — adică noi, femeile. Ne prefacem nepăsătoare, mai ales în faţa soţilor, dar de cele mai multe ori ne e îngrozitor de frică. Dar presupun — ba chiar sînt sigură că, deşi ea lua totul foarte uşor sau simula nepăsare, ştia foarte bine că e vorba de un lucru serios. Ştia că s-ar putea să moară.

— Privea operaţia cu uşurinţă pentru că era convinsă că nu-i vorba de ceva grav. Nici un moment nu s-a gîndit serios la moarte.

— Tocmai asta-i ce vreau să ştiu. Dacă şi-ar fi dat seama că are o boală gravă... că-i vorba de o operaţie serioasă... deşi, ceea ce s-a întîmplat trebuie să ne fie de

învățătură că în asemenea cazuri nu poate fi vorba de „mai mult sau mai puțin serios" — dar să presupunem că ar fi cunoscut gravitatea bolii, crezi că faptul de a fi fost catolică, o catolică practicantă, ar fi influențat-o în vreun fel ? Asta aş vrea să ştiu, pentru că am auzit de atîtea ori spunîndu-se că religia n-are nici în clin nici în mînecă cu felul în care se comportă omul — or, ştiu că un catolic nu-i nici mai bun nici mai rău decît alți oameni — sau poate că uneori e mai rău... ceea ce vreau eu să aflu e următorul lucru : faptul de a fi catolic poate influența viziunea unui om ca Hyacinth în clipa cînd este pus să înfrunte o situație critică — să spunem o operație... o operație gravă ? O va înfrunta cu mai mult calm... religia va putea să-i fie, în mod sincer, un sprijin ?

— Da, cu condiția să creadă, chiar în cazul cînd credința nu-i decît o acceptare rațională, lipsită de orice factor afectiv.

— Dar, de bună seamă, Hyacinth Wake nu era o femeie construită din rațiune seacă şi pietrificată ?

— O, nu. Ea avea acea credință care se întemeiază pe rațiune, dar e confirmată de experiența afectivă. Inima îşi are rațiunile ei... Citatul e cam prăfuit.

— Şi era calmă ?

— Perfect calmă.

— Pentru că socotea că operația e o nimica toată ?

— Nu. Adevărul este că *orice* operație i se părea a fi, relativ, neimportantă. Nu credea că această operație anume va fi în mod necesar periculoasă, dar ştia prea bine că ar putea muri în orice zi şi în orice clipă, chiar şi fără operație ; era un fapt pe care-l acceptase. Nu s-a aşteptat niciodată să trăiască pînă la adînci bătrîneți. Şi odată ce realizezi şi accepți acest fapt, o operație devine doar un simplu amănunt. „N-o fi astăzi, o fi mîine", cum spune şi Hamlet.

— Da, da, da... e un lucru pe care l-am simțit şi eu. Determinarea care este prezentă pînă şi în căderea unei vrăbii ; dar dacă simți acest lucru, cu intensitatea cu care-l simt eu şi l-am simțit toată viața mea, atunci cum mai poți crede în liberul arbitru ? Cum mai poți avea ceea ce se numeşte „credință" ?

— Credința e un dar.

— Bun, atunci e în regulă ; eu una n-aş putea niciodată să încerc asemenea simţăminte... dar poate că situaţiile-limită, operaţiile, războiul, creează o anumită stare de spirit.

— Dar Hyacinth Wake a avut sprijinul credinţei de-a lungul întregii ei vieţi, nu numai pe patul de moarte.

— Şi crezi că i-a influenţat conduita ?

— Categoric.

Cînd auzi acest răspuns, Fanny simţi instinctiv că, poate, religia jucase un rol în marea renunţare pe care o făcuse Hyacinth în viaţa ei ; şi, dacă părintele Rendall ar fi cunoscut împrejurările, fără îndoială că ar fi încurajat-o să renunţe, sau poate chiar o şi încurajase. Şi mai simţea că părintele Rendall ghiceşte că ea, Fanny, e mai interesată de Francis Greene decît voia să admită, or, acest lucru nu l-ar mai fi încuviinţat. Schimbă vorba ; nu voia să se mai gîndească la aceste probleme sau să atingă subiecte care aveau vreo tangenţă cu ele. Aşadar, pînă ajunseră la spital, discutară despre cu totul altceva.

CAPITOLUL XXII

DUPĂ PLIMBARE, CÎND SE VÎRÎ ÎN pat, Fanny refuza încă să creadă că simte pentru Francis Greene altceva decît un interes prietenesc.

Înainte de a adormi, răsfoi un volumaş cu sonetele lui Shakespeare, pe care i-l dăruise Leo Dettrick, şi privirile îi căzură pe sonetul care începe astfel :

Ca-n toiul iernii m-am simţit departe
De tine, dar al anului ce trece.
Ce ger, ce zile-ntunecate, moarte,
Şi peste tot, ce sterp decembrie rece !
Deşi atunci plutea al verii cîntec,
Iar sînul toamnei se umfla de har... [1]

Nu mai plutea „al verii cîntec" iar „harul ei" se apropia de sfîrşit.

---

[1] W. Shakespeare — Sonetul XCVII (în româneşte de N. Chirică şi Dan Grigorescu.)

Citi şi sonetul următor :

Departe-am fost de tine-n primăvară
Cînd falnicul Prier, în nou veşmînt,
Zvîcnea în toate tînăra sa pară,
Că şi Saturn cel trist juca rîzînd.
Nici triluri, nici mireasma adierii
Din strălucirea miilor de flori
Nu m-au făcut să cînt povestea verii,
Nici să le-adun noianul de culori,
Nici crinul alb nu-mi uluia privirea,
Nici roşul trandafir nu mă-ncînta ;
Erau doar cópii dulci prin care firea
Multiplica unicitatea ta.
În lipsa ta-mi păreau tot ierni pe cale
Iar florile, un joc al umbrei tale. [1]

Nimic nu putea fi mai puţin potrivit cu anotimpul de acum. Era frig şi ploaie deasă, umezeală care te pătrundea la os, pîclă. Vremea părea să se adapteze situaţiei generale sumbre ; totuşi Fanny îşi spuse : „Acest de-al doilea sonet exprimă şi mai limpede ceea ce simt eu. Cîndva eram îndrăgostită de toamnă, cu recuzita ei de culori schimbătoare, boabe, frunze veştede, fructe pîrguite, armonie, belşug, alai de păduri ruginite, copaci zdrenţuiţi în hlamide purpurii, fîlfîiri de rubin, galben şi auriu şi verde palid, pe cînd acum :

Iar florile, un joc al umbrei tale.

şi iarna pare să se fi aşternut înainte de vreme. Dar sonetele lui Shakespeare, se încredinţă ea, nu sînt, la urma urmei, decît o expresie a *prieteniei* şi nu a pasiunii, nu a dragostei. Eu sînt prietenă cu Francis Greene — prietenă şi nimic mai mult — aşa cum sînt cu Cuthbert Lyley. E corect, simplu şi firesc. Nimic condamnabil. Nimic ciudat sau neobişnuit. Dar simt ceva din emoţia exprimată în aceste sonete — şi asta nu înseamnă iubire."

A doua zi, în timp ce-şi lua prînzul, cineva menţionă din întîmplare numele lui Francis Greene.

---

[1] W. Shakespeare — Sonetul XCVIII (în româneşte de N. Chirică şi Dan Grigorescu.)

— Ah ! interveni Margaret Clive. L-am auzit azi dimineață pe doctorul Elwes zicînd că doctorul Greene s-a întors definitiv în Anglia. Va lucra la un spital din Greenwich.

Fanny simți că i se oprește inima în loc, și întreaga încăpere păru să se învîrtească odată cu ea.

„Nu poate fi adevărat, își spuse ; nu se poate să fi plecat fără un cuvînt de rămas bun."

Și în clipa aceea știu, fără nici o posibilitate de disimulare, că îl iubește pe el și pe nimeni altul și nimic altceva, și că, în comparație cu această iubire, nimic din viața ei nu mai conta — nici soț, nici copii, nici maină ; și mai știu că ar fi dat orice ca să-l mai poată vedea, măcar pentru o clipă. „Dacă într-adevăr a plecat fără un cuvînt de rămas-bun, o să sufăr ca un cîine."

Dar a doua zi primi vești de la el. Pleca într-adevăr în Anglia, dar nu imediat. Avea să plece în decembrie. înainte de Crăciun, și spera ca pînă atunci să o vadă. Veni în vizită săptămîna următoare, dar Fanny nu putu să iasă în oraș cu el, deoarece trebuise să-și schimbe ziua liberă cu Margaret Clive, care zăcea cu o nevralgie cumplită. Nu era nimic de făcut. Îl văzu pe Francis doar cîteva minute și schimbară numai cîteva cuvinte, pe care trebui să le întrerupă brusc. Dar în cele cîteva minute, Fanny izbuti să-i spună că și ea pleca de Crăciun în Anglia, și nădăjduia să-l întîlnească acolo.

Întîmplarea făcu să se întîlnească pe același vapor de întoarcere. Bucuria lui Fanny nu cunoscu margini cînd dădu pe neașteptate peste el ; avu senzația unui om beat sau care și-a pierdut mințile. O fericire radioasă îi inunda toată făptura. Știa bine că era un simțămînt pe care nu-l mai încercase niciodată. Francis Greene a căutat-o, s-au plimbat îndelung pe punte și au avut o discuție prelungită, care ei i s-a părut însă scurtă, ca o țîșnire de fulger.

Conversația s-a întors, ca de obicei, la Leo Dettrick ; ca de obicei a fost pomenită și Daphne Adeane, și ca de obicei Fanny a pus întrebări în legătură cu ea. Cînd subiectul părea aproape epuizat, Fanny îl întrebă abrupt pe Francis Greene :

— Ai iubit-o ?

Știa că această întrebare nu putea fi pusă în nici o altă împrejurare.

— Da, răspunse el calm. A însemnat pentru mine mai mult decît orice pe lume.

— Şi o iubeşti în continuare ?

Francis nu răspunse nimic şi Fanny îi luă tăcerea drept confirmare. În clipa aceea o urî pe Daphne Adeane din tot sufletul şi cu întreaga-i tărie.

Cînd intră în cabină, îşi descărcă ura în plîns.

A doua zi sosiră la Londra şi Francis Greene o însoţi acasă. Fanny rămînea peste noapte în oraş, urmînd ca o zi mai tîrziu să plece la Hockley unde se aflau mama ei şi copiii.

Francis Greene îi spuse că va fi ocupat întreaga zi, iar seara urma să ia masa cu fostul lui şef, dar cum acesta obişnuia să se ducă devreme la culcare, o întrebă dacă ar putea veni la ea după cină, ca să-i spună la revedere.

— Bineînţeles, se grăbi Fanny să-l asigure.

Nădăjduise că aşa se vor petrece lucrurile, dar nu îndrăznise să-şi exprime speranţa nici faţă de ea însăşi.

Era singură în locuinţa din Queen Anne's Gate ; doar un paznic mai rămăsese pe acolo. Fanny îşi puse două ouă la fiert. Casa era încuiată, cu excepţia sufrageriei, pe care o folosea drept cameră de zi.

Francis Greene sosi pe la nouă şi jumătate ; Fanny îl întîmpină la uşă şi-l conduse în sufragerie. Era o noapte friguroasă şi aprinsese un foc zdravăn în cămin. Se aşezară la gura sobei şi tăifăsuiră îndelung.

Francis îi schiţă planurile lui de viitor. Nu avea de gînd să se mai întoarcă în Franţa.

— Ai să-mi lipseşti, îi spuse Fanny.

Şi, într-adevăr, perspectiva de a se afla la Boulogne, văduvită de vizitele săptămînale ale lui Francis, i se părea de neîndurat, de neconceput.

Francis nu răspunse nimic.

— Bănuiesc, urmă ea după o pauză, că n-am să te mai văd niciodată.

— *Niciodată* nu-i cuvîntul potrivit. Dumneata ce proiectezi ?

— Totul depinde de Michael. Aşteaptă să vină acasă după Crăciun — cel puţin aşa m-a anunţat în ultima scrisoare — după aceea nu ştiu ce va mai face. Cu siguranţă va încerca să plece în Franţa. Şi dacă pleacă el în Franţa, mă întorc şi eu. Dacă nu, mă retrag din spitalul doamnei Tracy, şi încerc să găsesc ceva de lucru în ţară. La urma urmei, sînt destule de făcut şi aici, şi destule de făcut şi în casa mea.

— Da, încuviinţă Francis, aş spune chiar că pentru dumneata sînt mai multe de făcut aici decît în străinătate — ai stat destul în Franţa.

— Într-adevăr. Nici dumneata nu te mai întorci acolo ?

— Cel puţin cîteva luni de aici încolo, nu.

Îi explică ce are de gînd să facă, cum o să-şi organizeze viaţa şi munca.

— Pentru mine, întîlnirea cu dumneata a însemnat foarte mult, începu Fanny, şi acum că ne despărţim, drept să-ţi spun nu ştiu ce-o să fac. Vreau să ştii că... mă rog... vreau să ştii ce-am simţit. Îţi sînt recunoscătoare. N-aş putea îndura ideea că mă crezi ingrată.

— Ştiu, spuse Francis cu privirile în pămînt.

Ochii lui Fanny erau pironiţi pe flăcările din cămin. Lumina focului îi arunca reflexe jucăuşe pe obraji şi-i poleia părul. Arăta palidă şi frumoasă ca o apariţie nepămînteană, iar ochii îi erau trişti şi serioşi ca ochii plini de mustrare şi de suferinţă ai unui animal fără grai.

Francis se uită la Fanny, apoi îşi coborî din nou ochii. „Are în ea ceva aproape sacru" îşi spuse Greene. Privi la pîlpîirea flăcărilor şi se gîndi la Brunhilda [1] ; muzica focului îi răsună în minte, evocîndu-i pasiunea Wölsungilor cu întreaga-i sumbră încărcătură de suferinţă, catastrofă şi blestem. Cîteva clipe, păru să trăiască suflul tragicei epopei.

Fanny îl privi. Şi el părea trist şi ostenit, stors de vlagă. Dacă cineva i-ar fi făcut acum portretul, gîndi ea, ar fi putut să-şi intituleze pictura : „Război". Fără nici un alt comentariu.

Ochii lui Francis păreau mai dilataţi şi mai melancolici decît de obicei.

„Mă întreb la ce s-o fi gîndind, îşi spuse Fanny. N-are idee, nici cea mai vagă idee de sentimentele mele. Probabil că o revede acum pe Daphne Adeane. Nu-i frumos din partea morţilor să se amestece atît de inoportun în treburile celor vii !"

— Ştii, continuă Fanny după o lungă pauză şi fără să-l privească pe Francis. Cele ce o să-ţi spun s-ar putea să-ţi pară prostii sau lucruri lipsite de noimă — şi cred că

[1] Unul dintre cele mai importante personaje — alături de Siegfried — din mitologia germanică. Brunhilda, cîntată în epopeea Nibelungilor, în tetralogia lui Richard Wagner şi în multe alte capodopere, este reprezentată ca o fecioară captivă îndărătul unei perdele de flăcări, pe care nimeni nu le poate străbate.

sînt proastă şi lipsită de noimă — dar pentru mine a fost o experienţă nouă, stranie şi unică. Am simţit în legătură cu prietenia dintre noi... ceea ce n-am mai simţit, sau credeam că nu mai pot simţi. Într-un fel, m-a readus la viaţă sau mi-a creat o viaţă nouă. Înainte, totul murise în mine ; aveam convingerea că flacăra din mine s-a mistuit, că nu mi-a rămas decît să trăiesc pentru alţii. Şi această experienţă mi-a dat senzaţia celui sculat din morţi, o reînviere a cărnii.

— Este senzaţia pe care am încercat-o şi eu !

Fanny îşi simţi inima sărindu-i nebuneşte din loc.

— Vrei să spui că prietenia noastră înseamnă şi pentru dumneata ceva ? întrebă ea vorbind încet şi solemn.

— Chiar nu ştii ?

Glasul lui suna schimbat, tremura. Inima lui Fanny făcu un nou salt ; un flux nebunesc de speranţă îi năpădi toată făptura, îi înecă sufletul. Spiritul ei îşi luă zborul spre înălţimi, ca un balon căruia îi tai brusc sfoara şi părăseşte lumea, pierzîndu-se în tăriile cerului. Da, lumea oamenilor era departe, undeva jos, şi nu mai conta.

Pînă acum, în toate aceste zile, nu se gîndise decît la simţămintele ei, la ce simţea ea pentru Francis Greene. Nu cutezase să creadă în posibilitatea unor sentimente din partea lui. Îl socotea prea îndepărtat, prea detaşat, prea înrădăcinat în trecut. Inima lui, îşi spunea Fanny, era pe undeva prin împărăţia umbrelor, cu Daphne Adeane, dincolo de Styx, într-un paradis al fantomelor.

Pentru ea, Francis era o persoană pe care nimic nu o mai putea atinge sau ajunge. Şi îl iubea pentru că era atît de inaccesibil, dar tînjea să pătrundă în acele sfere îndepărtate pe unde sălăşluia sufletul lui, tînjea să-i împărtăşească viaţa. Dar simţea că toate acestea erau imposibile — mai mult decît imposibile — interzise. Şi acum, descoperea în ochii lui lumea iubirii — citea în ei ceva ce nu poate fi ascuns sau mascat.

— M-am gîndit... începu el, şi vocea îi vibră, iar pentru Fanny vorbele lui erau muzica sferelor cereşti : picurau balsam pe rănile sufletului ei, aduceau alinare şi revărsare de fericire supraomenească. M-am gîndit numai şi numai la tine... numai tu mi-ai stăpînit gîndurile, de atunci de la prima noastră plimbare... ba, chiar, te-am iubit cu mult înainte ; nu de cînd te-am întîlnit prima

oară, atunci cu accidentul de taxi... ci cu mult înainte dintotdeauna... fără să știu... Tu n-ai știut-o ?

Fanny simțea lumea rotindu-se, rotindu-se. Aproape că nici nu putea sesiza înțelesul cuvintelor lui, pînă într-atît o îmbăta sunetul lor.

— Vrei să spui... cuvintele i se desprindeau cu greutate de pe buze... că ții puțin la mine ?

Nu cuteza să-l privească.

— Dacă țin puțin la tine ? Glasul i se frînse. O, Fanny, te iubesc ca un nebun... mai mult decît m-aș fi crezut în stare să iubesc vreodată.

Fanny îl privi și nu-și mai spuseră un cuvînt. Se trezi încleștată în brațele lui și primul sărut în care se contopiseră păru să se prelungească în veșnicie. Pentru ei doi lumea se oprise în loc. Pluteau departe, pe alte tărîmuri, dincolo de stele, mai presus de înălțimea cerurilor, mai afund de adîncurile mărilor, la răsărit de răsăritul soarelui, la asfințit de asfințitul lunii... Fanny simțea că se dizolvă, că murise, dar nu o singură moarte ci multe, multe morți, și renăscuse odată cu moartea, și iar trăia și se înălța în eoni de fericire, explorînd noi cercuri ale paradisului, ce păreau să se deschidă și apoi să se strîngă precum petalele unei roze de flăcări.

Știa că sfoara care o legase de vechea ei viață fusese tăiată, că-și luase zborul departe, atît de departe pe cît e cerul față de pămînt ; și mai știa că e gata să jertfească totul... tot ce însemnase viața ei de pînă acum... tot ce însemna „reputație"... acum nu mai exista decît Francis... și toate aceste gînduri se învălmășeau într-o străfulgerare semiconștientă în mintea ei ; aproape că-și pierduse cunoștința de atîta fericire, o fericire atît de acută, de extremă, încît o înfricoșa...

Lunecau pe lîngă ei minutele, ceasurile, auziră orologiul din turnul Big Ben bătînd miezul nopții... abia atunci fură rechemați la existență și reveniră pe pămînt.

— E tîrziu, șopti Fanny. Trebuie să pleci.

— Da, cred că da...

— Mîine, murmură Fanny, și cuvîntul răsună dulce în auzul lor, pentru că acum știau că se vor revedea, chiar dacă avea să fie pentru ultima dată.

— Mîine, îngînă el, ne vom reîntîlni, nu-i așa ?

— Da, răspunse Fanny privindu-l ; și din nou fluxul fericirii îi dezrădăcină făptura și o luă pe sus, purtînd-o... Noapte bună, dragostea mea, îi spuse.

În cele din urmă se dezlipiră unul de celălalt... și-și spuseră un ultim și adevărat la revedere. În prag, își făcură planuri pentru a doua zi.

Timpul era zgîrcit cu ei — Fanny trebuia să plece la Hockley, Francis avea atîtea altele de făcut. Dar masa de prînz puteau s-o ia împreună.

Hotărîră să se întîlnească la „Prince's Grill-Room".

Fanny îl urmări din priviri pînă pieri cu totul din raza ei vizuală ; apoi se reîntoarse în sufragerie și rămase un timp cuibărită în fața focului. Într-un tîrziu, se duse la culcare ; stătu însă cu ochii deschiși, pe deplin trează dar inconștientă de atîta fericire. Spre zori adormi și visă un vis ciudat.

Se făcea că se plimba cu Francis pe creasta stîncilor din Boulogne. Era o zi cenușie și vîntoasă, și soarele apunea așa cum îl văzuseră apunînd adeseori în plimbările lor. Discutau împreună fericiți și rîdeau, iar Fanny știa că-și aparțin unul celuilalt ; dar deodată fu conștientă că-i urmărea cineva — o prezență pe care o simțea fără s-o vadă sau s-o audă. Nu se deslușea nici un zgomot de pași.

Încercă să se întoarcă, dar nu izbuti. Nu era ceva dizgrațios sau înfricoșător, ci o prezență imponderabilă, invizibilă dar stăruitoare. Ei doi discutau despre muzică și despre operele care le plăceau mai mult — așa cum discutaseră de atîtea ori — și Francis spunea : „Cel mai mult îmi plac operele lui Schubert, numai că nu se reprezintă niciodată", iar Fanny, întrebîndu-se dacă există vreo operă de Schubert, îi răspundea : „Da, firește, și mie. Dintre toate operele lui, prefer *Götterdämmerung*" [1]... — ceea ce în vis suna foarte natural — „știi, senzația aceea de marasm, cînd omenirea pare tîrîtă de vînt ca o frunză moartă..." Și în timp ce rostea aceste cuvinte, simțea că prezența dindărătul lor e sfîșiată de suferință, și inima ei fu parcă străpunsă de un vîrf ascuțit... începu să plîngă de durere... iar Francis o întrebă : „Fanny, Fanny, ce s-a întîmplat ?" și ea îi răspunse : „Francis, tu nu vezi, nu știi, nu simți ? O îndureram pe *ea*. Nu putem — nu trebuie s-o mai facem. „Pe cine îndureram ?" întrebă Francis, iar Fanny gîndi în sinea ei : „Cît de corect gra-

[1] *Amurgul zeilor*, de Richard Wagner.

matical se exprimă întotdeauna !" „Ce îndurerăm ?" „Cum aşa, pe Daphne Adeane." „Daphne Adeane" ? Cine e Daphne Adeane ?"

Şi atunci lui Fanny i se păru că aude un ţipăt. Se trezi hohotind de plîns. „Am impresia, îşi spuse, că fantoma acestei femei se strecoară mereu între noi, şi că are de gînd să stăruie."

Nu reuşi să mai adoarmă şi, de îndată ce se lumină de ziuă, se îmbrăcă şi ieşi să facă o plimbare. Ajunse pînă la catedrala Westminster şi intră. Se oficiau slujbe în cîteva capele laterale, iar în capela Sfîntului Patrick, un tînăr toboşar, în uniformă, îngenunchease ţeapăn în faţa altarului, într-o atitudine de rigidă cucernicie.

„Mă întreb ce i-o fi cerînd lui Dumnezeu"? gîndi Fanny. Intră apoi în capela Fecioarei, unde se oficia o slujbă şi se aflau cîţiva credincioşi. Văzu o femeie aprinzînd o lumînare şi vîrînd o monedă în cutie. Făcu şi ea la fel, apoi îngenunche şi rosti următoarea rugăciune :

„Dragă Doamne, dacă crezi că toate astea înseamnă ceva, învaţă-mă şi pe mine să le înţeleg, şi binecuvîntează-l pe Francis, fă-l să mă iubească mereu, orice s-ar întîmpla. Dacă socoteşti că păcătuim, iartă-ne — şi explică-i lui Daphne Adeane, spune-i, Doamne, să ne lase în pace !"

La ora unu intră în restaurantul „Prince's" şi-l găsi pe Francis aşteptînd-o. Cînd se aşezară la masa lor, observară la o altă masă, dintr-un colţ mai îndepărtat, un bărbat în uniformă kaki, cu păr cărunt şi mai multe însemne de decoraţii pe piept, care părea să aştepte cu multă nerăbdare pe cineva.

Fanny îl cunoştea din vedere, dar în primul moment nu-şi putu aminti cine e. Apoi mintea i se lumină : era fratele mai mare al lui Stephen Lacy, Lordul Wimblestone. Fanny şi Francis îi remarcară deopotrivă nervoasa aşteptare. În curînd, luă loc la masa lui o elegantă siluetă învelită în blănuri.

Francis Greene o întrebă pe Fanny dacă ştie cine e.

— Doamna Bucknell ; o cunosc numai din vedere.

După prînz nu mai avură decît un scurt răgaz pentru ei doi. Francis o conduse pe Fanny la gara Liverpool şi se înţeleseră să se întîlnească săptămîna următoare. Şi această săptămînă următoare li se părea amîndurora nespus de îndepărtată — insuportabil de îndepărtată.

CAPITOLUL XXIII

PENTRU FANNY ÎNCEPU O VIAȚĂ nouă. Sau, mai bine zis, o viață *reală*. care era o îmbinare de spaimă și fericire fără margini. Îl vedea rar pe Francis, dar primea zilnic vești de la el. Ori de cîte ori putea, pleca la Londra. Se întîlneau la cele mai neobișnuite ore, în locuri insolite, încercînd să rupă cîte puțin din timp. Fanny primise vești și de la Michael. În ianuarie trebuia să se întoarcă în Anglia. Nu știa ce va urma după aceea sau ce-i era hărăzit. Fanny își prelungi șederea în Anglia pînă la limita maximă. Dar, spre sfîrșitul lunii ianuarie, trebui să se întoarcă în Franța. Cu o zi înainte de plecare, se întîlni cu Francis la Londra. Întîlnirea fu scurtă — Francis n-avea nici o clipă liberă, niciodată nu fusese atît de covîrșit de îndatoriri — îi era greu să-i dăruiască pînă și o jumătate de oră. Totuși, reușiră să smulgă mai mult de atît... o oră întreagă. Se întîlniră la un restaurant în Strand și băură, sau se prefăcură că beau, o cafea. Fanny era stăpînită de îngrijorare.

— Simt că totul se apropie de sfîrșit, spuse ea.

Dar înfățișarea îi dezmințea presimțirile. Ochii ei radiau fericire.

— Nu cred, Fanny, o încurajă Francis și, cînd o privi, învăluind-o și scăldînd-o în undele iubirii lui, Fanny se simți sigură, calmă și încrezătoare ca un înotător plutind pe valuri liniștite.

— Dar ce-o să se întîmple, ce trebuie să fac cînd se reîntoarce Michael ?

— Haide să nu ne gîndim acum la ce va fi.

— Nu pot... știi bine că urăsc minciuna. Nu suport prefăcătoria. Față de Michael nu m-am prefăcut niciodată și

tocmai prin aceasta l-am făcut să sufere mai mult. Cred că am procedat greşit, dar n-am avut încotro. Asta sînt eu.

Francis încuviinţă din cap. Da, asta era ea, exact opusul lui Daphne Adeane. Daphne ar fi spus orice minciună, ar fi jucat orice rol, ar fi îmbrăcat orice mască, numai pentru a evita suferinţa altcuiva. Era toată numai duioşie şi compasiune, calităţi care lui Fanny îi lipseau şi, ca o ironie a soartei, Francis admira acum la Fanny tocmai lipsa acestor însuşiri care, odinioară, cînd le întîlnise la Daphne Adeane, i se păruseră a fi supreme şi indispensabile.

— Da, repetă el cu mîndrie, tu nu poţi să minţi ; tu nu ştii ce-i minciuna. Eşti deasupra unor asemenea falsităţi, dar să nu ne batem acum capul cu ele. N-are nici un sens să înfruntăm situaţii imaginare... n-are sens să înfrunţi o situaţie înainte de a se ivi.

— Crezi într-adevăr ? Oare nu înseamnă să ocolim realitatea ?

— Nu, deloc. Nu poţi face faţă unei situaţii pînă nu-i cunoşti toate datele, or, noi nu le cunoaştem.

— Nu ?

— Încă nu...

— Bine, zise Fanny, dar, orice s-ar întîmpla, orice ar crede de cuviinţă soarta să ne rezerve, eu nu voi regreta nimic... absolut nimic, şi asta o pot striga lumii întregi, şi o voi spune sus şi tare şi-n ziua Judecăţii de Apoi. Sînt recunoscătoare cerului pentru fiecare minut de iubire pe care ni l-a dăruit ; şi acest lucru nu ni-l poate lua nimeni înapoi.

— Şi eu simt la fel.

Clipa despărţirii veni prea repede, şi lui Fanny i se păru de neîndurat...

În aceeaşi după-masă Fanny plecă în Franţa şi Francis la Greenwich. Nu trecuse nici o săptămînă de la sosirea ei la spital, cînd primi veşti de la Michael. Se găsea în Anglia şi urma să vină de îndată în Franţa. Fanny ticlui un plan de bătaie. O să-i spună adevărul. Dar o parte din ea se împotrivea : „Crezi că ai dreptul s-o faci ? Ai să-l distrugi !" „Da, răspundea glasul celeilalte părţi, ştiu asta. Dar îl respect şi ţin prea mult la el ca să-l înşel, să-l amăgesc, şi apoi eu sînt o foarte proastă actriţă. Nu pot juca teatru. Nu mă pot preface !" „Aşteaptă, aşteaptă un timp, o povăţuia cealaltă voce. Nu acţiona pripit !"

Fanny încă nu știa cum o să procedeze cînd va sosi momentul critic.

Michael zbură cu escadrila lui în Franța și îi trimise o depeșă, anunțînd-o că în curînd va avea posibilitatea să vină s-o vadă. Va profita de primul prilej care se va ivi. Apoi îi scrise din nou — în primele zile ale lui februarie — și-i fixă întîlnirea pentru sîmbăta următoare. Urma să sosească pe o navă ușoară care încărca la Boulogne alimente pentru popotă.

Fanny trăia o adevărată agonie spirituală. Ce să facă ? Se simțea în stare să-l părăsească pe Michael ? Erau copiii la mijloc. De Peter nu s-ar fi putut despărți... și totuși, în adîncul adîncurilor ei știa că, dacă ar fi trebuit să aleagă, s-ar fi putut despărți chiar și de Peter... Francis însemna pentru ea mai mult decît oricine și orice. Ajunsese o obsesie. Sorbise din licoarea fatală și acum era posedată de vrajă. Dincolo de puterea rațiunii. Știa că la Francis n-ar putea renunța niciodată.

Michael se simțea bine. Făcea parte dintr-o escadrilă de avioane cu un singur loc și fusese numit comandant de zbor. Luase parte la o recunoaștere aeriană, fusese reperat de „antiaeriene" și întîlnise „friți" în văzduh. Escadrila lui era cea mai bună din toate. Abia aștepta să-i povestească totul în amănunt. În viața lui nu se simțise atît de plin de energie.

Toate astea i le înșirase în scrisoarea pe care Fanny o primi joi, înainte de sosirea lui. Citindu-le, își spuse : „În fond, nu trebuie să mă pripesc". Și cealaltă parte din ea îi răspunse : „Dar o să vadă singur, o să citească pe fața ta cele ce s-au întîmplat. Cum ai să-i poți ascunde ?" ; vocea celuilalt eu, însă, o domoli : „Știi bine că Michael n-o să vadă nimic și că ești în stare să te ascunzi cu ușurință de el".

Vineri, cu o zi înainte de sosirea lui Michael, Fanny se duse în Boulogne. În dimineața aceea, ca și în toate celelalte dimineți, primise o scrisoare lungă de la Francis. Făcu cîteva cumpărături, și luă țigări și alte mărunțișuri de la bufetul ofițerilor. În stradă, îl întîlni pe părintele Rendall, care o opri și stătură puțin de vorbă.

Preotul îl menționă în treacăt pe Francis Greene, spunîndu-i că, de cînd plecase, nu primise decît o singură dată vești de la el și că, probabil, era prea ocupat ca să mai poată scrie.

— O, mult prea ocupat ca să poată scrie, răspunse Fanny, cu gîndul la cele opt pagini așternute mărunt pe care le primise chiar în acea dimineață.

Se simți roșind și schimbă subiectul. Părintele Rendall o mai întrebă despre vreo doi cunoscuți din personalul spitalului, apoi își luă la revedere de la ea.

Cînd se reîntoarse la spital, Margaret Clive o întîmpină spunîndu-i ;

— Ți-a sosit o telegramă.

„De la cine să fie ? se întrebă Fanny. Nu poate fi de la Michael și Francis nu-mi telegrafiază, cel puțin nu în Franța". Își scoase paltonul și ceru telegrama. „O fi de la mama, gîndi ea în continuare. Sper să nu fie copiii bolnavi !"

O deschise. Litere negre imprimate pe fîșii de hîrtie albastră. Ușor de citit. O anunța, în formulele oficiale, că soțul ei, căpitanul Choyce, nu se reîntorsese dintr-un zbor de recunoaștere. Era „dat dispărut".

Alergă sus în camera ei. Cînd citise telegrama fusese singură și acum dorea să evite compasiunea Margaretei. Va trebui s-o suporte... dar nu acum, nu încă. Era aproape ora ceaiului. Îi mai rămîneau doar cîteva minute de singurătate. Da, destinul îi bătuse la ușă, și cu ce putere !

Fanny era împietrită. Pierduse orice facultate de gîndire, de rațiune, de simțire. Nu mai cunoscuse asemenea stare de spirit de la șocul pe care-l suferise după căsătoria ei... din nou viața părea să se prăbușească în juru-i ca un castel din cărți de joc... dar de astă dată era altceva și mult mai îngrozitor... era răvășită, devastată de durere. Suferea nu pentru ea, ci pentru Michael. Avea impresia că un nor negru, compact, se lăsase asupra vieții ei. Ea singură chemase asupră-i această răsplată, dar nu asta o durea. Nu o chinuia nici o remușcare pentru ceea ce făcuse, dar o sfîrteca gîndul la Michael, o durea moartea lui, pentru el... era mîhnită, profund mîhnită... se lovise de tăișul morții. Ar fi dorit să fi fost altfel... și, în același timp, în ciuda negurii întunecoase, în ciuda eclipsei simțurilor și a rațiunii pe care o simțea infiltrîndu-se și instalîndu-se pe îndelungă vreme, totuși undeva, adînc, adînc, în miezul ființei ei, încolțise un grăunte de sălbatică speranță. Știa că e acolo, deși se străduia să nu se gîndească, să nu-i ia în seamă prezența ; și totuși se găsea

acolo, de neconfundat, îndărătnic, persistent, o voce mută pe care nimic nu o putea opri, nu o putea amuţi. „Poate, cine ştie ?... ar putea să însemne că într-o bună zi... într-o zi foarte îndepărtată din viitorul înnegurat... toate vor lua întorsătura dorită. Poate că se va mărita cu Francis. Poate că ăsta era destinul ei". Încercă să alunge gîndul. Se strădui să-şi frîneze orice simţămînt de asemenea natură. „Ei bine, îşi spuse singură, trebuie să fac faţă situaţiei."

Îşi spălă faţa, coborî la ceai şi o găsi pe Margaret.

— Michael e dat dispărut, o anunţă ea.

Margaret, care cu un an în urmă trecuse printr-o nenorocire similară, era toată numai compasiune, şi-i înşiră întreg cortegiul de consolări şi ipoteze care se oferă în asemenea prilejuri : s-ar putea să fi căzut prizonier ; o fi făcut vreo aterizare forţată ; asemenea situaţii surveneau zilnic ; în orice caz, prizonierii din aviaţie erau foarte bine trataţi de nemţi ; oricum, ea trebuia să scrie de urgenţă în cutare şi cutare loc, la organizaţii neutre, care erau în măsură să-i furnizeze ştiri.

Două zile mai tîrziu, Fanny primi o scrisoare de la comandantul escadrilei lui Michael, care, însă, nu-i comunica nimic în plus. Michael plecase într-un zbor de recunoaştere şi nu mai revenise. Germanii nu raportaseră în acea zi doborîrea vreunui avion englez, aşa încît se putea să fi făcut o aterizare forţată. Adăuga cîteva aprecieri elogioase la adresa lui Michael.

Timpul se scurgea însă şi nu sosea nici o veste de la el. După o lună, Fanny află, prin intermediul organizaţiilor neutre, că în tabăra germană nu se cunoştea nimic despre căpitanul Choyce sau despre avionul lui.

— Poate că a aterizat forţat pe undeva prin Franţa, o consola lumea pe Fanny, şi e posibil să stea ascuns în vreun loc de partea cealaltă a frontului. S-au mai întîmplat lucruri din astea, au fost oameni care au stat ascunşi luni de zile. S-ar putea ca într-o bună zi, cînd nici nu te aştepţi, să iasă la iveală. Oricum, dacă ar fi fost omorît, mai mult ca sigur că nemţii ar fi ştiut.

Fanny simţea că nu mai rezistă să rămînă în Franţa şi, de Paşti, părăsi definitiv spitalul, motivînd că a lipsit prea multă vreme de lîngă copii. Se întoarse în Anglia, mai întîi la Hockley, apoi la Londra. Îl imploră pe Fran-

cis să-i găsească o posibilitate de a activa, iar el îi aranjă să lucreze la cantina organizată în gara Victoria.

Pe Francis îl vedea cel puțin o dată pe săptămînă, și aceste întîlniri constituiau toată rațiunea ei de existență. Nimic nu se schimbase între dînșii. Nimic, își spunea Fanny, nu va putea vreodată să cunoască o schimbare. Ceea ce-i lega era deasupra și dincolo de orice altceva, și nimic n-ar fi putut altera iubirea lor, pentru că aceasta trăia prin sine, avea o viață proprie, în afara a tot ce însemna existență cotidiană.

Lady Weston afișa părerea că Fanny e incredibil de curajoasă. Dar în sinea ei era mirată, nedumerită. Își dădea seama că Fanny se simțea mai bine și arăta mai bine ca oricînd și, pe de altă parte, o simțea intangibilă, inaccesibilă. Se întreba ce se putuse întîmpla, ce s-o fi petrecînd în sufletul ei. Nu știa de existența lui Francis Greene ; Fanny izbutise cu ușurință să nu dea nimic în vileag, nici ei, nici nimănui altcuiva.

Timpul trecea, vara era pe sfîrșite, și de la Michael nu sosise încă nici o veste. Fuseseră sondate toate sursele de informații, dar fără nici un rezultat. Autoritățile germane continuau să susțină că nu au habar de Michael sau de avionul lui. S-ar fi zis că se înălțase în spațiu și se volatilizase. Fanny rămase la Londra tot restul anului pînă la Crăciun, pe care-l petrecu împreună cu mama ei în Devonshire. Francis Greene continua să stea la Greenwich. După Crăciun, Fanny se întoarse la Londra cu copiii, și-și reluă munca la cantină.

Leo Dettrick plecase din Franța în Italia ; în drum, trecuse prin Londra și Fanny reușise să-l vadă un moment. Stephen Lacy căzuse pe front iar George Ayton fusese gazat și trimis acasă într-o stare foarte precară.

Leo continua să-i scrie în fiecare zi. Era foarte prins de Fanny și, în adîncul inimii lui, nutrea o speranță pe care nici nu cuteza s-o formuleze în cuvinte ; dacă, într-adevăr, pînă la urmă se va dovedi că Michael fusese omorît, poate că, într-o zi... cînd războiul se va fi terminat și rănile se vor fi cicatrizat, Fanny avea să se mărite cu el. Dar își răspundea singur că ar fi prea frumos ca să poată fi adevărat. „Oricum, se asigura el, cu altcineva n-o să se mărite."

Cînd o întîlni, în trecerea lui prin Londra, simți pe dată că ceva se schimbase în Fanny, dar puse totul pe

seama dispariției lui Michael. În fond, fusese un șoc zguduitor. Dettrick știa că se împrietenise cu Francis Greene — chiar acesta i-o spusese — și era mulțumit, foarte mulțumit că Fanny îi aprecia amicul. Nici prin cap nu-i trecea că s-ar fi putut înfiripa o legătură mai intimă între ei. Sensibil și receptiv cum era la orice impresie nouă, Leo fusese atît de absorbit de noile lui trăiri, încît nu mai avea timp să cumpănească asupra experiențelor altora ; lua drept bun că lucrurile stăteau așa cum i se spunea sau cum arătau la suprafață. Francis și Fanny se împrieteniseră pentru că se întîlniseră o dată sau de două ori la Boulogne și pentru că amîndoi erau prietenii lui. Ce putea fi mai firesc ? Acum, desigur, se vedeau foarte rar, pentru că Francis era la Greenwich și Fanny la Londra. Dar înfățișarea lui Fanny îl frapase. Niciodată în viața ei nu arătase mai bine, radia acea sănătate și frumusețe care izvorăsc dintr-o mare bucurie, din conștiința de a fi iubit. Dragostea pe care i-o purta Francis era la fel de intensă ca în prima zi și o îmbăia într-un fluid cald, care-o făcea impermeabilă la orice altceva.

Și tot astfel era și dragostea pe care i-o purta ea. Se desprinsese de țărînă, părea să plutească în ceruri. Nu-i venea a crede că o astfel de fericire e cu putință. Toate îi apăreau distanțate — războiul, tot ce se lega de el. Iubirea ei era un curcubeu mijit din pîntecele unor nori întunecoși, dar oricît de plumburii erau norii, curcubeul se înfipsese în carnea lor, colorînd universul în nuanțe de bucurie și speranță.

Și așa s-au scurs zilele, pînă cînd războiul s-a apropiat de sfîrșit. Fanny își petrecea tot timpul la Londra, cu excepția unor vizite scurte la Hockley sau la mama ei, în Devonshire. Cînd începură raidurile aeriene, Fanny consideră că Hockley e mai expus zepelinelor (așa și era) și-și trimise copiii în Devonshire, unde rămaseră toată vara și toamna. Dar peste iarnă, cînd Peter se duse la școală, la Brighton, o luă pe Hester cu ea la Londra.

Din Italia, Leo Dettrick plecă la Salonic. Francis Greene rămase însă la Greenwich și legătura dintre el și Fanny nu numai că era neștirbită, dar părea să-i încătușeze tot mai puternic și să devină din ce în ce mai vitală pentru ei, pe măsură ce treceau lunile. Se vedeau

rar și întîlnirile erau scurte, ceea ce dădea și mai multă savoare iubirii lor, o făcea mai aprinsă, mai arzătoare.

De-aceea-s sărbătorile atît de sfinte și de prețuite
Căci rar ivindu-se în albia unui an,
Par nestemate scumpe, șlefuite,
Sau diamantul solitar dintr-un colan.

Așa gîndeau amîndoi și sărbătorile lor, ori de cîte ori se întîlneau, întreceau tot ce-ar fi putut visa vreodată Fanny. Fericirea ei era atît de supremă, încît simțea că trebuie să se întîmple ceva îngrozitor — poate că Francis va fi trimis pe front, va muri de tifos sau va fi ucis într-un bombardament aerian. Dar nu se întîmplă nimic din toate acestea. Războiul luă sfîrșit, și Fanny și Francis erau în viață, copiii erau în viață, soarta părea să-i fi privit pe toți cu un surîs binevoitor și să le fi încuviințat fericirea.

Da, războiul se sfîrșise și de la Michael încă nu parvenise nici o știre. Fanny căpătase certitudinea, și la fel îi spuneau toți, că fusese, probabil, omorît. Se prăbușise cu avionul. Uneori se întîmpla să nu se găsească nici o urmă a unui avion prăbușit. Poate căzuse în mare și se înecase.

După încheierea armistițiului, Francis renunță la spitalul din Greenwich și se întoarse la Londra. Acum se vedea zilnic cu Fanny și începură să discute chestiunea căsătoriei. Hotărîseră să se căsătorească, dar încă nimeni nu le aflase taina. Fanny nu spusese nimănui nimic, în afară de mama ei ; Lady Weston rămăsese înmărmurită de uimire, dar adoptase o atitudine filozofică. Fanny i-l prezentă pe Francis, care îi plăcu, dar nu se putu abține să nu remarce că valul ăsta de căsătorii postbelice aducea a isterie curată și o sfătui pe Fanny „să mai aștepte".

Leo se întorcea în sfîrșit acasă ; imediat după armistițiu, îi telefonase direct din Cairo lui Fanny, anunțînd-o că speră să sosească la Londra după Crăciun.

Încă nu știa nimic despre legătura ei cu Francis Greene, și Fanny se întreba cum va reacționa. „La urma urmei, își spunea ea, Leo nu e îndrăgostit de mine și n-are nici un sens să se prefacă a fi ; dar bărbații, și mai ales cei ca Leo, reacționează foarte bizar la asemenea lucruri și nu poți ști niciodată cum or să le ia."

Într-o zi, cînd se găseau împreună în sufrageria locuinței din Queen Anne's Street, îl întrebă pe Francis :

— Crezi că Leo o să aibă ceva împotrivă cînd va afla că ne căsătorim ?

— Ce să aibă împotrivă ?

— Știu eu, nu cred că-i place să i se căsătorească prietenii ; el consideră că, într-un fel, îi aparțin.

— Crezi că ar dori să se căsătorească el cu tine ?

— A, nu !

— Dar ține foarte mult la tine — în toți anii aceștia ți-a fost extrem de devotat — vreau să spun că a fost realmente îndrăgostit de tine, nu crezi ?

— N-aș crede, răspunse Fanny.

Se gîndea la Daphne Adeane și-și spunea că fantoma lui Daphne se interpusese cu succes între ea și Leo, chiar dacă dăduse greș cînd fusese vorba de ea și Francis. „Francis a uitat-o pe Daphne Adeane, dar Leo, orice s-ar spune, nu cred s-o fi uitat. Poate că a abandonat-o într-o vreme, dar s-a întors spășit la ea."

— N-aș crede, repetă ea cu glas tare, totuși nu-i exclus să fie gelos. E posibil să se fi și îndrăgostit de altcineva.

— Nu, asta nu, răspunse Francis, și la rîndul lui se gîndi la trecut și la Daphne Adeane.

Ciudat, reflectă el, cum Fanny ștersese cu totul din mintea lui imaginea lui Daphne Adeane. Poate pentru că Fanny avea o personalitate mai marcată. S-ar fi zis că Daphne era schița, iar Fanny portretul finisat. Ciudat cum între ele exista acea nedefinită, inefabilă asemănare, și totuși erau atît de departe una de cealaltă. Daphne era, în comparație cu Fanny, ceea ce-i clarul de lună față de strălucirea soarelui, apa limpede față de vin. Odată ce te aflai în prezența lui Fanny, imaginea lui Daphne pălea. Fantoma față-n față cu spiritul vieții — și asta nu din pricină că era moartă. Chiar de-ar fi trăit încă, ar fi fost la fel, și Francis își spuse că, probabil, Leo era conștient de această deosebire și fusese conștient de ea din clipa cînd o cunoscuse pe Fanny.

— Sînt sigură, urmă Fanny, că, de îndată ce se va întoarce în țară, Leo va descoperi o nouă iubire.

— Mă întreb dacă așa o fi ; dar știi, în cazul lui, iubirea nouă n-o anulează pe cea veche ; conviețuiesc simultan.

— Probabil că ai dreptate, răspunse Fanny rîzînd veselă şi fericită. Oricum, sper să nu aibă nimic împotriva noastră, pentru că mie mi-e foarte drag şi n-aş vrea să-l îndurerez. Cred c-ar fi mai bine să-i scriu şi să-i povestesc totul. Ar fi mai uşor decît să-i spun pe şleau.

Fanny fusese înştiinţată oficial că se renunţase la orice speranţă de a se mai găsi vreo urmă a lui Michael, aşa încît acum se considera liberă.

Întoarcerea lui Leo în Anglia avu loc mai curînd decît se aşteptase Fanny şi, de la gară, Leo descinse de-a dreptul la ea. Era imediat după Crăciun şi, de astă dată, Fanny petrecuse Crăciunul la Londra. Dettrick fremăta de veşti noi : pleca în America, pentru că prezenţa sa era indispensabilă la New York, unde urma să apară o ediţie a operelor lui. Fireşte, în tot timpul războiului nu fusese în stare să scrie un rînd dar, ce era mai neplăcut, nu fusese în stare să se ocupe nici de latura practică, materială, a meseriei lui.

Discutară de una şi de alta şi, în fiecare clipă, Fanny îşi spunea : „Acum, într-un minut, îi mărturisesc totul", dar minutul zbura şi constata că nu-i mărturisise nimic.

— Au renunţat la orice speranţă de a mai da de urma lui Michael, îi spuse la un moment dat.

Leo răspunse că-i pare foarte rău.

— Dar nu se ştie niciodată, adăugă el.

— Dac-ar fi existat vreo speranţă, aş fi aflat ceva în tot acest timp.

Urmă o lungă tăcere.

— Bănuiesc că, mai devreme sau mai tîrziu, va trebui să mă recăsătoresc, curmă Fanny tăcerea, subliniindu-şi spusele cu un rîs cam nervos.

Leo simţi inima sărindu-i în piept, dar nu rosti o vorbă.

— De dragul copiilor, urmă ea ; e foarte greu pentru ei să nu aibă un tată.

Prin mintea lui Leo nu trecu nici un moment gîndul că Fanny ar avea în vedere pe cineva anume.

— Şi cu ce fel de om crezi tu că te-ai putea remărita ?

— Mi-ar plăcea să mă mărit cu cineva care să fie bun cu Peter, care să înţeleagă copiii. De obicei, taţii vitregi sînt buni... mai buni decît mamele vitrege. Mi-ar plăcea să mă căsătoresc cu un om sensibil... un om de felul...

— De felul cui ?
— Știu eu, un om, cred, cum e domnul Adeane...
Leo rîse.
— De ce rîzi ?
— Pentru că nu mi te pot imagina măritată cu Ralph Adeane — habar n-ai cum e...
— Ar fi fost foarte ușor să-l întîlnesc pe front ; lucra în cadrul Crucii Roșii, lucrează încă la Geneva. Ciudat, el mi-a trimis scrisoarea care-mi anunța că trebuie să părăsesc orice speranță ca Michael să mai fie regăsit.
— Dar nu l-ai văzut niciodată în carne și oase ?
— Niciodată.
— Dacă l-ai vedea, nu ai mai susține că el e genul de om cu care ai dori să te remăriți. Acum trebuie să plec, spuse Leo.
— Mai rămîi un moment !
— De ce ? Vrei să-mi spui ceva ?
— Cît ai să lipsești ?
— Doar o săptămînă sau două. Am să mă întorc cît de repede o să pot. La revedere, Fanny.
Fanny se ridică și-l petrecu pînă la ușă. Leo deschise ușa și mai stătură puțin de vorbă în prag.
„Nu, gîndi ea. Nu pot să-i spun ; e ridicol, știu, dar nu pot să-i spun."
Leo îi ghici șovăiala și stărui :
— Fanny, ce este ?
— Nimic, nimic.
Și totuși simțea că e ceva ; o măsură lung cu privirea.
— Bine, atunci la revedere.
— Cînd te îmbarci ?
— Mîine.
— Am să-ți scriu.
Leo Dettrick n-ar fi putut spune de ce aceste cuvinte i se părură de rău augur.
— Da, scrie-mi, dar fă-o repede, altfel n-o să-mi mai parvină. Mă întorc cît de curînd pot.
— Foarte bine. La revedere.
O cercetă cu o privire întristată. Simțea că în acest „la revedere" era ceva ultimativ, mai solemn decît în orice alt rămas bun. Apoi o părăsi, închizînd încet ușa după el.
În seara aceea, Francis îi spuse că dorește să anunțe în ziar viitoarea lor căsătorie, dar Fanny îi ceru să nu facă așa ceva înainte de a-l preveni pe Leo.

— O să primească scrisoarea ta înainte de a fi putut citi anunțul din ziar.

— Nu se știe niciodată. Scrisorile se mai și pierd. Lasă-mă să-i scriu întîi.

La o oră tîrzie din noapte, îi scrise în felul următor:

„Leo, mă mărit cu Francis Greene. E încă secret."

Scrisoarea îi ajunse lui Leo la două zile după sosirea la New York.

O citi și-și spuse că e vorba, probabil, de o iluzie optică, o festă pe care i-o joacă ochii. Apoi simți că inima încetează să-i mai bată. Lumea deveni brusc o pustietate cenușie. În clipa aceea, în mintea lui, imaginea lui Fanny se învălmăși peste cea a lui Daphne Adeane — și imaginea cea nouă era un simbol tragic al dorințelor zădărnicite, al soartei zeflemitoare, al permanentului regret.

CAPITOLUL XXIV

O SĂPTĂMÎNĂ MAI TÎRZIU, FANNY și Francis, aflați după micul dejun, tocmai redactau anunțul căsătoriei lor, cînd fata în casă le aduse o telegramă. Sosise din străinătate, și adresa de unde fusese expediată era neinteligibilă pentru Fanny, pe lîngă că era și ilizibilă, dar părea un nume de oraș flamand, cu rezonanță familiară pentru cei care au trăit prin Flandra. Conținutul era următorul:

„Mănăstirea maici Sf. Iosif din Hoogebeke Belgia raportat 1 ianuarie adăpostirea din 1916 a ofițer englez suferind amnezie totală. Controlînd date bănuit posibilitatea a fi căpitanul Choyce. Plecat Hoogebecke însoțit coleg și medic. Constatat că e căpitanul Choyce. Memorie aparent total pierdută la interogatoriu medic, dar total recuperată la vederea mea. Medicul afirmă recuperarea durabilă. Sănătos fizic, apt transportare. Nu e necesară venirea Dvs. aici. Organizez transportarea urgentă Londra dacă sînteți de acord. Sosire mîine seara. Rog telegrafiați Hôtel d'Angleterre Calais

Basil Wake

Fanny îi înmînă lui Francis telegrama. Un timp, nici unul nici altul nu rostiră o vorbă. În cele din urmă, Fanny rupse tăcerea :

— Acum trebuie să rezolvăm de urgență situația. Cum să-i spun ?

— Ai de gînd să... ?

— Nici nu poate fi vorba de altceva... cu neputință... Așa cred... doar dacă tu ți-ai schimbat hotărîrea.

— Nu, nu s-a schimbat nimic... dar nu-ți dai seama ce o să însemne... în afară de toate celelalte, va însemna renunțarea la Peter.

— Nu în întregime. Michael îmi va îngădui să-l iau uneori la mine... în vacanțe. (În ultimii trei ani Peter urmase o școală particulară). La urma urmei, lucruri de felul ăsta se întîmplă acum zilnic. N-aș mai putea să mă întorc la Michael, în nici un caz, oricît aș dori-o ; nici n-ar fi onest, nu-i așa ?

— Eu nu pot să judec din punctul tău de vedere. Nu pot fi obiectiv.

— Doar dacă, adăugă Fanny, urmărindu-și firul gîndurilor ei de parcă nici nu auzise cuvintele lui Francis, doar dacă te-ai săturat de mine și ai dori să te eliberezi. Dacă e așa, spune-mi-o.

Îl privi cu o expresie gravă în ochi.

— Nu, de bună-voie n-aș putea renunța la tine — știi foarte bine că n-aș putea.

— Da, *știu* că n-ai putea.

Și rămaseră mînă în mînă, ca doi copii speriați, amenințați că va veni o zînă rea care o să-i despartă. Amîndoi erau disperați, gata să se lanseze într-un act disperat, înspăimîntați că, orice-ar face sau ar putea face, soarta va fi mai tare decît ei...

— Cum să-i spun ? Cum *pot* să-i spun ?

— Ce întîmplare extraordinară ! comentă Francis. Mi se pare extraordinar faptul că nimeni nu l-a descoperit pînă acum. E adevărat însă că-și pierduse memoria.

— Probabil că apariția lui Basil Wake l-a făcut să-și revină.

— Foarte posibil. Ca să-l facă să-și revină trebuia să fie ceva sau cineva legat de viața lui dinainte de război. Îl cunoștea bine pe Wake ?

— Da, de înainte de căsnicia noastră. Nu-ți aduci aminte — ți-am povestit totul...

— Da, desigur. Dar e extraordinar faptul că maicile au tăcut pînă acum.

— Sînt atît de lipsite de simţ practic, şi presupun că au aşteptat să se termine războiul. Au comunicat abia după aceea. Fireşte, au procedat greşit.

— Mă întreb dacă el e complet restabilit. S-ar putea să aibă nevoie de îngrijire.

— În telegramă se subliniază că medicul e satisfăcut.

— Era de datoria lui să spună aşa.

— Recuperările de asemenea natură sînt, de cele mai multe ori, subite, totale şi durabile... nu-i ca şi cum ar fi suferit un şoc de obuz sau ar fi fost supus multă vreme traumatismului vieţii de tranşee. Cred că am să-i las o scrisoare, şi eu o să plec la mama. Ar fi cel mai bine.

— N-ai putea să-i ceri lui Lady Jarvis să-i spună ?

— Ea nu s-ar împotrivi... dar cred că ar fi mai dureros pentru el.

— Fanny, eşti sigură ?

— Francis, sînt sigură că nu pot să renunţ la tine... şi la ce-ar folosi, chiar dacă aş face-o ? Tot ce s-a întîmplat între noi e irevocabil. Nu putem da acele ceasornicului îndărăt, nu-i aşa ? Presupunînd că Michael ar şti, el nu m-ar mai vrea... şi eu nu l-am minţit niciodată. Ai putea să-mi ceri să-l mint zi de zi, să întruchipez o minciună vie ? N-aş putea-o face.

— Mă rog, zise Francis privindu-şi ceasul. Trebuie să plec la lucru. Ai să-mi spui mai tîrziu ce-ai hotărît.

— Bine. Vino diseară cît de devreme poţi. Va trebui să o chem pe mama şi s-o anunţ. Cu ea o să am de furcă, ştiu. Ea nu poate fi rezonabilă în cazul ăsta.

Francis plecă şi Fanny simţi nevoia imperioasă să discute cu cineva care i-ar fi putut da un sfat. Simţea nevoia să stea de vorbă cu un om — şi preferabil cu cineva mai puţin intim. Mama ei era în Devonshire cu micuţa Hester. Începu să enumere în gînd : Lady Jarvis ? Doamna Tracy ? Cuthbert Lyley ? Domnul Rowley, parohul din Hockley ? O sună la telefon pe Lady Jarvis ; i se spuse că tocmai plecase în Cornwall, şi avea să lipsească trei săptămîni. Cuthbert Lyley şi ceilalţi erau prea departe. Şi trebuia să discute chestiunea pe loc. Îşi puse pălăria şi paltonul şi ieşi în parcul St. James. Traversă parcul, urcă strada, tăie drept prin diverse străzi pînă ajunse în Hyde Park, o luă pe aleea spaţioasă pînă ieşi la Arcul

de Marmură și acolo, lîngă poartă, se așeză pe o bancă. Dar plimbarea lungă nu contribuise la limpezirea gîndurilor ei. Mai bine zis, hotărîrea ei era neclintită, dar nu știa cum trebuie făcut primul pas. Hotărîse ce trebuie să facă, dar nu și *cum* să procedeze. Rămase pe bancă vreo jumătate de ceas. În raport cu anotimpul, era neobișnuit de cald ; deslușeai zvon de primăvară în aer și pe pămînt.

Pretutindeni, totul renăștea. Viața renăscuse după război, se închega o lume nouă, ea începuse o existență nouă. La începutul războiului nici prin vis nu i se năzărise că așa ceva ar fi cu putință — că viața ar mai putea renaște. Apoi gîndul i se opri la copiii ei. Oare într-adevăr avea să-l piardă pe Peter pentru totdeauna ? Nu era posibil. Și așa era la școală, or asta însemna cea mai mare dintre pierderi : copilăria pierdută. Oare o să-i reproșeze cînd o să crească mare ? Nu-i venea să creadă ; o s-o înțeleagă. Și apoi, Fanny știa prea bine că și în cazul cînd ar trebui să renunțe la Peter, ar prefera să-l piardă pe el decît pe Francis. Hester ? Ea oare avea să-i reproșeze ? Poate că da ; dar deocamdată era prea mică și nu conta. Nimic, nimic pe lume n-ar pute-o determina să renunțe la Francis — nimic, nimic, nimic !

Și tocmai cînd depăna aceste gînduri, o siluetă familiară trecu pe lîngă ea — un bărbat ; acesta întoarse capul, șovăi o clipă, Fanny însă îl recunoscu și îl strigă :

— Părinte Rendall !

Se ridică de pe bancă și îi spuse :

— Ești întocmai persona pe care voiam s-o văd deși, ca să fiu sinceră, nu m-am gîndit la dumneata.

— Ce curios, răspunse părintele Rendall, acum cîteva minute am trecut pe lîngă cineva și mi-am spus : „Uite-o pe doamna Choyce“ dar pînă la urmă nu erai dumneata, pentru ca imediat după aceea să te întîlnesc într-adevăr.

— Te grăbești, părinte ? Unde te duceai ?

— Acasă. Locuiesc lîngă Notting Hill, dar nu mă grăbesc. Pot să merg cu dumneata oriunde dorești sau să te ajut în orice fel.

— Îți convine să intrăm în parc prin Bayswater ?

— Perfect.

Traversară șoseaua și urcară pe o alee în parc.

— Vreau să-ți cer sfatul într-o anumită chestiune sau, mai curînd, să-ți aud părerea. Vreau să-mi răspunzi

exact ce i-ai răspunde unei femei care s-ar spovedi în confesional, spunîndu-ți ce o să-ți spun eu.

Părintele Rendall încuviință din cap :

— O să fac ce-o să pot.

— Uite, pe scurt, povestea e următoarea. M-am măritat foarte tînără. Eram îndrăgostită nebunește. Soțul meu era cu treisprezece ani mai vîrstnic decît mine. Îl iubeam pătimaș și eram convinsă că și el mă iubește. Eu mă îndrăgostisem de el de la prima vedere și nu concepeam că nu s-a petrecut și cu el același lucru. Și nu era așa. Soțul meu avusese o legătură cu o altă femeie, legătură care durase ani de zile. Eu nu aveam habar și am descoperit adevărul mult mai tîrziu. Nu el mi l-a spus și nu-l învinovățesc că n-a făcut-o. Dimpotrivă, acum îmi dau seama că a procedat bine. După ce s-a căsătorit, nu s-a mai întîlnit cu acea femeie și sînt sigură că a încercat s-o uite, dar nu a izbutit ; ea a avut o purtare plină de abnegație, și curînd după aceea a murit — posibil ca însăși această abnegație să-i fi scurtat viața. Soțul meu nu a putut-o uita și nu s-a putut împiedica să mă compare întruna cu ea — iar comparația era în defavoarea mea ; ne-am înstrăinat din ce în ce. Am avut trei copii, dar unul mi-a murit. M-am urîțit ; trăiam închistată în mine ; renunțasem la orice bucurie. După aceea l-am cunoscut pe Leo Dettrick, scriitorul. Am devenit prieteni — nimic mai mult. Și am reînviat. Am plecat în străinătate ; dîndu-mi seama că-i fac lui Michael o viață foarte posomorîtă, am întors fila. Mi-am redobîndit sănătatea, frumusețea și Michael s-a îndrăgostit de mine. Dar pentru mine era prea tîrziu ; nu-i mai puteam dărui nimic. Apoi a izbucnit războiul și, în 1916, l-am întîlnit pe Francis Greene. M-am îndrăgostit de el, așa cum n-am fost îndrăgostită niciodată în viața mea, și el s-a îndrăgostit de mine. M-am dăruit lui cu trup și suflet. Curînd după aceasta a sosit vestea că Michael fusese dat dispărut. Mai tîrziu mi s-a adus la cunoștință că nu mai există nici o speranță să fie în viață și, de curînd, după încheierea armistițiului, Francis și cu mine am hotărît să ne căsătorim și chiar azi era să trimitem anunțul la ziar, cînd mi-a sosit o telegramă că soțul meu e în viață, că a fost găsit într-o mănăstire de maici, suferind de o amnezie totală, dar că acum și-a recuperat memoria. Se adaugă că e teafăr și normal, iar recuperarea memoriei

promite să fie permanentă. Se va întoarce acasă foarte curind : miine după-masă va fi aici.

Eu una sînt ferm hotărîtă să mă mărit cu Francis Greene, atîta timp cît o dorește și el. Și știu că o dorește. Așa afirmă, și el nu minte. Nădăjduiesc că Michael îi va îngădui lui Peter, băiețașul meu, să-și petreacă la mine jumătate din fiecare vacanță ; dar chiar dacă nu i-ar îngădui, chiar dacă ar trebui să nu-l mai văd pe Peter niciodată, tot nu m-aș întoarce la Michael — tot m-aș mărita cu Francis. Și nu numai pentru că-l iubesc pe Francis mai mult decît orice pe lume, deși așa îl iubesc ; nu numai pentru că el mă iubește pe mine mai mult decît orice pe lume, deși așa mă iubește — nu numai din aceste pricini, ci și pentru că nu aș putea să fiu lipsită de onestitate față de Michael. Nu l-am mințit pe Michael niciodată ; cum aș putea să mă întorc acum la el prefăcîndu-mă că nimic nu s-a întîmplat ? De trei ani îi aparțin lui Francis. Îi sînt soție. Ar trebui să mă reîntorc la Michael ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat și să reînnod firul de unde l-am întrerupt ? Așadar chestiunea căsătoriei mele nici nu se mai pune în discuție. Mă voi mărita cu Francis ; am de gînd să-i spun lui Michael întregul adevăr și cred că el va consimți să divorțeze.

Dar aș vrea să știu ce i-ai răspunde unei femei cuvioase dacă ar veni să-ți mărturisească toate acestea. Nu trebuie să te temi că cele ce-mi vei spune ar putea afecta într-un fel sau altul posibilitatea de a mă converti la catolicism pentru că, după cum știi, și după cum ți-am spus adesea, eu sînt o *Păgînă* — nu o păgînă „cu cununi de trandafiri și de desfrîu". Nu cred în ceea ce oamenii consideră prostește că înseamnă paganism. Eu cred în determinare, în legile naturii și nu aștept nimic de la viața viitoare. Nu cred în viața viitoare. Nu cred în existența unui Dumnezeu. Nu cred în revelații divine și gîndesc că toate religiile pentru care oamenii s-au războit și și-au dat viața, în numele cărora s-au vărsat oceane de sînge, sînt născocite de *om*, inventate pentru că unii oameni doresc să creadă în ele, doresc să aibă crezuri, idoli, biserici, altare ; și fiecare țară sau neam își are credința pe care o merită. Așadar, nu trebuie să-ți spui : „Dacă o sfătuiesc într-un anumit fel va fi foarte neplăcut pentru ea dacă într-o zi va dori să treacă la catolicism" sau „Asta o s-o îndepărteze de biserică". Toate astea pe mine n-au cum

să mă afecteze. Eu n-am nici un sîmbure de credință în mine. Poate că era mai bine dacă aveam. Și aci, vocea lui Fanny aproape că se frînse. Dar răspunde-mi, urmă ea, exact ce-ai răspunde uneia dintre credincioasele dumitale. Numai te rog să nu încerci să pui în discuție chestiunea căsătoriei mele. În privința *asta* hotărîrea mea e luată.

— Ei bine, spuse părintele Rendall, dacă una dintre credincioasele mele ar veni la mine cu această poveste i-aș spune : „Nu pot să fac abstracție de chestiunea căsătoriei. Eu nu pot să înlesnesc o viață de adulter". Presupun că ești căsătorită legal cu soțul dumitale ?

— Da, dinspre partea asta nici o scăpare.

— Ei bine, i-aș spune mai departe : „Nu te pot sfătui să-i ceri soțului dumitale să-ți furnizeze el temeiuri de divorț, comițînd sau simulînd un adulter, pentru că în cazul ăsta ar fi un păcat de altă natură. Și nici pe dumneata nu te pot sfătui să-i zdrobești inima ; te iubește, se întoarce din grozăviile războiului și a trecut prin toate aceste orori cu speranța într-o viață mai fericită... se întoarce plin de speranțe... și nici nu te pot sfătui să sădești o imagine dezgustătoare despre mama lor în mintea copiilor care, sper, au încredere în dumneata".

— Deci m-ai sfătui să mă întorc la soț ?

— Categoric.

— Dar dacă m-aș întoarce la el ar trebui să-i spun adevărul. Ți-am mai repetat, eu nu l-am mințit niciodată pe Michael. Are încredere în mine și știe că sînt sinceră. Cum aș putea să-l mint în această privință, cea mai importantă dintre toate ? Cum aș putea să-mi prefac toată viața într-o imensă minciună, minut de minut ? Alte femei sînt poate în stare — li s-o fi părînd poate drept — dar eu nu pot s-o fac și n-are nici un rost să mi-o ceri.

— Atunci, urmă calm părintele Rendall, i-aș spune penitentei mele : „Dacă te întorci la soțul dumitale, nu te sfătuiesc să-i spui adevărul".

— Dar m-aș simți mîrșavă !

— Și i-aș răspunde : „Va trebui să te înveți să te simți mîrșavă. E o stare pe care ți-ai creat-o cu mîna dumitale". E întocmai ca atunci cînd un tînăr se întreabă dacă să-i povestească logodnicei despre aventurile lui de înainte de căsnicie. Și NU trebuie s-o facă. Singură ai

spus că soţul a procedat foarte bine nepovestindu-ţi despre legătura lui.

— Dar înseamnă să fiu ipocrită.

— N-ai încotro, i-aş spune penitentei mele, şi la fel îţi spun şi dumitale. Asta e o parte din pedeapsa ce ţi se cuvine, dacă vrei s-o iei aşa. Dar dacă nu te întorci la soţ, atunci te vei găsi într-un mare impas. Nu te pot sfătui să-i mărturiseşti ceea ce i-ar da temei de divorţ, şi nici să-l sileşti să-ţi dea el motive de divorţ. Pe scurt, nu-ţi rămîne decît o singură cale deschisă : jertfa de sine, jertfa eroică. Aşa se întîmplă mereu. Alegînd orice altă cale, n-ai face decît să culegi şi să semeni nefericire. Altă ieşire nu există.

— Dar tot ce simte Michael, soţul meu, pentru mine se întemeiază pe faptul că am fost întotdeauna deschisă faţă de el, că, moraliceşte, nu l-am minţit niciodată. Nu vreau să cred prin asta că n-am spus niciodată o minciună — minciuni îi îndrugam zi de zi... dar fundamental eram onestă, şi el o ştie, o simte instinctiv. Acum, dacă încep să joc un rol, o să simtă tot instinctiv.

— Ei da, şi va trebui, la rîndul lui, să înfrunte situaţia — şi asta va fi o parte din pedeapsă.

— S-ar putea să ai dreptate, dar simt că nu pot s-o fac. Dacă aş aparţine bisericii dumitale, mi-ai putea spune : „N-are nici o importanţă ce gîndeşti sau ce simţi — aceasta este datoria ta, pe care ţi-o arată biserica". Dar eu nu-ţi aparţin. Eu nu am călăuză. Aşa cum ţi-am mai spus-o, părinte Rendall, sînt o păgînă.

— Foarte bine, să zicem că eşti o păgînă. Din punctul meu de vedere e cu atît mai bine ; pentru că, din cele ce mi-ai spus înainte, am văzut că înţelegi ce înseamnă paganism — iar biserica reţine şi conţine tot ce admiri dumneata, tot ce e nobil şi măreţ în gîndirea păgînă. Şi, după cum ştii, nimeni nu credea mai ferm decît păgînii în iminenţa unei răsplate. Îţi primeşti răsplata fie că ai păcătuit cu voie sau fără voie. Oedip a suferit o cumplită pedeapsă fără să fi păcătuit cu bună ştiinţă. Anticii credeau în ispăşire. Dacă vreun mare antic virtuos ar trăi astăzi, şi ar cumpăni cazul dumitale, filtrîndu-l prin gîndirea lui, nu cred că ar şovăi să-ţi spună că, dacă faci ceea ce intenţionezi să faci, îţi pregăteşti dumitale şi tuturor celor de care eşti legată — soţ, amant, copii — o Nemesis [1]. Un

[1] Nemesis — zeiţa răzbunării şi a justiţiei în mitologia greacă.

purgatoriu pe pămînt. Crezi că ai să-l faci pe Francis Greene fericit căsătorindu-te cu el în asemenea împrejurări ?

— Dar dacă sîntem gata să înfruntăm şi să împărţim nefericirea împreună ?

— Spui asta judecînd situaţia după datele ei de *acum* ; dar trebuie să te gîndeşti că, după producerea evenimentului, va fi cu totul altfel.

— Noi nu ne vom schimba niciodată ; vom fi ca Paolo şi Francesca în vîrtejul de foc :

Împreună în văzduhul atît de blestemat [1]

şi nu ne vom plînge.

— Asta cred ; cred că-i ceea ce simţiţi voi doi. Dar la ceilalţi nu te gîndeşti ? Vei fi oare în stare să uiţi că şi ceilalţi trăiesc şi sînt nefericiţi ? Hai să lăsăm la o parte copiii ; n-am să stărui asupra lor, pentru că nu socotesc necesar. Ai ţinut seamă de acest sacrificiu şi bănuiesc ce trebuie să însemne pentru dumneata. Dar gîndeşte-te la Francis Greene. *El* va fi cel nefericit.

— O, eu n-o să fiu o Anna Karenina. Am detestat-o toată viaţa mea şi acum văd c-am avut dreptate. Ea a făcut harcea-parcea din tot.

— Fiecare dintre noi facem harcea-parcea din ceva.

— Aşa o fi. Dar ca să nu mai lungim vorba, nu pot să fac ce-mi spui. Ştii, părinte Rendall, eu nu vreau să fiu cinică, e foarte frumos să vorbeşti de răsplată, şi de Nemesis, şi de tragedie, şi de purgatoriu, dar trebuie să ţii seama că azi asemenea lucruri se întîmplă aproape zilnic şi unor persoane pe care le cunoaştem cu toţii, iar mie mi se pare că au rezolvat situaţia cu destul succes ; Nemesis s-ar putea să acţioneze pe lumea cealaltă, dar în ce priveşte lumea de aci, cunosc o mulţime de oameni care au divorţat şi s-au recăsătorit, şi care sînt perfect fericiţi ; şi unii dintre ei au şi copii, care au rămas prieteni cu ambii părinţi... şi toate merg de minune.

— Dumneata nu poţi judeca aceste lucruri decît din afară şi nimeni nu poate cunoaşte aspectele lăuntrice decît după ce drama a fost consumată pînă la capăt. Tot ce-ţi pot spune sînt următoarele : cred că nici un filozof,

[1] Dante — Infernul — Cîntul V v. 86.

din nici o perioadă, nu a susţinut vreodată că poţi încălca legea fără să fii pedepsit. Nu te poţi situa deasupra legii.

— Iubirea e deasupra legii.

— Nu, eu aş spune că legea este iubire.

— Nu pot, nu pot, nu pot, părinte Rendall. Se aşeză pe o bancă din parc şi izbucni în lacrimi. Apoi îşi recăpătă stăpînirea de sine, se ridică şi porni mai departe. Pentru dumneata totul e foarte simplu, urmă Fanny. Toate căile dumitale sînt trasate pe hartă ; dar eu nu cred în hărţi, de ce m-aş adapta măsurătorilor lor ?

— Şi totuşi o faci, cerîndu-mi mie sfatul. Vrei să afli ce spune harta mea.

— Da, da, da ; pentru că vreau să-mi clarific mie lucrurile. Sînt gata să admit că s-ar putea să ai dreptate. Posibil ca eu să greşesc, dar, fiind ceea ce sînt, nu pot urma de bună voie căile hărţii, sînt prea independentă, prea voluntară, prea rebelă dacă vrei, pentru a urma harta cu ochii închişi. Şi apoi, nici nu mă convinge. Eu m-am născut protestantă — numai că o protestantă fără de credinţă. O păgînă înnăscută.

— Dumneata, care admiri sentimentele grecilor, îţi aduci aminte ce i-a spus Antigona lui Creon în timp ce oficia ritualul înmormîntării fratelui ei, deşi Creon o oprise ? „N-aş fi crezut că tu, un muritor, poţi frînge veşnica, nescrisa lege a Dumnezeirii. Şi nu-i de azi, de ieri."

— Întocmai ce spun şi eu. Eu afirm că mă supun unei legi nescrise. Antigona fusese acuzată că încalcă legea formală a omului. Legile omului le încalc şi eu — convenţiile lumii — ale societăţii.

— Ba dimpotrivă, legile omului îţi dau voie să divorţezi oricît şi oricînd îţi place. Dumneata încalci legea Domnului. Legea călcată de Antigona era legea făcută de om — o lege fortuită, crudă şi nedreaptă — creată în vederea unui scop vrednic de dispreţ ; iar Antigona subliniază că legea pe care o încalcă ea nu-i cea dată de Zeus şi nu întruchipează justiţia. Legea pe care o respecta ea era cea a lui Zeus. Iar legea pe care vrei s-o încalci dumneata e cea a Domnului : „Să nu săvîrşeşti adulter".

— Pe asta am şi încălcat-o... aşa că nu mai are mare importanţă ce fac de acum înainte. E prea tîrziu.

Trecuseră de poarta Victoria.

— Trebuie să mă întorc acasă, zise Fanny. Mă mai gîndesc eu. Îți mulțumesc pentru toate cîte mi le-ai spus. Ai fost foarte bun. Chiar dacă n-o să-ți urmez sfatul — și după toate probabilitățile n-o să-l urmez, ba chiar ar fi un miracol dacă l-aș urma — tot m-ai ajutat ; ai fost foarte bun cu mine și „îmi pare rău de deranj", cum se spune.

— Pot să-ți pun o ultimă întrebare ? spuse părintele Rendall.

— Da, desigur.

— Afirmi că ești o păgînă. Care este, după părerea dumitale, ideea fundamentală a paganismului ? Care este esența tragediei grecești ?

— Sacrificiul, răspunse Fanny fără să șovăie.

— Exact. Crede-mă, fiecare act de sacrificiu îți toarnă balsam pe rană, și fiecare act de egoism lasă un gust de pîrjol, de fum, de cenușă și de colb. La revedere.

Și-i aruncă o privire de compasiune.

— La revedere, îi răspunse Fanny, și roagă-te pentru mine.

Fanny merse pe jos pînă la Arcul de Marmură, de acolo luă un taxi și se duse acasă. Avea atît de puțin timp la dispoziție. Voia să ia o hotărîre înainte de a se întîlni cu Francis. Acesta avea să vină între șase și șapte seara, dacă va putea să se elibereze... oricum, urma să ia cina împreună.

Cînd ajunse acasă, o aștepta pe masa din hol o telegramă de la Michael, prin care-i confirma cele scrise de Wake, asigurînd-o că vor sosi „mîine". Mai venise și o scrisoare de la Peter, de la școală :

SCUMPA MEA MĂMICĂ — *Te rog să-mi scrii. Miercurea viitoare avem probă de gimnastică. Azi e o zi frumoasă. O să ne jucăm de-a prinselea. Te rog vino curînd să mă vezi. Te rog trimite-mi două livre de alice și elasticul. Vezi ca elasticul să fie* SUBȚIRE. *La revedere.*

Al tău fiu iubitor
PETER

P.S. *Cînd vii adu-mi te rog 20 de maimuțele din acelea de pluș.* TE ROG ADU-MI. *Știi cumva unde se poate cumpăra praf de strănutat ?*

CAPITOLUL XXV

FANNY A LUAT PRÎNZUL SINGURĂ. După masă, îi scrise lui Michael o lungă explicație ; se făcuse cinci și jumătate pînă să-și termine scrisoarea. Era o spovedanie, nu o justificare, și-i mărturisea, cu întreaga sinceritate de care era capabilă, toate prin cîte trecuse de la căsătoria lor încoace și rațiunile care o făcuseră să ia acum hotărîrea de a-l părăsi. De îndată ce termină scrisoarea, simți că zarurile fuseseră aruncate. Acțiunea îi apărea irevocabilă și începu să se și întrebe dacă procedase just. Rămase mai bine de un ceas la gura sobei, cufundată în gînduri. Îl aștepta pe Francis ; întîrziase, probabil că era prins de treburi. La șase și jumătate se auzi soneria de la ușa de intrare.

„A venit Francis", își spuse.

Dar fata în casă îi aduse o carte de vizită pe care era tipărit :

RALPH ADEANE
Elm Park House,
Kensington.

— Poftește-l sus, zise Fanny.

Se simțea alarmată. Chiar în clipa în care fata cobora scările, sună telefonul : Francis o anunță că-i era imposibil să vină la cină. Cineva dorea să-l consulte într-o chestiune *extrem de urgentă* și nu-l putea vedea decît la acea oră. Va face tot posibilul să mai ajungă la ea înainte de cină. Dacă nu, a doua zi dimineața, foarte devreme.

— Foarte bine ; noapte bună, îi spuse Fanny, și în clipa aceea domnul Adeane fu poftit în cameră.

Era un bărbat scund, chel, foarte îngrijit, cu o barbă cenușie tunsă scurt și ochi ageri, liniștiți. Părea timid. Fanny îl invită să ia loc.

— N-ați primit telegrama noastră ? întrebă el cu oarecare ezitare în glas.

— Telegrama lui Michael ? Ba da ; am primit-o azi dimineață.

— A, atunci trebuie să fi sosit cu întîrziere. A fost expediată alaltăieri din Hoogebeke.

— Atunci acel „mîine" din telegramă înseamnă azi, sări Fanny tulburată. A sosit Michael ? E aici ?

— Nu, nu, doamnă Choyce, o potoli Ralph Adeane, vizibil încurcat. Am venit singur. Și tocmai acest lucru voiam să vi-l explic, așa că voi începe cu sfîrșitul celor

ce aveam să vă comunic. Telegrama a fost expediată duminică dimineaţa, foarte devreme, din Hoogebeke, Belgia. Vă mărturisesc că nu am expediat-o eu, deşi mie îmi revenea această însărcinare. Am plecat cu un automobil la Calais, şi am petrecut noaptea acolo, la un hotel. Urma să plecăm mai departe a doua zi dimineaţa — domnul Choyce, Wake şi cu mine — şi să ajungem la Londra astăzi, în cursul după-amiezii. În ultimul moment, cînd dădeam să ne urcăm pe puntea vaporului, domnul Choyce — aci tuşi fîstîcit — domnul Choyce a avut, pare-se, o recidivă, o semirevenire a... mă rog... a bolii dumisale. Tuşi din nou. A suferit o pierdere a memoriei chiar din clipa în care a fost dat dispărut, şi de atunci, după cum ştiţi, a zăcut. Adeane făcu o scurtă pauză. Ei bine, domnul Choyce a avut o criză — l-a cuprins o bruscă şi inexplicabilă aversiune de a călători — de a porni în călătorie. Ne-a chemat deoparte şi ne-a comunicat că nu poate pleca. Noi am protestat. I-am explicat că-l aşteptaţi, că v-am telegrafiat. Am încercat să-l convingem, arătîndu-i cît de mare va fi dezamăgirea dumneavoastră... şi... — tuşi din nou uşor —... a copiilor, şi a tuturor din familie. El ne-a implorat să ne întoarcem la hotel. Nu aveam suficient timp, dar am intrat la bufet, ne-am aşezat la o masă şi am comandat cafea. Mai era foarte puţin timp pînă la plecarea vaporului — cel mult zece minute, ba nu, greşesc, numai şase minute. Rezervasem o cabină, tot bagajul nostru era pe bord. Soţul dumneavoastră nu are nici un bagaj — doar o mică servietă pe care a cumpărat-o în oraş azi dimineaţă. Ei bine, am încercat să-l luăm cu binişorul... i-am spus : „Haide, haide, pleacă vaporul ; dacă nu ne îmbarcăm imediat, îl pierdem. Marea e calmă, o să fie o călătorie foarte uşoară... am rezervat o cabină... va fi un drum foarte comod". Atunci domnul Choyce — soţul dumneavoastră — şi-a îngropat faţa în mîini... părea complet doborît... desigur, drumul pînă acolo şi... şi oboseala, fără îndoială... automobilele care în Franţa gonesc cu o viteză nebună, deşi l-am prevenit pe şofer că însoţim... nu tocmai un invalid, dar pe cineva care fusese invalid... degeaba însă, că tot n-a înţeles... Ei bine, domnul Choyce, soţul dumneavoastră, şi-a îngropat faţa în mîini şi ne-a spus că nu se poate întoarce acasă... l-am întrebat de ce... cu multă blîndeţe, fireşte. Şi atunci ne-a răspuns... desigur, dumneavoastră vă daţi seama că totul se datoreşte stării prin care a

trecut, şi medicii spun că e un lucru uzual şi că se întîmplă foarte frecvent — adică, vreau să spun, că celor care au suferit un şoc sau un traumatism puternic li se pot năzări tot felul de idei fantastice. „Ei bine, ne-a spus el, nu mă pot întoarce pentru că soţia mea (şovăi), pentru că Fanny (tuşi), nu doreşte să mă întorc." Părea să-şi închipuie... aşa argumenta el... că soţia lui, că doamna Choyce... că dumneavoastră, doamnă Choyce, aţi... aţi... mă rog... că nu mai doriţi să-l vedeţi... de fapt a spus aşa : „Ea nu mă iubeşte, şi lucrul cel mai bun... aşa a spus — aci domnul Adeane tuşi din nou — lucrul cel mai bun pe care l-aş putea face ar fi să nu mă mai întorc". Noi am protestat, am argumentat — dar aveam din ce în ce mai puţin timp — vaporul pleca — Wake şi cu mine trebuia să luăm o hotărîre rapidă şi am decis ca Wake să rămînă acolo cu domnul Choyce — vreau să spun cu căpitanul Choyce — iar eu să iau vaporul, ca dumneavoastră să nu aşteptaţi zadarnic şi să vă informez asupra celor întîmplate.

— Aşa cum v-am spus, eu nu vă aşteptam decît mîine, răspunse Fanny.

— Da, desigur. O slujitoare de la mănăstirea din Belgia a expediat telegrama, sau mai bine zis ei i s-a cerut s-o ducă la oficiul poştal şi, fără îndoială, a făcut un pocinog. Totdeauna încurcă lucrurile — maicile, vreau să spun. Dar eu sînt sigur că totul se datorează unei extenuări trecătoare. Sigur că, după toate aceste luni, s-au adunat prea multe odată pe capul soţului dumneavoastră... şi probabil că acum şi-o fi şi revenit la normal şi e gata de călătorie. Wake a găsit un medic admirabil, aşa că e pe mîini foarte bune. Cred că mîine, sau cel mai tîrziu poimîine, va fi aici. Wake vă va telegrafia, cu siguranţă. Dar şi eu şi Wake socotim că-i strict necesar ca dumneavoastră să-i trimiteţi de îndată un mesaj de încurajare. Amîndoi sîntem convinşi că e singurul lucru menit să risipească această obsesie care a pus stăpînire pe soţul dumneavoastră. Credem că ar fi indicat să-i telegrafiaţi de urgenţă.

— Cînd aţi aflat prima oară de el ? Atunci cînd l-aţi văzut dumneavoastră, prima dată, credeţi că se simţea bine ?

— Acum o să continui cu începutul poveştii. S-a întîmplat aşa. Am aflat despre căpitanul Choyce în urma raportului făcut de călugăriţele care l-au ascuns în mă-

năstirea lor. Habar n-aveau cum îl cheamă, dar au raportat că adăpostesc un ofițer care și-a pierdut complet memoria. De îndată ce s-a încheiat armistițiul, au luat legătură cu Crucea Roșie britanică din Geneva. Călugărițele afirmă că au scris de mai multe ori, dar n-am nici o îndoială că au pus o adresă greșită, dacă măcar au scris, lucru de care nu sînt foarte sigur, pentru că ori de cîte ori e vorba de o cauză bună, nu te poți bizui pe călugărițe, și apoi l-au îndrăgit foarte mult pe soțul dumneavoastră. Cum necum, scrisorile lor trebuie să se fi rătăcit, în afară de ultima, care ne-a parvenit la cîtva timp după armistițiu, adică acum vreo trei săptămîni. În această scrisoare ne ofereau detalii despre ofițerul britanic. El le spusese că e aviator și că dăduse foc aparatului său — era foarte mîndru de această faptă — și le-o repetase mereu și mereu, în franțuzește. Dar mai mult de atît nu le putuse spune ; picase la ele din albastrul cerului ; n-avea nici un act de identitate asupră-i — nici plăcuță, nici medalii, nici documente. Afirma că dăduse foc la tot și că nu-și mai putea aminti de nimic. N-au putut să-l predea înainte de încheierea armistițiului, pentru că mănăstirea se afla în teritoriul belgian ocupat de nemți. Și apoi, nu mai puteau după el, îl numeau *„Ce très cher Monsieur“* și *„Notre Anglais“* [1], și l-au ținut ascuns cu ușurință pînă la sfîrșitul războiului. Comunicarea am primit-o noi — domnul Basil Wake și cu mine, care am lucrat la acest... la acest... „serviciu“ în tot timpul războiului... și cînd am primit comunicarea am crezut, la început, mă rog, că-i vorba de o confuzie dar, verificînd datele, am ajuns la concluzia că ofițerul în chestiune ar putea fi căpitanul Choyce. Nu am luat legătura cu dumneavoastră de teamă că s-ar fi putut totuși să fie vorba de altcineva, și nu voiam să vă trezim speranțe deșarte... și am hotărît, Wake și cu mine, să plecăm pe dată în Belgia, să investigăm cazul la fața locului, mai ales că Wake îl cunoștea pe soțul dumneavoastră.

Am ajuns la Hoogebeke trecînd prin Boulogne — o călătorie foarte lungă — am luat cu noi un medic specialist în cazuri de șoc și maladii nervoase... și am ajuns la Hoogebeke sîmbătă după-amiază. După ce am descoperit mănăstirea, am interogat-o pe stareță. Ne-a confirmat cele scrise și ne-a propus să stăm de vorbă cu ofițerul. L-am întîlnit în sala de vizite. Întîi l-am văzut eu și me-

[1] Domnul atît de scump ; Englezul nostru (fr.).

dicul. Wake mai rămăsese cu stareţa, să confrunte datele. Şi eu şi medicul ne-am dat seama pe dată că e vorba de un ofiţer şi de o persoană cultivată, deşi era îmbrăcat ca un grădinar francez şi lucrase pînă atunci în grădină.

Domnul Adeane tuşi din nou.

— Dar n-am putut scoate nimic de la dînsul, reluă el după un moment. Absolut nimic. Eram pe cale să renunţăm la încercările noastre cînd, spre sfîrşitul discuţiei, intră în sală Wake însoţit de stareţă şi, de îndată ce ofiţerul dădu cu ochii de Wake — mă rog, s-a produs un miracol. Nu mi-am putut crede ochilor. A spus cu naturaleţe : „Bună, Basil !“ şi apoi încet memoria a început să-i revină. După aceea, medicul ne-a povestit că a văzut multe cazuri similare. Mai tîrziu, soţul dumneavoastră ne-a istorisit că plecase într-un zbor de recunoaştere. Aparatul a suferit o avarie, a fost nevoit să aterizeze forţat pe teritoriu duşman, şi a dat foc avionului şi tuturor documentelor, de lucrul ăsta era sigur ; mai mult nu-şi putea aduce aminte. Pe mine, desigur, nu m-a cunoscut. Cum ar fi putut dealtfel ? Nici eu nu-l văzusem în viaţa mea, dar părea bine dispus şi maicile ne-au relatat că se simţise destul de bine, doar din cînd în cînd era puţin *souffrant* [1], dar că nu manifestase nici o dorinţă să plece de acolo sau să întreprindă ceva. Era apatic, părea un om în transă ; uneori încerca să-şi aducă aminte şi asta părea să-i facă rău. Maicile se bucurau ca nişte copii de însănătoşirea lui şi afirmau că totul se datora slujbelor speciale pe care o anumită călugăriţă le organizase pentru recuperarea memoriei soţului dumneavoastră, slujbe care, se pare, se încheiaseră chiar în acea zi. Fireşte, maicile sînt superstiţioase.

Am hotărît pe dată să vă expediem o telegramă şi să ne întoarcem în Anglia cît mai curînd posibil. Desigur, erau necesare cîteva formalităţi, dar ştiam că vom reuşi noi să punem totul la punct. Soţul dumneavoastră, căpitanul Choyce, părea încîntat de perspectivă, aşa încît am organizat plecarea la Calais. Wake a redactat prima telegramă, iar soţul dumneavoastră a scris-o pe a doua şi le-a dat cuiva care lucra pentru mănăstire — nu mai ştiu dacă era o fată sau un băiat, dar orice-o fi fost s-a arătat deopotrivă de nepricopsit — ca să le ducă la oficiul poştal din sat. Wake şi cu mine am fost nevoiţi să

[1] Suferind (fr.).

facem mai întîi un drum cu mașina pînă la Boulogne, și apoi să ne întoarcem la Calais, unde am ajuns sîmbătă noaptea, la o oră tîrzie. Am petrecut noaptea la hotelul din Calais și am făcut pregătiri să sosim luni seara la Londra. Am încercat să vă telefonez duminică, dar nu v-am putut găsi. De la centrală mi s-a comunicat că nu răspunde nimeni.

Azi dimineață trebuia să plecăm cu primul vapor, iar restul vi l-am povestit. Sînt sigur că toate or să se aranjeze, dar cred că noul șoc — tuși — vreau să spun șocul recuperării memoriei a însemnat o mare încercare pentru soțul dumneavoastră, și că va avea nevoie de timp ca să se obișnuiască ; dar, fără îndoială, va intra iarăși în normal, deîndată ce temerile i se vor domoli, numai că acum întreaga chestiune e în mîinile dumneavoastră și ale medicilor. Cred, doamnă Choyce, dacă îmi îngăduiți să vă dau un sfat fără să socotiți aceasta drept o impertinență din partea mea sau fără — tuși din nou — să aveți impresia că mă amestec în viața dumneavoastră cred, ziceam, că ar trebui să luați de urgență unele... hm... măsuri hotărîtoare, ca să-i dovediți soțului dumneavoastră, sau mai curînd ca să-l convingeți că se înșală, că e victima unei obsesii lipsite de orice temei — cred că ar fi necesar un singur cuvînt. E suficient să-i trimiteți o telegramă sau, dacă telegrama vi se pare prea lapidară, să-i scrieți o scrisoare, prin care să-l anunțați că-l așteptați cu nerăbdare, și atunci toate se vor aranja. Aceasta este adresa hotelului unde se află actualmente. Îi întinse un petec de hîrtie. Sînt convins că toate vor intra în normal. Mi-am dat întîlnire astă seară, la cină, cu unul dintre puținii medici cu scaun la cap pe care i-am cunoscut în viața mea și care, întîmplător, e expert în asemenea cazuri, și am de gînd să-l consult. E o autoritate în ramura aceasta a medicinii — boli nervoase, traumatisme, șocuri — dar, în ciuda faptului că-i un savant, e și un om cu bun simț și un adînc cunoscător al sufletului omenesc — și un băiat de treabă — pe care te poți bizui — și am de gînd să-i cer sfatul...

— Cine-i doctorul ăsta ? întrebă Fanny cu glas stins.

— Greene... Francis Greene.

— Ah !

— Îl cunoașteți ?

— Da ; foarte bine. Veţi mai putea să-l găsiţi atît de tîrziu ?

— Da, da, i-am telegrafiat cerîndu-i să ia masa la mine. Sînt sigur că va veni. I-am specificat că e vorba de un caz urgent. După ce mă văd cu el, o să vă comunic şi dumneavoastră avizul lui. Printre multe altele, are o profundă cunoaştere a naturii umane, şi toată viaţa lui a studiat bolile de nervi.

— Vă mulţumesc foarte mult... spuse Fanny cu un glas şi mai stins.

Îi era rău şi se simţea buimacă.

— Bine, spuse domnul Adeane, trebuie să plec. Vai de mine, nici nu mi-am dat seama că e atît de tîrziu, se miră el privindu-şi ceasul — un ceas de aur. Sper, ştiţi — sînt convins că toate vor intra în normal... şi dacă vă pot fi de vreun ajutor... de cel mai mic ajutor... vă rog să apelaţi la mine...

— Voi apela, zise Fanny petrecîndu-l la uşă. Vreţi... aţi dori să fie chemat un taxi ?

— Nu, nu, vă mulţumesc. Găsesc eu unul la colţul străzii.

— La revedere. Vă mulţumesc foarte mult. Nu pot să vă spun cît vă sînt de recunoscătoare.

— Sînt sigur, repetă Adeane, că toate se vor aranja... toate vor merge de minune.

— De minune, îngînă Fanny. Apoi apăsă pe butonul soneriei.

În clipa aceea domnul Adeane gîndi că mai curînd Fanny decît Michael are nevoie de asistenţă medicală. Coborî scările şi fata în casă îl conduse pînă la uşă. În prag, se întîlni faţă-n faţă cu Francis Greene, care tocmai coborîse dintr-un taxi.

— Ah ! exclamă Adeane. Exact omul pe care doresc să-l văd ! Ai primit telegrama mea ?

— Da... sînt încîntat să luăm cina împreună. La ce oră ?

— Şapte jumătate sau opt, dacă n-ai nimic împotrivă. Te duci la doamna Choyce ?

— Da — voiam să trec o clipă pe la ea.

— Ei bine, ţi-aş fi foarte îndatorat dacă ţi-ai amîna vizita pînă după ce stăm de vorbă. E de dorit să discut eu mai întîi cu dumneata... oricum înainte de discuţi dum-

neata cu ea. Mi se pare direct providențial faptul că te-am întîlnit aici, în felul ăsta... dar, după cum știi, eu lucrez la Crucea Roșie, la serviciul de investigații în legătură cu persoanele dispărute. Ei bine, l-am găsit pe domnul Choyce — vreau să spun pe căpitanul Choyce — într-o mănăstire din Belgia, în grija unor maici, și se afla acolo din clipa cînd aterizase forțat pe teritoriul german. Acum e bine, normal... mai mult sau mai puțin normal. Își pierduse memoria, dar pare să și-o fi recuperat integral ; cînd eram însă pe punctul de a ne îmbarca pentru Anglia, a părut... a făcut impresia, mă rog — trebuie să-ți istorisesc întreaga poveste, dar e important să mă vezi pe mine mai întii și să auzi de la mine toate detaliile, și pe urmă abia să o vezi pe doamna Choyce. Acum e șapte și jumătate — ora pentru care am comandat cina. Așa că numai bine pînă să ajungem cu taxiul acasă vom găsi totul pregătit.

— De acord, încuviință Greene ; se urcară amîndoi în taxi și porniră spre Kensington.

Pe drum, domnul Adeane îi înșiră toate amănuntele povestirii lui și, cînd se apropie de sfîrșit, îi zise :

— E imperios să-l vezi pe căpitanul Choyce cît mai curînd posibil și să-l eliberezi de această curioasă idee fixă și, totodată, e la fel de imperios să o vezi și pe doamna Choyce și să-i pregătești starea de spirit pentru a-și primi soțul așa cum se cuvine. Cred că de această primire depind foarte multe. Doamna Choyce mi-a făcut impresia că se găsește într-o foarte critică stare de nervi — aș spune chiar că e într-o stare anormală.

Ajunseră la Kensington. Casa domnului Adeane, o clădire spațioasă, cu două etaje, se ridica solitară, împrejmuită de o grădină. Străbătură holul și intrară în biroul lui Adeane, care se găsea la parter. Nu avea multă mobilă, în schimb se putea vedea o colecție de pipe, toate volumele din *Encyclopaedia Britannica*, vreo cîteva piese de porțelan vechi englezesc, pe care le colecționa și le ținea într-o vitrină cu uși de cristal. Aerul era îmbîcsit de mirosul fumului de tutun. Deasupra căminului atîrna o gravură mare, reprezentînd castelul Heidelberg.

Puțin după sosirea lor fu anunțată cina. Sufrageria era prelungă și joasă. Francis Greene și-o amintea foarte bine ; rămăsese neschimbată, exact ca pe vremea lui Daphne. De la moartea ei, nu mai călcase în această casă.

Deasupra căminului era portretul unei doamne în costum de bal mascat, pictat de un artist din secolul al optsprezecelea, iar de cealaltă parte a camerei, nişte stampe în culori, reprezentînd viaţa vieneză în secolul al optsprezecelea — iar pe bufet, cîteva splendide vaze de cristal.

În timpul mesei, Adeane şi Greene nu-şi vorbiră prea mult Pentru amîndoi era o întîlnire care evoca fantome. Lui Greene aproape că nu-i venea a crede că trăieşte o realitate.

După ce isprăviră cina, Adeane îi oferi o ţigară de foi. El fuma dintr-o pipă lungă din lemn de trandafir. Luase această deprindere în tinereţe, în Germania.

— Crezi, însă, că şi-a revenit ? întrebă Greene reluînd discuţia din taxi şi referindu-se la Michael.

— Da, fără nici o îndoială ; dar cred că, o bună bucată de vreme, va fi nevoie de un om ca dumneata care să-l ţină sub observaţie — care să-i ţină sub observaţie pe amîndoi. Căci, date fiind împrejurările, fiecare dintre ei poate să comită vreo gafă fatală care să ducă la o catastrofă. Sînt convins că el are nevoie doar de puţină îngrijire atentă... şi o să fie bine, foarte bine.

— Da, înţeleg...

— Doamna Choyce pare o femeie rezonabilă. N-am văzut-o niciodată pînă acum. E frumoasă. Foarte ciudat, ştii ce m-am gîndit — o să ţi se pară poate o idee fantasmagorică — dar în seara asta mi s-a părut... cum să spun, mi-a evocat-o — mi-a amintit în chip straniu — tuşi — de Daphne — cu toată că n-aş putea spune că-i seamănă. Fireşte, nu are frumuseţea lui Daphne — nici farmecul ei — nici inteligenţa ei... dar, într-un fel, mi-a apărut ca o fantomă, o dublură a lui Daphne...

Vocea i se frînse. Francis nu răspunse nimic ; continuă să fumeze.

— Am achiziţionat portretul ei şi l-am adus aici, urmă Adeane. L-am lăcuit. După ce-ţi termini paharul de Porto, ţi-l arăt. Cred că arată bine, arată mai bine aici decît la Seyton. Nu a fost făcut pentru Seyton şi nu-l puteam lăsa acolo. Nu puteam trăi fără el.

— Da.

— E un tablou bun, deşi, desigur, nimeni n-ar fi putut-o picta pe Daphne. Era greu de pictat.

— Da, greu de pictat.

— Hai să mergem sus !

Ieşiră din sufragerie şi domnul Adeane îl conduse pe scări în salonul de la etaj unde, odinioară, Francis Greene petrecuse atîtea seri. Era o încăpere de modă veche. Pe pereţi, un tapet de mătase galbenă, decolorată, perdele decolorate, cîteva mobile în stil georgian, un pian din perioada victoriană timpurie, unul dintre primele construite în ţară. În colţul camerei, de o parte şi de alta a măsuţei rotunde din mahon pe care se afla întotdeauna o vază cu flori, erau două fotolii îmbietoare. În cămin ardea un foc vesel — acolo, în faţa focului, obişnuiau să ia ceaiul seara, după cină. Alături era o banchetă lungă şi joasă pe care se puneau ziare — ziarele se găseau şi acum la locul lor. Adeane mai aprinse o lampă.

— Tabloul e în cămăruţa de alături, spuse el.

Lîngă salon, era o mică încăpere rotundă cu tavan înalt, pe care Daphne o numea „camera ei de zi", deşi nu prea obişnuia să stea acolo. Camera era panelată şi zugrăvită într-un verde pal, şi mobilată cu o canapea joasă, în stil georgian, o masă din lemn lustruit, cîteva scaune frumoase, cu spetează înaltă şi rigidă, un cămin de marmură admirabil sculptat, un bust de copil în colţul camerei, iar pe perete, deasupra căminului, portretul lui Daphne Adeane, pictat de Henriquez. În semiobscuritatea încăperii — pentru că, în ciuda unei lămpi aprinse, camera era cufundată în penumbră — portretul părea mai viu şi mai grăitor ca oricînd.

Adeane îl conduse pe Francis Greene înăuntru, după care ieşi brusc, lăsîndu-l singur. Daphne părea să se afle acolo, cu el, privindu-l şi vorbindu-i cu o blîndă mustrare în ochi... „Nu m-ai uitat... părea să spună portretul... nu ţi-ai uitat vechea prietenă ?"

Mîna — privirea — ochii aceia, cu ce altceva pe lume puteau fi asemuiţi ? Ce altceva pe lume s-ar putea compara vreodată cu ea ? „Nu ai să mă părăseşti ? Nu ai să mă uiţi ? N-ai să mă trădezi ?" îi spunea portretul — şi întreg trecutul pogorî asupra lui Francis Greene cu mii de miresme şi imagini şi sunete, ecouri, cuvinte, acorduri de muzică, accente, frînturi de frază, glume — şi atunci ştiu că inima lui era acolo, şi că niciodată, niciodată n-ar fi fost în stare să mai simtă ce simţise atunci... Avea senzaţia omului care a fost anesteziat sau drogat şi care se deşteaptă dintr-o dată. „A fost un vis" îşi spuse singur şi în minte îi veni legenda lui Siegfried : Siegfried care, după ce i-a jurat credinţă Brunhildei, a băut dintr-o

licoare vrăjită și a uitat-o, apoi s-a căsătorit cu Gudrun ; dar, cu timpul tăria băuturii fermecate s-a risipit (brusc în opera lui Wagner, încetul cu încetul în versiunea epopeii islandice) și Siegfried și-a adus aminte cînd era prea tîrziu, iar Brunhilda a devenit unealta blestemului său. Și el, Francis, băuse o licoare și uitase ; și-și adusese aminte acum, cînd era prea tîrziu — dar, în chip straniu, toate aceste gînduri nu-l făceau s-o uite pe Fanny sau s-o iubească mai puțin — o iubea la fel de mult pe Fanny — dar era conștient că fantoma lui Daphne Adeane se interpusese, că va rămîne mereu între ei doi. Nu, așa cum o iubise pe ea nu mai putea iubi.

— Nu, Daphne, rosti Francis, n-am să te mai dau uitării. Mă doare, mă doare că te-am uitat un timp, că te-am trădat.

Se întoarse în salon. Adeane ședea tolănit într-un fotoliu, fumîndu-și pipa lungă și citind „The Spectator".

— E un tablou bun, și arată mai bine acum c-a fost lăcuit, nu ? Glasul îi suna dogit. În timpul războiului mi-a fost atît de teamă c-ar putea fi avariat sau distrus de vreun bombardament, încît l-am ascuns în pivniță ; ceea ce mi-a stîrnit altă teamă : să nu se strice din pricina umezelii. De asta i-am mai dat un ulei. Dar să ne întoarcem la cele ce-am discutat. Cred, Greene, că-i strict necesar s-o vezi mîine pe doamna Choyce — mîine cît mai devreme. Aștept vești de la Wake și, de cum îmi vor sosi, am să-ți dau de știre.

— Da, te rog, răspunse Francis.

Apoi discutară despre altele, iar Adeane îi povesti lui Francis cîteva din isprăvile lui de tinerețe de la Heidelberg. Francis Greene mai auzise toate aceste povești, dar nu-l supăra să le mai asculte o dată.

CAPITOLUL XXVI

ÎN CLIPA CÎND DOMNUL ADEANE ieșise din casa ei, Fanny știuse că, pe dată, fără nici o zăbavă, trebuie să înfrunte cea mai gravă criză din toate cu cîte fusese confruntată în viață. Mai știa că soluția nu numai că se baza pe o concluzie preconcepută, dar și pe o decizie gata luată.

Se așeză la masa de scris și redactă două telegrame, una adresată lui Michael, cealaltă lui Wake. Conținutul

amîndurora era cam același : *„Aștept sosirea mîine ora cinci gara Victoria. Voi fi la gară."* În telegrama către Michael adăugase o frază prin care-l implora să nu-și mai întîrzie sosirea. Telegrafie directorului școlii lui Peter, cerîndu-i să-l trimită acasă pentru o zi, și mamei ei care se afla cu Hester în Devonshire. Apoi sună și dădu dispoziții ca telegramele să fie expediate de urgență.

„Ar trebui să primesc răspuns mîine dimineață" își spuse ea.

Aruncă în foc scrisoarea de spovedanie pe care i-o pregătise lui Michael.

Apoi se așeză și începu să mediteze asupra situației. Da, survenise lucrul cel mai de temut, neprevăzutul, inevitabilul. Nici nu realiza toate implicațiile, era încă năucită de lovitură. Inevitabilul — venise inevitabilul sfîrșit — de care se temuse ea — de care se temuseră amîndoi — da, venise. Destinul sau providența pășise în viața lor la fel de peremptoriu, de neașteptat, de ireversibil ca într-o tragedie greacă, și-i despărțise, pe ea și pe Francis, pentru totdeauna. Știa prea bine nu numai că nu l-ar putea părăsi pe Michael — asta nici nu intra în discuție — dar că n-ar mai putea continua să se vadă cu Francis. Tot ce dorea era ca Francis să poată înțelege. Simțea că n-o să înțeleagă sau, chiar dacă o să înțeleagă, o să-i ceară să nu renunțe la el — bărbații sînt atît de iraționali ! Avea impresia că-și pierde mințile.

Era sigură că Francis va înțelege și va fi de acord cu trimiterea telegramelor. Va considera că a fost de datoria ei să procedeze astfel ; dar știa prea bine că, doar dacă iubirea ce-i purta Francis nu încetase brusc în acea noapte, avea să-i ceară ca legătura lor să continue, lucru care lui o să i se pară firesc. Avea să găsească argumente. „Nici o cazuistică n-o întrece pe cea a îndrăgostitului, își spuse Fanny ; dacă mai e încă îndrăgostit de mine... și cred că mai e, cel puțin astă seară mai era. Cum o să-i pot explica ? Ce să-i spun ? Bărbații sînt atît de iraționali, încît, dacă am să-i spun adevărul, o să bănuiască pe dată că e o minciună... o să creadă că m-am săturat de el — e în stare să mă suspecteze că iubesc pe altcineva... așa sînt bărbații... de un egoism orb atunci cînd iubesc... n-are nici un sens să le spui adevărul !" O situație foarte încîlcită, gîndea Fanny ; dar nu numai atît ; însemna totodată și un chin de moarte. Pentru a treia oară

în viața ei Fanny trecuse printr-un cataclism, pentru a treia oară întreaga structură a vieții și a sufletului ei se dezagregase, se prăbușise cu o bufnitură... prima dată i se năruise edificiul speranțelor și iluziilor tinerești ; a doua oară, eșafodajul, reconstruit, al vieții ei se făcuse bucăți la vestea că Michael fusese dat dispărut ; și de astă dată se dărîmau schelele bucuriei, pasiunii, fericirii... matura împlinire a întregii ei făpturi...

„Ei bine, bucuriile acestea sînt efemere, își spunea ea ; nici n-ar avea sens să fie altfel." Totuși, în timp ce sta cuibărită în fotoliul din fața căminului, se simțea sfîșiată de o dezolare, o înstrăinare, un vid, o agonie aflate dincolo de cuvinte... dincolo chiar de lacrimi. O tristețe fără de nici o speranță. Nu întrezărea nimic înainte — nici un licăr... nimic decît amărăciune, dorință nepotolită, deznădejde. Va trebui să joace în permanență un rol. Dar va izbuti ? Și dacă Michael o va descoperi, n-ar fi acesta cel mai rău dintre rele ? Și Michael nu era obtuz, avea o foarte fină intuiție. „Dumnezeule mare, ce-o să se întîmple ? Totul e disperat, disperat, disperat, din orice unghi ai privi lucrurile." Nu reușea nici măcar să plîngă. Avea impresia că peste sufletul ei trecuse un fier înroșit care-l lăsase ars și închircit, că în curînd n-avea să mai rămînă nimic din el decît un pumn de cenușă.

Sună și ceru un ceai, dar aproape că nici nu-l atinse ; apoi hotărî să se ducă la culcare. Înainte de a urca în dormitor, intră în odaia de zi a lui Michael de la parter, odaia în care-și luaseră rămas bun unul de la celălalt cînd izbucnise războiul. Se apropie de biblioteca mare, cu uși de sticlă, plină de cărți amestecate. Fanny privi cotoarele cărților și căzu pe gînduri. Aproape niciodată nu se uitase cu atenție la ele. Cît de puțin îl cunoștea pe Michael ! Erau acolo poemele lui Browning, un Shakespeare în opere complete, piesele lui Bernard Shaw, povestirile lui Alexandre Dumas, Kipling, Maupassant — aproape toate, *Bîlciul deșertăciunilor, Marile speranțe, Băiatul din Shropshire,* poemele lui Heine, Keats, Chesterton, romanele lui Wells, *Război și pace, Gînduri fericite, Mizerabilii, Memoriile* lui Harriet Wilson, *Jurnalul unui Nimeni, Viața lui Stonewall Jackson,* operele lui Pitcher, poemele lui Herrick, cîteva dintre romanele lui Henry James, *Îngropat de viu* de Arnold Benett, *Balade de la graniță, Atalanta* lui Swinburne. Toate acestea formaseră spiritul lui Mi-

chael. Și ea niciodată nu pătrunsese în acest domeniu, nu se apropiase de el. Observă un volum cu scoarțe negre, legat cu o bandă de elastic. Scria pe cotor : *Rugăciunile romano-catolice.* Îl scoase din raft ; erau rugăciunile în latină și cu traducerea în engleză. Pe foaia de copertă, o semnătură :

HYACINTH BURNHAM. 1886

Luă cu ea sus un roman, un roman modern, recent apărut, aparținînd unui autor de talent, dar își dădu seama că nu-i în stare să citească. Bănuia că-i un roman inteligent și bine scris, dar frazele păreau să ricoșeze, să scape atenției ei ; după vreo zece minute de lectură, constată că ajunsese la pagina douăzeci fără să aibă idee de ceea ce citise.

Lăsă romanul din mînă...

Cînd se trezi a doua zi dimineață, prima ei senzație fu că se întîmplase ceva îngrozitor dar, pe măsură ce reconstituia totul, își spunea : „Nu, nu chiar atît de îngrozitor !" Se dădu jos din pat și observă că era calmă și stăpînă pe sine.

Se îmbrăcă, luă gustarea de dimineață, apoi sosi Francis Greene. „Arată bolnav", își spuse Fanny. Se aflau amîndoi în sufragerie.

— N-am putut veni aseară, pentru că...

— Știu, zise Fanny, l-am văzut pe domnul Adeane, mi-a spus că ia masa cu tine.

— A !

— Știi tot ce s-a întîmplat ?

Francis Greene făcu un semn afirmativ.

— Ți-a spus tot ?

— Da, mi-a spus. Ce-ai făcut ?

— I-am trimis lui Michael o telegramă.

— Da... desigur.

Fanny simți, din felul cum arăta și cum vorbea, că se petrecuse ceva cu Francis, că trăise o anumită reacție, alta decît vestea reîntoarcerii lui Michael, alta decît noua desfășurare a evenimentelor în drama lor comună.

— Ai cinat singur cu domnul Adeane ?

— Da.

— Și deci ți-a povestit totul ?

— Totul.

— Vor sosi astă seară. I-am telegrafiat, cu răspuns plătit, domnului Wake, ca să-mi comunice cînd pleacă...

— Da.

Şi în clipa aceea, Fanny ştiu ce se petrecuse cu Francis. „Mi l-a luat iarăşi Daphne Adeane, gîndi ea ; mi l-a luat îndărăt şi nu pot s-o condamn..." Şi această convingere pe care o simţea infailibilă, contribuia ca toate să i se pară mai uşor de împlinit, dar în acelaşi timp mult mai dureroase. Mai uşor de împlinit, pentru că acum nu va mai trebui să se lupte cu Francis în ce priveşte relaţiile lor viitoare. În acelaşi timp, faptul că-l simţea ceva mai înstrăinat de ea, că o iubea mai puţin, poate cu o milionime dintr-un dram, încununa întreaga amărăciune a vieţii ei ; ultimul strop care face să se reverse cupa. „Şi totuşi, îşi spunea Fanny, aşa e drept să se întîmple ; o merit din plin." Şi deodată simţi că o sfîrtecă o durere de i se face rău — ar fi dorit parcă să împietrească în moarte. Asemenea acelui rege căruia aştrii i se aşezaseră împotrivă şi care spunea :

În ziua aceea,
Cînd în furtuna sufletului meu atîta după moarte am tînjit,
Dar moartea nu s-a arătat şi nu m-a împietrit,
Ca să-mi astîmpere neostoitul dor...

Nici ei, nimic nu-i putea astîmpăra neostoitul dor ; şi totuşi, aşa cum Francis părea schimbat faţă de ieri cu o milionime dintr-un dram, şi ea, Fanny, ştia că se schimbase cu o infimă cîtime — şi, cine ştie ? — schimbarea s-ar putea adînci... o schimbare în esenţă... Îndărătul întregii suferinţe şi disperări pulsa parcă o vagă licărire de lumină... un fir de glas care şoptea „Toate astea vor trece... şi totul va fi spre mai bine."

Dar la suprafaţă mîhnirea ei era fără margini... doar atît că gustul de fiere se mai diluase parcă... Era ca un bolnav care trecuse printr-o primejdie de moarte ce-l lăsase cu totul sleit de vlagă, dar, oricum, criza se consumase.

„După ce mă voi fi înzdrăvenit, îşi spuse Fanny, poate, cu timpul, am să mă tămăduiesc... cu timpul... numai să mi se lase timp... Şi Francis e la fel de bolnav, dar el o să-şi revină mai repede."

Rămaseră împreună pînă la zece şi jumătate, spunîndu-şi tot felul de lucruri fără noimă. La zece şi jumătate

Francis rosti cuvintele pe care le rostise zi de zi în ultima vreme, numai că astăzi își prelungise mult șederea :

— Trebuie să plec...

Împinsese cît i-a fost cu putință momentul în care avea să rostească aceste cuvinte.

— Da, zise Fanny.

Se ridicară în picioare.

— Francis, urmă ea, acesta este sfîrșitul. Totul s-a terminat, știi...

Era albă la față și părea o întruchipare a durerii.

— Sfîrșitul... îngăimă Francis. Trebuie într-adevăr să însemne sfîrșitul ?

Fanny nu răspunse nimic, se mărgini doar să dea din cap. Dar această mișcare a capului avea solemnitatea unei sentințe a soartei.

— Bine. Eu n-am să uit nimic. Bănuiesc că ne-am atras singuri pedeapsa... și totuși, dac-ar fi să reîncep, aș vrea ca totul să fie exact așa cum a fost... nu regret nimic...

— Te rog, te rog, Francis ! Nu pot îndura...

O luă în brațe și-și șoptiră bun rămas într-un ultim lung sărut, întrerupt de soneria de la ușa de intrare.

— Sînt sigură că e o telegramă, spuse Fanny.

Se îndreptă spre ușă și Francis întîlni slujnica în hol. Factorul adusese două telegrame. Francis ieși și Fanny deschise telegramele. Cea de la Michael spunea :

„Sosim cinci-treizeci. Sînt bine. Toată dragostea. Sper revedere Peter și Hester."

Cea de la Basil Wake conținea doar atît :

„Sosim diseară. Totul în regulă."

Ceva mai tîrziu, sosi o altă telegramă de la directorul școlii lui Peter, care anunța că băiatul sosește la orele 3.35 și că e așteptat a doua zi la școală.

Fanny era aferată. Mai întîi se duse la gară s-o întîmpine pe maică-sa, care, după ce primise vestea, luase primul tren, aducînd-o cu ea și pe Hester.

Lady Weston era încîntată de întorsătura luată de evenimente. Cunoscuse foarte bine proiectele lui Fanny, dar era îndeajuns de înțeleaptă ca să nu sufle un cuvînt... Fanny îi dădu a înțelege că totul se terminase, iar Lady Weston considera întîmplarea ca o ilustrare a încordării nervoase creată de război, a tensiunii, a isteriei care predomina peste tot și, în consecință, ca un incident lipsit de semnificație.

„Trebuie să mulţumesc cerului, îşi spunea ea, că nu s-a întîmplat mai rău."

Se arăta plină de înţelegere şi gata să fie de ajutor în orice privinţă. Fanny, care se temuse puţin să dea ochii cu ea, era acum mulţumită s-o ştie alături. Simţea nevoia unei prezenţe umane, a cuiva care o iubeşte, rana era încă atît de crudă — carne vie, cu toţi nervii dezveliţi ; sau mai curînd sufletul îi fusese dezgolit, inima-i era jupuită, golaşă.

Lady Weston sosise înainte de prînz. După-masă, se duseră împreună să-l aştepte pe Peter. Arăta ca însăşi imaginea sănătăţii şi semăna cu taică-su ca două picături de apă. Ardea de nerăbdare să-şi povestească isprăvile de la şcoală. Era în fruntea clasei a treia, şi toată lumea era de părere că o să iasă primul la cursa cu obstacole, la atletism. Şi urma să facă parte dintr-un trio, la un concert dat de şcoală — adică din trei băieţi care cîntau la acelaşi pian.

Cînd ajunseră acasă, Fanny se simţea atît de sleită fiziceşte, încît trebui să se odihnească o jumătate de oră. Peter se întreţinea fericit cu fata-n casă, care nu mai putea după el, şi pe care o învăţa acum declinările greceşti.

Fanny urcă în camera ei, iar Lady Weston se duse acasă, făgăduind să se întoarcă după cină.

— Nu, mamă, vino să iei masa cu noi. Îl chem şi pe Basil Wake. Aşa că vom fi exact patru... te rog, te rog vino, mămico dragă.

— Bine, dacă tu o doreşti...

Fanny căzu într-un somn adînc, din care fu trezită la timp ca să ajungă la gară. Trenul trebuia să sosească la cinci şi jumătate, dar avea o oră întîrziere. Aşteptarea fu chinuitoare pentru ea ; retrăi iarăşi totul... dar o retrăire estompată, care se petrecea parcă în împărăţia umbrelor... drama îşi consumase intensitatea... acum retrăia doar amintirea, reflectarea ei... Hotărîse ce avea de făcut, ce cale trebuia urmată... totul se terminase... Nu-şi mai punea întrebarea : „Dar e onest ? E cinstit ?" Ştia că atitudinea ei trebuia să facă parte din sacrificiul pe care şi-l impusese şi era gata să accepte sacrificiul... în întregimea lui... să-l ducă pînă la capăt.

„Acum nu-mi rămîne decît să trăiesc pentru ceilalţi, îşi spunea, pentru Michael şi pentru copii, şi să mă stră-

duiesc să-i fac fericiţi. Doamne, dă-mi puterea să izbutesc !"

În cele din urmă sosi şi trenul. Forfotă de oameni — obişnuitul furnicar... În sfîrşit, Fanny îl zări pe Basil Wake, gîrbovit şi mult îmbătrînit — şi apoi pe Michael !... Michael într-un costum de gata... un *complet* cumpărat de gata la Calais, şi pantalonii îi erau prea scurţi... Da, arăta mult... nu, nu îmbătrînit, dar... slăbit — atît de slab... marcat de urmele a toate prin cîte trecuse... şi era şchiop — da, trăgea un picior... dar ochii nu-i erau trişti... doar blajini... avea un aer patetic... Arăta ca un copil ţinut prea multă vreme la internat, fără o zi de vacanţă, şi hămesit, hămesit la propriu şi la figurat, nu numai de hrană dar şi de dragoste... Fanny se simţi cotropită de un val de milă, şi cînd Michael alergă spre ea, o cuprinse în braţele-i sfrijite şi o sărută cu ardoare iar şi iar, ştiu că acum va putea să-l îndrăgească şi să-l ocrotească aşa cum îşi ocroteşte o mamă fiul.

— Peter, bătrîne, ce mare te-ai făcut ! Mai, mai să nu te recunosc !

Îl invitară pe Basil Wake la cină. Plecară spre casă şi în maşină Michael le istorisi din nou extraordinara lui poveste... cît de bune fuseseră cu el călugăriţele... dar toată această perioadă era învăluită în ceaţă... şi ce bun fusese Basil Wake... şi Ralph Adeane...

— Un tip atît de cumsecade... A sosit la Londra ? L-ai întîlnit ? Colosal de activ ! Munca depusă de el la serviciul de investigaţii a fost extraordinară... Ştii, Fanny, că-i soţul acelei doamne Adeane care a locuit în reşedinţa bizară de lîngă noi — la Seyton ? Ţii minte ? Şi e foarte bun prieten cu Leo Dettrick. Apropo, pe unde-i bătrînul Leo ?

— A plecat în America, dar o să revină în curînd.

— Trebuie să-i telegrafiem în seara asta.

— Da. O să-i telegrafiem.

— Tăticule, ce s-a întîmplat cu aparatul tău cînd ai căzut ?

— I-am dat foc ; asta-i tot ce ţin minte... şi nimeni nu ştie ce s-a întîmplat cu rămăşiţele sau dacă le-a găsit careva ori nu. Chiar dacă le-o fi descoperit cineva, nu cred că a fost prea impresionat, pentru că pretutindeni dădeai peste ruine şi resturi.

— Dar nu ştii unde ai aterizat ?

— Nu, băiete... și nici cum ; și probabil că am și mers o bucată de drum.

— Dar nu erai inconștient ?

— Suferisem un șoc. Nu știam ce fac. Dar am fost în stare să merg și să vorbesc și, presupun, m-am dus direct la călugărițele acelea care s-au purtat ca niște îngeri.

Cînd ajunseră acasă și Michael intră în odăile familiare, exclamă :

— E fantastic să fii din nou acasă ; de parc-ai începe o viață nouă. De fapt începem o viață nouă, Fanny, nu-i așa ? Mi-e teamă că pe cea veche am cam călcat-o în picioare. Regret, Fanny — dar sper că acum toate vor fi altfel.

— Eu am călcat-o în picioare, Michael.

— Bine, hai să nu ne mai gîndim ; să dăm trecutul uitării, să ne gîndim numai la viitor.

— Numai la viitor, zise Fanny, zîmbind cu vitejie.

Cuvintele lui tăiau în carne vie, ca un ascuțiș de sabie... dar știa bine că, orice ar fi fost să se întîmple sau orice-ar fi fost să simtă, va merge înainte. Michael nu va ști niciodată, și o să-l facă fericit, chiar dacă efortul o să-i frîngă viața... și mai știa că, datorită milei pe care i-o inspira, acum va putea să-l facă fericit. Odinioară nu izbutise... pe atunci lipsea mila. Acum se revărsa din abundență... din toată inima ei.

Basil Wake și Lady Weston veniră la cină. Lady Weston se comportă perfect : prezența ei făcea ca toate să meargă mai ușor, și pe Michael îl distra să-i povestească experiențele lui dinainte de accident, de care-și amintea cu claritate.

— E o senzație foarte stranie aceea de a muri și de a reveni iar la viață, spuse el la un moment dat. Îmi aduc aminte că, pe vremuri, înainte de război, unii spuneau că e o mare greșeală să învii din morți — dacă morții s-ar scula din morminte ar descoperi că nu-s deloc doriți, oricît de mult ar fi fost iubiți în viață. Dar la noi nu se aplică, Fanny, nu-i așa ? întrebă el rîzînd.

— Nu, nu se aplică... sigur că nu, răspunse Fanny rîzînd la rîndul ei.

Și își spuse în gînd : „Credeam că nu pot juca teatru și că nu mă pot preface. Și cînd colo văd că sînt o actriță desăvîrșită..."

— Trebuie să-l chemăm la noi pe Ralph Adeane, continuă Michael. Știi, cred că soția lui a fost o femeie frumoasă și un om de caracter. Se pare că el încă nu și-a revenit de cînd a pierdut-o. Cineva mi-a spus odată că ea aducea cu tine, Fanny, dar era, desigur, mai puțin frumoasă. Apropo, ce bine arăți, Fanny ! Nu-i așa, Maria ? — o poreclise pe Lady Weston „Maria“, nume de care nimeni nu știa de unde răsărise —. Nu cred că te-am văzut vreodată arătînd atît de bine... poate numai cînd ne-am logodit. La gară mi-ai părut puțin cam ostenită ; acum însă ești de o frumusețe înfloritoare. Trebuie să bem cu toții în sănătatea lui Fanny !

Turnă șampanie pentru Lady Weston, Wake și pentru el.

— În sănătatea lui Fanny !

Vinul i se cam urcase la cap ; se dezobișnuise de băutură.

— Sînt sigur că, în ce privește frumusețea, o lași mult în urmă pe Daphne Adeane, și pe oricare altă femeie din lume. Nimeni nu se poate compara cu Fanny. Ea e una într-o mie. În sănătatea lui Fanny ! Pînă la ultimul strop, Basil — pentru Fanny !

— Pentru Fanny ! îi ținu Lady Weston isonul.

— Pentru doamna Choyce ! ridică Basil, timid, paharul.

— Nu, nu doamna Choyce — Fanny ! îl întrerupse Michael.

Basil roși.

Wake și Michael goliră paharele. Lady Weston sorbi o înghițitură în sănătatea lui Fanny. Fanny, ușor îmbujorată de oboseală și de încordare, le zîmbi ; și niciodată, niciodată nu arătase mai frumoasă, își spuse Michael...

Și Basil gîndea că-i frumoasă... dar tristă... „Probabil din cauza emoției !“ își spuse el.

Curînd după toast, fata-n casă aduse o telegramă pentru Fanny. Din New York, de la Leo Dettrick.

Fanny o citi și spuse :

— De la Leo Dettrick. În timp ce vorbea, rupea distrată telegrama. Pleacă azi. A citit despre întoarcerea ta...

Și aruncă în flăcări telegrama sfîșiată.

Lei 9,25

Colecția
«Romanul de dragoste»
109

Daphne Adeane, roman de larg răsunet în literatura dintre cele două războaie, este opera care a stîrnit cel mai mare interes de public din creația lui Maurice Baring (1874—1945), romancier, poet, jurnalist și diplomat britanic, adînc cunoscător și pasionat traducător al poeziei clasice ruse.
Este povestea — trasată cu subtilă pătrundere psihologică — a unei drame universal umane: traiectoria unei căsnicii inițial greșit pornite, lunecînd pe panta înstrăinării dintre soți, rătăcirilor, inhibărilor, contratimpurilor, pentru a reveni, pînă la urmă, pe planul înțelegerii și regăsirilor afective. Totul consemnat cu finețea și discreția care l-au făcut pe François Mauriac să spună despre Baring: «Ce admir mai mult în opera lui este senzația pe care ți-o dă că ar fi surprins însăși grația.»

ULTIMELE APARIȚII:

100 G. Ibrăileanu ■ Adela
101 F. Scott Fitzgerald ■ Blîndețea nopții
102 B. Elvin ■ Partea mea de comedie
103 Anton Holban ■ O moarte care nu dovedește nimic • Ioana
104 George Meredith ■ Diana din Crossways
105 Mihai Giugariu ■ Magdalena
106 Fănuș Neagu ■ Îngerul a strigat
107 Henryk Sienkiewicz ■ Aniela
108 Werner Heiduczek ■ Un semestru de tandrețe